

T.C.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İSLÂM TARİHİ ve SANATLARI ANABİLİM DALI

**EBU CA'FER MUHAMMED B. CERİR ET-TABERİ'NİN (224-310/838-923)
TARİHÜ'L-ÜMEM VE'L-MÜLÛK ADLI ESERİNE GÖRE İSLAM TARİHİ
KRONOLOJİSİ**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Hazırlayan

Faruk YILDIZ

ŞANLIURFA 2015

T.C.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İSLÂM TARİHİ ve SANATLARI ANABİLİM DALI

**EBU CA'FER MUHAMMED B. CERİR ET-TABERİ'NİN (224-310/838-923) TARİHÜ'L-ÜMEM VE'L-MÜLÛK ADLI ESERİNE GÖRE İSLAM
TARİHİ KRONOLOJİSİ**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Faruk YILDIZ

Danışman

Prof. Dr. Kasım ŞULUL

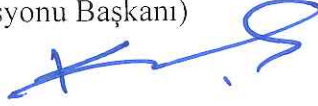
ŞANLIURFA 2015

T. C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı 115226006 numaralı Faruk YILDIZ'ın hazırladığı "EBU CA'FER MUHAMMED B. CERİR ET-TABERİ'NİN (224-310/838-923) TARİHÜ'L-ÜMEM VE'L-MÜLÛK ADLI ESERİNE GÖRE İSLAM TARİHİ KRONOLOJİSİ" konulu tezli yüksek lisans tezi ile ilgili tez savunma sınavı, 15/04/ 2015 tarihinde, saat 10:00'da yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABUL (başarılı) olduğuna aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.

15/04/ 2015

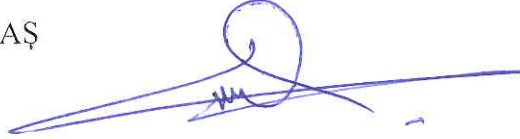
(Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)
Prof.Dr. Kasım ŞULUL

Üye : Prof.Dr. Murat AKGÜNDÜZ

Üye : Doç.Dr. Mehmet AKBAŞ

Bu tezin İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalında Yapıldığını ve Enstitümüz Kurallarına Göre Düzenlendiğini Onaylarım.

4.2.2015

Prof. Dr. Recep ÇİĞDEM
Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan alıntıların, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitünüz İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalına bağlı İslam Tarihi Bilim Dalı 115226006 no'lu Yüksek Lisans öğrencisiyim. Hazırlamış olduğum "Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerir et-Taberî'nin (224-310/838-923) *Tarihü'l-Ümem Ve'l-Mülûk* Adlı eserine göre İslam Tarihi Kronolojisi" konulu tezdeki bütün bilgilerin, akademik kurallara uygun olarak toplanıp sunulduğunu, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı, blok şeklinde alıntılar yapmadığımı ve tüm alıntıların bilimsel atıf kuralları çerçevesinde kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

Yükseköğretim kurulu bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesi ile Harran Üniversitesi bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesinin 8. maddesinde yer alan etik ihlallerden her hangi birisinin bu tezde yer almadığımı, etik ihlal tespiti halinde, Enstitü yönetim kurulunca, bu tezimin ve diplomamın iptal edilmesini kabul ediyorum.

(04/02/2016)

Faruk YILDIZ

İLETİŞİM ADRESİ

Diyamet Ömer Nasuhi Bilmen Dini Yüksek Eğitim Merkezi Müdürlüğü Aziziye/Erzurum

Tlf. Kod. (0.538) 745 61 05

e-mail : farukyildiz6363@gmail.com

ÖNSÖZ

Tarih zamanla ilgili bir bilim dalıdır. İslam tarihçileri baştan beri tarihin zaman boyutuna önem vermişlerdir. İslam tarihçilerinin tarih yazıcılığına yaptıkları en önemli katkılardan birisi de zamanın ön plana çıkarılmasıdır. Vakidî ve Halife b. Hayat bunların en güzel örnekleridir. Tarihi kronolojik esasa göre yazan İslam tarihçiliğinin hatta dünya tarihçiliğinin başyapıtlarından birisi de tezimin konusu olan Taberî'nin *Tarihü'l-Ümem ve'l-Mülûk* adlı eseridir.

Evet, İslam tarihi söz konusu olunca hatırlanması gereken en önemli ilim adamlarından birisi Taberî ve onun *Tarihü'l-Ümem ve'l-Mülûk* adlı eseridir. Bu eser kendi dönemine kadar olan tarih anlayışının en iyi gösteren eserlerden biridir. Taberî'nin tarihi kendisinden önce yazılmış fakat elimize ulaşmamış birçok eseri kısmen de olsa bugüne taşımış olması bakımından da çok büyük öneme sahiptir. Çünkü söz konusu tarih olunca hatırlanması gereken şahısların başında gelenlerin biride İbn Cerîr et-Tâberî'dir. Sadece ilk dönem ulemasından biri olma özelliği ile değil, tarih, tefsir, fıkıh ve hadis alanında yazmış olduğu şaheserleriyle eskiden beri dikkatleri üzerine çekmiş bir âlimdir. Ona bu özelliği kazandıran eserlerin başında *Tarihü'l-Ümem ve'l-Mülûk* adlı eseri gelmektedir. Bu çalışmada İslâm Tarihine dair eşsiz bir eser bırakan Taberî'nin daha önceden üzerinde farklı çalışmalar yapılmış *Tarihü'l-Ümem ve'l-Mülûk* adlı eseri kronolojik bakımdan ele alınıp incelenmiştir. Çalışmanın giriş bölümünde Taberî'nin hayatı, yetiştiği siyasî ve kültürel çevre, eserleri ve Taberî'nin tarih kitabındaki metodu ele alınmıştır.

Birinci bölümde takvim, İkinci bölümde, Hz. Peygamber (s.a.s.) ve Hulefa'ı-Raşidin dönemlerinin kronolojisi ele alınmıştır. Üçüncü bölümde Emevi ve Abbâsi dönemlerinin kronolojileri ele alınmıştır. Çalışma konusunun belirlenmesinde, çalışma için gerekli dokümanların temininde ve çalışmanın her aşamasının bilimsel kıstaslara uygun hale gelmesinde yardımlarını esirgemeyen sayın danışman hocam Prof. Dr. Kasım ŞULUL, Prof. Dr. Adnan DEMİRCAN ve Prof. Dr. Murat AKGÜNDÜZ'e teşekkür ederim. Ayrıca tabloların hazırlanmasında bana yardımcı olan İ. Hakkı SEZGİN'e teşekkür ederim.

Faruk YILDIZ /ŞANLIURFA 2015

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
KISALTMALAR	v
GİRİŞ	2
1. Taberî'nin Hayatı Ve Eserleri	3
2. Taberî'nin İlmi Kişiliği ve Âlimlerin Taberi Hakkındaki Düşünceleri	5
3. Taberî'nin Eserleri.....	6
4. Taberî'nin Tarihü'l-Ümem ve'l-Mülûk Adlı Eserindeki Metodu	9
5. Taberî'nin Tarihlendirme Yaparken Kullandığı Kelime ve İbareler	13
6. Taberî'nin Başlıca Kaynakları Ve Hocaları.....	14
1. BÖLÜM	19
Takvim Kavramı.....	19
1.1. Güneş Takvimi	19
1.2. Ay Takvimi	19
1.3. Ay-Güneş takvimi	20
2. BÖLÜM ASR-I SAADET KRONOLOJİSİ	21
2.1. Hz. Peygamber Devri.....	21
2.1.1. Hicret Öncesi	21
2.1.2. Hicretten sonra	21
2.2. Dört Halife Dönemi.....	35
2.2.1. Hz. Ebû Bekir.....	35
2.2.2. Hz. Ömer	40
2.2.3. Hz. Osman.....	49
2.2.4. Hz. Ali.....	55
3. BÖLÜM EMEVİ VE ABBASİ DÖNEMLERİ KRONOLOJİSİ	60
3.1.1. Muâviye b. Ebî Süfyân.....	60
3.1.2. Yezîd b. Muâviye.....	66
3.1.3. Mervân b. Hakem.....	69
3.1.4. Abdülmelik b. Mervân	75
3.1.6. Süleyman b. Abdülmelik.....	86
3.1.7. Ömer b. Abdülaziz	88
3.1.8. Yezîd b. Abdülmelik.....	89

3.1.9.	Hişâm b. Abdülmelik	92
3.1.10.	Velid b.Yezîd b. Abdülmelik	99
3.1.11.	Yezîd b. Velid b. Abdülmelik	100
3.1.12.	Mervân b. Muhammed	102
3.2	Abbâsi Devri Kronolojisi.....	107
3.2.1.	Ebû'l-Abbâs Abdullah b. Muhammed	107
3.2.2.	Abdullah b. Muhammed Ebû Ca'fer el-Mansûr	112
3.2.3.	Mehdî Dönemi	127
3.2.4.	Musa b. Muhammed b. Abdillâh el-Hadî.....	137
3.2.5.	Hârûn b. Muhammed er-Reşîd.....	138
3.2.6.	Muhammed b. Hârûn el-Emîn	155
3.2.7.	Abdullah el-Me'mûn.....	160
3.2.8.	Ebû İshak el-Mu'tasim.....	175
3.2.9.	Hârûn el-Vâsik	180
3.2.10.	Ca'fer el-Mütevekkil.....	183
3.2.11.	Muhammed b. Ca'fer el-Muntasir	191
3.2.12.	el-Müste'in Ahmed b. Muhammed b. el-Mu'tesim	192
3.2.13.	el-Mu'tez Muhammed b. Ca'fer	196
3.2.14.	el-Mühtedî Billâh b. el-Vâsik.....	200
3.2.15.	Ahmed b. Ca'fer el-Mu'temid Alallah.....	202
3.2.17.	el-Müktefî Billâh.....	233
3.2.18.	Ca'fer b. el-Mu'tezid el-Muktedir Billah.....	239
SONUÇ	244
Ek 1	246
KAYNAKÇA	247

KISALTMALAR

b. : Bin /ibn

bkz. : Bakınız

bint : Kızı

çev. : Çeviren

DİA. : Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi

Hız. : Hazreti

(s.a.s.) : Sallallahü Aleyhi ve Sellem

s. : Sayfa

thk. :Tahkik

thz. : Tarihsiz

ÖZET

EBU CA'FER MUHAMMED B.CERİR ET-TABERÎ'NİN (224-310/838-923) TARİHÜ'L-ÜMEM VE'L-MÛLÛK ADLI ESERİNE GÖRE İSLAM TARİHİ KRONOLOJİSİ

Bu çalışma, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerir et-Taberî'nin (224-310/838-923) *Tarihü'l-Ümem ve'l-Mülûk* adlı eserine göre hicretin birinci yılından üç yüz iki yılına kadar meydana gelmiş olaylarla ilgili rivayetleri ele almaktadır. Kitapta yer alan rivayetlerin tespit edilip kronolojik olarak sunulması ve verilen hicrî tarihlerin miladî takvimdeki karşılıklarının sunulması amaçlanmıştır.

Çalışma ile yazarın olayların tarihini ifade ederken bazen detaylı bazen ise sadece yılını belirttiği tespit edilmiştir. Ayrıca bazı olayları detaylı aktarırken, İslam Tarihinin çok önemli bazı olaylarına kısaca değindiği, bazısına ise hiç değinmediği belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Taberî, kronoloji, hicrî, miladî, Abbasî dönemi, Emevi dönemi.

ABSTRACT

THE CHRONOLOGY OF ISLAIC HISTORY ACCORDING TO THE BOOK NAMED HISTORY OF NATIONS AND KINGS (TARÎKH AL-UMAM WA AL-MULÛK) OF IMAM ABU JAFAR IBN JARIR AL-TABARI (224-310/838-923)

This study examines narrations related to the events from the first year of Hijra until the year 302, in the book ‘The history of nations and kings’ which belongs to Abu Ca’far Muhammed b. Jarir Tabari. It aims to find out narrations regarding events and present them in chorological order and the Gregorian equivalents of Hijri dates.

The study has revealed that the author gives the date of the events in detail, in some cases, he, however, mentions only the year. In addition, it has been found out that while he presents many details in some cases, he gives brief information about some important historical events, and disregards some other significant cases.

Key words: Taberi, Chronology, Hijri, Gregorian, Abbasid Period, The Umayyad Period.

GİRİŞ

Kronoloji sözcüğü dilimize Fransızca'dan (chronologie) girmiştir. Sözcük, zaman bilimi, zaman dizini olarak dilimize çevrilebilir. Tarih bilimi ile yakından ilgili bu bilim dalı, oluşum süreçlerinin tarihlenmesi ve raporlanması ile uğraşır. Kronoloji, zamanı bölümlere ayıran ve olayları tarihlerine göre sıralayan bilim dalıdır. Hadiseler, meydana geldiği zamana göre sıralanarak veya belirli zaman aralıklarına yerleştirilerek mütalaa edilir. Bu şekilde kronolojik zaman tayini gerçekleştirilmeye çalışılır.

1. Taberî'nin Hayatı Ve Eserleri

Hicrî üçüncü asrın en seçkin simalarından olan Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd b. Kesîr et-Taberî, hicrî 224/838 yılında Taberistan'ın Âmul şehrinde, şöhreti kendisiyle başlayan orta halli olan bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir.¹ Taberî'nin, hicrî 225 yılında doğduğunu söyleyenler de olmuştur.² Ama genel olarak kabul edilen görüş hicretin 224 yılının sonunda doğduğudur. Bu ihtilafın sebebi öğrencisi Ebû Bekir b. Kâmil tarafından kendisine sorulduğunda Taberî, yaşadığı bölgede insanların yaşının yıllara göre değil, doğduğu yılda meydana gelen önemli bir hadiseyle belirlendiğinden dolayı hadisenin vuku tarihindeki ihtilaf doğum tarihinede yansımıştır.³

Taberî, esmer tenli, kara gözlü, uzun boylu ve zayıf bir yapıya sahipti.⁴ İmam Taberî yaşadığı asırda, ulemanın yaptığı gibi ilim uğruna seferlere çıkmış, birçok ilim erbabı ile görüşmüş ve onlardan ilim öğrenmiştir. Henüz yedi yaşında iken Kur'an'ı ezberlemiş, dokuz yaşında hadis yazmaya başlamış⁵ ve daha çocuk yaşta sylabilecek bir yaşta (12) ilim için ana vatanı olan Âmul'u terk etmiştir. Duyduğu her âlimden ilim almak için birçok yere gitmiştir. Bu vesileyle Fars ülkesinin birçok şehrine gitmiş ve oralarda tefsir, hadis, fıkıh ve tarih gibi çeşitli alanlarda dersler almış, daha sonra Basra, Kûfe ve Vasıt gibi ilim merkezlerine gidip ilim öğrenmiştir. Ahmed b. Hanbel'den istifade etmek için Bağdat'a gitmiş. Fakat oraya ulaşmadan

¹ Zehebî, Şemsüddin Muhammed b. Ahmed (748/1348), *Siyeru A'lami'n-Nübelâ*, thk. Ekrem el-Bûsî cilt, XIV, 267.

² Subkî, *Tabakâtu's-Şâfi'yeti'l-Kubrâ*, thk. Mahmud Muhammed et-Tenahi- Abdülfettah Muhammed el-Hülv, Beyrut, thz. Cilt, III, 120.

³ Yâkût el-Hamevî, *Mu'cem'ul-Udeba*, Beyrût, cilt, XVIII, 48. Thz.

⁴ Bağdadî, Ebû Bekir Ahmed b. Ali el-Hatib el-Bağdadî (ö.463), *Tarihu Bağdad*, thk. Mustafa Abdulkadir Ata, cilt,II, 164.

⁵ Hamevî, cilt, XVIII, 49.

onun vefatını öğrenmiştir.⁶ Bağdat'ta bir yıl kadar ikamet etmiş. Bu esnada Za'ferânî ile Ebû Saîd el-İstahrî'den Şafîî fıkhnı okumuştur. Sonra Basra'ya gitmiştir. Burada Muhammed b. Beşşâr el-Bündâr ve İbnü'l-Müsennâ başta olmak üzere bazı muhaddislerden -Hz. Ali'nin Basra ziyareti sırasında rivayet ettikleri dâhil- birçok hadis'le cahiliye, siyer ve Hulefâ-i Râşidîn dönemi haberlerinin rivayet icazetini almıştır. Taberî, bunlarla da yetinmeyip Kûfe'ye gitmiş orada da Ebû Kerîb Muhammed b. Alâ el-Hemezânî, Hennâd b. es-Seriy, İsmail b. Musa ve onlar gibi birçok âlimden hadis yazmıştır.⁷ İbn Cerîr, daha sonraki ilim yolculuğunu Mısır'a yapmıştır.⁸

Muhammed b. Abdülmelik b. Ebî's-Şevarib, İshak b. Ebî İsrail, İsmail b. Musa el-Fezarî, Ebî Kerîb, Hennâd b. es-Serî Velîd b. Şuca', Muhammed b. Hamîd er-Razî, Yunus b. Abdilala ve daha birçok âlimden hadis dersleri aldığı gibi⁹ aynı zamanda birçok kişiye ders vermiştir. İşte İmam Taberî'nin çağının büyük âlimlerinden ders alması, onun şahsiyetini etkilemiş ve yaşadığı çağın büyük âlimlerinden olmuştur. Ve bundan dolayı el-Esferâîni Ebî Hâmid Ahmed b. Ebî Tahir, Taberî için "bir kişi Muhammed b. Cerîr'in tefsirini ala bilmek için Çin'e kadar da gitse yeridir," demiştir.¹⁰

Taberî, ilmi ile olduğu gibi kişiliğiyle de gönüllere taht kurmuş birisidir. Halife ve vezirlerden gelen hediyeleri kabul etmemiştir. Halife el-Müktefi'nin veziri el-Abbâs b. Hasan Ebû Ahmed, İmam Taberî'ye kendisi için bir fıkıh kitabı yazmasını talep emiş, İmam Taberî *el-Hafîf* isimli kitabı kendisi için yazmıştır. Bunun üzerine vezir o günün parasıyla bin dinar gönderir ancak Taberî bu parayı kabul etmeyerek iade etmiştir.¹¹ Aynı şekilde kendisine teklif edilen kadılığı da arkadaşlarının ısrarına rağmen kabul etmemiştir.

⁶ Hamevî, XVIII, 50.

⁷ Hamevî, XVIII, 51.

⁸ Hamevî, XVIII, 52.

⁹ Subkî, III, 121.

¹⁰ Subkî, III, 121.

¹¹ Zehebî, XIV, 270.

Taberî, ilim için şehir şehir dolaştıktan sonra ömrünün sonuna doğru Bağdat'a yerleşir ve vefatına kadar Bağdat'ta kalır.¹² Ömrünün son bölümünü geçirdiği Bağdat'ta Hanbelî mezhebinin mensupları tarafından haksızlığa maruz kalmıştır. Hadis almak için bile olsa insanların kendisiyle görüşmesine mani olmuşlar. Nitekim Hüseynek b. Ali'ye, neden İbn Cerîr'den ilim adına bir şey alıp yazdın mı? diye sorulunca, "İbn Cerîr dışarı çıkmıyor ve aynı zamanda Hanbeliler insanların kendisiyle yanına gitmesine de izin vermiyorlardı" diye cevap vermiştir.¹³ Bunun sebebi ise İmam Taberî'nin *İhtilafü'l-Fukaha* adlı eserinde Ahmed b. Hanbel'e yer vermemesidir. Hanbelîler tarafından Ahmed b. Hanbel'e neden yer vermediği sorusu kendisine sorulduğunda "o fakih değil muhaddistir demiştir." Fakat es-Subkî İbn Cerîr'in dışarı çıkmamasını Hanbelîlerden kaynaklanmadığını çünkü hanbelilerin bunu yapacak güçte olmadıklarını ifade etmiş ve İbn Cerîr, "her cemaate katılmıyor ve ancak sünnete bağlı olduğundan emin olduğu kimseleri meclisine alıyordu" demiştir.

Taberî, hicri 310/923 yılında Şevval'ın bitimine 4 veya 2 gün kala Pazar günü akşam namazı vaktinde vefat etti. Ertesi gün cenaze namazı kılınp evinin içine defnedildi. Taberî vefat ederken 86 yaşında olmasına rağmen saçının ve sakalının çoğu daha siyahtı.¹⁴

2. Taberî'nin İlmi Kişiliği ve Âlimlerin Taberi Hakkındaki Düşünceleri

Âlimlerin İmam Taberî hakkındaki sözlerine geçmeden önce onun bekâr olduğunu ve hiç evlenmediğininide ifade edelim. Taberî, 86 yıl gibi uzun bir ömrü sadece ilim öğrenmek ve öğretmekle geçirmiştir. İbn Kayyîm, Taberî hakkında ilmini ve bıraktığı eserleri kastederek "o kıyamete kadar yaşayacak evlatlar bırakmıştır" demiştir.

¹² Bağdadî, II, 161.

¹³ Subkî, III, 125.

¹⁴ Bağdadî, II, 162.

Taberî tarih alanında olduğu gibi tefsir, fıkıh ve hadis alanında da otorite idi.¹⁵ Kırk yıl boyunca her gün kırk sayfa yazmıştır.¹⁶

İbn Huzeyme, Hüseynek'e İbn Cerîr Taberî'den birşeyler yazdın mı? Diye sorduğunda ve Hüseynek'te kendisine "hayır" cevabını verdiğinde "ne kötü yapmışsın keşke bu yazdıklarının hiçbirisini yazmasaydın da Taberî'den yazsaydın"¹⁷ demiştir.

Bu söz aynı zamanda Taberî'nin ne kadar büyük bir âlim olduğunun bir ifadesidir.

Yine İbn Huzeyme, Taberî hakkında "ben yeryüzünde Muhammed b. Cerîr'den daha bilgili birini bilmiyorum" demiştir.¹⁸

Sem'ânî, Ebû Ca'fer Taberî hakkında şu satırları yazmıştır: "İbn Cerîr gerçek bir uzmandı. Çağdaşlarının hiç birinin ulaşmadığı derecede geniş bir ilme sahipti. Kur'an'ı ezbere biliyordu. Kıraat ve tefsirde ileri derecede uzmandı. Düşmanları bile onun hadis ilmindeki geniş bilgisini itiraf ediyorlardı. Hadisleri konularına göre tasnif etmişti. Tarihteki ilmi ise bunlardan az değildi. Kendisi hayret edilecek derecede çalışkandı. Kırk yıl boyunca düzenli olarak her gün kırk sayfa yazı yazdığı söylenmektedir."¹⁹

3. Taberî'nin Eserleri

Taberî'nin fakih, muhaddis, tarihçi, kıraat âlimi ve müfessirlik gibi birçok alanda ilim sahibi olması, hem sayı hem de çeşit olarak pek çok eser telif etmesini sağlamıştır. Onun eserleri her zaman ilim adamlarının dikkatini çekmiştir.

- 1- *Tarihü'l-Ümem ve'l-Mülük*: her zaman gerekli ilgiyi görmüş bir eserdir. Samâniler'in veziri Ebû Ali tarafından Farsça ve Türkçe'ye tercüme edilmiştir. İbn Cerîr'in bu eseri alanının en büyük eserlerinden biridir.

¹⁵ Bağdadî, II, 161.

¹⁶ Bağdadî, II, 161. es-Subkî, 122.

¹⁷ Zehebi, XIV, 272.

¹⁸ Bağdadî, II, 161.

¹⁹ Günaltay, M. Şemseddin, *İslam Tarihinin Kaynakları- Tarih ve Müerrihler*, İstanbul 1991, s. 41.

- 2- *Câmi'u'l-Beyan 'an Te'vili Âyi'l-Kur'an*: Elimizde bulunan en büyük ve en kapsamlı rivayet tefsirlerinden birisidir. el-Esferâîni Ebî Hâmid Ahmed b. Ebî Tahir, Taberî'nin tefsiri için “bir kişi Muhammed b. Cerîr'in tefsirini ala bilmek için Çin'e kadar da gitse yeridir.” demiştir.²⁰ Üzerine onlarca çalışma yapılmış ve yapılmaya devam etmektedir. Pek çok farklı ilimleri barındıran bir eserdir. Fergânî'nin dediği gibi, bir âlim, İbn Cerîr'in bu tefsiri üzerine on farklı ilim dalından on farklı eser yazılabilir derse yeridir.²¹
- 3- *Tarihü'r-Ricâl*: (Zeylü'l-Müzeyyel) Bu kitabında sahabe, tabiin ve ilim aldığı hocalarından bahsetmiştir.²²
- 4- *Latîfu'l-Kavl fî Ahkami Şerâi'i'l-İslam*: Fıkıh konusunda yazılmış bir eserdir. Mekke, Medine, Kûfe, Basra, Şam ve Horasan'da yaşamış olan sahabe ve tabiinlerin görüşlerini içeren bir eserdir.²³ Aynı zaman da kendi mezhebinin görüşlerini de içerir.²⁴
- 5- *Besîtu'l-Kavl fî Ahkami Şerâi'i'l-İslam*: Kendi mezhebinden olan fakihleri ve kendi görüşlerini desteklemek için o yönde amel eden sahabelerin görüşlerini içeren, taharet bölümü 1500 sayfayı kapsayacak kadar hacimli bir eserdir.²⁵
- 6- *Kitabü't-Tehzibi'l-Asâr*: Hz. Ebû Bekir'in (r.a.) rivayet ettiği hadislerle başlamış ve her hadisi farklı yollarıyla ele almıştır. Sonra Hz. Ebû Bekir'in (r.a.) fikhını, âlimlerin ihtilafını ve delillerini almıştır. Aşere-i Mübeşşere ve ehl-i beytin rivayetlerini içeren,²⁶ fakat tamamlanamayan eşsiz bir eserdir.²⁷

²⁰ Bağdadî, II, 161.

²¹ Zehebî, XIV, 273.

²² Zehebî, XIV, 273.

²³ Ali b. Abdilaziz b. Ali eş-Şibl, İmam'ul-Müfessirîn ve'l-Muhaddisîn ve'l-Müerrihîn, Ebû C'afer Muhammed b. Cerîr et-Taberî, Riyad 2004, s, 104.

²⁴ Zehebî, XIV, 273. el-Hamevî, XVIII, 73.

²⁵ Zehebî, XIV, 273.

²⁶ Zehebî, XIV, 273. Es-Sübkî, III, 121.

²⁷ Bağdadî, II, 161.

- 7- *Kitabü'l-Fasl Beyne'l-Kiraat*: Kıraat âlimlerinin Kur'an kıraati konusunda ihtilaflarını, Mekke, Medine, Şam, Basra, Kufe ve diğer beldelerde bulunan kurralların isimlerini ve kıraatlarını içeren hacimli ve değerli bir eserdir.²⁸
- 8- *İhtilafü'l-Fukahâ*: İmam Şafii, Ebû Hanife, İmam Malik ve diğer müctehidlerin arasındaki fihhi İhtilafları içeren bir eserdir.²⁹ Taberî, bu eserinde Ahmed b. Hanbel'e fakih değil, muhaddis olması gerekçesiyle yer vermemiştir.³⁰
- 9- *Adabü'l-Kudât*: İbn Cerîr bu kitabında kadıların yapması gereken işlerden ve davalarla ilgili şeylerden bahsetmiştir.³¹
- 10- *Adabü'n-Nüfüsü'l-Ceyyide ve'l-Ahlaki'n-Nefise*: İbn Cerîr bu eserinde fazilet, takva, ihlâs, şükür, riya ve kibir gibi nefis terbiyesi ve ahlak ile ilgili konuları ele almıştır.³²
- 11- *er-Redd alâ Zi'l-Esfâr*: İbn Cerîr, bu eserini hocası Davut b. Ali el-Esbehânî ez-Zahirî'ye reddiye olarak yazmıştır.³³
- 12- *Kitabu Fezâîli Ali b. Ebî Talib*: Ğadîr Hum hadisinin sahih olduğunu anlatan ve Hz. Ali'nin (r.a.) faziletlerini içeren tamamlanmamış bir eserdir.³⁴ Aynı şekilde Hz. Ebû Bekir (r.a.) ve Hz. Ömer'in (r.a.) faziletlerini de içeren bir eser daha yazmış fakat onuda tamamlayamamıştır.³⁵

²⁸ Hamevî, XVIII, 65.

²⁹ Hamevî, XVIII, 71.

³⁰ Ali b. Abdilaziz b. Ali eş-Şibl, 102.

³¹ Zehebî, XIV, 274.

³² Hamevî, XVIII, 76.

³³ Hamevî, XVIII, 77.

³⁴ Hamevî, XVIII, 77.

³⁵ Hamevî, XVIII, 78.

İmam İbn Cerîr bunlar gibi daha onlarca kitap yazmıştır. Zira 86 yıl yaşamış ve talebeleri kendisi vefat ettiğinde yazdığı kitapları ömrüne böldüklerinde her günde 14 sayfa yazdığı ortaya çıkmıştır. Ne yazık ki bu eserlerin çoğu günümüze ulaşmış ulaşmadığı bilinmemektedir.

4. Taberî'nin Tarihü'l-Ümem ve'l-Mülûk Adlı Eserindeki Metodu

Taberî'nin *Tarihü'l-Ümem ve'l-Mülûk*'ü aynı zamanda *Ahbaru'r-Rüsûl ve'l-Mülûk ve Tarih-i Taberî* isimleriyle de bilinir. İslam tarihinin temel kaynaklarından olup daha önce yazılmış ve zamanımıza intikal etmemiş birçok kitaptan nakiller yapmıştır. Bu nedenle *Taberî'nin Tarihü'l-Ümem ve'l-Mülûk* adlı eseri büyük bir öneme sahiptir. Taberî, kendisinden sonra gelen İslam tarihçilerine geniş bir kaynak bırakmıştır. Eserinde yaratılıştan başlayarak hicrî 302/924 yılına kadar olan dönemin olaylarını ele almıştır.

Kitap, derin bir vukufiyet ve uzun bir çalışmanın ürünü olup İslam tarihçiliğinin başlıca abidelerinden biridir. Bu eserde İslam'ın ilk dönemleriyle ilgili olarak, önemli bilgiler vardır. Birçok hadîs ve olay, menakıb ve rivayet aynen aktarmıştır. Eser geniş bir tarihi bilgiyi içermesi bakımından kendisinden sonraki tarihçilere kaynaklık etmiştir.

İmam Taberî, İslam'dan önceki dönemleri konulu olarak anlatmıştır. Örneğin Farşlıları baştan sona kadar ele aldıktan sonra Benî İsrail'in tarihini anlatmıştır. İslam tarihini ise konuya göre değil de yıllara göre değerlendirmiş, bir yılın içerisinde meydana gelen hadiseleri anlatıp bitirdikten sonra bir sonraki yılın olaylarını "bu yılın içerisinde meydana gelen olaylar" başlığı altında ele almıştır. Yıllara göre tarih yazmak konusunda kendisinden sonra gelen İslam tarihçilerine örnek olmuştur.

İbn Cerîr, zamanla iribatı olmayan olayları ise örneğin halifelerin ahlakı, sıfatları ve özelliklerini her halifenin döneminde gerçekleşen olayları zikrettikten sonra ele almıştır.

İmam Taberî tarihini iki ana başlık altında ele alabiliriz 1.İslam öncesi 2. İslam sonrası.

Birinci kısma göklerin ve yerin yaratılması, Hz. Âdem'in yaratılması, Kâbil ve Hâbil olayı, sonra sırasıyla peygamberleri; Nûh, İbrahim, Lût, İsmail v.s. ümmetlerin tarihiyle kitabına başlamıştır. Daha sonra cahiliye dönemindeki Arap tarihiyle devam etmiştir.

İkinci kısımda ise İslam tarihiyle başlamıştır. İmam Taberî'nin eserine baktığımızda İslam tarihini üç ana bölümde ele almak mümkündür; birinci bölüm Asr-ı Saadet dönemi (Hz Peygamber (s.a.s.) ve Hulefa-i Râşidin dönemleri), ikinci bölüm Emeviler dönemi, üçüncü bölüm Abbâsiler'in hicri 302. yılına kadar olan dönemidir. İbn Cerîr tarihini düzenli bir sıralamaya göre yazmaya özen göstermiş ve yazmaya değer bulunduğu olayları vuku sırasına göre yazmıştır.

Her yılın olayları çokluk-azlık, olayların önemine göre veya kendisine ulaşip ulaşmamasına bağlı olarak bazı yılların olaylarını onlarca sayfaya sığdırırken,³⁶ Bazı yılların (hicretin 25. yılı) olayları hakkında ise birkaç satır yazmakla yetinmiştir.³⁷ Her yılın sonunda o yıl içinde vefat eden önemli şahısların isimlerini ve vefat tarihlerini, bölge ve şehirlerin, valilerinin isimlerini, hac emirlerini ve o yılda yaz seferine çıkan komutanın ismini yazmıştır.

Hayatını anlatırken değindiğimiz gibi İbn Cerîr et-Taberî ilim hayatına hadis tahsili ile başlamıştır. Dolayısıyla muhaddislerden etkilenmiş bir ilim adamı olarak tarihi rivayetlerin senedlerine önem vererek senediyle zikretmesi gayet doğaldır.³⁸

Taberî, me'sur olan rivayetleri bir araya toplayarak kitabında yazmıştır. Bunları yazmakla kalmayıp kaynağına isnatta bulunmuştur. Bu isnadını bazen bir hocasına dayandırdığı gibi bazen de olaya bizzat iştirak etmiş adil birine dayandırmıştır. Öte yandan rivayetlerinin kaynağı kimi zaman da muttasıl bir sennetle okuduğu, dinlediği veya kendisine rivayet etmesi için icazet verildiği bir kitapta olmuştur.

Bu konuda kendisi kitabında şu ifadeleri kullanmıştır: “Bu kitabımızı okuyan herkes şunu iyi bilsin; bu kitapta anlattığım her şey ya rivayet yoluyla aldığım veya çok azı hariç akli delillere dayandırmadan isnad sahiplerine isnad ettiğim eserlerden

³⁶ Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerir b. Yezîd b. Halid. (ö 310/923) *Tarihü'l Ümem ve'l-Mülük* Beyrut, Darü İhya'it-Türasi'l-Arabî, 2008, IV, 301-391.

³⁷ Taberî, IV, 168.

³⁸ Bkz Taberî tarihi.

almışım. Çünkü tarihi bilgiler o zamana şahit olmayan kimselere ancak habercilerin haber vermesi ile veya rivayetleri nakleden kimselerin nakliyle daha sonraki nesillere ulaşır. Yoksa akıl ve rey ile bilinmez. Eğer bu kitabımda zikrettiğim haberler okuyanın sahih ve doğru olmadığı için kabul etmeyeceği veya dinleyenin çirkin bulacağı bir şey varsa bilsinki bu bizim tarafımızdan uydurulmamıştır. Biz sadece olayları bize nakillerin naklettiği şekilde naklettik.”³⁹

Taberî, bu sözleriyle de her haberi isnadıyla nakletmek konusunda ne kadar titiz olduğunu ve kitabında akli delillere yer vermediğini belirtmiştir. Fakat bu, Taberî'nin olaylara dair rivayetleri bir araya getirdikten sonra hiçbir muvazene ve karşılaştırma yapmadığı, tercihte bulunmadığı veya redetmediği anlamına gelmez. Çünkü İmam Taberî haberleri naklettikten sonra azda olsa tercihte bulunduğu gibi ret ettiği rivayetlerde vardır. Örneğin: Hz. İbrahim'in hangi oğlunu kesmekle emrolunduğu ile ilgili rivayetleri aktardıktan sonra Zebîh'in İshak olduğu daha doğrudur ifadesini kullanarak görüş beyanında bulunmuştur.⁴⁰ Yine Abdulmelik b. Mervân'ın hicretin 74/693. Yılında umreye gittiğini ifade eden rivayeti yazdıktan sonra bunun sahih olduğuna dair bilgimiz yoktur ifadesini kullanmıştır.⁴¹

İbn Cerîr, rivayetleri bir araya getirmek ve anlatmak konusunda bir tarihçiye yakışır bir tarafsızlık ve incelik göstermiştir. O her ne kadar olay hakkında kendi görüşü olsa bile bütün muhtelif rivayetleri, hiçbir taassupçuluk yapmadan ve tarafgir davranmadan bir araya getirmiş ve okuyucunun takdirine bırakmıştır. Meydana gelen olaylar hakkında hüküm vermekten kaçınmış hatta bir rivayeti başka bir rivayette tercih etmekten kaçınmış ancak nadiren de olsa tercihte bulunmuştur.

İşte Taberî'nin rivayetleri bir araya getirmedeki titiz tutumu, bazen tek bir olaya veya haber hakkında birçok farklı rivayeti bir araya getirmesine sebep olmuş ve uzun bir şekilde konuyu anlatmasına neden olmuştur.

Ancak nadiren de olsa bazı olayları uzun bir şekilde anlatmaktan kaçınmıştır. Mesela eserinin dördüncü cildinde Ebû Zerr el-Ğifârî (r.a.) ve Muaviye b. Ebî Süfyan (r.a.) arasında çıkan anlaşmazlık ve Ebû Zerr'in (r.a.) Şam'dan Medineye sürülmesi olayını uzun bir şekilde anlatmaktan kaçınmış ve kendisi şu ifadeyi kullanmıştır;

³⁹ Taberî, I, 11.

⁴⁰ Taberî, I, 175.

⁴¹ Taberî, VI, 173.

“Ebû Zerr’in (r.a.) sürülmesi hakkında birçok rivayet vardır, fakat ben birçoğunu zikretmeyi uygun bulmuyorum” diyerek kendi metoduna aykırı davranmıştır.⁴²

Yine Hz. Osman’ın (r.a.) kuşatması hakkında birçok rivayeti anlatıktan sonra “Vakidî bu olay hakkında birçok rivayette bulunmuştur bir kısmını yukarda zikrettim bir kısmını da çirkinliğinden dolayı anlatmayı uygun bulmadım” diyerek bütün rivayetleri zikretmeyi uygun bulmamıştır.⁴³

Bazen de halk tabakasının hoş karşılamayacağını ifade ederek rivayetleri anlatmaktan kaçındığını ifade etmiştir. Muhammed b. Ebî Bekir ile Muaviye b. Ebî Süfyân arasındaki mektuplaşmayı âmmenin hoş karşılamayacağından dolayı yazmadığını ifade etmiştir.⁴⁴

İbn Cerîr et-Tâberî, tüm rivayetleri bir araya getirme metodunun gereği bazen bir olaya sayfalarca yer ayırmış, “واختلف في كذا” ifadesini kullanmış ve peşinden farklı rivayetleri, “قال بعضهم...” “فقال بعضهم” ifadeleri kullanmış ve her görüşün peşinden “şöyle diyenler” deyip o konudaki tüm rivayetleri yazmıştır.⁴⁵ Eserinin büyük bir eser olması için büyük özen göstermiştir. Ancak Taberî’nin bu çabası eserin çok kuru olması sonucunu doğurmuştur. Olayları toplayıp zaman sırasına göre değerlendirme endişesi yazarı sanata ve kişisel düşüncesine geniş yer vermekten alıkoymuştur. Bu şekilde farklı rivayetleri ayrı ayrı ve uzun bir şekilde anlatması okurun kafasının karışmasına ve asıl meseleden kopmasına sebebiyet vermiştir.

Ancak Bizans imparatorunun ölümünü bile anlattığı eserde Endülüs’ün fethi gibi önemli bir hadiseyi birkaç satırla geçiştirmesi, Taberî’nin tarih anlayışının devletin sınırlarıyla sınırlı olduğunu hatta sadece siyasi olaylarla sınırlı olduğu eleştirilerine sebebiyet vermiştir.⁴⁶

Taberî’nin rivayetleri senedleriyle birlikte zikretmesi, kendisinden sonra gelen cerh ve tadil âlimlerinin işini kolaylaştırmıştır. Bu isnad bolluğunun, kitabının sonlarına doğru azaldığını görmekteyiz.

⁴² Taberî, IV, 191.

⁴³ Taberî, IV, 241.

⁴⁴ Taberî, IV, 378.

⁴⁵ Taberî, VII, 15.

⁴⁶ Şakir Mustafa *Tarihü'l-Arabî ve'l-Müerrihîn*, Beyrut, 1983, I, 261.

5. Taberî'nin Tarihlendirme Yaparken Kullandığı Kelime ve İbareler

Taberî, *Tarihü'l-Ümem ve'l-Mülûk* adlı eserinde tarihlendirme yaparken kendi seleflerini izlemiş ve Arap dilinde kullanılan kelime ve ibareleri kullanmıştır.

Taberî tarihlendirmeyi kameri yıllara göre yapmaktadır. Kameri yılda ay bazen 29, bazen 30 gün çeker. İslam tarihçilerinin kameri yılı dikkate almalarının sebebi Allah Rasûlü'nün (s.a.s.) "Biz hesap bilmeyen bir ümmetiz." ve "Hilali gördüğünüzde oruç tutun hilali gördüğünüzde iftar edin" hadisi gibi hadislerle binaen yapılmıştır.⁴⁷ Taberî, tarihlendirme yaparken nazar-ı dikkate aldığı bazı hususlar şöyle sıralanabilir:

- 1- Kamerî sene mefhumuna göre tarih tesbitine gece ile başlanır, bundan dolayı ليل ifadesi kullanıldığında gündüzü ile birlikte gece kastedilir.⁴⁸
- 2- Tarihlendirme ay yılına göre yapıldığından dolayı kamerî aylar kullanılmıştır. Kameri ayların isimleri ve sıralanması şöyledir:
 - 1- Muharrem,
 - 2- Safer,
 - 3- Rebûlevvel,
 - 4- Rebûlâhir,
 - 5- Cemâziyelevvel,
 - 6- Cemâziyelâhir,
 - 7- Receb,
 - 8- Şaban,
 - 9- Ramazan,
 - 10- Şevvâl ,
 - 11- Zilkâde,
 - 12- Zilhicce,⁴⁹
- 3- Tarihlendirme yapılırken genellikle olayın meydana geldiği gün bilinmiyir ise genellikle في ربيع الآخر gibi ay isimleri zikredilerek tarih verilmiştir.

⁴⁷ Suyûtî, (849-911), Celâleddin Abdurrahman b. Ebî Bekir, *Eş-Şemârih fî ilmi't-Tarih*, Leydin 1892/1312, s. 8.

⁴⁸ Kasım Şulul, *İlk Kaynaklara Göre Hz. Peygamber Devri Kronolojisi*, İstanbul,2007, İnsan yayınları, s. 129.

⁴⁹ eş-Şemmârih, s. 12-13.

Bazen sadece هذه السنة في denilerek sadece olayın meydana geldiği yıl zikredilmiştir.⁵⁰

- 4- Ayın ilk günü tarih olarak verildiğinde şu ifadeler kullanmıştır: اول ليلة في الشهر اول ifadelerini kullanmış, ayın ikinci gününden 10. gününe kadar ise ليلتين خلتا او ثلاث خلون gibi ayın kaçınıcı günüye o ifadeyi kullanmıştır. 10. Gününden 14. Güne kadar da gün sayısı ile beraber خلت ifadesini kullanmıştır. 15. Gün için ise Arapçada yarısı veya ortası manasında olan نصف ifadesini kullanmıştır. Ayın 16. Gününden ayın yirmisine kadar ise ayın ilk 14 gününde kullanılan خلت و خلين ifadeleri yerine Türkçede kala manasına gelen بقيت ifadesini kullanmış, ayın son günü hariç son 10 gün için ise بقين ifadesini kullanmıştır. Ayın son günü için de ليل للآخر ليلة الانسلاخه \ لسلاخه veya ليل kelimesi yerine يوم ifadesini kullanmıştır.

6. Taberî'nin Başlıca Kaynakları Ve Hocaları

Taberî, kitabında tarihi belge niteliği taşıyan, doğrudan ya da dolaylı olayların aydınlatılmasında katkısı ola bilecek her türlü malzemeden yararlanmaya çalışmıştır. Bu bir şiir, konuşma ve antlaşma metinleri ve mektuplar olduğu gibi sözlü rivayet ve bir kitapta olmuştur. Bu açıdan bakıldığında kendisinden önce yaşanan geçmiş günümüze taşınması açısından bir köprü görevi üstlenmiştir. Ancak İbn Cerîr'in kaynaklarının geneli kitaplardır, bir kitaptan nakilde bulunduğu zaman da kitabın ismini değil müellifin ismini zikretmesi Taberî'nin eleştirilmesine yol açmıştır. Çünkü bu durum birden çok eser yazan bir müellifin hangi eserinden yararlandığını anlamayı zorlaştırmıştır.

Kısaca Taberî'nin İslam öncesi peygamberlerin tarihini, tefsir, başlıca *İbn İshak'ın siyeri* olmak üzere siyer kitaplarından ve Vehb b. Münebbih'in *Kitabu'l-Mübtede* adlı eserinden faydalanmıştır. Fars tarihini, İbn Mukaffa' başta olmak üzere Farsça'dan Arapça'ya tercüme edilmiş kitaplardan ve Hişâm el-Kelbî'nin kitaplarından istifade etmiştir.⁵¹ Rumların tarihini Şam Hıristiyanlarından,

⁵⁰ Taberî, X, 179.

⁵¹ Ahmed Muhammed el-Hûfî, et-Taberî, 2003, 188.

Yahudilerin tarihini israili rivayetlerden ve yahudi Tevrat bilginlerinden almıştır.⁵² İslam öncesi Arap tarihini ise Ubeyd b. Şeriye el-Cürhümî, Muhammed b. Ka'b el-Kurazî, Vehb b. Münebbih, Hişâm el-Kelbî ve İbn İshak'tan almıştır.⁵³ Biz burada Taberî'nin kendisi ile bizzat mübaşir olarak ilim aldığı hocalarıyla başlayıp kısa bir şekilde diğer kaynaklarına değinmeye çalışacağız.

Muhammed b. Sâib el-Kelbî (ö. 146/764): Şiilikle itham edilmiştir. İlk soy bilimcilerdendir.⁵⁴ Taberî, 16 yerde kendisinde rivayette bulunmuştur.⁵⁵

Muhammed b. İshak (ö.151-152/769-770): Meşhur Siyer'inin yanında halifeler hakkında da bir eseri vardır. Taberî, geneli Rasûlullah'ın (s.a.s.) hayatı olmak üzere 350 kûsür yerde kendisinin bu eserlerinden rivayette bulunmuştur.⁵⁶

Lût b. Yahya b. Said b. Mihnef b. Süleym el-Kûfî (Ebû Mihnef ö. 157/773): *Maktelü'l-Hüseyn, Haberü'l-Muhtar ve İbni'z-Ziyâd, Siretü'l-Hüseyn Kitabü's-Sıffîn, Kitabü'l-Garrât ve futuhü'ş-Şam* gibi eserler yazmıştır.⁵⁷ Taberî, Ebû Mihnef'ten 1.si Sakife b. Sa'ide son olarakta hicrî 132. yılında Hasan b. Kahtabe'nin Kûfe'ye girmesi olayı olmak üzere 300 kûsür yerde kendisinden riayette bulunmuştur.⁵⁸

Ebû Ma'sher es-Sindî (ö. 170/787): asıl ismi Abdurrahman b. el-Velîd'dir. Daha sonra çalınıp Necîh ismiyle köle olarak satılmış ve Abbâsiler (Halife Mansûr) döneminde özgürlüğüne kavuşmuştur. Hicri 170. yıla kadar olan tarihi olayları barındıran ve olayları yıllara göre ele aldığı *Tarihü'l-Hulefâ* isiminde bir eser yazmıştır.⁵⁹ İbn Cerîr Taberî, 109 yerde eserinden rivayette bulunmuştur. İbn Cerîr, Ebû Ma'sher'in *Tarihü'l-Hulefâ* adlı eserinden *عن ذكره اسحاق بن عيسى حدثني أحمد بن ثابت* yoluyla çokça istifade etmiştir.

Seyf b. Ömer et-Temîmî (ö.180/796): Aslen Kûfeli olup ilim hayatına Medine'de başlamış, daha sonra Irak'a gitmiş ve orada ikamet etmiştir. Ridde

⁵² Taberî, I, 206.

⁵³ Hûfî, I, 189.

⁵⁴ Şakir Mustafa I, 190.

⁵⁵ Sahihü't-Tarihi't-Taberî, I, 15.

⁵⁶ Bkn. Taberî, I ve II. Ciltler.

⁵⁷ Sezgin, Fuat, *Tarihü't-Türasi'l-Arabî*, çev. Mahmud Fehmi Hicazî, Camietü'l-İmam Muhammed b. Suud el-İslamiye, Suudi 1991, I, 129.

⁵⁸ Bkz. Taberî, III, 134. Taberî, VII, 290.

⁵⁹ Şakir Mustafa *Tarihü'l-Arabî ve'l-Müerrihîn*, Beyrut, 1983, I, 162.

olayları, fetihler ve Cemel Vakası ile ilgili rivayetleri ile meşhurdur.⁶⁰ Taberî, ilk olarak Müseyleme'nin peygamberlik iddiasında bulunduğu olayın rivayeti ve son olarak hicrî 36/656. yılın olayları ile ilgili rivayetler olmak üzere yaklaşık 300 rivayetti seyf'ten almıştır.⁶¹

Hişâm b. Muhammed b. Sâib el-Kelbî (ö. 204/820): Tarihte geniş bir birikime sahip olup, yaklaşık 150 eser yazmıştır. İbn Kelbî, İslam öncesi Arap tarihini İslam tarihinden daha çok önemsemiştir.⁶² Taberî, 280 yerde kendisinden rivayette bulunmuştur.

Muhammed b. Ömer el-Vakidî (ö. 207/823): İlmîni (özellikle hadis ve fıkıh) Medine'de Malik b. Enes, Süfyân es-Sevrî ve İbn Cüreyc'ten aldı. Hârûn er-Reşîd döneminde Bağdad'a gitti. Me'mûn döneminde vefat etti. Pekçok alanda eser yazmıştır. İbn en-Nedim *Fihrist* adlı eserinde Vakidî'den bahsederken 28 eser telif ettiğini kaydeder. Bu kitapların geneli İslam dönemi ile ilgili yazdığı eserlerdir. Bazıları şunlardır: *Ahbarü Mekke*, *Ezvacü'n-Nebî*, *Vefatü'n-Nebî*, *es-Sakife*, *Siretü Ebî Bekir*, *er-Ridde*, *Yevmü'l-Cemel*, *Mevlidü'l-Hasan ve'l Hüseyin*, *Maktelü'l-Hüseyin*, ve en önemlisi hicri 179. yıla kadarki olayları içeren *Tarihü'l-Kebîr'i* ve *el-Meğazî* olmak üzere birçok eser yazmıştır.⁶³ Taberî, Vakidî'nin eserlerinden yaklaşık 300 rivayette bulunmuştur.

el-Esme'î Ebû Said Abdulmelik b. Karîb (ö. 214-217/829-833): İbn Cerîr, Zikâr savaşı dahil 11 yerde kendisinden rivayette bulunmuştur.⁶⁴

Ebû'l-Hasan Ali b. Muhammed b. Abdillâh el-Medâinî (ö. 225/840): Makale ve küçük risalelerden oluşan 230 eser telif etmiştir.⁶⁵ Fakat günümüze ulaşan tek eseri *Nesebü Kurayş ve Ahbaruha*'dır İbn Cerîr, Medâinî'nin eserlerine Ömer b. Şebe ve Ahmed b. Zühayr b. Harb vasıtasıyla elde etmiştir. Taberî, kendisinden 300 den fazla rivayette bulunmuştur.

Muhammed b. Hümejd er-Razî (ö. 248/863): Taberî'nin Tarih'inde kendisinden en çok rivayet ettiği kişilerin başında gelir. İlk olarak kitabının başında

⁶⁰ Taberî, IV, 325...

⁶¹ Bkz. Taberî, III, 89. IV, 381.arası.

⁶² Şakir Mustafa I, 193.

⁶³ Şakir Mustafa I, 164.

⁶⁴ Şakir Mustafa I, 200.

⁶⁵ Şakir Mustafa I, 186.

zamanın müddeti⁶⁶ konusunda olmak üzere yaratılışın başlangıcı, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) hayatı ve Hulefa-i Raşidin'in dönemi gibi 420 yerde kendisinden rivayette bulunmuştur.

Muhammed b. Alâ el-Hemedânî el-Kûfî el-Hafız Ebû Kürayb (ö. 248/863): Taberî, Ebû Kürayb'den farklı yer ve zamanlarda pekçok rivayette bulunmuştur.⁶⁷

Muhammed b. Müsennâ b. Ubeydullah b. Kays el-Anzî el-Basrî (ö. 252/867): Taberî, kendisinden risalet öncesinden başlayarak Hz Ömer (r.a.) dönemine kadar yaklaşık 40 yerde rivayette bulunmuştur.

Muhammed b. Beşşâr el-Bündâr el-Basrî (ö. 252/867): Kütübü's-Sitte imamlarının tamamının kendisinden rivayette bulunduğu büyük bir hadis âlimidir. Taberî, kendisinden 36 yerde rivayette bulunmuştur.⁶⁸

Yakup b. İbrahim ed-Dûrakî (ö. 252/867): Taberî, kendisinden yaklaşık 30 rivayette bulunmuştur.

Ubeydullah b. Sa'd ez-Zührî (ö. 260/874): Taberî, kendisinden 45 rivayette bulunmuştur. Aynı zamanda Taberî ile Seyf b. Ömer arasında bir köprü görevi yapmıştır.

Ömer b. Şebbe (ö. 262/876) Taberî, bu hocasından geneli Emeviler dönemi ve Abbâsilerin ilk dönemi olmak üzere 200 den fazla rivayette bulunmuştur. Ömer b. Şebbe, Taberî ile Medâinî arasında rivayet zincirinin bir halkası görevini yapmıştır.

Yunus b. Abdüla'la es-Sadefî el-Mısırî (ö. 264/878): Taberî, kendisinden 32 rivayette bulunmuştur.

Ahmed b. Zuhayr b. Harb (ö. 279/893): Taberî, geneli Muaviye b. Ebî Süfyân'ın vefatı⁶⁹ ile hicretin 137. yılları arası meydana gelen olayları olmak üzere kendisinden 80 yerde rivayette bulunmuştur.⁷⁰ Aynı zamanda Ahmed b. Zuhayr, Taberî ile Medâinî ve kitapları arasında bir köprü olmuştur.

⁶⁶ Bkz. Taberî, I, 13.

⁶⁷ Taberî, II, 198.

⁶⁸ *Sahihü't-Tarihî't-Taberî*, thk. Muhammed b. Tahir el-Berzenci, ve Muhammed Suphi Hasan Hallak, Dimaşk-Beyrut,2007, I, 30.

⁶⁹ Taberî, V, 220.

⁷⁰ Taberî, VII, 207.

el-Hâris b. Muhammed b. Ebî Üsâme et-Temimî: Taberî ile *Tabakatü'l-Kübrâ* sahibi İbn Sa'd arasında bir halka görevi üstlendiğinden⁷¹ dolayı önemli bir şahsiyettir. Taberî, kendisinden 110 kûsür rivayette bulunmuştur.

es-Serî b. Yahya et-Temimî el-Kûfî (Ebû Ubeyde): Taberî, kendisiyle mektuplaşma yoluyla *كتب الي السري* ifadesiyle peçok rivayette bulunmuştur. İbn Cerîr Taberî, her ne kadar kendisiyle karşılaşmış şifahi olarak rivayette bulunmuşsa da bu çok azdır.⁷²

Ahmed b. Sabit er-Razî Ferhaveyh (ö.?): Taberî, kendisinden geneli halifelerin hac görevi ve onların yerine hac görevini ifa edenler olmak üzere 100'den fazla rivayette bulunmuştur.⁷³

⁷¹ Bkz. Taberî, II, 87. V, 219.

⁷² *Sahihü't-Tarihî't-Taberî*, thk. Muhammed b. Tahir el-Berzenci, ve Muhammed Suphi Hasan Hallak, Dimaşk-Beyrut,2007, I, 28

⁷³ Taberî, V,191-200-202- 216.

1. BÖLÜM

Takvim Kavramı

Sözlükte "doğrultmak, düzeltmek; değerini belirlemek" anlamlarına gelen takvim kelimesi terim olarak "bir olayın belli bir başlangıca göre akıp giden zaman içerisindeki yerini, boyutlarını verme" ve "bunu veren belge" demektir. Söz konusu boyutlar yıl, ay, gün sayısı ve gün adı şeklinde belirlenmiştir. Kur'ân-ı Kerim'de bir yerde geçen kelime (et-Tin 95/ 4) insanın en güzel biçimde yaratıldığını ifade eder. Takvimler dört sınıfta incelenir.⁷⁴

1.1. Güneş Takvimi

Zamanın ölçülmesini, güneşin bir yıl süresince dış merkezli kendi yörüngesi boyunca dolanımı ile doğudan batıya doğru olan günlük hareketi tayin etmektedir. Güneş bir yılda burçlar kuşağının on iki burcunu kateder ve tekrar başlangıç sayılan Koç noktasına (nuktatü'l-i'tidal. İlkbahar noktası. vernal point) geri döner. Batlamyus, Bu hareketin miktarını 365 gün 5 saat 55 dakika 12 saniye, Bettânî de 365 gün 5 saat 46 dakika 24 saniye olarak verir; gerçek miktar ise 365 gün 5 saat 48 dakika 46 saniyedir.⁷⁵

1.2. Ay Takvimi

Yalnızca ayın dünyadan görünen farklı şekillerinden; dolayısıyla ayın hareketlerinden yola çıkılarak hazırlanmıştır.⁷⁶ Ayın, dünya çevresinde dönerken güneşle dünya arasında aynı doğrultuda bulunmasına kavuşum (ictima) durumu denir. Bu sırada ay güneşle birlikte doğup güneşle birlikte batar ve güneş tarafından aydınlatılan yüzeyi tamamen güneşe, karanlık yüzeyi ise dünyaya dönük olduğu için yeryüzünden görülmez. Ancak ay, her gün bir öncekinden daha geç doğup daha geç battığı için kısa bir süre sonra bu doğrultudan ayrılarak güneşten daha geç batmaya başlar. Böylece güneşle ay arasındaki açı, ayın yüzeyine yansıyan ışığın yeryüzünden görünmesi (rü'yet) için yeterli büyüklüğe ulaşıncaya ay güneş battıktan sonra batı ufkunda hilal biçiminde görülmeye başlar. Hilalin görüldüğü gece önceki aya değil

⁷⁴ A. Necati Akgür, "Takvim" DİA, XXXIX, 488.

⁷⁵ Y. Unat, "Güneş" DİA, XIV, 293.

⁷⁶ Kasım Şulul, s. 76.

yeni başlayan aya aittir. Çünkü hilalin batı ufkundaki rü'yetiyle önceki ay biter, yeni ay başlar.⁷⁷

1.3. Ay-Güneş takvimi

Bu takvimde, kamerî sene şemsî seneye uydurulur. Dolayısıyla bu takvimde, yılın süresi güneş takvimindeki yıl ile aynıdır. Aylar ise mümkün olduğu kadar kamerî ay ile başlayıp bitecek şekilde düzenlenir.⁷⁸ Ay takvimi, ayın yeryüzünde kolay izlenebilirliği sebebiyle tarihin ilk takvimi olmuştur. Ancak mevsimlere uymayışı belirgin bir problem sayılmıştır. Ay takvimi ile mevsimlerin uyumunu sağlamak için periyodik olarak bazı yıllara 13. bir ay eklenmesi yoluna gidilmiştir. Bu durumda takvim ay takvimi olmaktan çıkmış, ay-güneş takvimi denilen yeni bir yapı kazanmıştır.⁷⁹

⁷⁷ İ. Yücel, "Hilal", DİA, XVIII,

⁷⁸ K. Şulul, *Hz. Peygamber devri kronolojisi* s. 78.

⁷⁹ A. Necati Akgür, "Takvim", DİA, XXXIX, 489.

2. BÖLÜM ASR-I SAADET KRONOLOJİSİ

2.1. Hz. Peygamber Devri

2.1.1. Hicret Öncesi

Nübüvvettin 5. yılı		Habeşistan'a ilk hicret ⁸⁰
Hicretten 3 yıl önce		Ebû Talip ve Hz. Hatice'nin vefatı ⁸¹

2.1.2. Hicretten sonra

HİCRETİN 1. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
12 Rebîülevvel 1	24 Eylül 622	Hz. Peygamber'in Medine'ye hicreti. ⁸²
(Hicretten 7 ay sonra)	622	Hamza b. Abdülmuttalib'in 30 muhacirle Kureyş kervanının önünü kesmesi için gönderilmesi ⁸³
Safer 1	Ağustos- Eylül 622	Ebvâ Gazvesi. ⁸⁴
1	622-623	İslam'da ilk Cuma'nın kılınışı ve ilk hutbe'nin okunuşu. ⁸⁵
1	622-623	Kuba Mescidinin inşası ⁸⁶
Rebîülâhir 12. Gecesi 1	24 Ekim 622	Namazın dört rekât olarak kılınışı. Namaz daha önce iki rekât olarak kılınyordu. ⁸⁷
Şevval veya Zilkade 1	Nisan-Mayıs veya Haziran	Hz.Peygamber'in Hz. Âişe ile evlenmesi. ⁸⁸

⁸⁰ Taberî, II, 202.

⁸¹ Taberî, II, 216.

⁸² Taberî, II, 233.

⁸³ Taberî, II, 250.

⁸⁴ Taberî, II, 251.

⁸⁵ Taberî, II, 245.

⁸⁶ Taberî, II, 247.

⁸⁷ Taberî, II, 247.

⁸⁸ Taberî, II, 248.

	623	
Şevval 1	Nisan-Mayıs 623	Hz. Peygamber'in, Ubeyde b. Hâris b. Abdülmuttalib'i 60 muhacirle Batnü'r-Rabiğ'e göndermesi. ⁸⁹
Zilkade 1	Mayıs- Haziran 623	Hz. Peygamber'in Sa'd b. Ebî Vakkâs'ı 20,21 muhacirle Harrar'a Kureyş kervanına müdahaleetmek için göndermesi. ⁹⁰
1	622	Hz. Peygamber'in Ubeyde b. Hâris b. Abdülmuttalib'i 60 veya 80 muhacirle gönderdi. Hicaz'da bulunan bir suyun yanında kalabalık bir müşrik grubuyla karşılaştı. Aralarında savaş çıkmadı. ⁹¹ Taberî, İslam'da bağlanan ilk sancağın bu olduğunu ifade eder.

Bu yıl içinde doğanlar: Bazılarına göre Abdullah b. Zübeyr hicretin 1. yılında, Vâkidî'ye göre ise hicretin 2. yılında doğmuştur. Taberî, Abdullah için; "muhacirlerin Medine'de doğan ilk çocuğudur" demiştir. Numan b. Beşir Ensar'ın hicretten sonra doğan ilk çocuğudur. Bu yılda Resûlullah'ı (s.a.s.) evinde misafir eden Külsüm b.Hidm ve Esed b. Zürare vefat etmiştir.⁹²

HİCRETİN 2. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Rebûlevvel 2	Eylül-Ekim 623	Ebvâ (Veddân) Gazvesi: Bu gazvede Resulullah (s.a.s.)Medine'de yerine Sad b. Ubâde'yi vekil olarak bıraktı. Sancağı da Hamza b. Abdülmuttalib'e verdi. ⁹³

⁸⁹ Taberî, II, 250.

⁹⁰ Taberî, II, 250.

⁹¹ Taberî, II, 250.

⁹² Taberî, II, 250.

⁹³ Taberî, II,253.

Rebûlevvel 2	Eylül-Ekim 623	Buvat Gazvesi: Hz. Peygamber bu savaşta Ümeyye b. Halef'in de içinde olduğu 100 kişilik ve yanlarında 2500 devenin bulunduğu Kureyş kervanıyla karşılaşmak için yola çıktı. Fakat karşılaşma olmadan döndü. ⁹⁴
Rebûlevvel 2	Eylül-Ekim 623	I. Bedir Gazvesi: Hz. Peygamber Medine'nin sürülerine saldıran Kürz b. Cabir'i takip etmek için çıktı. Bedir'e kadar gitti, ama ona yetişemedi. Hz. Peygamber Medine'de Zeyd b. Hârise'yi yerine vekil olarak bırakmıştı. ⁹⁵
2	623	Uşeyre Gazvesi: Hz. Peygamber bu gazvede yerine Medine'de Ebû Selme b. Abdülesed'i vekil olarak bırakmıştı. ⁹⁶
Safer 2	623	Hz. Ali'nin Hz. Fatıma ile evlenmesi. ⁹⁷
Recep 2	623-624	Abdullah b. Cahş Seriyyesi. ⁹⁸
Şaban 2	Ocak-Şubat 624	Kıblenin Kuustaki Beytül Makdisten Kâbe'ye çevrilmesi. ⁹⁹
Şaban 2	Ocak-Şubat 624	Ramazan orucu ve fitır sadakasının emredilmesi. Aynı zamanda ilk bayram namazı da bu yıl içerisinde kılındı. ¹⁰⁰
17 veya 19 Ramazan 2	13 veya 15 Mart 624 2	Büyük Bedir Gazvesi: ¹⁰¹ Muhacirlerin sancağını Hz. Ali Ensar'ın sancağını ise Sa'd b. Ubade taşıyordu. Ebû Ca'fer, savaşın 17 Ramazan Cuma günü meydana geldiğini söyler. ¹⁰² Bedir savaşında müşriklerin

⁹⁴ Taberî, II, 253.

⁹⁵ Taberî, II, 253.

⁹⁶ Taberî, II, 253.

⁹⁷ Taberî, II, 254.

⁹⁸ Taberî, II, 254.

⁹⁹ Taberî, II, 257.

¹⁰⁰ Taberî, II, 258.

¹⁰¹ Taberî, II, 258.

¹⁰² Taberî, II, 274.

		elebaşlarından Utbe b. Rabîa, Şeybe b. Rabîa, Ümeyye b. Halef ve Ebû Cehil b. Hişam öldürüldü.
2	624	Umeyr b.Vehb Müslüman oldu. ¹⁰³
Şevval 2	Mart-Nisan 624	Benî Kaynuka Savaşı: ¹⁰⁴ Hz. Peygamber (s.a.s.)ganimeti ashabı arasında bölüştürdü ve ganimetlerin humusunu (beşte birini) aldı. İslâm'da alınan ilk humus budur. ¹⁰⁵
Şevval 2	Mart-Nisan 624	el-Küdr gazvesi. ¹⁰⁶
Zilkade 2	Mayıs-Haziran 624	es-Sevik Gazvesi. ¹⁰⁷
Zilhicce 2	Mayıs-Haziran 624	Osman b. Maz'un'un vefatı. Hz. Hasan'ın da bu yıl içinde doğduğu rivayet edilir. ¹⁰⁸

HİCRETİN 3. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Safer 3	Temuz-Ağustos 624	Ziemer Gazvesi. ¹⁰⁹
Rebûlâhir-Cemâziyelevvel 3	Eylül-Ekim 624	Buhran Gazvesi. ¹¹⁰ Savaş olmadan Medine'ye dönüldü.
Rebûlevvel 3	Ağustos-Eylül 624	Ka'b b. Eşref'in öldürülmesi. ¹¹¹
Cemâziyelâhir 3	Kasım-Aralık	Hz. Osman'ın Ümmü Külsüm ile evlenmesi. ¹¹²

¹⁰³ Taberî, II, 289.

¹⁰⁴ Taberî, II, 293.

¹⁰⁵ Taberî, II, 294.

¹⁰⁶ Taberî, II, 295.

¹⁰⁷ Taberî, II, 295.

¹⁰⁸ Taberî, II, 296.

¹⁰⁹ Taberî, II, 297.

¹¹⁰ Taberî, II, 297.

¹¹¹ Taberî, II, 297

	624	
Cemâziyelâhir 3	Kasım-Aralık 624	Zeyd b. Hârise'nin Karde Seriyesi ¹¹³
Cemâziyelâhir 3	Kasım-Aralık 624	Ka'b b. Eşref'e destek veren yahudi Ebû Rafi'in öldürülmesi. ¹¹⁴ Ebû Rafi' Resûlullah'a (s.a.s.)eziyet edenlerdendi.
15 Ramazan 3	1 Mart 625	Hz. Hasan'ın doğumu. ¹¹⁵ Aynı yıl içerisinde Hz. Fatma Hz. Hüseyin'e hamile kaldı.
Şaban 3	Ocak-Şubat 625	Resûlullah'ın (s.a.s.)Hz. Hafsa ile evlenmesi. Hz. Hafsa daha önce Huneys b. Huzâfe ile evliydi. ¹¹⁶
15veya 7 Şevval Cumartesi 3	23 veya 31 Mart Cumartesi 625	Uhud Savaşı: ¹¹⁷ bu savaşta Müslümanlar hezimete uğradı. Hamza b. Abdilmutalib, Mus'ab b.Umeyr, Enes b. Nadr ve Ebû Dücâne gibi şahsiyetler bu savaşta şehid oldular.
16 veya 7 Şevval Pazar 3	23 veya 31 Mart Cumartesi 625	Hamrâülesed gazvesi: ¹¹⁸ Hz. Peygamber (s.a.s.)müşriklere ayaktayız mesajını vermek için müşrikleri takip etti.

HİCRETİN 4. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Safer 4	Temmuz- Ağustos 625	Recî' Vakası, Hz. Peygamber (s.a.s.)Mersed b. Ebi Mersed başkanlığında Halid b. Bükeyr, Asım b. Sabit, Hubeyb b. Adî, Zeyd b.

¹¹² Taberî, II, 300.

¹¹³ Taberî, II, 300.

¹¹⁴ Taberî, II, 300.

¹¹⁵ Taberî, II, 325. Hz. Hasan'ın hicretin ikinci yılında doğduğu da rivayet edilmiştir.

¹¹⁶ Taberî, II, 304.

¹¹⁷ Taberî, II, 305.

¹¹⁸ Taberî, II, 323.

		Desinne ve Abdullah b. Tarık'ı Adel ve Kare kabilelerine dini öğretmek amacıyla gönderdi ama onlar ihanet edip bu şahsiyetlerin bir kısmını öldürüp bir kısmını Mekke müşriklerine para karşılığı sattılar. ¹¹⁹
4	625	Amr b. Ümeyye ed-Damiri'nin Ebû Süfyân'a suikast seriyyesi. ¹²⁰
Ramazan 4	Şubat-Mart 626	Hz. Peygamber'in (s.a.s.)Hz. Zeyneb bint. Huzeyme ile evlenmesi. ¹²¹
Safer 4	Temmuz-Ağustos 625	Bi'rimaûne Vakası ¹²²
4	625-626	Benî Nadir'in Medine'den Şam'a sürülmesi. ¹²³ Hz. Peygamber (s.a.s.)kendi yerine Medine'de İbn Ebî Mektum'u vekil olarak bıraktı.
Cemâziyelevvel 4	Ekim-Kasım 625	Resûlullah'ın (s.a.s.)torunu Abdullah b. Osman b. Affan'ın vefatı. ¹²⁴
Şaban 4	Ocak- Şubat 626	Hz. Hüseyin'in Doğumu. ¹²⁵
4	625-626	Zâtürrika' Gazvesi. İlk korku namazı bu gazve esnasında kılındı ¹²⁶
Şaban 4	Ocak-Şubat 626	Sevik Gazvesi (İkinci Bedir Gazvesi) ¹²⁷ Hz. Peygamber (s.a.s.)Medine'de vekil olarak Abdullah b. Revâha'yı bıraktı.

¹¹⁹ Taberî, II, 326.

¹²⁰ Taberî, II, 328

¹²¹ Taberî, II, 330.

¹²² Taberî, II, 330.

¹²³ Taberî, II, 335.

¹²⁴ Taberî, II, 336.

¹²⁵ Taberî, II, 336.

¹²⁶ Taberî, II, 336.

¹²⁷ Taberî, II, 338.

Şevval 4	Mart-Nisan 626	Resûlullah (s.a.s.)Ümmü Seleme'yle evlenmesi. ¹²⁸
4	625-626	Hz. Peygamber (s.a.s.)tarafından Zeyd b. Sabit'i İbraniceyi öğrenmesi için görevlendirilmesi. ¹²⁹

HİCRETİN 5. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
5	626	Hz. Peygamber'in Zeyneb bt. Cahş'la evlenmesi. ¹³⁰
Rebûlevvel 5	Temmuz- Ağustos 626	Dûmetülcendel Gazvesi: Hz. Peygamber (s.a.s.)bu gazvede Medine'de yerine Sibâ' b. Arfe'yi vekil olarak bıraktı. ¹³¹
Şevval 5	27 Şubat 627	Hendek Savaşı. Bu savaşta müşriklerden Amr b. Abdûd, Münebbih b. Osman ve Nevfel b. Abdillâh öldürüldü. Müslümanlardan ise Sa'd b. Muaz ağır bir şekilde yaralandı. ¹³²
5	627	Benî Kurayza Gazvesi: Müslümanlar Benî Kurayza'yı 25 gün kuşatma altında tutular. ¹³³
Zilkade-Zilhicce 5	Mart-Nisan 627	Benî Kurayza'nın fethi. ¹³⁴
5	627	Resûlullah'ın (s.a.s.)Reyhane bint. Amr ile evlenmesi. ¹³⁵

¹²⁸ Taberî, II, 339.

¹²⁹ Taberî, II, 339.

¹³⁰ Taberî, II, 340.

¹³¹ Taberî, II, 340.

¹³² Taberî, II, 346.

¹³³ Taberî, II, 350.

¹³⁴ Taberî, II, 357.

¹³⁵ Taberî, II, 356.

HİCRETİN 6. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Cemâziyelevvel 6	Eylül-Ekim 627	Benî Lihyân Gazvesi. ¹³⁶
Zilhicce 6	Nisan-Mayıs 628	Zûkared Gazvesi. ¹³⁷
Şaban 6	Aralık-Ocak 627-628	Benî Mustalık (Müreysi') Gazvesi: bu gazvenin tarihi konusunda ihtilaf vardır. Vâkidî gazvenin hicrî 5. yılın şaban ayında vuku bulduğunu söyler. İbn İshak'tan ise olaya dair iki farklı rivayet vardır. Taberî, bunu hicrî altıncı yılın olayları arasında zikrederek İbn İshak'ın birinci rivayetini tercih etmiştir. ¹³⁸
6	628	Hz. Peygamber'in (s.a.s.)Hz Cüveyriye r. anha ile evlenmesi: Benî Mustalık gazvesinden hemen sonra olmuştur. ¹³⁹ İfk hadisesi de bu savaşın dönüşünde ortaya çıktı.
Zilkade 6	Mart-Nisan 628	Hudeybiye Umresi. Rıdvân Biati ¹⁴⁰
Rebûlevvel 6	Temmuz- Ağustos 628	Muhammed b. Mesleme Seriyyesi. ¹⁴¹
Rebûlâhir 6	Ağustos-Eylül 627	Ukkâşe b. Mihsan'ın Gamre Seriyyesi. ¹⁴²
Rebûlâhir 6	Ağustos-Eylül 627	Ebû Ubeyde b. Cerrâh'ın Zülkısas Seriyyesi. ¹⁴³

¹³⁶ Taberî, II, 358.

¹³⁷ Taberî, II, 358.

¹³⁸ Taberî, II, 257.

¹³⁹ Taberî, II, 365.

¹⁴⁰ Taberî, II, 370.

¹⁴¹ Taberî, II, 382.

¹⁴² Taberî, II, 382.

¹⁴³ Taberî, II, 382.

6	627-628	Zeyd b. Hârise'nin Cemûm Seriyyesi. ¹⁴⁴
Cemâziyevvel 6	Temmuz- Ağustos 627	Zeyd b. Hârise'nin Âs Seriyyesi. ¹⁴⁵
Cemâziyelâhir 6	Ekim-Kasım 627	Zeyd b. Hârise'nin Tarif Seriyyesi. ¹⁴⁶
Cemâziyelâhir 6	Ekim-Kasım 627	Zeyd b. Hârise'nin Hismâ Seriyyesi. ¹⁴⁷
6	627-628	Hz. Ömer'in Cemile bint. Sabit ile evlenmesi. ¹⁴⁸
Recep 6	Kasım-Aralık 627	Zeyd b. Hârise'nin Vâdilkurâ Seriyyesi. ¹⁴⁹
Şaban 6	Aralık-Ocak 627-628	Abdurrahman b. Avf'ın Dûmetülcendel Seriyyesi. ¹⁵⁰
Şaban 6	Aralık-Ocak 627-628	Hz. Ali'nin Fedek Seriyyesi. ¹⁵¹
Ramazan 6	Ocak-Şubat 628	Zeyd b. Hârise'nin Ümmü Kirfe Seriyyesi. ¹⁵²
Şevval 6	Şubat-Mart 628	Kürz b. Cabir'in Benî Urayne Seriyyesi. ¹⁵³
Zilhicce 6	Nisan-Mayıs 628	Hicrî 6. yılda Resûlullah (s.a.s.)krallara ve kabile reislerine islam'a davet mektupları gönderdi. Hâtıb b. Ebî Beltea'yı Mısır hükümdarı Mukavkis'a, Şüc'a b. Vehb'i Hâris b. Ebî Şimr el-Gassâni'ye, Dihye b. Halife'yi Kayser'e, Abdullah b. Huzafe'yi Kisra'ya, Amr b. Ümeyye ed-Damrî'yi

¹⁴⁴ Taberî, II, 382.

¹⁴⁵ Taberî, II, 383.

¹⁴⁶ Taberî, II, 383.

¹⁴⁷ Taberî, II, 383.

¹⁴⁸ Taberî, II, 383.

¹⁴⁹ Taberî, II, 383.

¹⁵⁰ Taberî, II, 383.

¹⁵¹ Taberî, II, 383.

¹⁵² Taberî, II, 384.

¹⁵³ Taberî, II, 384.

		Necaşi'ye ve Selî b. Amr'ıda Hevze b. Ali el-Hanefiye gönderdi. ¹⁵⁴
10 Cemâziyelevvel 6	27 eyylül 627	Kısra'nın, oğlu Şireveyh tarafından öldürülmesi. ¹⁵⁵

HİCRETİN 7. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Muharrem 7	Mayıs-Haziran 628	Hayber Gazvesi: Hz. Peygamber ((s.a.s.))bu gazve de Siba' b. Urfuse el-Gifari'yi Medine'de vekil olarak bıraktı. ¹⁵⁶
Safer 7	Haziran- Temmuz 628	Hayber'in Fethi. ¹⁵⁷
7	628	Zeyneb bt. Hâris'in Resûlullah'ı(s.a.s.)zehirleme girişimi, Resûlullah'ın (s.a.s.)Hz. Safiye ile evlenmesi ve Vâdilkurâ'nın fethi tüm bunlar Hayber'in fethinden sonra oldu. ¹⁵⁸
7	628-629	Hz. Ömer'in Turabe seriyyesi. ¹⁵⁹
Şaban 7	628-629	Hz. Ebû Bekir'in Necd Seriyyesi. ¹⁶⁰
Şaban 7	628-629	Beşîr b. Sa'd'ın Mürra Seriyyesi. ¹⁶¹
Ramazan 7	Ocak 629	Gâlib b. Abdillâh'ın Meyfaa Seriyyesi. ¹⁶²
7	628-629	Gâlib b. Abdillâh el-Kelbi'nin Mürre Seriyyesi. ¹⁶³

¹⁵⁴ Taberî, II, 385.

¹⁵⁵ Taberî, II, 392.

¹⁵⁶ Taberî, III, 5.

¹⁵⁷ Taberî, III, 10.

¹⁵⁸ Taberî, III, 8-9.

¹⁵⁹ Taberî, III, 13.

¹⁶⁰ Taberî, III, 13.

¹⁶¹ Taberî, III, 13.

¹⁶² Taberî, III, 13.

Şevval 7	Şubat-Mart 629	Beşîr b. Sa‘d’ın Cinab ve Yümn Seriyyesi. ¹⁶⁴
Çıkış Zilkade 7 Dönüş Zilhicce 7	Çıkış Mart 629 Dönüş Nisan 629	Umretü’l-Kaza. Hz. Peygamber (s.a.s.) bu sefer esnasında Meymune bt. Hâris ile evlendi. ¹⁶⁵
Zilkade 7	Mart 629.	Ahrem b. Ebî’l Avcâ’nın 50 kişilik bir grupla Benî Süleym Seriyyesi. ¹⁶⁶ Taberî, bu birliğin tamamının şehit edildiğini söyler. Vâkîdî ise Ahrem’in yaralı olarak kurtulduğunu ifade eder. ¹⁶⁷

HİCRETİN 8. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
8	629-630	Hz. Peygamber’in (s.a.s.) kızı Zeyneb’in Vefatı. ¹⁶⁸
Safer 8	Mayıs-Haziran 629	Gâlib b. Abdillâh el-Leysî’nin Kedîd Seriyyesi. ¹⁶⁹
Rebûlevvel	Haziran- Temmuz 629	Şücâ b. Vehb’in Benî Amir Seriyyesi. ¹⁷⁰
8	629-630	Kâ‘b b. Umeyr el-Gıfârî’nin Zâtüatlâh Seriyyesi. ¹⁷¹ Bu seriyyede bulunan 15 kişinin tamamı müşrikler tarafından şehit edilmiştir.
Safer 8	Mayıs-Haziran 629	Halid b. Velîd, Amr b. Âs ve Osman b. Talha b. Ebî Talha’nın Medine’ye hicreti. ¹⁷²

¹⁶³ Taberî, III, 13.

¹⁶⁴ Taberî, III, 13.

¹⁶⁵ Taberî, III, 14.

¹⁶⁶ Taberî, III, 15.

¹⁶⁷ Taberî, III, 15.

¹⁶⁸ Taberî, III, 16.

¹⁶⁹ Taberî, III, 16.

¹⁷⁰ Taberî, III, 17.

¹⁷¹ Taberî, III, 17.

¹⁷² Taberî, III, 19.

Cemâziyelâhir8	Eylül-Ekim 629	Amr b. Âs'ın Zâtü's-Selasil Seriiyesi. ¹⁷³
Recep 8	Ekim-Kasım 629	Ebû Ubeyde b. Cerrâh'ın Habat Seriiyesi. ¹⁷⁴
Şaban 8	Kasım-Aralık 629	Ebû Katâde'nin Hadira Seriiyesi. ¹⁷⁵
Ramazan 8	Aralık-Ocak 628-629	Ebû Katâde'nin İdem Seriiyesi. ¹⁷⁶
Cemâziyelevvel 8	Ağustos-Eylül 629	Mûte Savaşı: bu savaşta Müslüman komutanlardan sırasıyla Zeyd b. Hârise, Ca'fer b. Ebî Talib ve Abdullah b. Revâha şehid oldular. ¹⁷⁷
Çıkış 10 Ramazan Fetih 20 Ramazan 8	1 Ocak 630	Mekke'nin Fethi: Hz. Peygamber (s.a.s.)Medine'de Ebû Rühm Külsüm b. Hüseyin b. el-Hâlef'i vekil olarak bıraktı. ¹⁷⁸
25 Ramazan 8	16 Ocak 630	Halid b. Velîd'in Uzza Putunu tahribi. ¹⁷⁹ Müslümanlar Menat ve Suva' putlarını da Mekke'nin fethinden sonra tahrip ettiler.
8	630	Halid b. Velîd'in Benî Cezîme Seriiyesi. ¹⁸⁰
8	630	Huneyn Gazvesi. ¹⁸¹ bu gazvede Resûlullah'ın dadısı Ümmü Eymen'in oğlu Eymen şehit düştü. ¹⁸²
8	630	Tâif Gazvesi: ¹⁸³ Huneyn dönüşünde Resûlullah (s.a.s.)ve ashabı Taif'i kuşattılar.

¹⁷³ Taberî, III, 19.

¹⁷⁴ Taberî, III, 19.

¹⁷⁵ Taberî, III, 20.

¹⁷⁶ Taberî, III, 21.

¹⁷⁷ Taberî, III, 22.

¹⁷⁸ Taberî, III, 30.

¹⁷⁹ Taberî, III, 39.

¹⁸⁰ Taberî, III, 40.

¹⁸¹ Taberî, III, 42.

¹⁸² Taberî, III, 49.

¹⁸³ Taberî, III, 49.

		İslam da ilk kısas bu esnada uygulandı. Tâif kuşatmasında 12 Müslüman şehit oldu.
Zilkâde 8	Şubat-Mart 630	Hz. Peygamber'in (s.a.s.)Ci' rane Umresi. ¹⁸⁴
Zilkâde 8	Şubat-Mart 630	Hz. Peygamber'in (s.a.s.)Fatıma bint. Dahak ile evlenmesi. ¹⁸⁵
Zilhicce 8	Mart-Nisan 630	Resûlullah'ın (s.a.s.)Hz. Maria'dan olan oğlu İbrahim'in doğumu. ¹⁸⁶

HİCRETİN 9. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
9	630-631	Benî Esed heyetinin Medine'ye gelişi. ¹⁸⁷
Rebûlevvel 9	Haziran- Temmuz 630	Benî Belî ve Dariyyin Heyeti. ¹⁸⁸
Ramazan 9	630-631	Tâif Heyeti. ¹⁸⁹
Receb 9	Ekim-Kasım 630	Tebûk Seferi. ¹⁹⁰
9	630-631	Dırâr Mescidi'nin yıkımı.
Rebûlâhir 9	Temmuz- Ağustos 630	Hz. Ali'nin Tayy Seriyyesi, bu seriyye de Adî b. Hatem'in kız kardeşi esir alındı. ¹⁹¹ Bu olaydan sonra Adî b. Hatem Müslüman oldu.
9	630-631	Benî Temîm Heyeti ve Hucurat Sûresinin inmesi. ¹⁹²

¹⁸⁴ Taberî, III, 57.

¹⁸⁵ Taberî, III, 57

¹⁸⁶ Taberî, III, 57.

¹⁸⁷ Taberî, III, 58

¹⁸⁸ Taberî, III, 58.

¹⁸⁹ Taberî, III, 58.

¹⁹⁰ Taberî, III, 60.

¹⁹¹ Taberî, III, 67.

¹⁹² Taberî, III, 70.

Receb 9	Ekim-Kasım 630	Habeş Kralı Necâşi'nin vefatı. ¹⁹³
Ramazan 9	Aralık-Ocak 630-631	Himyer hükümdarlarının Müslüman olduğuna dair mektubun Resûlullah'a (s.a.s.) ulaşması. ¹⁹⁴
9	631	Hz. Ebû Bekir'in Hac emirliği. ¹⁹⁵
9	630-631	Zekâtın farz kılınması ve Tevbe Sûresi'nin 103. Ayeti nazil olması. ¹⁹⁶
Şaban 9	Kasım-Aralık 630	Hz. Peygamber'in (s.a.s.) kızı Ümmü Külsûm'un vefatı. ¹⁹⁷

HİCRETİN 10. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Rebûlâhir 10	Temmuz- Ağustos 631	Halid b. Velîd'in Benî Hâris b. Ka'b Seriyyesi. ¹⁹⁸
Şevval 10	Aralık-Ocak 631-632	Selamân Heyeti. ¹⁹⁹
Ramazan 10	Aralık 631	Gassân ve Gâmid Heyetleri. ²⁰⁰
Ramazan 10	Aralık 631	Hz. Ali'nin Yemen Seriyyesi. ²⁰¹
10	631-632	Benî Zübeyd Heyeti. ²⁰²
10	631-632	Benî Hanife Heyeti. ²⁰³ Yalancı peygamber Müseyleme'de bu heyette idi.

¹⁹³ Taberî, III, 74.

¹⁹⁴ Taberî, III, 72.

¹⁹⁵ Taberî, III, 74.

¹⁹⁶ Taberî, III, 74.

¹⁹⁷ Taberî, III, 74.

¹⁹⁸ Taberî, III, 76.

¹⁹⁹ Taberî, III, 78.

²⁰⁰ Taberî, III, 78.

²⁰¹ Taberî, III, 80.

²⁰² Taberî, III, 82.

10	631-632	Kinde Heyeti. ²⁰⁴
10	631-632	Benî Amir b. Sa'sa'a Heyeti. ²⁰⁵ Amir b.Tufeyl dönüş yolunda öldü.
10	631-632	Müseyleme b. Habib el-Kezzab'ın Resûlullah'a (s.a.s.)Allah (c.c.) peygamberlikte beni sana ortak etti diye mektup göndermesi. ²⁰⁶
10	631-632	Zekât memurlarının zekât toplamak için İslam beldelerine gönderilmesi. ²⁰⁷
Çıkış 24 veya25 Zilkade	21 veya 22 Şubat 632	Veda Haccı.
10	632	Esved el-Ansî'nin peygamberlik iddiası. ²⁰⁸

2.2.Dört Halife Dönemi

2.2.1. Hz. Ebû Bekir

HİCRÎ 11. YIL

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Rebûlevvel 11	632	Esved el-Ansî'nin öldürülmesi. Peygamberlik iddiasından 4 ay sonra Feyrûz ed-Deylemî tarafından öldürüldü, ²⁰⁹
Safer'in son günleri 11	Mayıs 632	Usâme b. Zeyd'in Suriye Seferi. ²¹⁰
Pzartesi günü 2 veya 12	28 Mayıs veya 7 Haziran 632	Resûlullah'ın (s.a.s.)vefatı ve Hz. Ebû Bekir'in halife seçilmesi. ²¹¹

²⁰³ Taberî, III, 83.

²⁰⁴ Taberî, III, 83.

²⁰⁵ Taberî, III, 87.

²⁰⁶ Taberî, III, 88.

²⁰⁷ Taberî, III, 89.

²⁰⁸ Taberî, III,141.

²⁰⁹ Taberî, III, 147.

²¹⁰ Taberî, III, 113.

Rebûlevvel 11	Çarşamba	
3 Ramazan 11 Salı	22 Kasım 632 Salı	Hz. Fâtıma'nın vefatı. ²¹²
Şevval 11	Aralık-Ocak 632-633	Hz. Ebû Bekir'in oğlu Abdullah'ın vefatı. ²¹³
11	632-633	İrtidat olaylarının ortaya çıkışı ve Hz. Ebû Bekir'in mürtedlerin üzerine ordular göndermesi.
11	632-633	Halid b. Velîd'in Tuleyha b. Huveylid üzerine gönderilmesi. ²¹⁴ Halid b. Velîd, Tuleyha b. Huveylid ile Uyeyne b. Hisn'in ordularını Mağlub etti Tuleyha Eşi ile beraber kaçıp ölümden kurtuldu. ²¹⁵
11	632-633	İkrime b. Ebî Cehil'in Yemame'ye gönderilmesi. Onun peşindedeki Şurahbîl b. Hasene ona destek olarak gönderildi ve Hz. Ebû Bekir, Şurehbil'e Yemame'den sonra Kuzâalılar'a gitmelerini emretti. ²¹⁶
11	632-633	Muhacir b. Ebî Ümeyye'nin Esved el-Ânsî'nin ordusunun üzerine gönderilmesi. ²¹⁷
11	632-633	Halid b. Said b. Âs'ın Şam tarafında bulunan Hamkateune gönderilmesi. ²¹⁸
11	632-633	Amr b. Âs'ın Kuzâalılar üzerine gönderilmesi. ²¹⁹

²¹¹ Taberî, III, 123.

²¹² Taberî, III, 148.

²¹³ Taberî, III, 148.

²¹⁴ Taberî, III, 153.

²¹⁵ Taberî, III, 157.

²¹⁶ Taberî, III, 153.

²¹⁷ Taberî, III, 153.

²¹⁸ Taberî, III, 153.

²¹⁹ Taberî, III, 153.

11	632-633	Alâ b. Hadremî'nin Bahreyne gönderilmesi. ²²⁰
11	632-633	Süveyd b. Mukarrin'in Tihame üzerine gönderilmesi. ²²¹
11	632-633	Hz. Ebû Bekir'in irtidat eden kabilelere mektup göndermesi. ²²²
11	632-633	Halid b. Velîd'in Ümmü Zimel ile savaşı ve Ümmü Zimel'in öldürülmesi. ²²³
11	632-633	Malik b. Nüveyre'nin bir yanlış anlaşılma sonucu Dirar b. Ezver tarafından öldürülmesi ve Halid b. Velîd'in Malik'in eşi Ümmü Temîm bint. Minhal ile evlenmesi. ²²⁴
11	632-633	Yemâme Savaşı. Halid b. Velîd ordunun başındaydı Ensar'ın sancağını Sâbit b. Kays b. Şemmâs, Muhacirlerin sancağını ise Ebû Huzeyfe'nin azatlı kölesi Sâlim taşıyordu. ²²⁵ Bu savaşta Sabit b. Kays, Zeyd b. Hattab, Ebû Huzeyfe ve azatlı kölesi Salim ve bunlar gibi yüzlerce Müslüman şehit düştü. Benî Hanife ve onlarla beraber savaşan müşriklerden ise on binlercesi ve aynı zamanda yalancı peygamberleri Müseyleme'de öldürüldü. ²²⁶

²²⁰ Taberî, III, 153.

²²¹ Taberî, III, 153.

²²² Taberî, III, 153.

²²³ Taberî, III, 162.

²²⁴ Taberî, III, 171.

²²⁵ Taberî, III, 176.

²²⁶ Bkz. Taberî, 177-184.

11	632-633	Mu'âz b. Cebel'in Yemen'den dönüşü ve Hz. Ebû Bekir'in (r.a.) Ömer b. Hattab'ı (r.a.) Yemen'e kadı olarak ataması. ²²⁷
----	---------	---

HİCRETİN 12. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Muharrem 12	Mart-Nisan 633	Halid b. Velîd'in Yemâme'de işi bitikten sonra Irak'a gönderilmesi. ²²⁸
12	633	Irak'ta ilk cizye uygulaması Halid b. Velîd ve İbn Salûbâ arasında yapılan antlaşma sonucunda uygulanmıştır. ²²⁹
Safer 12	Nisan-Mayıs 633	Halid b. Velîd'in Mezâr, Velece, Ülleys ve Amğîşiya fetihleri. ²³⁰
Rebûlevvel 13	Mayıs-Haziran 633	Hîre'nin fethi. ²³¹
12	633	Enbâr'ın fethi. ²³²
24veya 25 Zilkade	30 veya 31 Ocak 634	Halid b. Velîd'in hac ibadeti için Firaz'dan yola çıkması. ²³³
11	633-634	Hz. Ömer Âtike bt. Zeyd ile evlenmesi. ²³⁴
11	634	Hicrî 12. Yılda Hz. Ebû Bekir (r.a.) başkanlığında hac farızası eda edildi. Hz. Ömer (r.a.) başkanlığında hac ibadetinin eda edildiği de nakledilmiştir. ²³⁵

²²⁷ Taberî, III, 209.

²²⁸ Taberî, III, 210.

²²⁹ Taberî, III, 211.

²³⁰ Taberî, III, 215-219.

²³¹ Taberî, III, 223.

²³² Taberî, III, 230.

²³³ Taberî, III, 236.

²³⁴ Taberî, III, 237.

²³⁵ Taberî, III, 238.

HİCRETİN 13. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
13	634	Hiz. Ebû Bekir (r.a.) Hac dönüşü Suriye'ye asker gönderdi. Ordunun başına Halid b. Said'i atadı; ama ordu henüz yola çıkmadan Halid'i görevden alıp yerine Yezîd b. Ebî Süfyân'ı atadı böylece Yezîd b. Ebî Süfyân Suriye'ye giden ilk emir olma ünvanını kazandı. Amr b. Âs'ı Filistin tarafına, Ebû Ubeyde ve Şurahbil b. Hasene'yi de Humus'a gönderdi. ²³⁶
Safer 13	Nisan-Mayıs 634	Müslümanlar Yermük'ta bir araya geldiler. Bizans ordusunun kalabalığını görünce Hiz. Ebû Bekir'den (r.a.) yardım istediler, Hiz. Ebû Bekir'de (r.a.) Halid b. Velîd'e Irak'ta Müsenna'yı bırakıp Şam'a gitmesini emreden bir mektup gönderdi. ²³⁷
Rebîülevvel 13	Mayıs-Haziran 634.	Yermük savaşı: ²³⁸ Halid'in birliğe ulaşması ile Yermük savaşı başladı Müslümanlar Halid b. Velîd komutanlığında Bizans ordusunu büyük bir hezimette uğrattı. ²³⁹
Cemâziyelevvel 13	Temmuz- Ağustos 634	Ecnâdeyn savaşı. ²⁴⁰
Cemâziyelâhir 13	Ağustos 634	Yermük Savaşı'nda binlerce Müslüman şehit düştü şehid düşenlerin arasında İkrime b. Ebî Cehil, Amr b. İkrime, Selma b. Hişam, Amr b.

²³⁶ Taberî, III, 239.

²³⁷ Taberî, III, 243.

²³⁸ Taberî, III, 283.

²³⁹ Taberî, III, 243.

²⁴⁰ Taberî, III, 259.

		Said, Ebâne b. Said ve Hişam b. Âs gibi Müslümanların ileri gelenleri vardı. ²⁴¹
21/22 Cemâziyelâhir 634	21/22 Ağustos 634	Hız. Ebû Bekir'in (r.a.) vefatı. ²⁴² Hız. Ömer'in (r.a.) halifelik görevine fiilen başlaması. ²⁴³

2.2.2. Hız. Ömer

Zilkade 13	Aralık-Ocak 634-635	Fihl savaşı. ²⁴⁴
13	634-635	Hız. Ömer'in Halid b. Velîd'i görevden alıp Ebû Ubeyde'yi atadığına dair Ebû Ubeyde'ye gönderdiği mektup. ²⁴⁵
Şaban 13	Eylül-ekim 634	Cisr Savaşı: ²⁴⁶ Müslümanların sancaktarı Ebû Ubeyd ve oğlu Cebr şehit düştü. Bu savaşta Müslümanlar İranlılara yenildiler. ²⁴⁷
Ramazan 13	Ekim-Kasım 634	Büveyb Savaşı. ²⁴⁸
13	634-635	Yezdecird'in Sasani imparatoru olması. ²⁴⁹

²⁴¹ Taberî, III, 348.

²⁴² Taberî, III, 259.

²⁴³ Taberî, III, 265.

²⁴⁴ Taberî, III, 268.

²⁴⁵ Taberî, III, 269.

²⁴⁶ Taberî, III, 283.

²⁴⁷ Taberî, III, 285.

²⁴⁸ Taberî, III, 293.

²⁴⁹ Taberî, III, 298.

HİCRETİN 14. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Receb 14	Ağustos- Eylül 635	Dımaşk'ın fethi. ²⁵⁰
14	635	Beysân ve Taberiyye'nin fetihleri. ²⁵¹
14	635	Hiz. Ömer'in (r.a.)Ya'la b. Ümeyye'yi Yemen'e gönderip Necran ahalisini sürgün etmesini emretmesi. ²⁵²
Muharrem 14	Şubat-Mart 635	Hiz. Ebû Bekir'in (r.a.) babası Ebû Kûhâfe'nin vefatı. ²⁵³
14	635	Nemârik Savaşı. ²⁵⁴
14	635-636	Hiz. Ömer'in (r.a.)Sa'd b. Ebî Vakkâs komutasında Kâdisiyye'ye ordu göndermesi. ²⁵⁵
14	635	Irak komutanı Müsennâ'nın vefatı ve Sa'd b. Ebî Vakkâs'ın Müsennâ'nın eşi Selma bint. Hasafe ile evlenmesi. ²⁵⁶
Muharrem 14	Şubat-Mart 635	Kâdisiyye savaşı. ²⁵⁷ Bu savaş üç gün (Yevm Ermâs, Yevm Egvâs ve Yevm İmâs) ve bir gece devam etti Kâdisiyye de Farsların büyük komutanı Rüstem, Hilal b. Ulleka tarafından öldürüldü. ²⁵⁸
14	635-636	İlya'nın fethi. ²⁵⁹

²⁵⁰ Taberî, III, 269.

²⁵¹ Taberî, III, 275.

²⁵² Taberî, III, 276.

²⁵³ Taberî, III, 265.

²⁵⁴ Taberî, III, 277.

²⁵⁵ Taberî, III, 302.

²⁵⁶ Taberî, III, 355.

²⁵⁷ Taberî, III, 336.

²⁵⁸ Taberî, III, 351.

²⁵⁹ Taberî, III, 361.

14	635-636	Hiz. Ömer'in (r.a.) Utbe b. Gazvân'ı Basra'ya gönderdi. Bu aynı zamanda Basra'nın kuruluşu sayılır. ²⁶⁰
Receb veya Şaban 14	Ağustos-Eylül veya Ekim 635	Übülle'nin fethi. ²⁶¹
Ramazan 14	Ekim 635	Teravih namazının cemaatle kılınması. ²⁶²
14	635-636	Hiz. Ömer'in, oğlu Ubeydullah'ı ve Ebû Mihcen'i içki içtiklerinden dolayı cezalandırması. ²⁶³
Zilhicce 14	Ocak-Şubat 636	Bu yılın hac emirliği Hiz. Ömer başkanlığında yapıldı. ²⁶⁴

HİCRETİN 15. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
15	636-637	Merc'ür- Rum Savaşı. ²⁶⁵
15	636-637	Humus'un fethi. ²⁶⁶
15	336-337	Kinnesrîn'nin fethi ve Rumların Hirakleos'tan sonra ikinci büyüğü olan Mînas'ın Halid b. Velîd tarafından öldürülmesi. ²⁶⁷
15	336-337	Kaysâriyye'nin fethi ve Gazze'nin kuşatılması. ²⁶⁸ Ebû Ma'şer ve Vakidî Kaysâriyye'nin hicrî 19. yılda Muaviyye b. Ebî Süfyân tarafından fethedildiğini söylemişler. ²⁶⁹

²⁶⁰ Taberî, III, 369.

²⁶¹ Taberî, III, 371.

²⁶² Taberî, IV, 141.

²⁶³ Taberî, III, 373.

²⁶⁴ Taberî, III, 373.

²⁶⁵ Taberî, III, 374.

²⁶⁶ Taberî, III, 375.

²⁶⁷ Taberî, III, 376.

²⁶⁸ Taberî, III, 377.

²⁶⁹ Taberî, IV, 70.

15	336-337	Beysân'ın fethi ve Ecnâdeyn Savaşı. ²⁷⁰
Rebûlâhir 15	Mayıs- Haziran 636	Beytülakdis'in fethi. ²⁷¹
15	636-637	Atiyyelerin dağıtılması ve divanların tanziminin yapılması. ²⁷²

HİCRETİN 16. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
16	637	Müslümanlar, Sa'd b. Ebî Vakkâs komutasında Behurasîr'e girdiler. ²⁷³
Safer 16	Mart-Nisan 637	Kisrâ'nın sarayının bulunduğu şehir olan Medâin'nin fethi. Irak topraklarında ilk Cuma namazı Medâinde kılındı. ²⁷⁴
Zilkade 16	Kasım-Aralık 637	Celûlâ'nın fethi. ²⁷⁵ İbn İshak; Ebû Ma'ser ve Vakidî Celûlâ'nın hicrî 19. yılda fethedildiğini söylemişler İbn İshak ise 20. yılda olduğunu ifade etmiştir. ²⁷⁶
Cemâziyelevv el/Cemâziyelâhir 16	Mayıs- Haziran/Temmuz 637	Tikrît'in fethi. ²⁷⁷
16	637-638	Mâsebazân'ın fethi. ²⁷⁸
Receb 16	Temmuz- Ağustos 637	Karisyâ'nın fethi. ²⁷⁹

²⁷⁰ Taberî, III, 379.

²⁷¹ Taberî, III, 382.

²⁷² Taberî, III, 385.

²⁷³ Taberî, IV, 5.

²⁷⁴ Taberî, IV, 12.

²⁷⁵ Taberî, IV, 23.

²⁷⁶ Taberî, IV, 70.

²⁷⁷ Taberî, IV, 25.

²⁷⁸ Taberî, IV, 26.

²⁷⁹ Taberî, IV, 26.

16	637-638	Hiz. Ömer'in Ebû Mihcen'i Bâziye sürgün etmesi. ²⁸⁰
Rebûlevvel 16	Nisan-Mayıs 637	Hicrî Takvimin ihdası ve kurumsallaşması. ²⁸¹
Muharrem 16	Şubat-Mart 637	Hiz. Peygamber'in (s.a.s.)eşi Hiz. Mariye'nin vefatı. ²⁸²

HİCRETİN 17. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Muharrem 17	Ocak-Şubat 638	Kûfe şehrinin kurulması. ²⁸³
Şevval 17	Ekim-Kasım 638	Kûfe yangını. 40 çadır ve karnıştan yapılan tüm evler yandı. ²⁸⁴
Zilhicce 17	Kasım-Aralık 638	Cezîre'nin fethi. ²⁸⁵
17	638-639	Ka'bü'l -Ahbar Müslüman oldu. ²⁸⁶
Muharrem- Safer 17	Ocak-Şubat- Mart 638	Irak, Mısır ve Şam'da meydana gelen Amvâs vebası. ²⁸⁷ Bu hastalıktan dolayı birçok kişi vefat etti, bunların arasında sahabenin ileri gelenlerinden Şam Emiri Ebû Ubeyde b. Cerrâh, Ürdün Emiri Yezîd b. Ebî Süfyân, Muaz b. Cebel, Muaz'ın oğlu Abdurrahman, Hâris b. Hişam, Süheyl b. Amr ve Utbe b. Süheyl gibi şahsiyetlerde vardı. ²⁸⁸
17	638	Hiz. Ömer, Ebû Ubeyde ve Yezîd b. Ebî Süfyân'ın vefatından sonra Şam ordusunun başına ve haraç

²⁸⁰ Taberî, IV, 27.

²⁸¹ Taberî, IV, 27.

²⁸² Taberî, IV, 27.

²⁸³ Taberî, IV, 30.

²⁸⁴ Taberî, IV, 31.

²⁸⁵ Taberî, IV, 40.

²⁸⁶ Taberî, IV, 41.

²⁸⁷ Taberî, IV, 41. İbn İshak'a göre veba hicretin 8. yılında meydana geldi. (Taberî, IV, 66.)

²⁸⁸ Taberî, IV, 42

		emirliğine Muaviye b. Ebî Süfyân'ı, Ürdün emirliğine de Şurahbîl b. Hasene'yi atadı. ²⁸⁹
17	638	Halid b. Velîd'in ileri kuvvetlerin ve seriyyelerin komutanlığını yapmak görevinden alınması. ²⁹⁰
Receb 17	Temmuz- Ağustos 638	Hz. Ömer'in Mescid-i Haram'ı bina etmesi ve genişletmesi. ²⁹¹
Zilkade 17	Kasım-Aralık 638	Hz. Ömer'in, Hz. Ali'nin kızı Ümmü Külsûm ile evlenmesi. ²⁹²
Rebîülevvel 17	Mart-Nisan 638	Hz. Ömer'in Muğire b. Şu'be'nin Basra valiliğinden alıp yerine Ebû Musa el-Eşari'yi ataması. ²⁹³
17	638-639	Ehvâz ve Tüster'in fethi. ²⁹⁴ Hürmüzân Tüster'de esir alındı. ²⁹⁵
17	638-639	Râmehürmüz ve Sus'un fethi. ²⁹⁶
17	638-639	Müslümanların, Bahreyn tarafında Farşlılarla savaşıması. ²⁹⁷
17	638-639	Basra Emir'i Utbe b. Gazvân vefat etti. ²⁹⁸ Hz. Ömer onun Yerine Muğire b. Şu'beyi atadı. ²⁹⁹

HİCRETİN 18. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
18	639-640	Kıtlık (Ramâde) yılı. ³⁰⁰

²⁸⁹ Taberî, IV, 44.

²⁹⁰ Taberî, IV, 47.

²⁹¹ Taberî, IV, 47.

²⁹² Taberî, IV, 48.

²⁹³ Taberî, IV, 48.

²⁹⁴ Taberî, IV, 52.

²⁹⁵ Taberî, IV, 59.

²⁹⁶ Taberî, IV, 57-62.

²⁹⁷ Taberî, IV, 55.

²⁹⁸ Taberî, IV, 56.

²⁹⁹ Taberî, IV, 57.

18	639-640	Hız. Ömer'in Şürah b. Hâris el-Kindi'yi (Kadı Şürah) Kûfe'ye kadı olarak ataması. ³⁰¹
18	639-640	Seyf'in rivayetine göre Hemedân, Rey ve Cürcân bu yıl fethedildi. ³⁰²

HİCRETİN 19. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
19	640-641	Harretü'l-Leyla olayı. ³⁰³

HİCRETİN 20. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
20	640-641	İskenderiye ve Mısır'ın fethi. ³⁰⁴
20	640-641	Küdâme b. Maz'un, Bahreyn emirliğinden azledilip içki içmesinden dolayı cezalandırıldı. ³⁰⁵
20	640-641	Bilal b. Rabâh'ın vefatı. ³⁰⁶
20	640-641	Hız. Ömer, Bahreyn ve Yemame'nin başına Ebû Hüreyreyi ataması. ³⁰⁷
20	640-641	Hız. Ömer'in Fatıma bt. Velîd'le evlenmesi. ³⁰⁸
20	640-641	Hız. Ömer'in Kûfeliler'in şikâyeti üzerine Sa'd b. Ebî Vakkâs'ı görevden alması. ³⁰⁹
20	640-641	Hız. Ömer'in Hayber Yahudilerini sürgün edip

³⁰⁰ Taberî, IV, 61.

³⁰¹ Taberî, IV, 69.

³⁰² Taberî, IV, 99.

³⁰³ Taberî, IV, 70.

³⁰⁴ Taberî, IV, 71. İbn İshak, Ebû Ma'ser ve Vakîdî İskenderiye ve Mısırın hicretin 20. yılında Amr b. Âs komutanlığında fethedildiğini söylemişlerdir. Seyf ise hicretin 16. yılında fethedildiğini söyler.

³⁰⁵ Taberî, IV, 76

³⁰⁶ Taberî, IV, 76

³⁰⁷ Taberî, IV, 76

³⁰⁸ Taberî, IV, 76.

³⁰⁹ Taberî, IV, 76.

		Hayber'i Müslümanlar arasında bölüştürmesi. ³¹⁰
20	640-641	Üseyd b. Hüdeyr ve Zeyneb bt. Cahş'ın vefatı. ³¹¹

HİCRETİN 21. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
21	641-642	Nihavend Savaşı: Seyf, bu savaşın hicretin 18. Hz. Ömer hilafetinin 6.yılında meydana geldiğini Nihavend'in fethi ise 19. yılın başında olduğunu ifade etmiştir. ³¹² Bu savaşta İslam ordusunun komutanı Numan b.Mukarrin şehit düştü. ³¹³
21	641-642	Hz. Ömer Ammâr b. Yâsir'i Kûfe'ye vali Abdullah b. Mesud'u da beytül mal sorumlusu olarak atadı. Kûfe ehli Ammâr'dan şikayetçi olunca Ammâr görevden alınmayı istedi. Hz. Ömer onun yerine Cübeyr b. Mütim'i atadı. Cübeyr'den sonrada Muğire b. Şu'be'yi atadı. ³¹⁴
21	641-642	İsfahan'ın fethi. ³¹⁵
21	641-642	Hasan-ı Basrî ve Şa'bi'nin ³¹⁶ bu yıl doğduğu rivayet edilmiştir. ³¹⁷
21	641-642	Halid b. Velîd'in vefatı. ³¹⁸

³¹⁰ Taberî, IV, 76.

³¹¹ Taberî, IV, 77.

³¹² Taberî, IV, 78.

³¹³ Taberî, IV, 89.

³¹⁴ Taberî, IV, 97.

³¹⁵ Taberî, IV, 95.

³¹⁶ Ebû Amr Âmir b. Şerâhbil b. Abdillâh el-Hemdânî eş-Şa'bi. Hadis âlimi tabîin.

³¹⁷ Taberî, IV, 98.

³¹⁸ Taberî, IV, 97.

HİCRETİN 22. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
22	642-643	Azerbaycan'ın fethi. ³¹⁹ Seyf b. Ömer ise Azerbaycan'ın hicretin 18. yılında fethedildiğini ifade etmiştir.
22	642-643	Horasan Savaşı, bu savaş Ahnef b. Kays komutanlığında yapıldı. ³²⁰ Seyf, bu savaşın hicretin 18. yılında yapıldığını söylemiştir.
22	642-643	Yezîd b. Muâviye ve Abdülmelik b. Mervân'ın doğumu. ³²¹ Yezîd b. Muâviye'nin hicretin 25. yılında doğduğunu rivayet edenler de vardır. ³²²

HİCRETİN 23. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
23	643-644	Tevvec, Fesa ve Dârbecerd'in Sâriye b. Züneym komutanlığında fethedilmesi. ³²³ İstahr'in Osman b. Ebî Âs komutanlığında fethedilmesi. ³²⁴ Kirman'ın Abdullah b. Büdeyl komutanlığında fethedilmesi. ³²⁵
23	643-644	Sicistân ve Mükran'ın fethi. ³²⁶
23	643-644	Semle b. Kays el-Eşceî'nin Kürtlerle yaptığı savaş. ³²⁷
23	643-644	Hz. Ömer'in, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) hanımlarıyla hacca gitmesi. Aynı zamanda bu hac

³¹⁹ Taberî, IV, 99.

³²⁰ Taberî, IV, 112.

³²¹ Taberî, IV, 108.

³²² Taberî, IV, 168.

³²³ Taberî, IV, 118-120.

³²⁴ Taberî, IV, 119.

³²⁵ Taberî, IV, 122.

³²⁶ Taberî, IV, 122-123

³²⁷ Taberî, IV, 125.

		ziyareti Hz. Ömer'in son haccıdır. ³²⁸
26 Zilhicce 23 çarşamba	3 Kasım 644 çarşamba	Hz. Ömer'in vefatı. ³²⁹ Hicrî 24. yılın başında vefat ettiği de rivayet edilmiştir.
23	643-644	Katâde b. Numan'ın vefatı. ³³⁰
23	643-644	Muâviye b. Ebî Süfayn'ın Askalan'ı fethetmesi. ³³¹

HİCRETİN 24. YILI

2.2.3. Hz. Osman

3 Muharrem 24	9 Kasım 644	Hz. Osman'ın halife seçilmesi. Hz. Osman'ın hicrî 23. yılın son gününde halife seçildiğini söyleyenler de vardır. ³³²
24	644-645	Hz. Osman, Kûfe valisi Muğîre b. Şu'be'yi görevden alıp yerine Sa'd b. Ebî Vakkâs'ı atadı. Vakidî ise Müğîre'nin görevden alınıp Sa'd'ın atanması Ömer'in vefatından bir yıl sonra olduğunu ifade etmiştir. ³³³
24	644-645	Kûfe valisi Velîd b.Ukbe'nin, Azerbaycan ve Ermenistan'la yaptığı savaş ³³⁴
24	644-645	Bizansın Müslümanların üzerine yürümesi üzerine Müslümanların Kûfelilerden yardım istemesi. ³³⁵

³²⁸ Taberî, IV, 128.

³²⁹ Taberî, IV, 130.

³³⁰ Taberî, IV, 162.

³³¹ Taberî, IV, 162.

³³² Taberî, IV, 163.

³³³ Taberî, IV, 164.

³³⁴ Taberî, IV, 165.

³³⁵ Taberî, IV, 166.

HİCRETİN 25. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
25	645-646	Amr b. Âs'ın, Müslümanlarla yaptıkları antlaşmayı bozması nedeniyle İskenderiyelilerle savaşması. ³³⁶
25	645-646	Husun'un fethi. ³³⁷

HİCRETİN 26. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
26	646-647	Sabur'un fethi. ³³⁸
26	646-647	Hz. Osman'ın Mescid-i Harâm'ın sütunlarını yenilemesi ve Mescidi genişletmesi. ³³⁹
26	646-647	Sa'd b. Ebî Vakkâsın Kûfe valiliğinden azledilip yerine Velîd b. Ukbe'nin atanması. ³⁴⁰

HİCRETİN 27. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
27	647-648	Amr b.Âs'ın Mısır haracını toplama görevinden azledilip yerine Abdullah b. Sa'd b.Ebî Serh'in atanması. ³⁴¹
27	647-648	İfrikiye'nin fethi. ³⁴²
27	647-648	Endülüs savaşı. ³⁴³
27	647-648	Muâviye b. Ebî Süfyân'ın Kinnesrîn seferi. ³⁴⁴

³³⁶ Taberî, IV, 168.

³³⁷ Taberî, IV, 168

³³⁸ Taberî, IV, 169.

³³⁹ Taberî, IV, 169.

³⁴⁰ Taberî, IV, 169.

³⁴¹ Taberî, IV, 171.

³⁴² Taberî, IV, 171.

³⁴³ Taberî, IV, 171.

³⁴⁴ Taberî, IV, 171.

27	647-648	İstahr'ın Osman b. Ebî Âs komutanlığında fethedilmesi. ³⁴⁵
----	---------	---

HİCRETİN 28. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
28	648-649	Kıbrıs'ın Muâviye b. Ebî Süfyân tarafından fethedilmesi. Muâviye b. Ebî Süfyân aynı zamanda deniz seferi düzenleyen ilk komutandır. Ebû Ma'şer ise Kıbrıs'ın hicrî 33. Yılda fethedildiğini ifade etmiştir. ³⁴⁶
28	648-649	Habib b. Mesleme'nin Suriye'ye sefer düzenlemesi. ³⁴⁷
28	648-649	Hz. Osman'ın Naile bt. Ferâfis ile evlenmesi. ³⁴⁸

HİCRETİN 29. YILI

29	649-650	Ebû Musa el-Eşari'nin Basra valiliğinden azledilip onun yerine Abdullah b. Âmir b. Kureyz'in atanması. ³⁴⁹
29	649-650	Abdullah b. Amir'in Faris'i fethetmesi. ³⁵⁰
Rebîülevvel 29	Kasım-Aralık 649	Hz. Osman'ın Mescidi-î Nebevi'yi süslü taşlarla inşa edip genişletmesi. ³⁵¹
29	649-650	Hz. Osman'ın Mekke'de hac günlerinde Minâ'da ve Arafat'ta namazları dört rekât olarak kılması. Müslümanların Hz. Osman aleyhinde ilk defa

³⁴⁵ Taberî, IV, 171.

³⁴⁶ Taberî, IV, 174.

³⁴⁷ Taberî, IV, 177.

³⁴⁸ Taberî, IV, 177.

³⁴⁹ Taberî, IV, 178.

³⁵⁰ Taberî, IV, 180.

³⁵¹ Taberî, IV, 180.

		konuştukları konu bu olmuştur. ³⁵²
--	--	---

HİCRETİN 30. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
30	650-651	Said b. Ebî'l-Âs'ın Taberistan seferi ve fethi. ³⁵³
30	650-651	Hz. Osman'ın Velid b. Ukbe'yi Kûfe valiliğinden azletmesi ve yerine Said b. Ebî'l-Âs'ı ataması. ³⁵⁴
30	650-651	Hz. Peygamber'in (s.a.s.)mührünün Erîs kuyusuna düşmesi. ³⁵⁵
30	650-650	Muâviye'nin Ebû Zer el-Ğifari'yi Şamdan Medine'ye göndermesi ve Ebû Zer'in Medine'den de Rebeze'ye gitmesi. ³⁵⁶
30	650-651	Yezdecird'in Fars'tan Horasan'a kaçması. ³⁵⁷
30	650-651	Hz. Osman'ın, Cuma günleri ikinci bir ezanı okutması. ³⁵⁸

HİCRETİN 31. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
31	651-652	Müslümanların Rumlarla yaptığı Savârî Savaşı. ³⁵⁹
31	651-652	Sasani İmparatoru Yezdecird'in öldürülmesi. ³⁶⁰
31	651-652	Ermenistan'ın Habip b. Mesleme tarafından fethedilmesi. ³⁶¹

³⁵² Taberî, IV, 180.

³⁵³ Taberî, IV, 182.

³⁵⁴ Taberî, IV, 183.

³⁵⁵ Taberî, IV, 190.

³⁵⁶ Taberî, IV, 192.

³⁵⁷ Taberî, IV, 194.

³⁵⁸ Taberî, IV, 194.

³⁵⁹ Taberî, IV, 195.

³⁶⁰ Taberî, IV, 198.

31	651-652	Abdullah b. Amir'in Horasan'ı fethetmesi, ³⁶²
31	651-652	Ebû Süfyân b. Harb'in ölümü. ³⁶³

HİCRETİN 32. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
32	652-653	Muâviye b. Ebî Süfyân'ın İstanbul boğazına sefer düzenlemesi. ³⁶⁴
32	652-653	Müslümanların, Türkler tarafından yenilgiye uğramaları ve Abdullah b. Rabî'in şehit düşmesi. ³⁶⁵
32	652-653	Merverûz, Tâlikân, Fâriyâb, Cûzcân ve Tuhâristân'ın fethi. ³⁶⁶
32	652-653	Ahnef b. Kays'ın Belhlilerle yaptığı barış antlaşması. ³⁶⁷
Zilhicce 32	Temmuz- Ağustos 653	Ebû Zer el-Gifâri'nin vefatı. ³⁶⁸
32	652-653	Abdurrahman b. Avf, Abbas b. Abdilmutalib, Abdullah b. Mes'ud, Ebû Talha ve ezanın rüyasında gören Abdullah b. Zeyd hicretin 32. yılında vefat ettiler. ³⁶⁹

³⁶¹ Taberî, IV, 198.

³⁶² Taberî, IV, 203.

³⁶³ Taberî, IV, 198.

³⁶⁴ Taberî, IV, 205.

³⁶⁵ Taberî, IV, 206.

³⁶⁶ Taberî, IV, 208.

³⁶⁷ Taberî, IV, 211.

³⁶⁸ Taberî, IV, 207.

³⁶⁹ Taberî, IV, 207.

HİCRETİN 33. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
33	653-654	Muâviye'nin Malatya yakınlarında Kız Kalesi denen yere sefer düzenlemesi. ³⁷⁰
33	653-654	Abdullah b. Ebî Sarh'in antlaşmayı bozmaları nedeniyle İfrikiyelilerle ikinci sefer savaşması. ³⁷¹
33	653-654	Ahnef b. Kays'ın ikinci Horasan seferi. Ahnef b. Kays'ın Şahican ve Ruz Mervin'i fethetmesi.
33	653-654	Hz. Osman'ın bazı Kûfelileri Şam'a sürgün etmesi. ³⁷²
33	653-654	Hz. Osman'ın bazı Basralıları Şam'a sürgün etmesi. ³⁷³

HİCRETİN 34. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
34	654-655	Hz. Osman aleyhinde bulunanlar, tenkit ettiği konularda onunla bir araya gelmek ve münazara etmek için mektuplar göndermesi. ³⁷⁴
34	654-655	Kûfelilerin isteği üzerine Said b. Âs'ın Kûfe valiliğinden alınıp Ebû Musa el-Eş'ari'nin Kûfe valiliğine atanması. ³⁷⁵
34	654-655	Bedir ashâbından Ebû Abes b. Cebr, Mistah b. Üsase ve Âkil b. Ebî Bükeyr vefat ettiler. ³⁷⁶

³⁷⁰ Taberî, IV, 214.

³⁷¹ Taberî, IV, 214.

³⁷² Taberî, IV, 214.

³⁷³ Taberî, IV, 220.

³⁷⁴ Taberî, IV, 223.

³⁷⁵ Taberî, IV, 226.

³⁷⁶ Taberî, IV, 229.

HİCRETİN 35. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
35	656	Hz. Osman'ın kuşatılması. ³⁷⁷
18 Zilhicce 35 Cuma	17 Haziran 656 Cuma	Hz. Osman'ın şehit edilmesi. ³⁷⁸

HİCRETİN 35. YILI

2.2.4. Hz. Ali

25 Zilhicce 35 Cuma	24 Haziran 656 Cuma	Hz. Ali'nin halife seçilmesi. ³⁷⁹
35	655-656	Bizans imparatoru Heraklios'un oğlu Kostantin'nin bin kişilik donanma ile Müslümanlara saldırmak üzere yola çıkması ve fırtına nedeniyle askerlerinin büyük bir kısmının denizde boğulması. ³⁸⁰

HİCRETİN 36. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
36	656	Hz. Ali, Osman b. Huneyf'i Basra'ya, Ummâre b. Şihâb'ı Kûfe'ye, Ubeydullah b. Abbas'ı Yemen'e, Kays b. Sa'd'ı Mısır'a ve Sehl b. Huneyf'i Şam'a vali olarak gönderdi. ³⁸¹

³⁷⁷ Taberî, IV, 239.

³⁷⁸ Taberî, IV, 256.

³⁷⁹ Taberî, IV, 295.

³⁸⁰ Taberî, IV, 300.

³⁸¹ Taberî, IV, 301.

36	656	Hz. Aişe, Talha ve Zübeyir, Hz. Osman'ın intikamı için üç bin kişilik bir orduyla Basra'ya doğru yola çıkması. ³⁸²
Rebîülâhir 36	Eylül-Ekim 656	Hz. Ali'nin ordusuyla Basra'ya doğru yola çıkması. ³⁸³
24 Rebîülâhir 36	20 Ekim 656	Talha, Zübeyr ve Hz. Aişe taraftarları ile Basra emiri Osman b. Hüneyf arasında Basra'da savaşın çıkışı. ³⁸⁴
10 Cemâziyelâhir 36	4 Aralık 656	Cemel olayı. ³⁸⁵
36	656-657	Hz. Züeyr'in şehit edilmesi. ³⁸⁶
36	656-657	Hz. Talha'nın şehit edilmesi. ³⁸⁷
36	656-657	Hz. Ali'nin İbn Abbas'ı Basra'ya vali olarak ataması. ³⁸⁸
Receb 36	Aralık-Ocak 656-657	Hz. Aişe'nin Basra'dan Mekke'ye dönüşü. ³⁸⁹
36	656-657	Hz. Ali'nin Kays b. Sa'd'ı Mısır emirliğinden alıp yerine Muhammed b. Ebû Bekir'i ataması. ³⁹⁰
Zilhicce 36	Mayıs-Haziran 657	Hz. Ali'nin Muâviye b. Ebî Süfyân'ı kendisine itaat etmeye çağırması. ³⁹¹
Zilhicce 36	Mayıs-Haziran 657	Hz. Ali taraftarı ile Muâviye b. Ebî Süfyân taraftarları arasında küçük çapta saldırıların

³⁸² Taberî, IV, 308.

³⁸³ Taberî, IV, 309.

³⁸⁴ Taberî, IV, 322.

³⁸⁵ Taberî, IV, 363.

³⁸⁶ Taberî, IV, 363.

³⁸⁷ Taberî, IV, 359.

³⁸⁸ Taberî, IV, 369.

³⁸⁹ Taberî, IV, 370.

³⁹⁰ Taberî, IV, 377.

³⁹¹ Taberî, IV, 389.

		meydana gelmesi. ³⁹²
36	656-657	Küdâme b. Maz'un'un vefatı. ³⁹³

HİCRETİN 37. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Muharrem 37	Haziran- Temmuz 657	Hz. Ali ve Muâviye arasında barış görüşmelerinin başlaması. ³⁹⁴
37	657	Ammâr b. Yâsir'in şehadeti. ³⁹⁵
37	657	Muâviye taraftarlarının Kur'an sayfalarını mızraklarının uçlarına takmaları. ³⁹⁶
Sefer 37	Temmuz- Ağustos 657	Tahkim üzerine ittifakın sağlanması ve hakemlerin seçilmesi. ³⁹⁷
Ramazan 37	Şubat-Mart 658	Tahkim olayı. ³⁹⁸ Vakidi, hakemlerin hicrî 38. yılın Şaban ayında bir araya geldiğini söyler. ³⁹⁹
37	657-658	Haricilerin Hz. Ali'den ayrılışı. ⁴⁰⁰
Şevval 10	21 Mart 658	Haricilerin Abdullah b. Vehb'i emir olarak tayin etmeleri. ⁴⁰¹
37	658	Hz. Ali ve taraftarının, Haricilerle savaşı. ⁴⁰²

³⁹² Taberî, IV, 390.

³⁹³ Taberî, IV, 391.

³⁹⁴ Taberî, V, 5.

³⁹⁵ Taberî, V, 27.

³⁹⁶ Taberî, V, 31.

³⁹⁷ Taberî, V, 39.

³⁹⁸ Taberî, V, 39.

³⁹⁹ Taberî, V, 47.

⁴⁰⁰ Taberî, V, 42.

⁴⁰¹ Taberî, V, 49.

⁴⁰² Taberî, V, 57.

HİCRETİN 38. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
38	658-659	Muhammed b. Ebî Bekir'in öldürülmesi. ⁴⁰³
38	658-659	Muhammed b. Ebî Bekir'in yerine Mısır'a vali olarak gönderilen Malik b. Hâris in zehirlenerek öldürülmesi. ⁴⁰⁴

HİCRETİN 39. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
39	659-660	Numan b. Beşir'in Ayn'üt-Temr'de Hz. Ali'nin taraftarı olan Malik b. Ka'b ile savaşı. ⁴⁰⁵
39	659-660	Muâviye b. Ebî Süfyân'ın, Süfyân b. Avfi Enbar'ın üzerine göndermesi. ⁴⁰⁶
39	659-660	Muâviye b. Ebî Süfyân'ın, Abdullah b. Mesade'yi Teyma'ya göndermesi. ⁴⁰⁷
39	659-660	Muâviye b. Ebî Süfyân'ın, Dahak b. Kays'ı Vakısa tarafında Hz. Ali'nin taraftarı olanlara saldırı için göndermesi. ⁴⁰⁸
39	659-660	İbn Abbas'ın Hz. Ali'nin emriyle Ziyâd b. Ebihi Kirman ve Faris'in üzerine göndermesi. ⁴⁰⁹

⁴⁰³ Taberî, V, 62.

⁴⁰⁴ Taberî, V, 63.

⁴⁰⁵ Taberî, V, 90.

⁴⁰⁶ Taberî, V, 91.

⁴⁰⁷ Taberî, V, 91.

⁴⁰⁸ Taberî, V, 91.

⁴⁰⁹ Taberî, V, 92.

HİCRETİN 40. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
40	660-661	Muâviye b. Ebî Süfyân'ın Büsr b. Ebî Ertat'ı 3 bin savaşıyla Hicaz'a göndermesi. Büsr'ün Mekke, Medine ve Yemen halkından biat alması ⁴¹⁰
40	660-661	İbn Abbâs'ın Irak'tan Mekke'ye gidişi. Tarihçilerin çoğunun görüşü bu yöndedir ancak birkısmı bu görüşü kabul etmemiş, İbn Abbâs'ın Hz. Ali şehit edilinceye kadar orada kaldığını ileri sürmüşlerdir. ⁴¹¹
17 Ramazan 40 Cuma	24 Ocak 661	Hz. Ali'nin şehadeti. Hz. Ali'nin şehadetinin tarihine dair değişik rivayetler vardır. Ebû Ma'ser ve Vakidî hicretin 40. yılı 17 Ramazanda öldürüldüğünü ifade ederler. Bazıları ise 11 Ramazanda bazıları da Rebûlevvel ayında şehit edildiğini söyler. ⁴¹²
40	661	Irak halkının Hasan b. Ali'ye biati. ⁴¹³ Hasan b. Ali aynı yıl içinde hilafeti Muâviye b. Ebî Süfyân'a bırakmıştır.

⁴¹⁰ Taberî, V, 94.

⁴¹¹ Taberî, V, 95.

⁴¹² Taberî, V, 97.

⁴¹³ Taberî, V, 107.

3. BÖLÜM EMEVİ VE ABBASİ DÖNEMLERİ KRONOLOJİSİ

HİCRETİN 41. YILI

3.1.Emevi dönemi

3.1.1. Muâviye b. Ebî Süfyân

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Rebûlevvel 41	Temmuz- Ağustos 661	Muâviye b. Ebî Süfyân'ın Kûfe'ye girişi. ⁴¹⁴
41	661-662	Kays b. Sa'd'ın Muâviye b. Ebî Süfyân'a biatı. ⁴¹⁵
Receb 41	Ekim-Kasım 661	Muâviye'nin Büsr b. Ertat'ı Basra'ya göndermesi. ⁴¹⁶
41	661-662	Abdullah b. Amir'in Basraya vali olarak atanması. ⁴¹⁷

HİCRETİN 42. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
42	662-663	Müslümanların Bizansı büyük bir hezimete uğratması. ⁴¹⁸
Cemâziyelâhir 42	Eylül-Ekim 662	Haricilerin Müstevrid b. Alefeye biat etmesi. ⁴¹⁹
42	662-663	Ziyâd b. Ebîh'in Muâviye ile anlaşması. ⁴²⁰

⁴¹⁴ Taberî, V, 111.

⁴¹⁵ Taberî, v, 111.

⁴¹⁶ Taberî, V, 114.

⁴¹⁷ Taberî, V, 115.

⁴¹⁸ Taberî, V, 117.

⁴¹⁹ Taberî, V, 119.

⁴²⁰ Taberî, V, 122.

HİCRETİN 43.YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
1 Şevval 43	6 Ocak 664	Amr b. Âs'ın ölümü. ⁴²¹
43	663-664	Amr b. Âs'ın ölümünden sonra Mısra oğlu Abdullah'ın vali olarak görevlendirilmesi. ⁴²²
Sefer 43	Mayıs-Haziran 663	Muhammed b. Mesleme'nin ölümü. ⁴²³
43	663-664	Müstevrid b. Allefe'nin öldürülmesi. ⁴²⁴

HİCRETİN 44. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
44	664-665	Abdullah b. Amir'in Basra valiliğinden azledilip yerine Kays b. Heysen'in atanması. ⁴²⁵
44	664-665	Muâviye'nin Ziyâd b. Ebîh'i kendi nesebine ilhak etmesi. ⁴²⁶

HİCRETİN 45.YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
45	665-666	Abdullah b. Amir'in Basra valiliğinden azledilip yerine Hâris b. Abdillâh el-Ezdî'nin görevlendirilmesi. Hâris üç ay gibi kısa bir süre görevde kaldı ve onun yerinede Ziyâd b. Ebîh görevlendirildi. ⁴²⁷

⁴²¹ Taberî, V, 123.

⁴²² Taberî, V, 123.

⁴²³ Taberî, V, 123.

⁴²⁴ Taberî, V, 140.

⁴²⁵ Taberî, V, 142.

⁴²⁶ Taberî, V, 143.

⁴²⁷ Taberî, V, 145.

HİCRETİN 46. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
46	666-667	Abdurrahman b. Halid b. Velîd'in zehirlenerek öldürülmesi. ⁴²⁸

HİCRETİN 47. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
47	667-668	Abdullah b. Amr b. Âs'ın Mısır valiliğinden azledilip yerine Muâviye b. Hüdeyc'in atanması. ⁴²⁹

HİCRETİN 49. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
49	669-670	Yezîd b. Muâviye Kostantin'e (İstanbul) ulaşana kadar Bizansla savaşıması. ⁴³⁰
Rebîülevvel 49	Nisan-Mayıs 669	Mervân b. Hakem'in Medine valiliğinden azledilip yerine Said b. Âs'ın atanması. ⁴³¹
49	669-670	Kûfe halkının veba hastalığına yakalanması ve Muğire b. Şu'be'nin ölümü. ⁴³²
49	669-670	Muğire'nin ölümünden sonra Kûfe'de Ziyâd'ın emrine verildi. Ziyâd, Basra ve Kûfe'ye birlikte hükmeden ilk vali oldu. ⁴³³

⁴²⁸ Taberî, V, 151.

⁴²⁹ Taberî, V, 153.

⁴³⁰ Taberî, V, 154.

⁴³¹ Taberî, V, 154.

⁴³² Taberî, V, 115.

⁴³³ Taberî, V, 155.

HİCRETİN 50. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
50	670-671	Hız. Muâviye'nin Hız. Peygamber'in (s.a.s.) minberini Medine'den Şam'a götürme teşebbüsü. ⁴³⁴
50	670-671	Muâviye b. Hüdeyc'in Mısır, Ukbe b. Nafi'in İfrikiye valiliğinden azli ve Mesleme b. Muhelled'in her ikisinin yerine atanması. ⁴³⁵
50	670-671	Ebû Musa el-Eşari'nin vefatı. Ebû Musa'nın 52. yılda vefat ettiğini iddia edenlerde vardır. ⁴³⁶

HİCRETİN 51. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
51	671-672	Hücr b. Adî ve arkadaşlarının öldürülmesi. ⁴³⁷
51	671-672	Hakem b. Amr el-Ğifari'nin ölümünden sonra Rabî b. Ziyâd b. Hârisi'nin Horasan'a vali olarak atanması. ⁴³⁸

HİCRETİN 53. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
53	672-673	Cünade b. Ebî Ümeyye el-Ezdi tarafından Rodos'un fethedilmesi. ⁴³⁹
Ramazan 53	Ağustos-Eylül	Ziyâd b. Sümeyye'nin (Ebih) ölümü. ⁴⁴⁰

⁴³⁴ Taberî, V, 159.

⁴³⁵ Taberî, V, 159.

⁴³⁶ Taberî, V, 160.

⁴³⁷ Taberî, V, 184.

⁴³⁸ Taberî, V, 190.

⁴³⁹ Taberî, V, 193.

⁴⁴⁰ Taberî, V, 193.

	673	
53	672-673	Horasan valisi Rabî b. Ziyâd b. el- Hârîsi'nin ölümü. ⁴⁴¹

HİCRETİN 54. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
54	673-674	Vakidî, Cünâde b. Ebî Ümeyye'nin Kostantin (İstanbul)Yakınlarında Ervâd isminde bir adayı fethettiğini söyler. ⁴⁴²
54	673-674	Said b Âs'ın Medine valiliğinden alınıp yerine Mervân b. Hakem'in atanması. ⁴⁴³
54	673-674	Ziyâd'ın ölümünden sonra Basra'ya vali olarak devam eden Semûra b. Cündeb'in azledilip yerine Abdullah b. Amr b. Ğaylan'ın atanması. ⁴⁴⁴
54	673-674	Ubeydullah b. Ziyâd'ın Horasan valiliğine atanması. ⁴⁴⁵

HİCRETİN 55. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
55	674-675	Abdullah b. Amr b. Ğaylan'ın Basra valiliğinden azledilip yerine Ubeydullah b. Ziyâd'ın atanması. ⁴⁴⁶
55	674-675	Ziyâd'dan sonra Kûfe valisi olan Abdullah b. Halid b. Esid'in azledilip yerine Dahhâk b.

⁴⁴¹ Taberî, V, 195.

⁴⁴² Taberî, V, 197.

⁴⁴³ Taberî, V, 197.

⁴⁴⁴ Taberî, V, 198.

⁴⁴⁵ Taberî, V, 199.

⁴⁴⁶ Taberî, V, 201.

		Kays'ın atanması. ⁴⁴⁷
--	--	----------------------------------

HİCRETİN 56. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
56	675-676	Yezîd'in veliahtlığı için çaba sarfedilmesi. ⁴⁴⁸
56	675-676	Said b. Osman'ın Horasan valiliğine atanması. ⁴⁴⁹

HİCRETİN 57. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Zilkade 57	676-677	Mervân b. Hakem'in Medine'den ayrılışı ve Velîd b. Utbe'nin Medine'nin vali larak atanması. ⁴⁵⁰

HİCRETİN 58. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Zilkade 58	Ağustos-Eylül 678	Ebû Ma'şer, Hakem b. Mervân görevden alınıp yerine Velîd b. Utbe b. Ebî Süfyân'ın atanması bu yılın Zilkade ayında olduğunu söyler. ⁴⁵¹
58	677-678	Dahhâk b. Kays'ın Kûfe valiliğinden alınıp yerine Abdurrahman b. Osman b. Rabia es-Sakefi'nin (Muâviye b. Ebî Süfyân'ın yeğeni) atanması. ⁴⁵²

⁴⁴⁷ Taberî, V, 202.

⁴⁴⁸ Taberî, V, 203.

⁴⁴⁹ Taberî, V, 205.

⁴⁵⁰ Taberî, V, 207.

⁴⁵¹ Taberî V, 208.

⁴⁵² Taberî, V, 208.

HİCRETİN 59. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
59	678-679	Abdurrahman b. Ümmi'l-Hakem'in Kûfe'den azledilip yerine Numan b. Beşir'in atanması. ⁴⁵³
59	678-679	Abdurrahman b. Ziyâd b. Sümeyye (Ebih)'in Horasan'a atanması ⁴⁵⁴

HİCRETİN 60. YILI

3.1.2. Yezîd b. Muâviye

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Receb 60	Nisan-Mayıs 680	Muâviye b. Ebî Süfyân'ın vefatı. ⁴⁵⁵
Receb 60	Nisan-Mayıs 680	Yezîd b. Muâviye'nin hilafeti. ⁴⁵⁶
Ramazan 60	Haziran- Temmuz 680	Velîd b. Utbe'nin Medine'den azledilip yerine Amr b. Said el-Eşdak'ın atanması. ⁴⁵⁷
60	679-680	Amr b. Said el-Eşdak, Amr b. Zübeyr komutanlığında bir orduyu Mekke'de bulunan Abdullah b. Zübeyr'in üzerine gönderdi; ancak ordu mağlup oldu ve Amr b. Zübeyr kardeşi Abdullah tarafından haps edildi. ⁴⁵⁸
60	679-680	Numan b. Beşir'in yerine Kûfe valiliğine Ubeydullah b. Ziyâd'ın atanması. ⁴⁵⁹

⁴⁵³ Taberî, V, 212.

⁴⁵⁴ Taberî, V, 212.

⁴⁵⁵ Taberî, V, 218.

⁴⁵⁶ Taberî, V, 227.

⁴⁵⁷ Taberî, V, 231.

⁴⁵⁸ Taberî, V, 233.

⁴⁵⁹ Taberî, V, 234.

60	679-680	Kûfe halkı Mekke'de bulunan Hz. Hüseyin'i yanlarına gelmesi için elçi göndermesi. ⁴⁶⁰
60	679-680	Müslim b. Akîl ve Hanî b Urve'nin Ubeydullah b. Ziyâd tarafından öldürülmesi. ⁴⁶¹
8 Zilhicce 60	9 Eylül 680	Hz. Hüseyin'in Mekke'den Kûfe'ye doğru yola çıkması. ⁴⁶²

HİCRETİN 61. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
10 Muharrem 61	10 Ekim 680	Hz. Hüseyin ve yandaşlarının öldürülmesi. ⁴⁶³
61	680-681	Semle b. Ziyâd'ın Sicistan ve Horasan valiliğine atanması. ⁴⁶⁴
Zilhicce 61	Ağustos-Eylül 681	Amr b. Said el-Eşdak'ın Medine valiliğinden azledilip yerine Utbe b. Velîd'in atanması. ⁴⁶⁵

HİCRETİN 62. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
62	681-682	Velîd b. Utbe'nin Medine valiliğinden azledilip yerine Osman b. Muhammed b. Ebî Süfyân'ın atanması. ⁴⁶⁶
62	681-682	Muhammed b. Abdillâh b. Abbâs'ın bu yıl doğduğu iddia edilmiştir. ⁴⁶⁷

⁴⁶⁰ Taberî, V, 233.

⁴⁶¹ Taberî, V, 255.

⁴⁶² Taberî, V, 257.

⁴⁶³ Taberî, V, 306-316.

⁴⁶⁴ Taberî, V, 319.

⁴⁶⁵ Taberî, V, 320.

⁴⁶⁶ Taberî, V, 325.

⁴⁶⁷ Taberî, V, 326.

HİCRETİN 63. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
63	682-683	Medinelilerin, Abdullah b. Hanzala'ya biat edip Yezîd'in valisi Osman b. Muhammed'i Medine'den çıkarmaları ve Medine'de bulunan Benî Ümeyyelileri kuşatmaları. ⁴⁶⁸
63	682-683	Yezîd'in, Müslim b Ukbe'yi bir orduyla Medine'nin üzerine göndermesi. ⁴⁶⁹
Zilhicce 63	Ağustos 683	Harre olayı. ⁴⁷⁰
Zilhicce 63	Ağustos	Fadl b. Abbâs b. Abdilmutalib'in öldürülmesi. ⁴⁷¹
63	683	Abdullah b. Hanzala el-Ğasil'in öldürülmesi. ⁴⁷²

HİCRETİN 64. YILI

64	683-684	Müslim b. Ukbe Medinelileri mağlup edip üç gün boyunca mallarını yağmaladıktan sonra Medine'nin başına Ravh b. Zinba'ı bırakarak Mekke'de hilafetini ilan eden Abdullah b. Zübeyr'le savaşmak için Mekke'ye doğru yola çıkması. ⁴⁷³
64	683-684	Müslim b. Ukbe'nin ölümü ve yerine komutan olarak Hüsayn b. Numeyr'in geçmesi. ⁴⁷⁴
Muharrem 64	Ağustos -Eylül 683	Mekke'nin kuşatılması Yezîd'in ölüm haberi gelinceye kadar devam etti.
3 Rebûlevvel	30 ekim 683	Kabe'nin yanması. ⁴⁷⁵

⁴⁶⁸ Taberî, V, 327.

⁴⁶⁹ Taberî, V, 328.

⁴⁷⁰ Taberî, V, 330.

⁴⁷¹ Taberî, V, 331.

⁴⁷² Taberî, V, 332.

⁴⁷³ Taberî, V, 336.

⁴⁷⁴ Taberî, V, 336.

64		
14 rebûlevvel 64	10 Kasım 683	Yezîd b. Muâviye'nin ölümü. ⁴⁷⁶
64	683-684	Şam'da Muâviye b. Yezîd'e Mekke'de ise Abdullah b. Zübeyr'e biat edildi. ⁴⁷⁷
64	683-684	Basrâ'luların Ubeydullah b. Ziyâd'a biatı. ⁴⁷⁸
64	683-684	Ubeydullah b. Ziyâd'ın Basralılardan kaçıp Mes'ud b. Amr'ın evine sığınması. ⁴⁷⁹
64	683-684	Basralıların Abdullah b. Hâris'e biat etmesi. ⁴⁸⁰
Şevval 64	Mayıs-haziran 684	Mes'ud b. Amr'ın öldürülmesi. ⁴⁸¹
Şevval 64	Mayıs-Haziran 684	Ubeydullah b. Ziyâd'ın Şam'a kaçıışı. ⁴⁸²
64	684	Kûfe halkı Amr b. Hüreys'i kovup yerine Amîr b. Mesud'u başlarına getirdiler. ⁴⁸³

3.1.3. Mervân b. Hakem

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
3 Zilkade 64 çarşamba	22 haziran 684 Çarşamba	Mervân b. Hakem'in hilafeti. ⁴⁸⁴ Vakidî ise Mervân'ın 65. yılın Muharrem ayında biat aldığını söyler. ⁴⁸⁵

⁴⁷⁵ Taberî, V, 337.

⁴⁷⁶ Taberî, V, 338.

⁴⁷⁷ Taberî, V, 339.

⁴⁷⁸ Taberî, V, 341.

⁴⁷⁹ Taberî, V, 347.

⁴⁸⁰ Taberî, V, 348.

⁴⁸¹ Taberî, V, 351.

⁴⁸² Taberî, V, 352.

⁴⁸³ Taberî, V, 354.

⁴⁸⁴ Taberî, V, 361

⁴⁸⁵ Taberî, V, 360.

64	684	Mervân b. Hakem ile Abdullah b. Zübeyre biat eden Dahhâk b. Kays arasındaki Mercürrahıt Savaşı; Dahhâk ve taraftarlarının öldürülmesi. ⁴⁸⁶
64	684	Mısır halkının Mervân b. Hakem'e biatı. ⁴⁸⁷
64	684	Horasanlıların bir halife seçilene kadar Selme b. Ziyâd'a biat etmesi. ⁴⁸⁸
64	683-684	Şia'nın (Hz. Ali taraftarları) Hz. Hüseyin'in intikamını almak için Süleyman b. Süred etrafında toplanması. ⁴⁸⁹
15 Ramazan 64 Cuma	6 Mayıs 684	Muhtar b. Ebû Ubeyd'in Kûfe'ye gidişi. ⁴⁹⁰
23 Ramazan 64	30 Haziran 684	Abdullah b. Zübeyr'in Abdullah b. Yezîd el-Ensari'yi emir olarak Kûfe'ye göndermesi. ⁴⁹¹
64	683-684	Haricilerin Abdullah b. Zübeyr'den ayrılıp Basra'ya gelip orada ayrı bir grup oluşturmaları. ⁴⁹²
64	683-684	Abdullah b. Zübeyr'in yıkılmaya yüz tutan Kâbe'yi yıkıp yeniden inşa etmesi. ⁴⁹³

HİCRETİN 65. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Rebûlâhir 65	Kasım-Aralık	Tevvabîn'lerin (Hz. Hüseyin'e yardım etmediklerinden dolayı kendilerini suçlayıp bu günahlarının ancak Ubeydullah b. Ziyâd'ı

⁴⁸⁶ Taberî, V, 361.

⁴⁸⁷ Taberî, V, 365.

⁴⁸⁸ Taberî, V, 368.

⁴⁸⁹ Taberî, V, 344.

⁴⁹⁰ Taberî, V, 379.

⁴⁹¹ Taberî, V, 378.

⁴⁹² Taberî, V, 380.

⁴⁹³ Taberî, V, 392.

	684	öldürmek veya bu uğurda ölmekle başlanacaklarını uyan Haricîlerin kendilerine verdikleri isimdir) Hz. Hüseyin'in intikamını almak için Süleyman b. Sured komutanlığında Şam'a doğru yola çıkmaları. ⁴⁹⁴
65	684-685	Aynü'l-Verde Savaşı: Tevvabînlerin lideri Süleyman b. Süred ve Müseyyeb b. Necebe'nin öldürülmesi. ⁴⁹⁵
Ramazan 65	684-685	Mervân b. Hakem'in ölümü ve oğlu Abdülmelik'in hilafeti. ⁴⁹⁶
65	684-685	Cârîf Vebası diye de isimlendirilen veba hastalığının Basra'da yayılıp birçok kişinin ölmesi. ⁴⁹⁷
65	684-685	Haricilerden Ezârîka fırkasının kendisine nisbet edildiği Nâfi' b. Ezrâk'ın öldürülmesi. ⁴⁹⁸
65	684-685	Mühelleb'in Haricilerle savaşı. ⁴⁹⁹
65	684-685	Abdullah b. Zübeyr'in Abdullah b. Yezîd'i Kûfe valiliğinden azledip yerine Abdullah b. Müti'i ataması ve kardeşi Ubeyde'yi Medine valiliğinden alıp yerine diğer kardeşi Mus'abı onun yerine ataması. ⁵⁰⁰
65	684-685	Abdullah b.Zübeyr'in Kâbe'yi bina etmesi. ⁵⁰¹
65	684-685	Horasan halkının vali Abdullah b. Hazm'a karşı ayaklanması. ⁵⁰²

⁴⁹⁴ Taberî, VI, 5.

⁴⁹⁵ Taberî, VI, 16.

⁴⁹⁶ Taberî, VI, 23.

⁴⁹⁷ Taberî, VI, 25.

⁴⁹⁸ Taberî, VI, 26.

⁴⁹⁹ Taberî, VI, 30.

⁵⁰⁰ Taberî, VI, 31.

⁵⁰¹ Taberî, VI, 31.

⁵⁰² Taberî, VI, 31.

HİCRETİN 66. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
66	685-686	Muhtar b. Ebî Ubeyd'in Kûfe'de Hz. Hüseyin'in kanını talep edip Abdullah b. Zübeyr'in valisi Abdullah b. Müti'in ordusunu mağlup edip kendisini de Kûfe'den çıkarması. ⁵⁰³
66	685-686	Muhtar b. Ubeyd es-Sakafî Kûfe ileri gelenlerinden biat aldıktan sonra Eşter'in kardeşi Abdullah b. Hâris'i Ermeniye'nin üzerine ve Muhammed b. Umeyr b. Ütarid'i Azerbaycan'ın üzerine gönderdi. ⁵⁰⁴
66	685-686	Abdullah b. Zübeyr'in Muhammed b. Eş'as'ı Musul'a vali olarak ataması ancak Muhtar es-Sakafî Said b. Kays'ı vali olarak Musul'a göndermesiyle görevinden ayrılıp bir süre bekledikten sonra Muhtar'a biat etmesi. ⁵⁰⁵
66	685-686	Muhtar es-Sakafî'nin Kûfe'deki Hz. Hüseyin'in katillerinin bir kısmını öldürmesi. ⁵⁰⁶
66	685-686	Abdûlmelik b. Mervân Şam'da yerini sağlama aldıktan sonra Hübeyş b. Dülce komutanlığındaki bir orduyu Hicaz'a, Ubeydullah b. Ziyâd komutanlığındaki bir diğer orduyu da Irak'a göndermesi. ⁵⁰⁷

⁵⁰³ Taberî, VI, 52.

⁵⁰⁴ Taberî, VI, 53.

⁵⁰⁵ Taberî, VI, 53.

⁵⁰⁶ Taberî, VI, 56

⁵⁰⁷ Taberî, VI, 56

66	685-686	Muhtar es-Sakafî, Ubeydullah b. Ziyâd'ın Musul'a doğru geldiğini haber alınca Ziyâd b. Enes'i üç bin kişilik bir orduyla Musul'a göndermesi. ⁵⁰⁸
66	685-686	Ziyâd b. Enes'in ölümü ve ordunun geri dönüşü. ⁵⁰⁹
Zilhicce 66	Haziran- Temmuz 686	Kûfelilerin Muhtara karşı ayaklanmaları.(Cebbanetü's-Sebi' olayı) ⁵¹⁰
66	685-686	Ömer b. Sa'd b. Ebî Vakkâs ve oğlunun Muhtar tarafından öldürülmesi. ⁵¹¹
66	685-686	Âmir b. Müsennâ'nın Basrâ'da halkı Muhtar es-Sakafî'ya biata davet etmesi. ⁵¹²
66	685-686	Muhtar es-Sakafî'nin Abdullah b. Zübeyr'e tuzak kurup hilafeti elinden alma teşebbüsü. ⁵¹³
66	685-686	Horasan'da fitnenin çıkması. ⁵¹⁴
21-22 Zilhicce 66	685-686	İbrahim b. el-Eşter'in Ubeydullah b. Ziyâd'la savaşmak için yola çıkışı. ⁵¹⁵

HİCRETİN 67. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
67	686-687	Ubeydullah b. Ziyâd'ın Eşter tarafından öldürülmesi. ⁵¹⁶
67	686-687	Abdullah b. Zübeyr'in Hâris b. abdillah'ı Basrâ

⁵⁰⁸ Taberî, VI, 57.

⁵⁰⁹ Taberî, VI, 59.

⁵¹⁰ Taberî, VI, 69.

⁵¹¹ Taberî, VI, 72.

⁵¹² Taberî, VI, 76.

⁵¹³ Taberî, VI, 79.

⁵¹⁴ Taberî, VI, 84.

⁵¹⁵ Taberî, VI, 86.

⁵¹⁶ Taberî, VI, 94.

		valiliğinden azledip yerine Mus'ab b. Zübeyr'i ataması. ⁵¹⁷
	686-687	Mus'ab'ın Muhtâr üzerine yürümesi. ⁵¹⁸
14 Ramazan 67	3 Nisan 687	Muhtâr'ın öldürülmesi. ⁵¹⁹
67	686-687	Mus'ab'ın Basrâ valiliğinden azledilip yerine Hamza b. Abdillâh b. Zübeyr'in atanması. ⁵²⁰

HİCRETİN 68. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
68	687-688	Mus'ab'ın tekrar Basra valiliğine getirilmesi. ⁵²¹
68	687-688	Şam'da kıtlığın yaşanması. ⁵²²
68	687-688	Ubeydullah b. Hürri'nin öldürülmesi. ⁵²³

HİCRETİN 69. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
69	688-689	Abdülmelik b. Mervân'ın Amr b. Said'i öldürmesi. ⁵²⁴

HİCRETİN 70. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
70	689-690	Bizanslılar Şam'a saldırmak için hazırlık yapınca

⁵¹⁷ Taberî, VI, 95.

⁵¹⁸ Taberî, VI, 96.

⁵¹⁹ Taberî, VI, 112.

⁵²⁰ Taberî, VI, 113.

⁵²¹ Taberî, VI, 113.

⁵²² Taberî, VI, 120.

⁵²³ Taberî, VI, 126.

⁵²⁴ Taberî, VI, 133.

		Abdölmelik'in Bizans kralına her hafta bin dinar ödemek şartıyla anlaşması. ⁵²⁵
--	--	--

HİCRETİN 71. YILI

3.1.4. Abdölmelik b. Mervân

Cemaziyelâhir 71	Kasım- Aralık 690	Abdölmelik b. Mervân ve Mus'ab b. Zübeyr'in Deyr Câsilik Savaşı: Mus'ab b. Zübeyr ve İbrahim el-Eşter'in öldürölmesi. ⁵²⁶ Bu olayın hicretin 72. Yılda vuku bulduğunu iddia edenler de vardır. ⁵²⁷
71	690-691	Abdölmelik b. Mervân'ın Kûfelilerden biat alması ve başlarına Bişr b. Mervân'ı vali olarak ataması. ⁵²⁸
71	690-691	Abdölmelik b. Mervân'ın Halid b. Abdillâh'ı Basra'ya vali olarak ataması. ⁵²⁹
71	690-691	Abdullâh b. Zübeyr'in Cabir b. Esved'i Medine valiliğinden alıp yerine Talha b. Abdillâh b. Avf'ı ataması. Bu aynı zamanda İbn Zübeyr'in Medine'ye atadığı son validir. ⁵³⁰
71	690-691	Abdölmelik'in Kaysâriye'yi fethetmesi. ⁵³¹
71	690-691	Haricilerin ayaklanması ve Kûfe valisi Halid'in gönderdiği Abdulaziz b. Abdillâh'ı mağlup etmeleri. ⁵³²
Cemâziyelevvel-	Ekim-	Abdölmelik'in Haccâc'ı İbn Zübeyr'in üzerine

⁵²⁵ Taberî, VI, 137.

⁵²⁶ Taberî, VI, 143.

⁵²⁷ Taberî, VI, 145.

⁵²⁸ Taberî, VI, 145-147.

⁵²⁹ Taberî, VI, 147.

⁵³⁰ Taberî, VI, 148.

⁵³¹ Taberî, VI, 149.

⁵³² Taberî, VI, 151.

Cemâziyelâhir 71	Kasım- Aralık 690	(Mekke'ye) göndermesi. ⁵³³
71	690-691	Abdûlmelik'e biat etmeyen Abdullah b. Hazım es-Sülemî'nin öldürülmesi. ⁵³⁴

HİCRETİN 73. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
17 Cemâziyelevvel 73	692-693	Hicretin 72. yılın Zilkade ayında kuşatılan Abdullah b. Zübeyr sekiz ay onyedü gün kuşatma altında kaldıktan sonra 73. yılın Cemâziyelevvel ayında öldürülmesi. ⁵³⁵
73	692-693	Târık b. Amr'ın Medine valiliğine atanması. ⁵³⁶
73	692-693	Halid b. Abdillâh'ın Basra valiliğinden azledilip yerine Bişr b. Mervân'ın atanması. ⁵³⁷
73	692-693	Vakidî'ye göre Bişr b. Mervân'ın ölümü. ⁵³⁸

HİCRETİN 74. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
74	693-694	Târık b. Amr'ın Medine valiliğinden alınıp yerine Haccâc b. Yusuf'un atanması. ⁵³⁹
74	693-694	Bükeyr b. Veşâh'ın Horasan valiliğinden azledilip yerine Ümeyye b. Abdillâh b. Halid'in atanması. ⁵⁴⁰

⁵³³ Taberî, VI, 154.

⁵³⁴ Taberî, VI, 155.

⁵³⁵ Taberî, VI, 166.

⁵³⁶ Taberî, VI, 167.

⁵³⁷ Taberî, VI, 167.

⁵³⁸ Taberî, VI, 167.

⁵³⁹ Taberî, VI, 169.

⁵⁴⁰ Taberî, VI, 171.

HİCRETİN 75. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
75	694-695	Haccâc b. Yusuf'un Irak bölgesine vali olarak atanması. Yahya b. Hakem b. Ebî Âs'ın da Medine vailiğine atanması. ⁵⁴¹
75	694-695	Basralıların Haccâc'a karşı çıkmaları. ⁵⁴²
19-20 Şaban 75	13-14 aralık 694	Mühelleb ve İbn Mihnef'in Haricilerin Ezarika koluna mensup olanları Ramehürmüz'den sürgün edilmeleri. ⁵⁴³
75	693-694	Sufriye mezhebine mensup Salih b. Müserreh'in ayaklanması. ⁵⁴⁴

HİCRETİN 76. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Cemâziyelevv el 76	Ağustos- Eylül 695	Salih b. Müserrah'ın öldürülmesi. ⁵⁴⁵
76	695-696	Muhammed b. Musa b. Talha'nın Sicistân'a vali olarak atanması, fakat Sicistan'a ulaşmadan Haricilerle yapılan savaşta Şebib tarafından öldürüldü. ⁵⁴⁶
76	695-696	Abdûlmelik b. Mervân'ın altın ve gümüş para bastırması. Aynı zamanda Abdûlmelik İslam tarihinde ilk dinar ve dirhem para bastırandır. ⁵⁴⁷
Receb 76	695-696	Yahya b. Hakem'in bir heyetle Abdûlmelik'in

⁵⁴¹ Taberî, VI, 174.

⁵⁴² Taberî, VI, 179.

⁵⁴³ Taberî, VI, 180.

⁵⁴⁴ Taberî, VI, 182.

⁵⁴⁵ Taberî, VI, 188.

⁵⁴⁶ Taberî, VI, 200.

⁵⁴⁷ Taberî, VI, 209.

		yanına gelmesi ve Medine valiliğine Ebân b. Osman'ın atanması. ⁵⁴⁸
--	--	---

HİCRETİN 77. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
77	696-697	Şebib'in ölümü. ⁵⁴⁹
77	696-697	Haccâc'ın Medâin'e atadığı Mütarif b. Muğîre b. Şü'be'nin Haccâc'a karşı ayaklanması. ⁵⁵⁰
77	696-697	Ezârika'nın kendi aralarında çıkan ihtilaf sebebiyle bölünmeleri. ⁵⁵¹
77	696-697	Haricilerin ileri gelenlerinden Katarî b. el-Fecâe, Abide b. Hilal ve Abdürrabi'l-Kebir'in öldürülmeleri. ⁵⁵²
77	696-697	Abdûlmelik'in Horasân valisine baş kaldıran Bükeyr b. Veşâh'ın öldürülmesi. ⁵⁵³
77	696-697	Bu yılın hac emirliğini Medine valisi Ebân b. Osman yapmıştır. ⁵⁵⁴

HİCRETİN 78. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
78	697-698	Ümeyye b. Abdillâh b. Halid b. Esîd'in Horasan valiliğinden azledilip Horasan'ın da Haccâc'ın emrine verilmesi. ⁵⁵⁵

⁵⁴⁸ Taberî, VI, 209.

⁵⁴⁹ Taberî, VI, 226.

⁵⁵⁰ Taberî, VI, 228.

⁵⁵¹ Taberî, VI, 241.

⁵⁵² Taberî, VI, 245.

⁵⁵³ Taberî, VI, 249.

⁵⁵⁴ Taberî, VI, 252.

⁵⁵⁵ Taberî, VI, 253.

78	697-698	Haccâc'ın Horasan emirliğini Mühelleb'e Sicistan emirliğine de Abdullah b. Ebî Bekre'ye vermesi. ⁵⁵⁶
78	697-698	Bu yılın hac emirliğini Velîd b. Abdilmelik yapmıştır. ⁵⁵⁷

HİCRETİN 79. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
79	698-699	Veba hastalığının Şam'da yayılması. ⁵⁵⁸
79	698-699	Ubeydullah b. Ebî Bekre'nin Rutbîl ⁵⁵⁹ ile savaşması. ⁵⁶⁰
79	698-699	Kadı Şurayh'in kadılıktan istifası ve yerine kadı olarak Ebû Musa el-Eşarî'nin oğlu Ebû Bürde'nin atanması. ⁵⁶¹

HİCRETİN 80. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
80	699-700	Mekke'nin sele maruz kalması Cihâf (her şeyi silip süpüren)yılı. ⁵⁶²
80	699-700	Mühelleb'in Maverâünnehir Savaşı. ⁵⁶³
80	699-700	Abdurrahman b. Muhammed b. Eşas ile birlikte Rutbil üzerine ordu gönderilmesi. ⁵⁶⁴

⁵⁵⁶ Taberî, VI, 253.

⁵⁵⁷ Taberî, VI, 254.

⁵⁵⁸ Taberî, VI, 255.

⁵⁵⁹ Sicistân'da bir Türk komutanın ismidir.

⁵⁶⁰ Taberî, VI, 255.

⁵⁶¹ Taberî, VI, 256.

⁵⁶² Taberî, VI, 257.

⁵⁶³ Taberî, VI, 257.

⁵⁶⁴ Taberî, VI, 258.

HİCRETİN 81. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
81	700-701	Ubeydullah b. Abdilmelik'in Kâlıkale fethi. ⁵⁶⁵
81	700-701	Abdurrahman b. Muhammed b. Eş'as'ın Haccâc'a muhalefeti. Vakidî ise bu olayın hicretin 82. yılında meydana geldiğini iddia eder ⁵⁶⁶
Zilhicce 81	Ocak- Şubat 701	Abdurrahman b. Muhammed b. Eş'as'ın Basra'ya girip halkından biat alması. ⁵⁶⁷

HİCRETİN 82. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Muharrem 82	Şubat-Mart 701	Haccâc ile Abdurrahman b. Muhammed arasındaki savaş. ⁵⁶⁸
Şaban 82	Eylül-Ekim 701	Deyru'l-Cemacim vak'ası. Bu olayın hicretin 83. yılında vuku bulduğunu söyleyenlerde vardır. ⁵⁶⁹
82	82	Mühelleb'in Kiş halkı ile barış yapması. ⁵⁷⁰
Zilhicce 82	Ocak-Şubat 702	Mühelleb b. Ebî Sufra'nın ölümü ve oğlu Yezîd'in Horasan valiliğine gelmesi. ⁵⁷¹
13 Cemâziyelâhir 82	Temmuz- Ağustos 701	Ebân b. Osman'ın Medine valiliğinden azledilip yerine Hişâm b. İsmail el-Mehzûmi'nin atanması. ⁵⁷²

⁵⁶⁵ Taberî, VI, 261.

⁵⁶⁶ Taberî, VI, 264.

⁵⁶⁷ Taberî, VI, 268.

⁵⁶⁸ Taberî, VI, 270.

⁵⁶⁹ Taberî, VI, 271.

⁵⁷⁰ Taberî, VI, 276.

⁵⁷¹ Taberî, VI, 277.

⁵⁷² Taberî, VI, 278.

HİCRETİN 83. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
14 Cemâziyelâhir 83	15 Temmuz 702	Abdurrahman b. Muhanned'in Haccâc'a karşı Deyru'l-Cemacim savaşını kaybetmesi. ⁵⁷³
Şaban 83	Ağustos-Eylül 702	Haccâc ve Abdurrahman b. Muhammed arasında çıkan Mesken Savaşı. ⁵⁷⁴
83	702-703	Abdurrahman b. muhammed'in Türk komutan Rutbil'e sığınması. ⁵⁷⁵
83	702-703	Vâsıt şehrinin Haccâc tarafından inşa edilmesi. ⁵⁷⁶

HİCRETİN 84. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
84	703-704	Abdullah b. Abdilmelik'in Rumlarla savaşım Misîs'i fethetmesi. ⁵⁷⁷
84	703-704	Yezîd b. Mühelleb'in Bâzegisteki Neyzek kalesini fethetmesi. ⁵⁷⁸

HİCRETİN 85. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
85	704-705	Abdurrahman b. Muhammed b. Eş'as'ın ölümü. ⁵⁷⁹
Rebûlâhir 85	Nisan-Mayıs 704-705	Yezîd b. Mühelleb'in Horasan'dan azledilip yerine kardeşi Müfaddal'ın atanması. ⁵⁸⁰

⁵⁷³ Taberî, VI, 283.

⁵⁷⁴ Taberî, VI, 285.

⁵⁷⁵ Taberî, VI, 287.

⁵⁷⁶ Taberî, VI, 296.

⁵⁷⁷ Taberî, VI, 298.

⁵⁷⁸ Taberî, VI, 298.

⁵⁷⁹ Taberî, VI, 302.

⁵⁸⁰ Taberî, VI, 305.

85	704-705	Müfaddal'ın Bâzegis'i fethetmesi. ⁵⁸¹
85	704-705	Musa b. Abdillâh b. Hâzım'ın öldürülmesi. ⁵⁸²
Cemâzîyelâhir 85	Haziran- Temmuz 704	Abdülâziz b. Mervân'ın ölümü ve Abdillâh b. Abdilmelik'in Mısır'a atanması. ⁵⁸³
85	704-705	Abdilmelik'in iki oğlu Velîd ve Süleyman'ı veliaht tayin etmesi. ⁵⁸⁴

HİCRETİN 86. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
15 Şevval 86	Eylül-Ekim 705	Abdilmelik b. Mervân'ın ölümü. ⁵⁸⁵

3.1.5. Velîd b. Abdilmelik

86	705	Velîd b. Abdilmelik'in hilafeti. ⁵⁸⁶
86	705	Haccâc'ın Kuteybe b. Müslimi Horasan'a vali olarak atayıp Müfaddal b. Mühelleb'i görevden alması. ⁵⁸⁷
86	705	Yezid b. Mühelleb'in Haccâc tarafından hapsedilmesi. ⁵⁸⁸

HİCRETİN 87. YILI

Rebûlevvel	705-706	Hişâm b. İsmail'in Medine valiliğinden azledilip
------------	---------	--

⁵⁸¹ Taberî, VI, 306.

⁵⁸² Taberî, VI, 315.

⁵⁸³ Taberî, VI, 316.

⁵⁸⁴ Taberî, VI, 318.

⁵⁸⁵ Taberî, VI, 320.

⁵⁸⁶ Taberî, VI, 323.

⁵⁸⁷ Taberî, VI, 323.

⁵⁸⁸ Taberî, VI, 325.

87		yerine Ömer b. Abdilaziz'in atanması. ⁵⁸⁹
87	705-706	Mesleme b. Abdilmelik'in Bizanslılarla savaşıp birçok kalelerini fethetmesi. Bizanslılarla savaşının Mesleme değil Hişâm b. Abdilmelik olduğunu iddia edenlerde vardır. ⁵⁹⁰
87	705-706	Kuteybe'nin Beykent savaşı. ⁵⁹¹

HİCRETİN 88. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
88	706-707	Rum kalelerinden biri olan Tuvâna'nın fethi. ⁵⁹²
Safer 88	Oocak-Şubat 707	Ömer b. Abdülaziz'in Mescid'i-Nebi'yi yıkıp genişleterek yeniden inşa etmesi. ⁵⁹³
88	706-707	Mesleme b. Abdülmelik'in Rumlarla savaşım Kostantin, Gazâle ve Ahram kalelerini fethetmesi. ⁵⁹⁴
88	706-707	Velîd b. Abdülmelik tarafından, Medine'de tepelerin düzleştirilip kuyuların kazdırılması. ⁵⁹⁵

HİCRETİN 89. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
89	707-708	Suriye Kalesinin Mesleme tarafından fethedilmesi. ⁵⁹⁶
89	707-708	Kuteybe'nin Buhara savaşı. ⁵⁹⁷

⁵⁸⁹ Taberî, VI, 326.

⁵⁹⁰ Taberî, VI, 327.

⁵⁹¹ Taberî, VI, 328.

⁵⁹² Taberî, VI, 331.

⁵⁹³ Taberî, VI, 332.

⁵⁹⁴ Taberî, VI, 332.

⁵⁹⁵ Taberî, VI, 333.

⁵⁹⁶ Taberî, VI, 334.

89	707-708	Mesleme'nin Türklerle savaşıp birçok kale ve şehri fethetmesi. ⁵⁹⁸
----	---------	---

HİCRETİN 90. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
90	708-709	Buhara'nın fethi
90	708-709	Kuteybe'nin Suğd ⁵⁹⁹ Tarhunuyla sulh antlaşması. ⁶⁰⁰

HİCRETİN 91. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
91	709-710	Yezîd b. Mühelleb ve kardeşlerinin hapisten kaçmaları. ⁶⁰¹
91	709-710	Halid b. Abdillâh el-Kasrî'nin Mekke valiliğine atanması. ⁶⁰²

HİCRETİN 92. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
92	710-711	Tarık b. Ziyâd'ın Endülüs'ü fethetmesi. ⁶⁰³

HİCRETİN 93. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
-------	--------	------

⁵⁹⁷ Taberî, VI, 334.

⁵⁹⁸ Taberî, VI, 335.

⁵⁹⁹ Semerkant'ın Buhara tarafında bulunan bir nahiyesinin ismi.

⁶⁰⁰ Taberî, VI, 338.

⁶⁰¹ Taberî, VI, 340.

⁶⁰² Taberî, VI, 350.

⁶⁰³ Taberî, VI, 353.

93	711-712	Kuteybe'nin Hârizmşâh ile barış yapması. ⁶⁰⁴
93	711-712	Semerkand'ın fethi. ⁶⁰⁵
93	711-712	Endülüs'ün en büyük şehirlerinden olan Tulaytula'nın fethi. ⁶⁰⁶
Şaban 93	Mayıs-Haziran 712	Ömer b. Abdilaziz'in Hicâz valiliğinden azli ve Mekke'ye Halid b. Abdillâh Medine'ye de Osman b. Hayyân'ın vali olarak atanması. Vâkidî ise Osman b. Hayyân'ın Hicretin 94. yılının Şevval ayında geldiğini söyler. ⁶⁰⁷

HİCRETİN 94. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
94	712-713	Antakya'nın fethi. ⁶⁰⁸
94	712-713	Şam'ın depremle sarsılması. ⁶⁰⁹
94	712-713	Şâş ve Fergâna seferleri ve Şâş'ın fethi. ⁶¹⁰
94	712-713	Saîd b. Cübeyr'in öldürülmesi. ⁶¹¹
94	712-713	Bu yıl Ali b. Hüseyin, Urve b. Zübeyr, Saîd b. Müseyyeb ve Ebû Bekir b. Abdirrahman b. Hâris b. Hişâm gibi ünlü fakihlerin vefatından dolayı "fakihler yılı" diye isimlendirilmiştir. ⁶¹²

⁶⁰⁴ Taberî, VI, 355.

⁶⁰⁵ Taberî, VI, 356.

⁶⁰⁶ Taberî, VI, 362.

⁶⁰⁷ Taberî, VI, 363.

⁶⁰⁸ Taberî, VI, 364.

⁶⁰⁹ Taberî, VI, 364.

⁶¹⁰ Taberî, VI, 365.

⁶¹¹ Taberî, VI, 366.

⁶¹² Taberî, VI, 369.

HİCRETİN 95. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Şevval 95	Haziran- Temmuz 714	Haccâc b. Yusuf'un ölümü. ⁶¹³
95	713-714	Kinnesrîn'in Abbâs b. Velîd tarafından fethedilmesi. ⁶¹⁴
95	713-714	Haccâc'ın ölümünden sonra Yezîd b Ebî Kebşe'nin Basra ve Kûfe valiliğine atanması. ⁶¹⁵

HİCRETİN 96. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
96	714-715	Kaşgar'ın fethi ve Çin seferi. ⁶¹⁶
15Cemâziyelâ hir 96	25 Şubat 715	Velîd b. Abdülmelik'in ölümü. ⁶¹⁷
15Cemâziyelâ hir 96	25 Şubat 715	Süleyman b. Abdilmelik'in hilafeti. ⁶¹⁸

3.1.6. Süleyman b. Abdülmelik

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
23 Ramazan 96	1 Haziran 715	Osman b. Hayyân'ın Medine valiliğinden azli ve Ebû Bekir b. Muhammed b. Hazm'ın atanması. ⁶¹⁹
96	714-715	Yezîd b. Mühelleb'in Irak emirliğine atanması. ⁶²⁰

⁶¹³ Taberî, VI, 370.

⁶¹⁴ Taberî, VI, 371.

⁶¹⁵ Taberî, VI, 371.

⁶¹⁶ Taberî, VI, 375.

⁶¹⁷ Taberî, VI, 372.

⁶¹⁸ Taberî, VI, 378.

⁶¹⁹ Taberî, VI, 378.

⁶²⁰ Taberî, VI, 378.

96	714-715	Küteybe b. Müslim ve ailesinden birçok kişinin öldürülmesi. ⁶²¹
96	714-715	Halid b. Abdillâh'ın Mekke valiliğinden azledilip yerine Talha b. Davud el-Hadremî'nin atanması. ⁶²²
Safer 96	Ekim-Kasım 714	Mısır valisi Kurra b. Şüreyk el-Absî'nin vefatı. Bazı tarihçilerde Kurra'nın hicretin 95. yılında vefat ettiğini ifade etmişlerdir. ⁶²³

HİCRETİN 97. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
97	715-716	Kostantin'e gönderilmek için ordunun donatılması. ⁶²⁴
97	715-716	Abdülaziz b. Musa b. Nusayr'ın öldürülmesi. ⁶²⁵
97	715-716	Yezîd b. Mühelleb'in Horasan'a vali olarak atanması. ⁶²⁶
97	715-716	Talha b. Davud el-Hadremî'nin Mekke valiliğinden azli ve yerine Abdülaziz b. Abdillâh b. Halid'in atanması. ⁶²⁷

HİCRETİN 98. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
98	716-717	Mesleme b. Abdilmelik'in Kostantin'i fethi için yola çıkması. ⁶²⁸

⁶²¹ Taberî, VI, 385.

⁶²² Taberî, VI, 389.

⁶²³ Taberî, VI, 389.

⁶²⁴ Taberî, VI, 391.

⁶²⁵ Taberî, VI, 391.

⁶²⁶ Taberî, VI, 391.

⁶²⁷ Taberî, VI, 395.

98	716-717	Süleyman b. Abdilmelik'in oğlu Eyyub'u veliaht ilan etmesi. ⁶²⁹
98	716-717	Sakâlîbe'lilerin memleketinin fethi. ⁶³⁰
98	716-717	Yezîd b. Mühelleb'in Cürcân ve Taberistân savaşı. ⁶³¹
98	716-717	Yezîd b. Mühelleb'in Cürcân'ı fethedip Cehm b. Zehr el-Ce'fi'yi oraya emir olarak görevlendirmesi. ⁶³²
98	716-717	Eyyub b. Süleyman b. Abdilmelik'in ölümü. ⁶³³

HİCRETİN 99. YILI

3.1.7. Ömer b. Abdülaziz

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
20 Safer 99	2 Ekim 717	Süleyman b. Abdilmelik'in ölümü. ⁶³⁴
99	717-718	Ömer b. Abdilaziz'in hilafeti. ⁶³⁵
99	717-718	Türklerin Azerbaycan'a saldırması. ⁶³⁶
99	717-718	Yezîd b. Mühelleb'in Irak valiliğinden azli ve Adî b. Ertât el-Fezârî'nin Basra ve Abdülhamid b. Abdirrahman b. Zeyd b. Hattâb'ın da Kûfe valiliğine atanması. ⁶³⁷

HİCRETİN 100. YILI

⁶²⁸ Taberî, VI, 396.

⁶²⁹ Taberî, VI, 397.

⁶³⁰ Taberî, VI, 397.

⁶³¹ Taberî, VI, 397.

⁶³² Taberî, VI, 404.

⁶³³ Taberî, VI, 405.

⁶³⁴ Taberî, VI, 407.

⁶³⁵ Taberî, VI, 409.

⁶³⁶ Taberî, VI, 412.

⁶³⁷ Taberî, VI, 412.

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
100	718-719	Irak'ta Haricilerin ayaklanıp Abdülhamid b. Abdilaziz'i mağlup etmeleri. ⁶³⁸
100	718-719	Yezîd b. Mühelleb'in Ömer b. Abdilaziz tarafından hapsedilmesi ve Cerrâh b. Abdillâh el-Hekemî'nin Horasana atanması. ⁶³⁹
Ramazân 100	Mart-Nisan 719	Cerrâh b. Abdillâh el-Hekemî'nin Horasan valiliğinden azledilip yerine Abdurrahman b. Nüaym el-Küşeyrî'nin atanması. ⁶⁴⁰
100	718-719	Abbâsilerin ilk propagandası. ⁶⁴¹

HİCRETİN 101. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
101	719-720	Yezîd b. Mühelleb'in hapisten kaçması. ⁶⁴²
25 Receb 101	10 Şubat 720	Ömer b. Abdilaziz'in vefatı. ⁶⁴³

3.1.8. Yezîd b. Abdülmelik

101	719-720	Yezîd b. Abdülmelik'in hilafeti. ⁶⁴⁴
101	719-720	Yezîd b. Mühelleb'in Basra'yı ele geçirmesi ve Yezîd b. Abdülmelik'e karşı ayaklanması. ⁶⁴⁵

⁶³⁸ Taberî, VI, 413.

⁶³⁹ Taberî, VI, 414.

⁶⁴⁰ Taberî, VI, 416.

⁶⁴¹ Taberî, VI, 418.

⁶⁴² Taberî, VI, 419.

⁶⁴³ Taberî, VI, 420.

⁶⁴⁴ Taberî, VI, 425.

⁶⁴⁵ Taberî, VI, 428.

HİCRETİN 102. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Safer 102	720-721	Yezîd b. Mühelleb'in Mesleme b. Abdilmelik'e yenilip öldürülmesi. ⁶⁴⁶
102	720-721	Adî b. Ertât'ın Muhammed b. Mühelleb tarafından öldürülmesi. ⁶⁴⁷
102	720-721	Mesleme b. Abdilmelik'in Kûfe Basra ve Horasan valiliğine atanması. ⁶⁴⁸
102	720-721	Müslümanların Türklerle savaşı. ⁶⁴⁹
102	720-721	Mesleme'nin Irak ve Horasan'dan azli. ⁶⁵⁰
102	720-721	İfrikiye valisi Yezîd b. Müslim'in öldürülmesi. ⁶⁵¹

HİCRETİN 103. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
103	721-722	Said Hüzeyne'nin Horasandan azli. ⁶⁵²
103	721-722	Abbâs b. Velid'in Rumlarla savaşı ve Risle Kalesini fethetmesi. ⁶⁵³
103	721-722	Türklerin Ellân'a saldırması. ⁶⁵⁴
103	721-722	Ömer b. Hübeyre'nin Said b. Amr el-Haraşî'yi Horasan emirliğine ataması. ⁶⁵⁵
103	721-722	Suğdluların Fergâna'ya göç edip Müslümanlara

⁶⁴⁶ Taberî, VI, 436.

⁶⁴⁷ Taberî, VI, 442.

⁶⁴⁸ Taberî, VI, 446.

⁶⁴⁹ Taberî, VI, 447.

⁶⁵⁰ Taberî, VI, 452.

⁶⁵¹ Taberî, VI, 453.

⁶⁵² Taberî, VI, 455.

⁶⁵³ Taberî, VI, 455.

⁶⁵⁴ Taberî, VI, 455.

⁶⁵⁵ Taberî, VI, 456.

		karşı Fergâna kiralından yardım istemeleri. ⁶⁵⁶
--	--	--

HİCRETİN 104. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
104	722-723	Haraşî'nin Suğdlularla savaşı. ⁶⁵⁷
15 Rebûlevvel 104	2 Eylül 722	Abdurrahman b. Dahhâk'ın Medine ve Mekke valiliğinden azli ve Medine'ye Abdülvahid en-Nadarî'nin atanması. ⁶⁵⁸
104	722-723	Ermenistan ve Azerbaycan valisi Cerrâh b. Abdillâh el-Hekemî'nin Türklerle savaşı ve Türkleri mağlup edip Belencer'i fethetmesi. ⁶⁵⁹
Rebûlâhir 104	Ağustos Eylül 722	Ebû'l Abbâs Abdullah b. Muhammed b. Ali'nin vefatı. ⁶⁶⁰
104	722-723	Ebû Muhammed Sadık'ın arkadaşlarıyla Horasan'a Muhammed b. Ali'nin yanına gitmeleri. ⁶⁶¹
104	722-723	Ömer b. Hübeyre'nin Said b. Amr el-Hareşî'yi Horasan valiliğinden alıp yerine Müslim b. Said b. Eslem b. Zür'a'yı ataması. ⁶⁶²

HİCRETİN 105. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
105	723-724	Müslim b. Said'in Türklerle savaşı. ⁶⁶³

⁶⁵⁶ Taberî, VI, 456.

⁶⁵⁷ Taberî, VII, 5.

⁶⁵⁸ Taberî, VII, 8.

⁶⁵⁹ Taberî, VII, 10.

⁶⁶⁰ Taberî, VII, 10.

⁶⁶¹ Taberî, VII, 10.

⁶⁶² Taberî, VII, 10.

⁶⁶³ Taberî, VII, 14.

25 Şaban	27 ocak 724	Yezîd b. Abdülmelik'in ölümü. ⁶⁶⁴
----------	-------------	--

3.1.9. Hişâm b. Abdülmelik

Şaban 105	724	Hişâm b. Abdülmelik'in Hilafeti. ⁶⁶⁵
Şevval 105	Mart 724	Ömer b. Hübeyre'nin Irak valiliğinden azledilip yerine Halid b. Abdillâh el-Kasrî'nin atanması. ⁶⁶⁶

HİCRETİN 106. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
10 Cemâziyelâhir 106	2 Kasım 724	Abdülvahid b. Abdillâh en-Nadarî'nin Mekke, Medine ve Taif valiliğinden azledilip yerine İbrahim b. Hişâm b. İsmail el-Mahzumî'nin atanması. ⁶⁶⁷
106	724-725	Belh'te Mudar ile Yemenliler arasında savaşın çıkması. ⁶⁶⁸
106	724-725	Müslim b. Said'in Türklerle savaşı. ⁶⁶⁹
106	724-725	Halid b. Abdillâh el-Kasrî'nin, kardeşi Esed b. Abdillâh'ı Horasana vali olarak ataması. ⁶⁷⁰

HİCRETİN 107. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
107	725-726	Esed b. Abdillâh'ın Gûr halkı ile savaşı. ⁶⁷¹

⁶⁶⁴ Taberî, VII, 14.

⁶⁶⁵ Taberî, VII, 16.

⁶⁶⁶ Taberî, VII, 17.

⁶⁶⁷ Taberî, VII, 19.

⁶⁶⁸ Taberî, VII, 19.

⁶⁶⁹ Taberî, VII, 21.

⁶⁷⁰ Taberî, VII, 24.

⁶⁷¹ Taberî, VII, 26.

HİCRETİN 108. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
108	726-727	Mesleme b. Abdilmelik'in Cezîre tarafında Rumlarla savaşıp Kaysari'yeyi fethetmesi. ⁶⁷²
108	726-727	Huttel ⁶⁷³ Savaşı. ⁶⁷⁴

HİCRETİN 109. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
109	727-728	Halid el-Kasrî ve kardeşi Esed'in Horasan valiliğinden azledilip Eşres es-Selmî'nin atanması ⁶⁷⁵
109	727-728	Abbâsilerin propagandacılarının Horasan'a gelmeleri ve öldürülmeleri. ⁶⁷⁶
109	728-729	Abdullah b. Ukbe b. Nafi'in deniz savaşı. ⁶⁷⁷

HİCRETİN 110. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
110	728-729	Eşres'in Semerkand halkını cizyeyi kaldırmak karşılığında İslam'a davet etmesi. ⁶⁷⁸
110	728-729	Kemence vak'ası. ⁶⁷⁹

⁶⁷² Taberî, VII, 28.

⁶⁷³ Horasn bölgesinin kuzeyinde bulunan bir kasaba.

⁶⁷⁴ Taberî, VII, 28.

⁶⁷⁵ Taberî, VII, 30-34.

⁶⁷⁶ Taberî, VII, 33.

⁶⁷⁷ Taberî, VII, 30.

⁶⁷⁸ Taberî, VII, 36.

⁶⁷⁹ Taberî, VII, 40.

110	728-729	Kürder halkının irtidadı. ⁶⁸⁰
-----	---------	--

HİCRETİN 111. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
111	729-730	Türklerin Azerbaycan'a kadar gelmeleri ve Hâris b. Amr'ın Türkleri yenmesi. ⁶⁸¹
111	729-730	Cerrâh b. Abdillâh el-Hakemî'nin Ermeniye'ye vali olarak atanması. ⁶⁸²
111	729-730	Eşres b. Abdillâh'ın Horasan valiliğinden azli ve Cüneyd b. Abdurrahman'ın atanması. ⁶⁸³

HİCRETİN 112. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
112	730-731	Cerrâh b. Abdillâh el-Hakemî'nin Türklerle Merc Erdebil savaşı. Cerrâh ve beraberindekilerin şehadeti. ⁶⁸⁴
112	730-731	Cüneyd b. Abdurrahman'ın Türklerle savaşı ve Sevre b. Hürri'nin öldürülmesi. ⁶⁸⁵

HİCRETİN 113. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
113	731-732	Mesleme b. Abdülmelik'in, askerlerini Hakan'ın memleketinin çeşitli yerlerine dağıtması. ⁶⁸⁶
113	731-732	Abbâsi propagandacılarından bir gurubun

⁶⁸⁰ Taberî, VII, 44.

⁶⁸¹ Taberî, VII, 45.

⁶⁸² Taberî, VII, 45.

⁶⁸³ Taberî, VII, 45.

⁶⁸⁴ Taberî, VII, 47.

⁶⁸⁵ Taberî, VII, 47.

⁶⁸⁶ Taberî, VII, 59.

		Horasan'a gitmesi ve Cüneyd b. Abdurrahman tarafından öldürülmeleri. ⁶⁸⁷
--	--	---

HİCRETİN 114. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
114	732-733	İbrahim b. Hişâm'ın Medine'den azli ve Halid b. Abdilmelik b. Hâris b. Hakem'in atanması. ⁶⁸⁸
114	732-733	Mervân b. Muhammed'in Ermeniye ve Azerbaycan'a vali olarak atanması. ⁶⁸⁹

HİCRETİN 115. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
115	733-734	Muâviye b. Hişâm'ın Rum topraklarındaki savaşı. ⁶⁹⁰
115	733-734	Şam'da veba hastalığının yayılması. ⁶⁹¹

HİCRETİN 116. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Muharrem 116	Şubat-Mart 734	Cüneyd b. Abdurrahman'ın ölümü ve Âsım b. Abdullah b. Yezîd el-Hilâlî'nin Horasan'a vali olarak atanması. ⁶⁹²

⁶⁸⁷ Taberî, VII, 59.

⁶⁸⁸ Taberî, VII, 60.

⁶⁸⁹ Taberî, VII, 60

⁶⁹⁰ Taberî, VII, 61

⁶⁹¹ Taberî, VII, 61.

116	734-735	Hâris b. Süreyc'in görevden alınması. ⁶⁹³
-----	---------	--

HİCRETİN 117. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
117	735-736	Âsım'ın Horasân valiliğinden azledilip ve Horasan'ında Irak valisi Halid el-Kasrî'ye bağlanması. Halid'inde kardeşi Esed'i oraya emir olarak ataması. ⁶⁹⁴
117	735-736	Esed b. Abdillâh'ın Abbâsi propagandacılarını yakalayıp bir kısmını öldürüp bir kısmında kulaklarını burunlarını kesmesi ve hapsetmesi. ⁶⁹⁵

HİCRETİN 118. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
118	736-737	Halid b. Abdülmelik b. Hâris b. Hakem'in Medine valiliğinden azli ve Muhammed b. Hişâm b. İsmail'in atanması. ⁶⁹⁶

HİCRETİN 119. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
119	737	Esed'in Türklerle (Yevme Sân) savaşı ve Türklerin lideri Hakan'ın öldürülmesi. ⁶⁹⁷
119	737	Sihirbaz Müğîre b. Said'in öldürülmesi. ⁶⁹⁸

⁶⁹² Taberî, VII, 62.

⁶⁹³ Taberî, VII, 63.

⁶⁹⁴ Taberî, VII, 66.

⁶⁹⁵ Taberî, VII, 72.

⁶⁹⁶ Taberî, VII, 75.

⁶⁹⁷ Taberî, VII, 77.

⁶⁹⁸ Taberî, VII, 87.

119	737	Harici Behlul b. Bişr'in isyanı ve öldürülmesi. ⁶⁹⁹
119	737	Esed'in Hutel Savaşı. ⁷⁰⁰
119	737	Harici Sahârî b. Şebîb'in isyanı ve öldürülmesi, ⁷⁰¹

HİCRETİN 120. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
120	737-738	Esed b. Abdillâh el-Kasrî'nin ölümü ve Ca'fer b. Hanzala'yı yerine emir bırakması. ⁷⁰²
120	737-738	Halid b. Abdillâh el-Kasrî'nin azli ve Yusuf b. Ömer es-Sakafî'nin atanması. ⁷⁰³
120	737-738	Yusuf b. Ömer'in Ca'fer b. Hanzala'yı Horasan valiliğinden azledip Cedi' b. Ali'yi ataması. ⁷⁰⁴
Receb 120	Haziran- Temmuz 738	Cedi' b. Ali el-Kirmanî'nin Horasan ⁷⁰⁵ valiliğinden azli ve Nasr b. Seyyâr b. Leys'in atanması. ⁷⁰⁶

HİCRETİN 121. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
121	738-739	Mesleme b. Hişâm b. Abdülmelik'in Rumlarla savaşp kalelerini fethetmesi. ⁷⁰⁷
Safer 121	738-739	Zeyd b. Ali b. Hüseyin'in hilafet için Kûfelilerden biat alması ve öldürülmesi. Bu olayın hicretin

⁶⁹⁹ Taberî, VII, 88.

⁷⁰⁰ Taberî, VII, 91.

⁷⁰¹ Taberî, VII, 93.

⁷⁰² Taberî, VII, 96.

⁷⁰³ Taberî, VII, 100-105.

⁷⁰⁴ Taberî, VII, 105.

⁷⁰⁵ Taberî, VII, 105.

⁷⁰⁶ Taberî, VII, 108.

⁷⁰⁷ Taberî, VII, 109.

		122. Yılında meydana geldiğini iddia edenler de vardır. ⁷⁰⁸
121	738-739	Nasr'ın Mâverâünnehir'deki Bâb-ü Hedid (Demirkapı), Verağser, Semerkant, Şaş ve Merv arasındaki bölgede yaptığı savaşlar. ⁷⁰⁹

HİCRETİN 122. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Safer 121	Ocak-Şubat 740	Zeyd b. Ali'nin öldürülmesi. ⁷¹⁰

HİCRETİN 123. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
123	740-741	Nasr b. Seyyâr'ın Suğd halkıyla barışı. ⁷¹¹
123	740-741	Nasr'ın Fergana'ya ikinci savaşı. ⁷¹²

HİCRETİN 124. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
124	741-742	Ebû Müslim el-Horasânî'nin çıkışı. ⁷¹³

⁷⁰⁸ Taberî, VII, 109.

⁷⁰⁹ Taberî, VII, 117/118.

⁷¹⁰ Taberî, VII, 126.

⁷¹¹ Taberî, VII, 131.

⁷¹² Taberî, VII, 132.

⁷¹³ Taberî, VII, 135.

3.1.10. Velid b.Yezîd b. Abdülmelik

HİCRETİN 125. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
6 Rebûlevvel 125	7 Ocak 743	Hişâm b. Abdülmelik'in ölümü. ⁷¹⁴
125	742-743	Velîd b. Yezîd b. Abdülmelik'in hilafete gelişi. ⁷¹⁵
125	742-743	Velid'in iki oğlu Hâkem ve Osman'ı veliahd ilan etmesi. ⁷¹⁶
125	742-743	Horasân'ın tamamının Nasr b. Seyyâr'ın emrine verilmesi. ⁷¹⁷
18 Şaban 125	16 Haziran 743	Velid b. Yezîd, dayısı Yusuf b. Muhammed b. Yusuf es-Sakafî'yi Mekke, Medine ve Taif'e vali olarak ataması. ⁷¹⁸
125	742-743	Yusuf b. Muhammed'in Sa'd b. İbrahim'i Medine kadılığından alıp yerine Yahya b. Said el-Ensari'yi ataması. ⁷¹⁹
125	742-743	Yezîd'in Esved b. Bilal el-Muharibi'ye Kıbrıs'a gitmesini emretmesi. ⁷²⁰
Zilkade 125	742-743	Muhammed b. Ali b. Hüseyin'in ölümü. ⁷²¹
125	742-743	Yahya b. Zeyd b. Ali'nin Horasan'da öldürülmesi. ⁷²²

⁷¹⁴ Taberî, VII, 137.

⁷¹⁵ Taberî, VII, 142.

⁷¹⁶ Taberî, VII, 148.

⁷¹⁷ Taberî, VII, 152.

⁷¹⁸ Taberî, VII, 154.

⁷¹⁹ Taberî, VII, 154.

⁷²⁰ Taberî, VII, 154.

⁷²¹ Taberî, VII, 155.

⁷²² Taberî, VII, 155.

HİCRETİN 126. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
28 Cemâziyelâhir 126	17 Nisan 744	Velid b. Yezîd'in öldürülmesi. ⁷²³
Muharrem 126	Ekim-Kasım 743	Halid b. Abdillâh el-Kasrî'nin öldürülmesi. ⁷²⁴

3.1.11. Yezîd b. Velid b. Abdülmelik

126	743-744	Yezîd b. Velid b. Abdülmelik'in (noksan Yezîd) Hilafete gelişi
126	743-744	Mervânilerin zayıflaması ve fitnenin ortaya çıkışı. ⁷²⁵
126	743-744	Humsluların muhalefeti ve Dımaşklılarla savaşı. ⁷²⁶
126	743-744	Filistin ve Ürdün halklarının muhalefeti ve valilerini öldürmeleri. ⁷²⁷
126	743-744	İbrahim b. Velid'in Ürdün valiliğine, Dib'ân b. Ravh'ın Filistin valiliğine, Mesrûr b. Velid'in Kinnesrin valiliğine ve İbn Hüsayn'ında Hims valiliğine atanması. ⁷²⁸
126	743-744	Yezîd b. Velid'in, muhaliflerini bertaraf ettikten sonra hutbe okuyup yeniden biat alması. ⁷²⁹

⁷²³ Taberî, VII, 172.

⁷²⁴ Taberî, VII, 177.

⁷²⁵ Taberî, VII, 179.

⁷²⁶ Taberî, VII, 181.

⁷²⁷ Taberî, VII, 182.

⁷²⁸ Taberî, VII, 183.

⁷²⁹ Taberî, VII, 184.

126	743-744	Yusuf b. Ömer'in Irak valiliğinden azledilip yerine Mansûr b. Cümhur'un atanması. ⁷³⁰
126	743-744	Nasr b. Seyyâr Horasan'ın idaresini Mansûr b. Cümhur'a teslim etmekten kaçınıp isyan etmesi ⁷³¹ ve halktan biat alması. ⁷³²
126	743-744	Mervân b. Muhammed'in Velid b. Yezîd'in kanını talep edip muhalefet etmesi. ⁷³³
126	743-744	Mansûr b. Cümhur'un Irak valiliğinden azli ve Abdullah b. Ömer b. Abdülaziz b. Mervân'ın atanması. ⁷³⁴
126	743-744	Horasanlılar (Nasr b. Seyyâr ve Kirmanî ⁷³⁵) arasında ihtilafın çıkması. ⁷³⁶
126	743-744	Yezîd b. Velid'in Türklere sığınan Hâris b. Süreyc'e eman vermesi. Ve Hâris b. Süreyc'in dönüşü. ⁷³⁷
126	743-744	Yezîd b. Velid'in kardeşi İbrahim'i veliaht tayin etmesi. ⁷³⁸
126	743-744	Yusuf b. Muhammed b. Yusuf'un Medine valiliğinden azli ve Abdülaziz b. Abdillah b. Amr b. Osman'ın atanması. ⁷³⁹
126	743-744	Mervân b. Muhammed Ermeniye'den Cezire'ye gelip Yezîd b. Velid'e muhalefeti. ⁷⁴⁰
Zilhicce 126	Eylül-Ekim	Yezîd b. Velid'in ölümü. ⁷⁴¹

⁷³⁰ Taberî, VII, 184.

⁷³¹ Taberî, VII, 189.

⁷³² Taberî, VII, 190.

⁷³³ Taberî, VII, 192.

⁷³⁴ Taberî, VII, 194.

⁷³⁵ İsmi Cüdey' b. Ali b. Şebîb b. Berârî b. Suneym el-Me'nî'dir.

⁷³⁶ Taberî, VII, 195.

⁷³⁷ Taberî, VII, 201.

⁷³⁸ Taberî, VII, 202.

⁷³⁹ Taberî, VII, 203.

⁷⁴⁰ Taberî, VII, 203.

	744	
126	744	Ebû İshak İbrahim b. Velid b. Abdülmelik'in hilafete gelişi. ⁷⁴² Hişâm b. Muhammed, Ebû İshak İbrahim b. Velid'in 4 ay halife kaldıktan sonra azledildiğini söyler. ⁷⁴³

HİCRETİN 127. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
127	744-745	Mervân b. Muhammed ve Süleyman b. Hişâm arasında çıkan Aynü'l-Cer Savaşı. ⁷⁴⁴
Muharrem 127	Ekim-Kasım 744	Abdullah b. Muâviye b. Abdillâh b. Ca'fer'in kendine biat edilmesi için başkaldırısı. ⁷⁴⁵
127	744-745	Hâris b. Süreyc'in Merv'e dönüşü ve Nasr b. Seyyâr'a muhalefeti. ⁷⁴⁶

3.1.12. Mervân b. Muhammed

127	744-745	Mervân b. Muhammed'in hilafete gelişi. ⁷⁴⁷
127	744-745	Humus halkının Mervân b. Muhammed'e yaptığı biatı bozması. ⁷⁴⁸
127	744-745	Gûta halkının isyanı ve kendilerine emir olarak Yezîd b. Halid el-Kasrî'yi seçmeleri. ⁷⁴⁹
127	744-745	Filistinlilerin Sâbit b. Nüaym başkanlığında

⁷⁴¹ Taberî, VII, 205.

⁷⁴² Taberî, VII, 206.

⁷⁴³ Taberî, VII, 206.

⁷⁴⁴ Taberî, VII, 207.

⁷⁴⁵ Taberî, VII, 208.

⁷⁴⁶ Taberî, VII, 213.

⁷⁴⁷ Taberî, VII, 215.

⁷⁴⁸ Taberî, VII, 215.

⁷⁴⁹ Taberî, VII, 216.

		isyânı. ⁷⁵⁰
Şaban 127	Mayıs-Haziran 745	Dahhâk b. Kays eş-Şeybanî'nin Kûfe'ye girip Milhân eş-Şeybanî'yi vali olarak ataması. ⁷⁵¹
127	744-745	Süleyman b. Hişâm b. Abdülmelik'in Muhammed b. Mervân'a karşı çıkması ve onunla savaşıması. ⁷⁵²

HİCRETİN 128. YILI

128	744-745	Hâris b. Süreyc'in Nasr b. Seyyâr'a karşı çıkışı ve öldürülmesi. ⁷⁵³
128	744-745	Ebû Müslim İbrahim b. Muhammed 'in Horasan'a doğru yola çıkması. ⁷⁵⁴
128	744-745	Dahhâk b. Kays el-Haricî'nin öldürülmesi. ⁷⁵⁵
128	744-745	Dahhâk b. Kays'ın yerine geçen el-Hayberî'nin öldürülmesi. ⁷⁵⁶

HİCRETİN 129. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
129	746-747	el-Hayberî'nin ölümünden sonra Haricilerin başına geçen Şeybân b. Abdülaziz el-Yeşkürî'nin öldürülmesi. ⁷⁵⁷
Ramazan 129	Mayıs-Haziran 747	Ebû Müslim'in Abbâsi propagandasını açıktan yapmaya başlaması. ⁷⁵⁸

⁷⁵⁰ Taberî, VII, 216.

⁷⁵¹ Taberî, VII, 222.

⁷⁵² Taberî, VII, 223.

⁷⁵³ Taberî, VII, 237.

⁷⁵⁴ Taberî, VII, 239.

⁷⁵⁵ Taberî, VII, 239.

⁷⁵⁶ Taberî, VII, 240.

⁷⁵⁷ Taberî, VII, 246.

⁷⁵⁸ Taberî, VII, 247.

129	746-747	Ebû Müslim ve Nasr b. Seyyâr arasında savaşın çıkması ve Nasr b. seyyâr taraftarlarının mağlub oluşu. Bu savaş aynı zamanda Mervân oğullarıyla Abbâsi taraftarları arasında çıkan ilk savaştır. ⁷⁵⁹
129	746-747	Hâzım b. Huzeyme'nin Merv'e-Ruz'u ele geçirip Nasr b. Seyyâr'ın atadığı Bişr b. Ca'fer es-Sa'd'iyi öldürmesi. ⁷⁶⁰
129	746-747	Horasandaki kabilelerin Ebû Müslim'le savaşmak üzere anlaşmaları. ⁷⁶¹
129	746-747	İmam İbrahim'in (İbrahim b. Muhammed b. Ali b. Abdillâh b. Abbâs) yakalanarak Mervân b. Muhammed'e getirilmesi ve hapsedilmesi. ⁷⁶²
129	746-747	el-Kirmanî'nin öldürülmesi. ⁷⁶³
129	746-747	Abdullah b. Muâviye b. Abdillâh b. Ca'fer b. Ebî Talib'in Fâris'i ele geçirmesi. ⁷⁶⁴

HİCRETİN 130. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
9 Cemâziyelevv el 130	15 Ocak 748	Ebû Müslim'in Merv'e girişi ve kendisine biat edilmesi. ⁷⁶⁵
10 Cemâziyelevv el 130	16 Ocak 748	Nasr b. Seyyâr'ın Merv'den kaçması. ⁷⁶⁶

⁷⁵⁹ Taberî, VII, 250.

⁷⁶⁰ Taberî, VII, 250.

⁷⁶¹ Taberî, VII, 253.

⁷⁶² Taberî, VII, 257.

⁷⁶³ Taberî, VII, 258.

⁷⁶⁴ Taberî, VII, 258.

⁷⁶⁵ Taberî, VII, 264.

⁷⁶⁶ Taberî, VII, 264.

130	747-748	Şeybân b. Seleme el-Harurî'nin öldürülmesi. ⁷⁶⁷
130	747-748	el-Kirmanî'nin iki oğlu Ali ve Osman İbn Cüdey'in Ebû Müslim tarafından öldürülmesi. ⁷⁶⁸
130	747-748	Kahtebe b. Şebîb'in Horasan'a dönüşü. ⁷⁶⁹
130	747-748	Ebû Müslim'in Horasan'da valiler ataması; Siba' b. Numan el-Ezd'yi Samerkand'e, Ebû Davud Halid b. İbrahim'i Tohâristan'a, Muhammed b. el-Eşa's'ı Tabeseyn'e ve Faris'e vali olarak ataması. ⁷⁷⁰
Zilhicce 130	Ağustos 748	Yezîd b. Amr b. Hübeyre'nin Cürcan valisi Nübate b. Hanzala'nın ordusunun Kahtebe tarafından hezimete uğraması ve Nübate'nin öldürülmesi.. ⁷⁷¹
130	747-748	Ebû Hamza el-Haricî ve Medineliler arasındaki Kudeyd vakası. ⁷⁷²
7 safer Perşembe 130	747-748	Ebû Hamza'nın Medine'ye girişi ve Mervân b. Muhammed'in valisi Abdülvahid b. Süleyman b. Abdülmelik'in Medine'den Şam'a kaçması. ⁷⁷³
130	747-748	Ebû Hamza el-Harici'nin Mervân b. Muhammed'in 4 bin kişilik orduyla gönderdiği İbn Atiye tarafından öldürülmesi. ⁷⁷⁴
130	747-748	Abdullah b. Yahya'nın İbn Atiye tarafından öldürülmesi. ⁷⁷⁵
130	747-748	İbn Atiye'nin öldürülmesi. ⁷⁷⁶

⁷⁶⁷ Taberî, VII, 268.

⁷⁶⁸ Taberî, VII, 269.

⁷⁶⁹ Taberî, VII, 270.

⁷⁷⁰ Taberî, VII, 271.

⁷⁷¹ Taberî, VII, 273.

⁷⁷² Taberî, VII, 274.

⁷⁷³ Taberî, VII, 274.

⁷⁷⁴ Taberî, VII, 278.

⁷⁷⁵ Taberî, VII, 278.

⁷⁷⁶ Taberî, VII, 279.

130	747-748	Velid b. Hişâm'ın Maraş kalesini inşa etmesi. ⁷⁷⁷
130	747-748	Basra'da Veba Hastalığı'nın yayılması. ⁷⁷⁸
130	747-748	Kahtebe'nin Cürcân katliamı. ⁷⁷⁹

HİCRETİN 131. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
12 Rebûlevvel 131	9 Kasım 748	Nasr b. Seyyâr'ın ölümü. ⁷⁸⁰
131	748-749	Ebû Müslim'in Merv'den Nişâbur'a ⁷⁸¹ dönüşü. ⁷⁸²
131	748-749	İbn Dubâre'nin öldürülmesi. ⁷⁸³
131	748-749	Kahtabe'nin Nihâvend'e girişi ve Horasanlıları kılıçtan geçirmesi. ⁷⁸⁴
Zilhicce 131	Haziran- Temmuz 749	Kahtabe'nin 4 bin kişilik orduyla gönderdiği Ebû Avn b. Abdülmelik b. Yezîd el-Horasanî'nin Şehrezûr'a girişi, orada Abdullah b. Mervân'ın temsilcisi Osman b. Süfyân'ı öldürmesi ve şehri ele geçirmesi. ⁷⁸⁵
131	748-749	Kahtabe'nin Irak'taki İbn Hübeyre üzerine yürümesi. ⁷⁸⁶

⁷⁷⁷ Taberî, VII, 279.

⁷⁷⁸ Taberî, VII, 279.

⁷⁷⁹ Taberî, VII, 279.

⁷⁸⁰ Taberî, VII, 281.

⁷⁸¹ İran'da tarihi bir şehir.

⁷⁸² Taberî, VII, 282.

⁷⁸³ Taberî, VII, 283.

⁷⁸⁴ Taberî, VII, 284.

⁷⁸⁵ Taberî, VII, 285.

⁷⁸⁶ Taberî, VII, 286.

HİCRETİN 132. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
132	749-750	Kahtabe b. Şebîb'in ölümü ve oğlu Hasan'a biat edilmesi. Hasan'ın İbn Hübeyre'yi mağlup etmesi. ⁷⁸⁷
10 Muharrem 132	29 Ağustos 749	Muhammed b. Halid b. Abdillâh el-Kasrî'nin Kûfe'de siyahlar giyerek isyan etmesi. ⁷⁸⁸
132	749-750	Hasan b. Kahtabe Kûfe'yi ele geçirdikten sonra Muhammed b. Halid b. Abdillâh el-Kasrî'yi Kûfe'ye vali olarak ataması. ⁷⁸⁹

3.2 Abbâsi Devri Kronolojisi

3.2.1. Ebû'l-Abbâs Abdullâh b. Muhammed

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
13 Rebûlâhir 132	29 Kasım 749	Taberî, Ebû'l-Abbâs Abdullâh b. Muhammed b. Ali b. Abdillâh b. Abbâs b. Abdülmuttalib'e bu yıl biat edildiğini söyler. Vakidî ise Cemâziyelevvel ayında biat edildiğini söyler ve Ebû Ma'ser'in de Rebûlevvel ayında biat edildiğini söyler ki doğru olan da budur diye ifade eder. ⁷⁹⁰
132	749-750	Ebû'l-Abbâs'ın Abdullâh b. Ali'yi Mervân b. Muhammed'in üzerine göndermesi. ⁷⁹¹
11 Cemâziyelâhir	25 Ocak 750	Abdullâh b. Ali ve Mervân b. Muhammed arasındaki Zâp savaşı ve Mervân'ın kaçıışı. ⁷⁹²

⁷⁸⁷ Taberî, VII, 288.

⁷⁸⁸ Taberî, VII, 290.

⁷⁸⁹ Taberî, VII, 291.

⁷⁹⁰ Taberî, VII, 293.

⁷⁹¹ Taberî, VII, 301.

132		
132	750	İbrahim b. Muhammed b. Ali b. Abdillâh b. Abbâs'ın öldürülmesi. Tarih uleması İbrahim'in ölümü hakkında ihtilaf etmiştir. Bazıları Mervân'ın hapisanesinde hastalıktan dolayı öldüğünü söylemiştir. ⁷⁹³
27 Zilhicce 132	6 Ağustos 750	Mervân b. Muhammed b. Abdülmelik b. Mervân'ın öldürülmesi. ⁷⁹⁴
132	750	Abdullah b. Ali'nin Dımaşk'a girmesi ve orada Mervân b. Muhammed'in valisi ve damadı Velid b. Muâviye'yi öldürmesi ve şehri ele geçirmesi. ⁷⁹⁵
132	750	Abdullah b. Ali'nin Ümeyye oğullarından 72 kişiyi öldürmesi. ⁷⁹⁶
132	750	Mervân b. Muhamed'in komutanlarından Ebû Verd'in (Meczât b. Kevser b. Züfer b. Hâris el-Kilâbî) beyazlar giyerek Kınnesrin halkıyla birlikte başkaldırması. ⁷⁹⁷
132	750	Abdullah b. Ali ve Ebû Verd'in savaşı ve Ebû Verd'in akrabalarıyla beraber öldürülmesi. ⁷⁹⁸
132	750	Habîb b. Mürre el-Merrî'nin Şam halkıyla beraber başkaldırması. ⁷⁹⁹
132	750	Cezîre halkının başkaldırması. ⁸⁰⁰
132	750	Ebû Seleme Hafs b. Süleyman'ın öldürülmesi. ⁸⁰¹

⁷⁹² Taberî, VII, 303.

⁷⁹³ Taberî, VII, 303.

⁷⁹⁴ Taberî, VII, 308.

⁷⁹⁵ Taberî, VII, 305.

⁷⁹⁶ Taberî, VII, 309.

⁷⁹⁷ Taberî, VII, 309.

⁷⁹⁸ Taberî, VII, 311.

⁷⁹⁹ Taberî, VII, 311.

⁸⁰⁰ Taberî, VII, 311.

⁸⁰¹ Taberî, VII, 313.

132	750	Süleyman b. Kesir'in öldürülmesi. ⁸⁰²
132	750	Ebû Ca'fer'in Yezîd b. Ömer b. Hübeyre ile savaşmak için Vasıta gönderilmesi. ⁸⁰³
132	750	Yezîd b. Ömer b. Hübeyre oğlu Davud ile beraber öldürülmesi. ⁸⁰⁴
132	750	Ebû'l-Abbâs bu yıl içerisinde valiler atadı; Ebû Müslim b. Muhammed b. Eş'as'ı Faris'e vali olarak ataması daha sonra onun yerine amcası İsa b. Ali'yi ondan sonrada İsmail b. Ali'yi Faris'e vali olarak ataması. Kardeşi Ebû Ca'fer'i Cezîre, Azerbaycan ve Ermeniye'ye diğer kardeşi Yahya b. Muhammed b. Ali'yi'de Musul'a vali olarak ataması. Amcası Davud'u Kûfe bölgesinden azlederek Mekke, Medine, Yemen ve Yemâme'ye ataması. Kûfe bölgesine İsa b. Musa'yı ataması.
132	750	Bu yıl içerisinde görevlendirilen valiler: Basra valisi Süfyân b. Muâviye el-Mühellebî Kadısı ise Haccâc b. Ertât, Faris valisi Muhammed b. Eş'as, Sind valisi Mansûr b. Cümhur, Mısır valisi Ebû Avn Abdülmelik b. Yezîd, Horasan ve Cibâl valisi Ebû Müslim, Cezîre, Ermeniye ve Azerbaycan valisi Abdullah b. Ali idi. ⁸⁰⁵
132	750	Hac emirliğini Davud b. Ali b. Abdillâh b. Abbâs yaptı. ⁸⁰⁶

HİCRETİN 133. YILI

⁸⁰² Taberî, VII, 314.

⁸⁰³ Taberî, VII, 314.

⁸⁰⁴ Taberî, VII, 318.

⁸⁰⁵ Taberî, VII, 320.

⁸⁰⁶ Taberî, VII, 320.

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
133	750-751	Süleyman b. Ali'nin Basra, Dicle bölgesi, Bahreyn, Amman ve Mihricânkazak'a vali olarak atanması. ⁸⁰⁷
133	750-751	İsmail b. Ali'nin Ahvâz'a vali olarak atanması. ⁸⁰⁸
133	750-751	Davud b. Ali'nin Mekke ve Medine'de yakaladığı Ümeyyeoğularını öldürmesi. ⁸⁰⁹
Rebûlevvel 133	Ekim-Kasım 750	Davud b. Ali'nin Medine'de ölmesi ve yerine oğlu Musa'nın geçmesi. ⁸¹⁰
133	750-751	Ziyâd b. Ubeydullah b. Abdillâh b. Abdülmeddân el-Hârisî'nin Mekke, Medine, Tâif ve Yemâme'ye vali olarak atanması. ⁸¹¹
Cemâziyelevvel 133	Aralık-Ocak 750-751	Muhammed b. Yezîd b. Abdillâh b. Abdülmeddân'ın Yemen valiliğine atanması. ⁸¹²
133	750-751	Muhammed b. Eş'as'ın İfrikiye'de savaşması ve İfrikiye'yi fethetmesi. ⁸¹³
133	750-751	Şerîk b. Şeyh el-Mehrî'nin Horasan'da Ebû Müslim'e karşı çıkması ve öldürülmesi. ⁸¹⁴
133	750-751	Abdurrahman b. Yezîd b. Mühelleb'in öldürülmesi. ⁸¹⁵
133	750-751	Yahya b. Muhammed'in Musul valiliğinden azli ve İsmail b. Ali'nin atanması. ⁸¹⁶
133	750-751	Bu yılın hac emirliğini Ziyâd b. Ubeydullah el-

⁸⁰⁷ Taberî, VII, 321.

⁸⁰⁸ Taberî, VII, 321.

⁸⁰⁹ Taberî, VII, 321.

⁸¹⁰ Taberî, VII, 321.

⁸¹¹ Taberî, VII, 321.

⁸¹² Taberî, VII, 321.

⁸¹³ Taberî, VII, 321.

⁸¹⁴ Taberî, VII, 321.

⁸¹⁵ Taberî, VII, 321.

⁸¹⁶ Taberî, VII, 322.

		Hârisî yapmıştır. ⁸¹⁷
--	--	----------------------------------

HİCRETİN 134. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
134	751-752	Bessâm b. İbrahim'in Horasan'da isyan etmesi. ⁸¹⁸
134	751-752	Hâzım b. Hüzeyme'nin Amman'da Haricilerle savaşması ve Şeybân el-Harici'yi öldürmesi. ⁸¹⁹
134	751-752	Ebû Davud Halid b. İbrahim'in Keş halkıyla savaşması. ⁸²⁰
134	751-752	Musa b. Ka'b'ın Mansûr b. Cümhur'la savaşmak için Hindistan'a gönderilmesi. ⁸²¹
134	751-752	Yemen valisi Muhammed b. Yezîd b. Abdillâh'ın ölümü ve Ali b. Rebî' b. Ubeydullah'ın Yemen'e vali olarak atanması. ⁸²²
Zilhicce 134	Haziran- Temmuz 752	Ebû'l-Abbâs'ın Hire'den Enbâr'a dönmesi. ⁸²³
134	751-752	Salih b. Subeyh'in Ermenia valiliğinden azledilip yerine Yezîd b. Üseyd'in atanması. ⁸²⁴
134	751-752	Mücâşi' b. Yezîd'in Azerbaycan valiliğinden azli ve Muhammed b. Sul'un atanması. ⁸²⁵
134	751-752	Bu yıl hacc emirliğini Kûfe valisi İsa b. Musa yaptı. ⁸²⁶

⁸¹⁷ Taberî, VII, 322.

⁸¹⁸ Taberî, VII, 323.

⁸¹⁹ Taberî, VII, 324.

⁸²⁰ Taberî, VII, 325.

⁸²¹ Taberî, VII, 325.

⁸²² Taberî, VII, 325.

⁸²³ Taberî, VII, 325.

⁸²⁴ Taberî, VII, 325.

⁸²⁵ Taberî, VII, 325.

⁸²⁶ Taberî, VII, 326.

HİCRETİN 135. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
135	752-753	Ziyâd b. Salih'in isyan etmesi. ⁸²⁷
135	752-753	Bu yılın hac emirliğini Basra valisi Süleyman b. Ali yapmıştır. ⁸²⁸

HİCRETİN 136. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
136	753-754	Ebû Müslim'in Irak'a gelişi. ⁸²⁹
136	753-754	Ebû Ca'fer el-Mansûr ve Ebû Müslim'in hacc etmeleri. ⁸³⁰
13 Zilhicce Pazar 136.	753-754	Ebû'l-Abbâs'ın vefatı ve Abdullah b. Muhammed Ebû Ca'fer el-Mansûr'un hilafeti. ⁸³¹

3.2.2. Abdullah b. Muhammed Ebû Ca'fer el-Mansûr

HİCRETİN 137. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
137	754-755	Abdullah b. Ali'nin başkaldırması ve hezimete uğraması. ⁸³²
137	754-755	Ebû Müslim el-Horasani'nin öldürülmesi. ⁸³³
137	754-755	Ebû Davud Halid b. İbrahim'in Horasan'a vali olarak atanması. ⁸³⁴

⁸²⁷ Taberî, VII, 327.

⁸²⁸ Taberî, VII, 328.

⁸²⁹ Taberî, VII, 329.

⁸³⁰ Taberî, VII, 330.

⁸³¹ Taberî, VII, 330.

⁸³² Taberî, VII, 333.

⁸³³ Taberî, VII, 343.

137	754-755	Sinbâd'ın Horasan'da Ebû Müslim'in kanını talep ederek isyan etmesi ve öldürülmesi. ⁸³⁵
137	754-755	Mülebbed b. Harmele eş-Şeybânî'nin isyanı. Vakidî, Mülebbed'in 138. yılda isyan ettiğini ifade etmiştir. ⁸³⁶
137	754-755	Bu yılın hacc emirliğini Musul valisi İsmail b. Ali b. Abdillâh b. Abbâs yapmıştır. ⁸³⁷

HİCRETİN 138. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
138	755-756	Bizans hükümdarı Kostantin'in Malatya'ya zorla girmesi ve Malatya surlarını yıkması. ⁸³⁸
138	755-756	Abbâs b. Muhammed b. Ali b. Abdillâh b. Abbâs, Salih b. Ali b. Abdillâh ve İsa b. Ali b. Abdillâh'ın Malatya'ya Bizanslıların üzerine yürümesi ve Malatya'da yıkılan surları inşa etmesi. ⁸³⁹
138	755-756	Abdillâh b. Ali'nin Ebû Ca'fer'e biat etmesi. ⁸⁴⁰
138	755-756	Cumhur b. Merrâr el-İclî'nin isyanı ve öldürülmesi. ⁸⁴¹
138	755-756	Mülebbed b. Harmele eş-Şeybânî'nin öldürülmesi. ⁸⁴²
138	755-756	Bu yıl hacc emirliğini Fadl b. Salih b. Ali b.

⁸³⁴ Taberî, VII, 347.

⁸³⁵ Taberî, VII, 347.

⁸³⁶ Taberî, VII, 347.

⁸³⁷ Taberî, VII, 348.

⁸³⁸ Taberî, VII, 349.

⁸³⁹ Taberî, VII, 349.

⁸⁴⁰ Taberî, VII, 349.

⁸⁴¹ Taberî, VII, 349.

⁸⁴² Taberî, VII, 350.

		Abdillah yapmıştır. ⁸⁴³
--	--	------------------------------------

HİCRETİN 139. YILI

HİCRİ	MİLADİ	OLAY
139	756-757	Ebû Ca'fer'in Bizans imparatorluğu ile esir mübadelesi yapması. ⁸⁴⁴
139	756-757	Abdurrahman b. Muâviye b. Hişâm b. Abdülmelik'in Endülüs'e girişi. ⁸⁴⁵
15 Ramazan 139	10 Şubat 757	Süleyman b. Ali'nin Basra valiliğinden azli ve Süfyân b. Muâviye'nin atanması. ⁸⁴⁶
139	756-757	Abdullah b. Ali'nin hapsedilmesi. Bu olayın hicretin 40. yılında meydana geldiğini iddia edenlerde vardır. ⁸⁴⁷
139	756-757	Ebû Ca'fer'in Mescid-i Haram'ı genişletmesi. ⁸⁴⁸
139	756-757	Bu yılın hacc emirliğini Abbâs b. Muhammed b. Ali b. Abdillah b. Abbâs yapmıştır. ⁸⁴⁹

HİCRETİN 140. YILI

HİCRİ	MİLADİ	OLAY
140	757-758	Horasan valisi Ebû Davud Halid b. İbrahim'in ölümü ve Abdülcebbâr'ın Horasan valiliğine atanması. ⁸⁵⁰

⁸⁴³ Taberî, VII, 350.

⁸⁴⁴ Taberî, VII, 351.

⁸⁴⁵ Taberî, VII, 351.

⁸⁴⁶ Taberî, VII, 351.

⁸⁴⁷ Taberî, VII, 352.

⁸⁴⁸ Taberî, VII, 351.

⁸⁴⁹ Taberî, VII, 352.

⁸⁵⁰ Taberî, VII, 353.

140	757-758	Ebû Ca'fer el-Mansûr'un hacca gitmesi ve oradan da Mescid'ül-Aksâ'ya ve Şam'a gitmesi. ⁸⁵¹
-----	---------	---

HİCRETİN 141. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
141	758-759	Ruh göçüne inanan, Ebû Müslim'in görüşlerini benimseyen ve er-Ravendiyye diye tanınan bir topluluğun Horasanda isyan etmesi. ⁸⁵²
141	758-759	Horasan valisi Abdülcebbâr'ın isyanı ve öldürülmesi ve Mehdî'nin vali olarak atanması. ⁸⁵³ Vakidî Abdülcebbâr olayının hicri 142. yılda meydana geldiğini söyler. ⁸⁵⁴
141	758-759	Taberistân'ın fethi. ⁸⁵⁵
141	758-759	Mekke, Medine ve Tâif valisi Ziyâd b. Ubeydullah el-Hârisî'nin azledilmesi ve Medine valiliğine Muhammed b. Halid b. Abdillâh el-Kasrî'nin, Tâif'e, Mekke'ye de Heysem b. Muâviye el-Atekî'nin atanması. ⁸⁵⁶
141	758-759	Musa b. Ka'b'ın Mısır valiliğinden azli ve Muhammed b. el-Eşâ's'ın atanması ve daha sonra onun da azledilip Nevfel b. Fûrât'ın atanması. ⁸⁵⁷
141	758-759	Bu yıl hacc emirliğini Kinnesrîn, Şam ve Humus valisi Salih b. Ali b. Abdillâh b. Abbâs yapmıştır. ⁸⁵⁸

⁸⁵¹ Taberî, VII, 353.

⁸⁵² Taberî, VII, 354.

⁸⁵³ Taberî, VII, 356.

⁸⁵⁴ Taberî, VII, 357.

⁸⁵⁵ Taberî, VII, 358.

⁸⁵⁶ Taberî, VII, 358.

⁸⁵⁷ Taberî, VII, 358.

⁸⁵⁸ Taberî, VII, 358.

HİCRETİN 142. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
142	759-760	Uyeyne b. Musa b. Ka'b 'ın Sind'e başkaldırması ve Ömer b. Ebî Sufre el-Atekî'nin Hind'e ve Sind'e vali olarak gönderilmesi. ⁸⁵⁹
142	759-760	İsbehbez'in Taberistân'da Müslümanlarla olan ahdi bozması ve kendi ülkesinde bulunan Müslümanları öldürmesi. ⁸⁶⁰
142	759-760	Süleyman b. Ali b. Abdillâh ölümü. ⁸⁶¹
142	759-760	Nevfel b. Fûrât'ın Mısır valiliğinden azledilip Hümejd b. Kahteben'in atanması. ⁸⁶²
142	759-760	Bu yıl hac emirliğini İsmail b. Ali b. Abdillâh b. Abbâs yapmıştır.
142	759-760	Vakidî'nin görüşüne göre Ebû Ca'fer kardeşi Abbâs b. Muhammed'i Cezîre'ye vali olarak atamıştır. ⁸⁶³

HİCRETİN 143. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
143	760-761	Deylem'in Müslümanlara karşı ayklanması ve birçok Müslümanı öldürmesi sonucunda Ebû Ca'fer'in halkı Deylem ile savaşmaya çağırması. ⁸⁶⁴

⁸⁵⁹ Taberî, VII, 359.

⁸⁶⁰ Taberî, VII, 359

⁸⁶¹ Taberî, VII, 360.

⁸⁶² Taberî, VII, 360.

⁸⁶³ Taberî, VII, 360.

⁸⁶⁴ Taberî, VII, 361.

143	760-761	Umeyd b. Kahtabe'nin Mısır valiliğinden azledilip Nevfel b. Fûrât'ın daha sonrada Yezîd b. Hâtim'in atanması. ⁸⁶⁵
143	760-761	Bu yıl hac emirliğini İsa b. Musa b. Muhammed b. Ali b. Abdullah b. Abbâs yapmıştır.

HİCRETİN 144. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
144	761-762	Muhammed b. Ebû'l-Abbâs'ın Kûfe,Basra, Vâsıt ve Musul halkıyla beraber Deylem'le savaşıması. ⁸⁶⁶
144	767-762	Muhammed b. Ebû Ca'fer el-Mehdî'nin Horasandan dönmesi. ⁸⁶⁷
144	761-762	Bu yılın hac emirliğini Ebû Ca'fer Mansûr yapmıştır. ⁸⁶⁸
144	761-762	Muhammed b. Halid b. Abdillâh el-Kasrî'nin Medine valiliğinden alınıp yerine Riyâh b. Osman b. el-Merrî'yi ataması. ⁸⁶⁹
144	761-762	Hz.Hasan'ın çocuklarının hapsedilmesi. ⁸⁷⁰
144	761-762	Hz. Hasan'ın torunlarının Medine'den Irak'a götürülmesi. ⁸⁷¹

⁸⁶⁵ Taberî, VII, 361

⁸⁶⁶ Taberî, VII, 362.

⁸⁶⁷ Taberî, VII, 362.

⁸⁶⁸ Taberî, VII, 362.

⁸⁶⁹ Taberî, VII, 362.

⁸⁷⁰ Taberî, VII, 375.

⁸⁷¹ Taberî, VII, 377.

HİCRETİN 145. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
1 Receb145	25 Eylül 762	Muhammed b. Abdillan b. Hasan'ın Medine'de başkaldırması. ⁸⁷² Olayın 28 Cemâziyelâhir'de meydana geldiğini söyleyenlerde vardır.
145	762-763	Muhammed b. Abdillan b. Hasan'ın Medine'yi ele geçirmesi ve Osman b. Muhammed b. Halid b. Zübeyr'i vali olarak, Abdülaziz b. Mutalib b. Abdillan el-Mahzûmi'yi kadı olarak ataması. ⁸⁷³
145	762-763	Muhammed b. Abdillan'ın Hasan b. Muâviye'yi Mekke'nin üzerine göndermesi ve Hasan'ın Mekke'yi ele geçirmesi. ⁸⁷⁴
145	762-763	Ebü Ca'fer'in İsa b. Musa b. Muhammed b. Ali b. Abdillan b. Abbâs'ı Muhammed b. Abdillan b. Hasan'la savaşmak için Medine'ye göndermesi. ⁸⁷⁵
14 Ramazan 145	6 Aralık 762	Muhammed b. Abdillan b. Hasan'ın öldürülmesi. ⁸⁷⁶
25 Şevvval 145	16 Ocak 763	Abdillan b. er-Reb'î el-Hârisî'nin Medine'ye vali olarak atanması. ⁸⁷⁷
145	762-763	Medine'de es-Sûdan ayaklanması. ⁸⁷⁸
145	762-763	Bağdad şehrinin kurulması. ⁸⁷⁹ Yapımına hicrî 145'te başlandı ve 149'da tamamlandı.
2 Ramazan 145	24 Kasım 762	Muhammed b. Abdillan'ın kardeşi İbrahim b. Abdillan b. Hasan'ın Basra'da ayaklanması. ⁸⁸⁰

⁸⁷² Taberî, VIII, 8.

⁸⁷³ Taberî, VIII, 10.

⁸⁷⁴ Taberî, VIII, 20.

⁸⁷⁵ Taberî, VIII, 23.

⁸⁷⁶ Taberî, VIII, 35.

⁸⁷⁷ Taberî, VIII, 44.

⁸⁷⁸ Taberî, VIII, 44.

⁸⁷⁹ Taberî, VIII, 47.

⁸⁸⁰ Taberî, VIII, 61.

145	762-763	Ebû Ca'fer el-Mansûr'un İsa b. Musa'yı İbrahim b. Abdillâh'ın üzerine göndermesi. ⁸⁸¹
25 Zilkade 145	14 Şubat 763	İsa b. Musa ve İbrahim b. Abdillâh arasında çıkan savaş sonucunda İbrahim'in öldürülmesi ve taraftarlarının hezimete uğraması. ⁸⁸²
145	762-763	Bab'ül-Ebvâb'da Hazar Türklerinin ayaklanması ve Ermeniye'de birçok Müslüman'ı katletmeleri. ⁸⁸³
27 Zilhicce 145		Hârûn b. Muhammed'in (Hârûn er-Reşîd) doğumu ⁸⁸⁴
145	762-763	Bu yıl hac emirliğini Ebû Ca'fer'in Mekke valisi es-Seriyy b. Abdillâh b. Hâris b. Abbâs yapmıştır. ⁸⁸⁵

HİCRETİN 146. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
146	763-764	Selm b. Kuteybe'nin Basra valiliğinden alınıp yerine Muhammed b. Süleyman b. Ali'nin atanması. ⁸⁸⁶
146	763-764	Abdullah b. Reb'i'in Medine valiliğinden alınıp yerine Ca'fer b. Süleyman'ın atanması. ⁸⁸⁷
146	763-764	Bu yılın hac emirliğini abdülvahhab b. İbrahim b. Muhammed b. Ali b. Abdillâh b. Abbâs yapmıştır. ⁸⁸⁸

⁸⁸¹ Taberî, VIII, 67.

⁸⁸² Taberî, VIII, 70.

⁸⁸³ Taberî, VIII, 71.

⁸⁸⁴ Taberî, VIII, 233.

⁸⁸⁵ Taberî, VIII, 71.

⁸⁸⁶ Taberî, VIII, 77.

⁸⁸⁷ Taberî, VIII, 77.

⁸⁸⁸ Taberî, VIII, 77.

HİCRETİN 147. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
147	764-765	Harizmlî İstirhan'ın bir Türk topluluğuyla Ermeniye tarafından Müslümanlara saldırması. ⁸⁸⁹
147	764-765	Abdullah b. Ali b. Abbâs'ın ölümü. ⁸⁹⁰
147	764-765	İsa b. Musa'nın Kûfe bölgesinden azli ve Muhammed b. Süleyman b. Ali'nin atanması. ⁸⁹¹
147	764-765	Ebû Ca'fer el-Mansur'un İsa b. Musa'yı veliahtlıktan alıp yerine oğlu Mehdi'yi veliaht ilan etmesi. ⁸⁹²
147	764-765	Ebû Ca'fer'in yeğeni Muhammed b. Ebî'l-Abbâs'ı Basra valiliğine ataması ve Muhammed'in görevden ayrılması bunun üzerine Ukbe b. Selm'in görevlendirilmesi. ⁸⁹³
147	764-765	Bu yılın hac emirliğini el-Mansur yaptı. ⁸⁹⁴

HİCRETİN 148. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
148	765-766	Mansur'un Hümejd b. Kahtabe'yi Türklerle savaşması için Ermeniye'ye göndermesi. Hümejd'in Türklerle karşılaşmadan geri dönmesi. ⁸⁹⁵

⁸⁸⁹ Taberî, VIII, 78.

⁸⁹⁰ Taberî, VIII, 78.

⁸⁹¹ Taberî, VIII, 78.

⁸⁹² Taberî, VIII, 79.

⁸⁹³ Taberî, VIII, 89.

⁸⁹⁴ Taberî, VIII, 90.

⁸⁹⁵ Taberî, VIII, 91.

148	765-766	Salih b. Ali'nin Dâbıkta kışlaması. ⁸⁹⁶
148	765-766	Bu yılın hac emirliğini Ca'fer b. Ebî Ca'fer yapmıştır. ⁸⁹⁷

HİCRETİN 149. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
149	766-767	Abbâs b. Muhammed'in yazı Bizans topraklarında geçirmesi. ⁸⁹⁸
149	766-767	Bağdad şehrinin surlarının tamamlanması. ⁸⁹⁹
149	766-767	Abdüssamed b. Ali'nin Mekke valiliğinden alınıp yerine Muhammed b. İbrahim'in atanması. ⁹⁰⁰
149	766-767	Bu yılın hac emirliğini Muhammed b. İbrahim b. Muhammed b. Ali b. Abdillâh b. Abbâs yaptı. ⁹⁰¹

HİCRETİN 150. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
150	767-768	Horasan bölgesinde İstâzsîs'in Herât, Bâzeğîs ve Sicistan halklarını yanına alıp ayaklanması. ⁹⁰²
150	767-768	Ebû Ca'fer Mehdi'yi İstâzsîs'le savaşmak için göndermesi ve İstâzsîs'i yenmesi.. ⁹⁰³
150	767-768	Ca'fer b. Süleyman'ın Medine valiliğinden azli ve Hasan b. Zeyd b. Hasan b. Hasan b. Ali'nin atanması. ⁹⁰⁴

⁸⁹⁶ Taberî, VIII, 91.

⁸⁹⁷ Taberî, VIII, 91.

⁸⁹⁸ Taberî, VIII, 92.

⁸⁹⁹ Taberî, VIII, 92.

⁹⁰⁰ Taberî, VIII, 92.

⁹⁰¹ Taberî, VIII, 92.

⁹⁰² Taberî, VIII, 93.

⁹⁰³ Taberî, VIII, 93.

150	767-768	Ebû Ca'fer el-Mansûr'un oğlu Ca'fer'in ölümü. ⁹⁰⁵
150	767-768	Bu yılın hac emirliğini Abdüssamed b. Ali b. Abdillah b. Abbâs yaptı. ⁹⁰⁶

HİCRETİN 151. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
151	768-769	Kerk'in denizden Cidde'ye saldırması. ⁹⁰⁷
151	768-769	Ömer b. Hafs'ın Sind valiliğinden alınıp İfrikiye'ye atanması ve Sind'e Hişâm b. Amr et-Tağlibî'nin atanması. ⁹⁰⁸
151	768-769	Mehdî'nin Horasan'dan dönmesi ve Ebû Ca'fer'in kendisi için Rusâfe sarayını inşa etmesi. ⁹⁰⁹
151	768-769	Ebû Ca'fer el-Mansûr'un kendisi ve oğlu Mehdî için biat yenilemesi. ⁹¹⁰
151	768-769	Ukbe b. Selm'in Süleyman b. Hekîm'i öldürmesi ve Basra valiliğinden ayrılıp yerine oğlu Nafi' b. Ukbe'yi bırakması. ⁹¹¹
151	768-769	Vakidî, Ebû Ca'fer'in Me'n b. Zaide'yi Sicistan'a bu yıl içinde atadığını iddia etmiştir. ⁹¹²
151	768-769	Bu yıl hac emirliğini Muhammed b. İbrahim b. Muhammed b. Ali b. Abdillah b. Abbâs yaptı. ⁹¹³

⁹⁰⁴ Taberî, VIII, 95.

⁹⁰⁵ Taberî, VIII, 95.

⁹⁰⁶ Taberî, VIII, 95.

⁹⁰⁷ Taberî, VIII, 96.

⁹⁰⁸ Taberî, VIII, 96.

⁹⁰⁹ Taberî, VIII, 98.

⁹¹⁰ Taberî, VIII, 100.

⁹¹¹ Taberî, VIII, 100.

⁹¹² Taberî, VIII, 100.

⁹¹³ Taberî, VIII, 100.

HİCRETİN 152. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
152	768-769	Sicistân'da Haricilerin, vali Me'n b. Zâide'yi öldürmeleri. ⁹¹⁴
152	768-769	Hümejd b. Kahtebe'nin Horasan valiliğine atanması ve ve Kâbil' halkıyla savaşıması. ⁹¹⁵
152	768-769	Câbir b. Tevbe'nin Basra valiliğinden azledilip yerine Yezîd b. Mansûr'un atanması. ⁹¹⁶
152	768-769	İfrikiye'de isyan edip muhalefet eden Eştâhenc'in Halife el-Mansûr tarafından öldürülmesi. ⁹¹⁷
152	768-769	Yezîd b. Hâtim'in Mısır valiliğinden azledilip yerine Muhammed b. Said'in atanması. ⁹¹⁸
152	768-769	Bu yılın hac emirliğini el-Mansur yaptı. ⁹¹⁹

HİCRETİN 153. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
153	770	Halife Mansûr'un Kerk'le savaşıması için orduyu donatması. ⁹²⁰
153	770	Vezir Ebû Eyyub el-Mûriyânî ve ailesinin öldürülmesi. ⁹²¹
153	770	İfrikiye valisi Ömer b. Hafs b. Osman b. Ebî's-Sufre'nin öldürülmesi. ⁹²²

⁹¹⁴ Taberî, VIII, 101.

⁹¹⁵ Taberî, VIII, 101.

⁹¹⁶ Taberî, VIII, 101.

⁹¹⁷ Taberî, VIII, 101.

⁹¹⁸ Taberî, VIII, 101.

⁹¹⁹ Taberî, VIII, 101.

⁹²⁰ Taberî, VIII, 102.

⁹²¹ Taberî, VIII, 102.

⁹²² Taberî, VIII, 102.

153	770	Bekkâr b. Müslim el-Ukeylî'nin Ermeniye'ye vali olarak atanması. ⁹²³
153	770	Bu yılın hac emirliğini Muhammed b. Ebû Ca'fer el-Mehdî yapmıştır. ⁹²⁴

HİCRETİN 154. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
154	770-771	Ebû Ca'fer valisi olan Ömer b. Hafs'ın öldürülmesi üzerine Yezîd b. Hâtem'i 50 bin kişilik bir orduyla İfrikiye'ye göndermesi. ⁹²⁵
154	770-771	Vakidî, Mescid'ül-Haram'a yıldırım düşmesi sonucu 5 kişi'nin öldüğünü söylemiştir. ⁹²⁶
154	770-771	Abdûlmelik b. Zabyân en-Nemirî'nin Basra valiliğine atanması. ⁹²⁷
154	770-771	Bu yılın hac emirliğini Mekke veTâif valisi Muhammed b. İbrahim yaptı. ⁹²⁸

HİCRETİN 155. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
155	771-772	Yezîd b. Hatem'in İfrikiye'yi yeniden fethetmesi ve Ebû Âd, Ebû Hâtem ve onlarla beraber olanları öldürmesi. ⁹²⁹
155	771-772	Halife Mansûr'un oğlu Mehdî'yi er-Râfike şehrini kurması için göndermesi, Mehdî'nin onu 771-772

⁹²³ Taberî, VIII, 103.

⁹²⁴ Taberî, VIII, 103.

⁹²⁵ Taberî, VIII, 104.

⁹²⁶ Taberî, VIII, 104.

⁹²⁷ Taberî, VIII, 104.

⁹²⁸ Taberî, VIII, 104.

⁹²⁹ Taberî, VIII, 105.

		Bağdad şehrine benzer bir şekilde kurması. ⁹³⁰
155	771-772	Ebû Ca'fer'in Kûfe ve Basra'nın çevresini sur ile çevirmesi. ⁹³¹
155	771-772	Abdûlmelik b. Eyyub b. Zabyân'ın Basra valiliğinden azledilmesi ve onun yerine Heysen b. Muâviye el-Atekî'nin atanması. ⁹³²
155	771-772	Abbâs b. Muhammed'in Cezîre valiliğinden azli ve Musa b. Ka'b'ın atanması. ⁹³³
155	771-772	Muhammed b. Süleyman b. Ali'nin Kûfe valiliğinden azledilip ve Amr b. Züheyr'in atanması. ⁹³⁴
155	771-772	Hasan b. Zeyd'in Medine valiliğinden azledilip yerine Abdüssamed b. Ali'nin atanması. ⁹³⁵

HİCRETİN 156. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
156	772-773	Heysem b. Muâviye'nin Basra valiliğinden azli ve ölümü. Sivvâr b. Abdillâh'ın Basra valiliğine atanması. ⁹³⁶
156	772-773	Bu yılın hac emirliğini Abbâs b. Ali yaptı. ⁹³⁷

HİCRETİN 157. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
-------	--------	------

⁹³⁰ Taberî, VIII, 105.

⁹³¹ Taberî, VIII, 105.

⁹³² Taberî, VIII, 105.

⁹³³ Taberî, VIII, 106.

⁹³⁴ Taberî, VIII, 106.

⁹³⁵ Taberî, VIII, 107.

⁹³⁶ Taberî, VIII, 108.

⁹³⁷ Taberî, VIII, 108.

157	773-774	Mansûr'un Dicle kıyısında el-Huld (ebediyet) sarayını yapması. ⁹³⁸
157	773-774	Ca'fer b. Süleyman'ın Bahreyn valiliğine atanması Ca'fer b. b. Süleyman'ın valiliğe geçmeden yerine Said b. Da'lec'in atanması. Said, yerine oğlu Temîm'i gönderdi. ⁹³⁹
157	773-774	Basra valisi Sivvâr'ın ölümü ve yerine Ubeydullah b. Hasan b. Hüsayn el-Anberî'nin atanması. ⁹⁴⁰
157	773-774	Muhammed b. Said'in Mısır valiliğinden azledilip yerine Ebû Ca'fer'in azatlı kölesi Matar'ın atanması. ⁹⁴¹
157	773-774	Hişâm b. Amr'ın Sind valiliğinden alınıp yerine Ma'bed b. Halil'in atanması. ⁹⁴²
157	773-774	Bu yılın hac emirliğini İbrahim b. Yahya b. Muhammed b. Ali b. Abdillâh b. Abbâs yaptı. ⁹⁴³

HİCRETİN 158. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
158	774-775	Musa b. Ka'b 'ın Musul valiliğinden alınıp yerine Halid el-Bermeki'nin atanması. ⁹⁴⁴
158	774-775	Yahya b. Halid b. el-Bermek'in Azerbeycan valiliğine atanması. ⁹⁴⁵

⁹³⁸ Taberî, VIII, 109.

⁹³⁹ Taberî, VIII, 109.

⁹⁴⁰ Taberî, VIII, 109.

⁹⁴¹ Taberî, VIII, 109.

⁹⁴² Taberî, VIII, 109.

⁹⁴³ Taberî, VIII, 110.

⁹⁴⁴ Taberî, VIII, 112.

⁹⁴⁵ Taberî, VIII, 112.

158	774-775	Mansûr'un İbn Cüreyc, Ubbâd b. Kesîr ve Süfyan es-Sevrî gibi âlimleri hapse atması. ⁹⁴⁶
6 Zilhicce Pazar 158	7 Ekim 775	Ebû Ca'fer el-Mansûr'un ölümü ve Mehdî'nin hilafeti. ⁹⁴⁷

HİCRETİN 159. YILI

3.2.3. Mehdî Dönemi

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
159	775-776	Abbâs b. Muhammed'in Sâife savaşı. Ankara'ya kadar ulaşmıştır. ⁹⁴⁸
159	775-776	Horasan valisi Hûmeyd b. Kahtabe'nin ölümü ve yerine Ebû Avn Yezîd b. Abdilmelik'in atanması. ⁹⁴⁹
159	775-776	Yahya b. Malik'in Sicistân'a Cibrîl b. Yahya'nında Samerkand'a vali olarak atanması.
159	775-776	Mehdî'nin Rusâfe Mescidi'ni inşa etmesi. ⁹⁵⁰
159	775-776	Abdüssamed b. Ali'nin Medine valiliğinden azli ve önce Muhammed b. Abdillâh el-Kasrî'nin atanması ve onun da azledilip yerine Ubeydullah b. Muhammed b. Abdurrahman b. Safvan el-Cumahi'nin atanması. ⁹⁵¹
159	775-776	Mehdî'nin Abdülmelik b. Şihab el-Misme'î'yi deniz yoluyla Hindistan üzerine göndermesi. ⁹⁵²
159	775-776	Sind valisi Mamer b. Halil'in ölümü ve yerine Ravh b. Hâtem'in atanması. ⁹⁵³

⁹⁴⁶ Taberî, VIII, 113.

⁹⁴⁷ Taberî, VIII, 115.

⁹⁴⁸ Taberî, VIII, 153.

⁹⁴⁹ Taberî, VIII, 153.

⁹⁵⁰ Taberî, VIII, 153.

⁹⁵¹ Taberî, VIII, 153.

⁹⁵² Taberî, VIII, 153.

159	775-776	Mehdî'nin cinayet, zulüm ve bogunculuk çıkartanların dışındaki tutukluları afetmesi. ⁹⁵⁴
159	775-776	Hız. Ali'nin torunlarından Hasan b. İbrahim'in yer altı hücrelerinden çıkartılıp hapse atılması. ⁹⁵⁵
159	775-776	İsmail b. Ebî İsmail'in Kûfe valiliğinden azledilip yerine İshak b. Sabbâh el-Kindî veya İsa b. Lokman b. Muhammed b. Hâtib'in atandığı konusunda ihtilaf vardır. Vakidî, İshak b. Sabbâh'ın atandığını söylemiştir. ⁹⁵⁶
159	775-776	Kûsem b. Abbâs'ın Yemâme'den azledilmesi ve yerine Bişr b. Münzir el-Becelî'nin atanması. Bu azil haberi Yemâme'ye ulaşınca Kûsem vefat etmişti. ⁹⁵⁷
159	775-776	Yezîd b. Mansûr'un Yemen valiliğinden azledilip yerine Recâ b. Ravh'in atanması. ⁹⁵⁸
159	775-776	Heysem b. Said'in Cezîre valiliğinden azledilip yerine Fadl b. Salih'in atanması. ⁹⁵⁹
159	775-776	Bağdad'ta İsa b. Ali'nin sarayının yanında bir gemide çıkan yangın sonucunda birçok kişinin ölümü. ⁹⁶⁰
159	775-776	Mansûr'un azatlı kölesi Matar'ın Mısır valiliğinden azledilip yerine Ebû Damre Muhammed Süleyman'ın atanması. ⁹⁶¹
159	775-776	İsa b. Musa'nın veliahtlikten istifaya ikna edilmesi. ⁹⁶²

⁹⁵³ Taberî, VIII, 153.

⁹⁵⁴ Taberî, VIII, 153.

⁹⁵⁵ Taberî, VIII, 154.

⁹⁵⁶ Taberî, VIII, 155.

⁹⁵⁷ Taberî, VIII, 156.

⁹⁵⁸ Taberî, VIII, 156.

⁹⁵⁹ Taberî, VIII, 156.

⁹⁶⁰ Taberî, VIII, 156.

⁹⁶¹ Taberî, VIII, 156.

159	775-776	Bu yılın hac emirliğini el-Mehdî'nin dayısı Yezîd b. Mansûr yapmıştır. ⁹⁶³
-----	---------	---

HİCRETİN 160. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
160	776-777	Yusuf b. İbrahim'in (Yusuf el-Bermeki) Horasan'da birçok kişiyi yanına alarak ayaklanması ve Yezid b. Mezyed'le savaşması sonucu esir alınıp el-Mehdî'ye gönderilmesi. ⁹⁶⁴
24-25 Muharrem 160	12 Kasım 776	İsa b. Musa'nın veliahtikten ayrılıp Musa b. el-Mehdî'nin veliahtlığına getirilmesi. ⁹⁶⁵
160	776-777	Abdûlmelik b. Şihab el-Misme'i'nin Hindistan'da Barbed şehrini fethetmesi. ⁹⁶⁶
160	776-777	Ebû Avn'nın Horasan valiliğinden azledilip yerine Muâz b. Müslim'in atanması. ⁹⁶⁷
160	776-777	Mehdî'nin, Ebî Bekre ve Ziyâd'ı kendi babalarına (neseplerine) nisbet ettirmesi. ⁹⁶⁸
160	776-777	Medine valisi Ubeydullah b. Safvan el-Cumehî'nin ölümü ve Muhammed b. Abdillâh el-Kesirî'nin Medine valiliğine atanması. ⁹⁶⁹
160	776-777	Bistâm b. Amr'ın Sind valiliğinden azledilip yerine Ravh b. Hâtem'in atanması. ⁹⁷⁰
160	776-777	Hac emirliğini el-Mehdî yaptı. ⁹⁷¹

⁹⁶² Taberî, VIII, 156.

⁹⁶³ Taberî, VIII, 156.

⁹⁶⁴ Taberî, VIII, 159.

⁹⁶⁵ Taberî, VIII, 160.

⁹⁶⁶ Taberî, VIII, 162.

⁹⁶⁷ Taberî, VIII, 162.

⁹⁶⁸ Taberî, VIII, 162.

⁹⁶⁹ Taberî, VIII, 165.

⁹⁷⁰ Taberî, VIII, 165.

⁹⁷¹ Taberî, VIII, 165.

160	776-777	Ka‘b e örtüsünün yenilenmesi. ⁹⁷²
-----	---------	--

HİCRETİN 161. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
161	777-778	Hekîm el-Mukane‘in (tenasuh‘a inanıyordu) Horasanda isyan etmesi. ⁹⁷³
161	777-778	Abdullah b. Mervân‘nın yakalanıp el-Mehdî tarafından zindana atılması. ⁹⁷⁴
161	777-778	Mehdî‘nin Mekke yolunda Ebû‘l-Abbâs‘ın yaptığı kervan saraylardan daha geniş kervansarayların yapılmasını emretmesi. ⁹⁷⁵
161	777-778	Gamr b. Abbâs‘ın deniz seferi. ⁹⁷⁶
161	777-778	Ravh b. Hâtem‘in Sind valiliğinden azledilip yerine Nasr b. Muhammed b. el-Eş‘as‘ın atanması daha sonra Nasr b. Muhammed‘inde azledilmesi ve Muhammed b. Süleyman‘ın atanması ve bir süre sonra Nasr b. Muhammed görevine geri dönmesi. ⁹⁷⁷
161	777-778	Fadl b. Salih‘in Cezîre valiliğinden alınıp Abdüssamed b. Ali‘nin atanması. ⁹⁷⁸
Zilhicce 161	Ağustos-Eylül 778	Muhammed b. Süleyman Ebû Damre‘nin Mısır valiliğinden azledilip yerine Selme b. Recâ‘nın atanması. ⁹⁷⁹
161	777-778	Yezîd b. Mansûr‘un Kûfe bölgesinin emirliğine, Hasan el-Şiravî‘nin Musul ve Bistâm b. Amr et-

⁹⁷² Taberî, VIII, 165.

⁹⁷³ Taberî, VIII, 167.

⁹⁷⁴ Taberî, VIII, 167.

⁹⁷⁵ Taberî, VIII, 167.

⁹⁷⁶ Taberî, VIII, 170.

⁹⁷⁷ Taberî, VIII, 170.

⁹⁷⁸ Taberî, VIII, 170.

⁹⁷⁹ Taberî, VIII, 171.

		Tağlibî'nin Azerbaycan valiliğine atanması. ⁹⁸⁰
161	777-778	Bu yılın hac emirliğini veliaht Musa b. Muhammed b. Abdillâh yaptı. ⁹⁸¹

HİCRETİN 162. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
162	778-779	Cezîre'de ayaklanan Harici Abdüsselâm b. Hâşim el-Yeşkürî'nin Kinnesrîn'de öldürülmesi. ⁹⁸²
162	778-779	Ali b. Süleyman'ın Yemen valiliğinden azledilip yerine Abdullah b. Süleyman'ın atanması. ⁹⁸³
162	778-779	Mehdî bu yıl Ezimme (teftiş ve muhasebe) Divanlarını kurdu ve başına azatlı kölesi Amr b. Murabba'yı atadı. ⁹⁸⁴
162	778-779	Bizanslılar bu yıl içinde Hades'e kadar gelip surlarını yıkması. ⁹⁸⁵
Muharrem 162	Eylül-Ekim 778	Selme b. Recâ'nın Mısır valiliğinden azledilip yerine İsa b. Lokman'ın atanması. ⁹⁸⁶
Zilhicce 162	Ağustos-Eylül 779	İsa b. Lokman'ın azledilip yerine el-Mehdî'nin azatlı kölesi Vadih'in atanması. ⁹⁸⁷
Zilkade 162	Temmuz- Ağustos 779	Vadih'in azledilip yerine Yahya el-Haraşî'nin atanması. ⁹⁸⁸
162	778-779	el-Mühammera'nın (Abdülkahhar) Cürcan'ı ele geçirip birçok insanı öldürmesi ve

⁹⁸⁰ Taberî, VIII, 170.

⁹⁸¹ Taberî, VIII, 171.

⁹⁸² Taberî, VIII, 172.

⁹⁸³ Taberî, VIII, 172.

⁹⁸⁴ Taberî, VIII, 172.

⁹⁸⁵ Taberî, VIII, 172.

⁹⁸⁶ Taberî, VIII, 172.

⁹⁸⁷ Taberî, VIII, 172.

⁹⁸⁸ Taberî, VIII, 172.

		Taberistân'dan Ömer b. Âlâ'nın kendisiyle savaşıp Abdülkahr ve arkadaşlarını öldürmesi. ⁹⁸⁹
162	778-779	Bu yılın hac emirliğini İbrahim b. Ca'fer b. el-Mansûr yapmıştır. ⁹⁹⁰

HİCRETİN 163. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
163	779-780	Said el-Heraşî'nin kuşatması sonucu Mukanna'nın kendini ve ailesini zehirleyerek öldürmesi. ⁹⁹¹
Cemaziyelâhir 163	Şubat-Mart 780	İsa b. Ali'nin ölümü. ⁹⁹²
163	779-780	Veliaht Harûn er-Reşîd'in Halid b. Bermek'le beraber Bizans üzerine gönderilmesi. ⁹⁹³
163	779-780	Abdüssamed b. Ali'nin Cezîre valiliğinden azledilip yerine Züfer b. Âsım el-Hilâlî'nin atanması. ⁹⁹⁴
163	779-780	İbrahim b. Salih'in Filistin valiliğinden azledilmesi ve tekrar görevine iade edilmesi. ⁹⁹⁵
163	779-780	Mehdî'nin Ermeniyeye, Azerbaycan ve bütün Mağrib'i oğlu Hârûn er-Reşîd'in idaresine vermesi. ⁹⁹⁶
163	779-780	Züfer b. Âsım Cezîre valiliğinden alınıp yerine Abdullah b. Salih b. Ali'nin atanması. ⁹⁹⁷

⁹⁸⁹ Taberî, VIII, 173.

⁹⁹⁰ Taberî, VIII, 173.

⁹⁹¹ Taberî, VIII, 174.

⁹⁹² Taberî, VIII, 174.

⁹⁹³ Taberî, VIII, 175.

⁹⁹⁴ Taberî, VIII, 176.

⁹⁹⁵ Taberî, VIII, 177.

⁹⁹⁶ Taberî, VIII, 177.

⁹⁹⁷ Taberî, VIII, 177.

163	779-780	Mu‘az b. Müslim’in Horasan valiliğinden azledilip Müseyyeb b. Züheyr ed-Dabî’nin atanması. ⁹⁹⁸
163	779-780	Yahya el-Haraşî’nin İsfahan valiliğinden azledilip yerine Hakem b. Said’in atanması. ⁹⁹⁹
163	779-780	Said b. Da‘lec’in Tâberistan ve er-Rüyân valiliğinden azledilip yerine Ömer b. Alâ’nın atanması. ¹⁰⁰⁰
163	779-780	Mühelhel b. Safvân’ın Cürcân valiliğinden alınıp yerine Hişâm b. Said’in atanması. ¹⁰⁰¹
163	779-780	Bu yılın hac emirliğini Ali b. el-Mehdî yapmıştır. ¹⁰⁰²

HİCRETİN 164. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
164	780-781	Abdülkebîr b. Abdülhamid b. Abdurrahman b. Zeyd b. Hattâb’ın Derebü’l-Hadeste savaşmak üzere harekete geçmesi. Düşman birliklerinin çok kalabalık olması sebebiyle savaşmayıp geri dönmesi üzerine el-Mehdî’nin Abdülkebîr’i öldürmek istemesi. Fakat kendisine yapılan şefaât dolayısıyla öldürülmeyip zindana atması. ¹⁰⁰³
164	780-781	Muhammed b. Süleyman’ın Basra valiliği ve diğer görevlerinden alınıp yerine Salih b. Davud’un atanması. ¹⁰⁰⁴
164	780-781	Abdullah b. Süleyman’ın Yemen valiliğinden

⁹⁹⁸ Taberî, VIII, 177.

⁹⁹⁹ Taberî, VIII, 177.

¹⁰⁰⁰ Taberî, VIII, 177.

¹⁰⁰¹ Taberî, VIII, 177.

¹⁰⁰² Taberî, VIII, 177.

¹⁰⁰³ Taberî, VIII, 178.

¹⁰⁰⁴ Taberî, VIII, 178.

		alınıp yerine Mansûr b. Yezîd b. Mansûr'un atanması. ¹⁰⁰⁵
164	780-781	Bu yılın hac emirliğini Salih b. Ebî Ca'fer el-Mansûr yapmıştır. ¹⁰⁰⁶

HİCRETİN 165. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
165	781-782	el-Mehdî oğlu Harun'u 95793 kişilik bir orduyla Bizanslılarla savaşmak üzere yola çıkardı. Bizanslıları bozguna uğrattı ve çok büyük miktarda ganimet elde etti daha sonra Harûn er-Reşîd Kostantin (İstanbul) Körfezi'ne kadar ilerledi ve Bizanslıları cizyeye bağladı. ¹⁰⁰⁷
165	781-782	Halef b. Abdillâh'ın Rey valiliğinden alınıp yerine Ca'fer'in azatlı kölesi İsa'nın atanması. ¹⁰⁰⁸
165	781-782	Bu yılın hac emirliğini Salih b. Ebî Ca'fer yapmıştır. ¹⁰⁰⁹

HİCRETİN 166. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
166	782-783	el-Mehdî'nin oğlu Musa'dan sonra Hârûn'u veliaht ilan etmesi ve er-Reşîd lakabını takması. ¹⁰¹⁰
166	782-783	Ca'fer b. Süleyman'ın Mekke, Medine ve diğer valiliklerden azledilmesi. ¹⁰¹¹

¹⁰⁰⁵ Taberî, VIII, 178.

¹⁰⁰⁶ Taberî, VIII, 178.

¹⁰⁰⁷ Taberî, VIII, 180.

¹⁰⁰⁸ Taberî, VIII, 180.

¹⁰⁰⁹ Taberî, VIII, 180.

¹⁰¹⁰ Taberî, VIII, 182.

¹⁰¹¹ Taberî, VIII, 182.

166	782-783	Yakub b. Davud'un zindana atılması. ¹⁰¹²
166	782-783	Mehdî, Mekke, Medine ve Yemen arasında posta işlerinin deve ve katırlarla işlenmesini emretti. Daha önce buralarda posta görevi yapılmamıştı. ¹⁰¹³
166	782-783	Horasanlıların memnuyetsizliğinden dolayı Müseyyeb b. Züheyr'in azledilip yerine Fadl b. Süleyman et-Tûsî'nin atanması. ¹⁰¹⁴
166	782-783	İbrahim b. Yahya b. Muhammed'in Medine valiliğine atanması. ¹⁰¹⁵
166	782-783	Mansûr b. Yezîd b. Mansûr'un Yemen valiliğinden azledilip yerine Abdullah b. Süleyman er-Rib'î'nin atanması. ¹⁰¹⁶
166	782-783	Abdüssamed b. Ali'nin serbest bırakılması. ¹⁰¹⁷
166	782-783	Bu yılın hac emirliğini İbrahim b. Yahya b. Muhammed yapmıştır. ¹⁰¹⁸

HİCRETİN 167. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
167	783-784	el-Mehdî'nin oğlu Musa el-Hadî'yi daha önce görülmemiş büyük bir askeri kuvvet ve techizatla Taberistân'ın lideri Vendâhürmüz ve Şervîn'in üzerine Cürcân'a göndermesi. ¹⁰¹⁹
27 Zilhicce	21 Temmuz	İsa b. Musa'nın Kûfe'de ölümü. ¹⁰²⁰

¹⁰¹² Taberî, VIII, 187.

¹⁰¹³ Taberî, VIII, 187.

¹⁰¹⁴ Taberî, VIII, 187.

¹⁰¹⁵ Taberî, VIII, 188.

¹⁰¹⁶ Taberî, VIII, 188.

¹⁰¹⁷ Taberî, VIII, 188.

¹⁰¹⁸ Taberî, VIII, 188.

¹⁰¹⁹ Taberî, VIII, 189.

¹⁰²⁰ Taberî, VIII, 189.

167	784	
167	783-784	Halife el-Mehdî Zındıkları ciddi bir şekilde takip edip ve bu işle ilgilenmesi için Ömer el-Kelvâzî'yi görevlendirmesi. ¹⁰²¹
167	783-784	Bağdad ve Basra'da veba hastalığı ve öksürük sonucu ölümler çoğaldı. ¹⁰²²
167	783-784	Mescid-î Nebevinin genişletilmesi. ¹⁰²³
167	783-784	Yahya el-Haraşî'nin Taberistân ve Rüyân valiliğinden azledilip yerine Ömer b. Âlâ'nın Cürçân valiliğindedir el-Mehdî'nin azatlı kölesi Ferâşe'nin atanması. ¹⁰²⁴
167	783-784	Bu yılın hac emirliğini Medine valisi İbrahim b. Yahya b. Muhammed yapmış ve hac görevini ifa etmekten sonra Medine'de vefat etmiş yerine İshak b. İsa b. Ali atanmıştır. ¹⁰²⁵

HİCRETİN 168. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
168	784-785	Bizanslıların kendileriyle Müslümanlar arasında harûn er-Reşid'le yaptıkları sulhu bozmaları üzerine Cezîre ve Kinnesrin valisi Ali b. Süleyman'ın Yezîd b. Bedr b. el-Battal'ı bir süvari gurubuyla Bizanslılar üzerine göndermesi ve Yezîd b. Bedr b. el-Battal'ın zaferle ve büyük mitarda ganimetle geri dönmesi. ¹⁰²⁶

¹⁰²¹ Taberî, VIII, 189.

¹⁰²² Taberî, VIII, 189.

¹⁰²³ Taberî, VIII, 189.

¹⁰²⁴ Taberî, VIII, 190.

¹⁰²⁵ Taberî, VIII, 190.

¹⁰²⁶ Taberî, VIII, 191.

168	784-785	Said el-Hareşî'nin 40 bin kişiyle Taberistân'a gönderilmesi. ¹⁰²⁷
168	784-785	Zındıkları takip ve yakalamakla görevli Ömer el-Kelvâzî'nin ölmesi ve yerine Hamdeveyh lakaplı Muhammed b. İsa'nın görevlendirilmesi. ¹⁰²⁸
168	784-785	Halife el-Mehdî'nin Bağdad'ta zındıkları öldürmesi. ¹⁰²⁹
168	784-785	Ezimme (Teftiş ve Muhasebe Dairesi) Divanının başına Ali b. Yaktîn'in atanması. ¹⁰³⁰
168	784-785	Bu yılın hac emirliğini İbn Rîte denilen Ali b. Muhammed el-Mehdî yapmıştır. ¹⁰³¹

HİCRETİN 169. YILI

3.2.4. Musa b. Muhammed b. Abdillâh el-Hadî

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
22 Muharrem 169	4 Ağustos 785	Mehdî'nin vefatı. ¹⁰³²
22 Muharrem 169	4 Ağustos 785	Musa b. Muhammed b. Abdillâh el-Hâdî'nin hilafeti. ¹⁰³³
169	785-786	Musa el-Hâdî'nin zındıkları sıkı bir şekilde takip etmesi ve bir kısmını öldürüp bir kısmını da hapse atması. ¹⁰³⁴
169	785-786	Hüseyn b. Ali b. Hasan b. Hasan b. Hasan b. Ali'nin Fahh'ta baş kaldırması ve öldürülmesi. ¹⁰³⁵

¹⁰²⁷ Taberî, VIII, 191.

¹⁰²⁸ Taberî, VIII, 191.

¹⁰²⁹ Taberî, VIII, 191.

¹⁰³⁰ Taberî, VIII, 191.

¹⁰³¹ Taberî, VIII, 191.

¹⁰³² Taberî, VIII, 193.

¹⁰³³ Taberî, VIII, 204.

¹⁰³⁴ Taberî, VIII, 206.

¹⁰³⁵ Taberî, VIII, 207.

169	785-786	Bu yılın hac emirliğini Süleyman b. Ebî Ca'fer el-Mansûr yapmıştır. ¹⁰³⁶
-----	---------	---

HİCRETİN 170. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
170	786-787	İfrîkye valisi Yezîd b. Hâtem'in ölümü ve yerine Ravh b. Hâtem'in atanması. ¹⁰³⁷
15 Rebûlevvel 170	14 Eylül 786	Musa el-Hâdi'nin vefatı ve kardeşi Hârûn b. Muhammed (Hârûn er-Reşîd'in) hilafete gelişi. ¹⁰³⁸

3.2.5. Hârûn b. Muhammed er-Reşîd

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
170	786-787	Ömer b. Abdülaziz el-Ömerî'nin Medine valiliğinden azledilip yerine İshak b. Süleyman b. Ali'nin atanması. ¹⁰³⁹
15 Rebûlevvel 170	786-787	Hârûn er-Reşîd'in oğlu Me'mûn'un doğumu. ¹⁰⁴⁰
13 Şevval 170	786-787	Hârûn er-Reşîd'in oğlu Muhammed'in doğumu. ¹⁰⁴¹
170	786-787	Hârûn er-Reşîd'in Yahya b. Halid'i vezir olarak atayıp bütün işleri kendisine havale etmesi ve mührünü ona teslim etmesi. ¹⁰⁴²
170	786-787	Tarsus'un, Ebî Süleym Ferac et-Türkî'nin

¹⁰³⁶ Taberî, VIII, 215.

¹⁰³⁷ Taberî, VIII, 217.

¹⁰³⁸ Taberî, VIII, 217.

¹⁰³⁹ Taberî, VIII, 235.

¹⁰⁴⁰ Taberî, VIII, 136.

¹⁰⁴¹ Taberî, VIII, 235.

¹⁰⁴² Taberî, VIII, 236.

		idaresiyle imar edilip insanların oraya yerleşmesi. ¹⁰⁴³
170	786-787	Bu yılın hac emirliğini halife Hârûn er-Reşîd yapmıştır. ¹⁰⁴⁴

HİCRETİN 171. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
171	786-787	Hârûn er-Reşîd'in Cezîre valisi Ebû Hüreyre Muhammed b. Ferrûh'un üzerine Ebû Hanife Harb b Kays'ı göndererek Bağdat'a getirtmesi ve öldürmesi. ¹⁰⁴⁵
171	786-787	Abbâs b. Hasan b. Abdillâh b. Ali b. Ebî Tâlib hariç Talibilerin (Hz. Ali torunlarının) Bağdat'tan çıkarılıp Medine 'ye gönderilmeleri. ¹⁰⁴⁶
171	786-787	Fadl b. Said el-Harûri'nin başkaldırısı ve Ebû Halid el-Merverûzî tarafından öldürülmesi. ¹⁰⁴⁷
171	786-787	Ravh b. Hâtim'in İfrîkye'ye gidişi. ¹⁰⁴⁸
171	786-787	Bu yılın hac emirliğini Abdüssamed b. Ali b. Abdillâh b. Abbâs yapmıştır. ¹⁰⁴⁹

HİCRETİN 172. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
172	788-789	Ermeniye valisi Yezîd b. Mezyed'in azledilip yerine Ubeydullah b. el-Mehdî'nin atanması. ¹⁰⁵⁰

¹⁰⁴³ Taberî, VIII, 236.

¹⁰⁴⁴ Taberî, VIII, 236.

¹⁰⁴⁵ Taberî, VIII, 237.

¹⁰⁴⁶ Taberî, VIII, 237.

¹⁰⁴⁷ Taberî, VIII, 237.

¹⁰⁴⁸ Taberî, VIII, 237.

¹⁰⁴⁹ Taberî, VIII, 237.

¹⁰⁵⁰ Taberî, VIII, 238.

172	788-789	Bu yılın yaz seferine İshak b. Süleyman çıkmış. ¹⁰⁵¹
172	788-789	Hârûn er-Reşîd Sevvâd halkından nısıf (yarım) alınan verginin üzerine öşrü koyması. ¹⁰⁵²
172	788-789	Bu yılın hac emirliğini Yakub b. Ebî Ca'fer yapmıştır. ¹⁰⁵³

HİCRETİN 173. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
173	789-790	Muhammed b. Süleyman'ın Basra'da ölmesi. ¹⁰⁵⁴
173	789-790	Hârûn er-Reşîd'in annesi Hayzürân'ın ölümü. ¹⁰⁵⁵
173	789-790	Ca'fer b. Muhammed b. el-Eş'as'ın Horasan valiliğinden alınıp yerine oğlu Abbâs b. Ca'fer'in atanması. ¹⁰⁵⁶
173	789-790	Bu yılın hac emirliğini Hârûn er-Reşîd yapmıştır. ¹⁰⁵⁷

HİCRETİN 174. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
174	790-791	İshak b. Süleyman el-Hâşimî'nin Sind ve Mükran'a valiliğine atanması. ¹⁰⁵⁸
174	790-791	Ebû Yusuf hayatta olduğu halde oğlu Yusuf'un kadılığa atanması. ¹⁰⁵⁹

¹⁰⁵¹ Taberî, VIII, 238.

¹⁰⁵² Taberî, VIII, 238.

¹⁰⁵³ Taberî, VIII, 238.

¹⁰⁵⁴ Taberî, VIII, 239.

¹⁰⁵⁵ Taberî, VIII, 239.

¹⁰⁵⁶ Taberî, VIII, 240.

¹⁰⁵⁷ Taberî, VIII, 240.

¹⁰⁵⁸ Taberî, VIII, 241.

¹⁰⁵⁹ Taberî, VIII, 241.

174	790-791	Ravh b. Hâtim'in ölümü. ¹⁰⁶⁰
174	790-791	Bu yılın hac emirliğini Hârûn er-Reşîd yapmıştır Mekke'de veba hastalığı nedeniyle tevriye günü Mekke'ye girmiş ve hac görevini ifa etikten sonra orada hiç durmamıştır. ¹⁰⁶¹

HİCRETİN 175. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
175	791-792	el-Emîn Muhammed b. Hârûn er-Reşîd'in veliaht tayin edilmesi. ¹⁰⁶²
175	791-792	Abbâs b. Ca'fer'in Horasan valiliğinden azledilip yerine el-Ğitrîf b. Atâ'nın atanması. ¹⁰⁶³
175	791-792	Bu yılın hac emirliğini Hârûn er-Reşîd yapmıştır. ¹⁰⁶⁴

HİCRETİN 176. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
176	792-793	Yahya b. Abdillâh b. Hasan b. Hasan b. Ali'nin Deylem'de ¹⁰⁶⁵ ayaklanması. ¹⁰⁶⁶
176	792-793	Fadl b. Yahya'nın Taberistân, Dünbâvend, Kûmis, Ermeniye ve Azerbeycan valiliğine atanması. ¹⁰⁶⁷
176	792-793	Şam'da Nizârlılar ve Yemenliler arasında fitnenin çıkması ve her iki taraftan da birçok kişinin

¹⁰⁶⁰ Taberî, VIII, 241.

¹⁰⁶¹ Taberî, VIII, 241.

¹⁰⁶² Taberî, VIII, 242.

¹⁰⁶³ Taberî, VIII, 242.

¹⁰⁶⁴ Taberî, VIII, 242.

¹⁰⁶⁵ İran'ın kuzeyinde Gilan eyaletinin bir bölümünü teşkil eden, Hazar deniziyle Kazvin arasındaki dağlık bölgenin ve bu bölgede yaşayan kavmin adı.

¹⁰⁶⁶ Taberî, VIII, 244

¹⁰⁶⁷ Taberî, VIII, 244.

		ölmesi. ¹⁰⁶⁸
176	792-793	Musa b. Yahya b. Halid'in Şam valiliğine atanması ve Şamlılar arasında barışı sağlaması. ¹⁰⁶⁹
176	792-793	Çitrîf b. Atâ'nın Horasan valiliğinden azledilip yerine Hamza b. Malik b. el-Heysen el-Hüzâ'î'nin atanması. ¹⁰⁷⁰
176	792-793	Ca'fer b. Yahya b. Halid b. Bermek'in Mısır valiliğine atanması ve Ca'fer'in Ömer b. Mihrân'ı görevlendirmesi. ¹⁰⁷¹
176	792-793	Bu yılın hac emirliğini Süleyman b. Ebî Ca'fer el-Mansûr yapmıştır. ¹⁰⁷²

HİCRETİN 177. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
177	793-794	Ca'fer b. Yahya'nın Mısır valiliğinden azledilip yerine İshak b. Süleyman'ın atanması. ¹⁰⁷³
177	793-794	Hamza b. Malik'in Horasan valiliğinden azledilip yerine Fadl b. Yahya'nın atanması. ¹⁰⁷⁴
177	793-794	Bu yılın hac emirliğini Hârûn er-Reşîd yapmıştır. ¹⁰⁷⁵

¹⁰⁶⁸ Taberî, VIII, 250.

¹⁰⁶⁹ Taberî, VIII, 250.

¹⁰⁷⁰ Taberî, VIII, 251.

¹⁰⁷¹ Taberî, VIII, 251.

¹⁰⁷² Taberî, VIII, 252.

¹⁰⁷³ Taberî, VIII, 253.

¹⁰⁷⁴ Taberî, VIII, 253.

¹⁰⁷⁵ Taberî, VIII, 253.

HİCRETİN 178. YILI

HİCRÎ	MİADÎ	OLAY
178	794-795	Mısır'da Hûfilerin (kabileler) vali İshak b. Süleyman'a karşı başkaldırması ve Hârûn er-Reşîd'in Herseme b. A'yen'i İshak b. Süleyman'a destek olarak göndermesi ve Hûfileri tekrar itaat altına almaları. ¹⁰⁷⁶
178	794-795	İshak b. Süleyman'ın Mısır valiliğinden azli ve Herseme b. A'yen'in bir aylığına Mısır valiliğine atanması daha sonra Herseme'nin yerine Abdülmelik b. Salih'in atanması. ¹⁰⁷⁷
178	794-795	İfrîkiye halkının isyan edip valileri Fadl b. Ravh b. Hâtim'i öldürüp Muhelleb'in soyundan olanları kovmaları üzerine Hârûn er-Reşîd Herseme b. A'yen'i Göndermesi ve Herseme'nin İfrîkiye halkını tekrar itaat altına alması. ¹⁰⁷⁸
178	794-795	Hârûn er-Reşîd'in tüm işlerine Yahya b. Halid b. Bermek'e bırakması. ¹⁰⁷⁹
178	794-795	Velîd b. Tarîf eş-Şârî'nin Cezîre'de başkaldırması ve oraya hükmetmesi. ¹⁰⁸⁰
178	794-795	Fadl b. Yahya'nın Horasan valiliğine atanması ve orada mescitler ve ribatlar yaptırması. ¹⁰⁸¹
178	794-795	Bu yılın hac emirliğini Mekke valisi Muhammed b. İbrahim b. Muhammed b. Ali yapmıştır. ¹⁰⁸²

¹⁰⁷⁶ Taberî, VIII, 254.

¹⁰⁷⁷ Taberî, VIII, 254.

¹⁰⁷⁸ Taberî, VIII, 254.

¹⁰⁷⁹ Taberî, VIII, 254.

¹⁰⁸⁰ Taberî, VIII, 254.

¹⁰⁸¹ Taberî, VIII, 255.

¹⁰⁸² Taberî, VIII, 257.

HİCRETİN 179. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
179	795-796	Fadl b. Yahya'nın Horasan'dan dönmesi ve kendi yerine Amr b. Şurehbîl'i vekil olarak bırakması. ¹⁰⁸³
179	795-796	Horasan valiliğine Mansûr b. Yezîd b. Mansûr'un atanması. ¹⁰⁸⁴
179	795-796	Hamza b. et-Türk es-Sicistânî'nin Horasan'da isyan etmesi. ¹⁰⁸⁵
179	795-796	Muhammed b. Halid b. Bermek'in vezirlikten alınıp Fadl b. Rebi'in atanması. ¹⁰⁸⁶
179	795-796	Velîd b. Tarîf eş-Şarî'nin Cezîre'ye dönmesi ve orada taraftarlarının çoğalması üzerine Harun er-Reşîd üzerine Yezîd b. Mezyed eş-Şeybanî'yi gönderdi Yezîd, onu ve beraberindekilerin birçoğunu öldürmesi sonucunda dağıldılar. ¹⁰⁸⁷
Ramazan 179	Kasım-Aralık 795	Harun er-Reşîd, Velid b. Tarîf'in öldürülmesinden sonra şükür olarak umreye gitmesi. ¹⁰⁸⁸
179	795-796	Bu yılın hac emirliğini Hârûn er-Reşîd yapmıştır. ¹⁰⁸⁹

HİCRETİN 180. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
180	796-797	Halife er-Reşîd'in hilafet mührünü Ca'fer b.

¹⁰⁸³ Taberî, VIII, 258.

¹⁰⁸⁴ Taberî, VIII, 258.

¹⁰⁸⁵ Taberî, VIII, 258.

¹⁰⁸⁶ Taberî, VIII, 258.

¹⁰⁸⁷ Taberî, VIII, 258.

¹⁰⁸⁸ Taberî, VIII, 258.

¹⁰⁸⁹ Taberî, VIII, 258.

		Yahya'dan alıp babası Yahya b. Halid'e vermesi. ¹⁰⁹⁰
180	796-797	Ca'fer b. Yahya'nın Horasan ve Sicistân'a vali olarak atanması. ¹⁰⁹¹
180	796-797	Ca'fer b. Yahya'nın Horasan valiliğinden azledilip yerine İsa b. Ca'fer'in atanması. ¹⁰⁹²
180	796-797	Ca'fer b. Yahya'nın el-Heres valiliğine atanması ¹⁰⁹³
180	796-797	Hârûn er-Reşîd'in Musul'un surlarını yıkması. ¹⁰⁹⁴
180	796-797	Mısır'da şidetli bir depremin meydana gelmesi sonucu İskenderiye camisinin minaresinin yıkılması. ¹⁰⁹⁵
180	796-797	Fadl b. Yahya'nın Taberistân ve Rüyân valiliğinden azledilip yerine Abdullah b. Hâzim'in atanması. ¹⁰⁹⁶
180	796-797	Fadl b. Yahya'nın Rey valiliğinden alınıp yerine Muhammed b. Yahya b. Hâris'in atanması. ¹⁰⁹⁷
180	796-797	Said b. Silm'in Cezîre valiliğine atanması. ¹⁰⁹⁸
180	796-797	Bu yılın hac emirliğini Musa b. İsa b. Musa b. Muhammed b. Ali yapmıştır. ¹⁰⁹⁹

¹⁰⁹⁰ Taberî, VIII, 261.

¹⁰⁹¹ Taberî, VIII, 261.

¹⁰⁹² Taberî, VIII, 261.

¹⁰⁹³ Taberî, VIII, 261.

¹⁰⁹⁴ Taberî, VIII, 261.

¹⁰⁹⁵ Taberî, VIII, 262.

¹⁰⁹⁶ Taberî, VIII, 262.

¹⁰⁹⁷ Taberî, VIII, 262.

¹⁰⁹⁸ Taberî, VIII, 262.

¹⁰⁹⁹ Taberî, VIII, 262.

HİCRETİN 181. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
181	797-798	Hârûn er-Reşîd'in Bizanslılarla savaşıması ve Safsâf Kalesini fethetmesi. ¹¹⁰⁰
181	797-798	Abdûlmelik b. Salih'in Bizans topraklarında savaşıması ve Ankara'ya kadar gelip Matmûra'yı fethetmesi. ¹¹⁰¹
181	797-798	Hasan b. Kahtebe ve Hamza b. Malik'in ölümü. ¹¹⁰²
181	797-798	Hârûn er-Reşîd'in bu yıl mektuplarının başına Hz. Peygamber'e salât ve selam cümlelerini koyması. ¹¹⁰³
181	797-798	Bu yılın hac emirliğini Hârûn er-Reşîd yapmıştır. ¹¹⁰⁴

HİCRETİN 182. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
182	798-799	Hârûn er-Reşîd'in oğlu Emin'den sonra Abdullah el-Me'mun'u veliaht ilan etmesi. ¹¹⁰⁵
182	798-799	Hazar Hakanı'nın kızı Fadl b. Yahya'ya götürülürken öldü. Kızı götürenler babasının tuzağına düşürülüp öldürüldüğünü söylediler. ¹¹⁰⁶
182	798-799	Bizanslılar Kostantîn'in gözlerine mil çekip, yerine annesi Agusta'yı kraliçe seçtiler. ¹¹⁰⁷

¹¹⁰⁰ Taberî, VIII, 263.

¹¹⁰¹ Taberî, VIII, 263.

¹¹⁰² Taberî, VIII, 263.

¹¹⁰³ Taberî, VIII, 263.

¹¹⁰⁴ Taberî, VIII, 263.

¹¹⁰⁵ Taberî, VIII, 264.

¹¹⁰⁶ Taberî, VIII, 264.

182	798-799	Bu yılın hac emirliğini Musa b. İsa b. Musa b. Muhammed b. Ali yapmıştır. ¹¹⁰⁸
-----	---------	---

HİCRETİN 183. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
183	799-800	Bizanslıların imparatorlarının kızının ölümünü bahane ederek Babü'l-Ebvâb'dan saldırıya geçtiler ve birçok Zimmi ve Müslüman'ı esir aldılar ¹¹⁰⁹
183	799-800	Halife er-Reşîd Azerbaycan'la beraber Ermeniyeye valiliğine de Yezîd b. Mezyed'i atayıp ve ordu ve komutanlarla destekledi. ¹¹¹⁰
183	799-800	Musa b. Ca'fer b. Muhammed'in Bağdad'ta ölümü. ¹¹¹¹
183	799-800	Bu yılın hac emirliğini Abbâs b. Musa el-Hadi yapmıştır. ¹¹¹²

HİCRETİN 184. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
184	800-801	Hammâd el-Berberî'nin Mekke ve Yemen valiliğine atanması. ¹¹¹³
184	800-801	Davud b. Yezîd b. Hâtim el-Mühellebî'nin Sind, Yahya el-Haraşî'nin el-Cebel ve Mehreveyh er-Razî'nin Taberistân valiliğine atanması. ¹¹¹⁴

¹¹⁰⁷ Taberî, VIII, 264.

¹¹⁰⁸ Taberî, VIII, 264.

¹¹⁰⁹ Taberî, VIII, 265.

¹¹¹⁰ Taberî, VIII, 265.

¹¹¹¹ Taberî, VIII, 265.

¹¹¹² Taberî, VIII, 265.

¹¹¹³ Taberî, VIII, 266.

184	800-801	İbrahim b. el-Eğleb'in İfrikiye valiliğine atanması. ¹¹¹⁵
184	800-801	Ebû Amr eş-Şârî'nin isyanı ve öldürülmesi. ¹¹¹⁶
184	800-801	Bu yılın hac emirliğini İbrahim b. Muhammed b. Abdillâh b. Muhammed b. Ali yapmıştır. ¹¹¹⁷

HİCRETİN 185. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
185	801-802	Taberistânlıların kendi valileri olan Mehreveyh er-Razî'yi öldürmeleri ve Hârûn er-Reşîd'in Abdullâh b. Said el-Hareşî'yi vali olarak ataması. ¹¹¹⁸
185	801-802	Abdurrahman el-Anbârî'nin Harici olan Ebâne b. Kahtabe'yi öldürmesi. ¹¹¹⁹
185	801-802	Hamza eş-Şârî'nin Bâzğis'te bozgunculuk yapması üzerine İsa b. Ali b. İsa Hamza'nın 10 bin arkadaşını öldürüp Kâbil ve Zâbulistân'a kadar ilerlemesi. ¹¹²⁰
185	801-802	Ebû'l-Hâsib'in ikinci defa isyan etmesi ve Nesâ, Ebîverd, Tûs ve Nîsâbûr şehrini ele geçirmesi. ¹¹²¹
185	801-802	Yezîd b. Mezyed'in Berze'e'de ölmesi ve yerine Esed b. Yezîd'in atanması. ¹¹²²
185	801-802	Yaktîn b. Musa'nın ölümü. ¹¹²³

¹¹¹⁴ Taberî, VIII, 266.

¹¹¹⁵ Taberî, VIII, 266.

¹¹¹⁶ Taberî, VIII, 266.

¹¹¹⁷ Taberî, VIII, 266.

¹¹¹⁸ Taberî, VIII, 267.

¹¹¹⁹ Taberî, VIII, 267.

¹¹²⁰ Taberî, VIII, 267.

¹¹²¹ Taberî, VIII, 267.

¹¹²² Taberî, VIII, 267.

¹¹²³ Taberî, VIII, 267.

Cemâziyelâhir 185	Haziran- Temmuz 801	Abdüssamed b. Ali'nin Bağdad'ta ölümü. ¹¹²⁴
185	801-802	Kâbe'nin üzerine yıldırım düşmesi sonucu iki kişinin ölmesi. ¹¹²⁵
185	801-802	Bu yılın hac emirliğini Mansûr b. Muhammed b. Abdullah b. Muhammed b. Ali yapmıştır. ¹¹²⁶

HİCRETİN 186. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
186	802	Ali b. İsa b. Mâhân'ın Merv'den Ebû Hasib ile savaşmak için Nesâ'ya gitmesi ve orada Ebû Hâsib'i öldürüp hanımlarını ve çocuklarını esir alması bunun üzerine Horasan'da düzen sağlanmış oldu. ¹¹²⁷
186	802	Ca'fer b. Ebî Ca'fer ve Abbâs b. Muhammed'in ölümü. ¹¹²⁸
186	802	Bu yılın hac emirliğini Hârûn er-Reşîd yapmıştır. ¹¹²⁹

HİCRETİN 187. YUULI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
1 Safer 187	29 Ocak 803	Hârûn er-Reşîd'in Ca'fer b. Yahya b. Halid'i öldürmesi ve Bermekileri cezalandırması. ¹¹³⁰
187	802-803	Şam'da Mudarlılar ve Yemâniler arasındaki

¹¹²⁴ Taberî, VIII, 267.

¹¹²⁵ Taberî, VIII, 267.

¹¹²⁶ Taberî, VIII, 267.

¹¹²⁷ Taberî, VIII, 268.

¹¹²⁸ Taberî, VIII, 268.

¹¹²⁹ Taberî, VIII, 268.

¹¹³⁰ Taberî, VIII, 285.

		asabiyet kavgası ve Muhammed b. Mansûr b. Ziyâd'ın iki kabileyi barıştırması. ¹¹³¹
187	802-803	Abdüsselam'ın Âmid'de (Diyarbakır) ayaklanması ve Âmid'i ele geçirdikten sonra Yahya b. Said el-Ukeylî tarafından öldürülmesi. ¹¹³²
187	802-803	Yakub b. Davud'un ölümü. ¹¹³³
187	802-803	Hârûn er-Reşîd oğlu Kasım'ı yaz seferine hazırlaması ve onu Allah'a hibe etmesi. ¹¹³⁴
187	802-803	Hârûn er-Reşîd'in Abdullah b. Salih'e kızması ve onu hapse atması. ¹¹³⁵
Şaban 187	Temmuz- Ağustos 803	Kasım b. er-Reşîd'in Bizans topraklarına girmesi. ¹¹³⁶
187	802-803	Bizans imparatorunu Müslümanlarla olan barışı bozması üzerine Hârûn er-Reşîd Hirakle kapısına kadar gitti ve birçok ganimet elde etti. Yeni bir antlaşma yaparak döndü. Fakat Bizans kralı Nökfûr bir süre sonra antlaşmayı yeniden bozdu. ¹¹³⁷
187	802-803	Vâkidî'ye göre İbrahim b. Osman b. en-Nehîk bu yıl öldürülmüş fakat Vâkidî'nin dışındaki tarihçiler ise hicrî 188. yılında öldürüldüğünü dile getirmişler. ¹¹³⁸

¹¹³¹ Taberî, VIII, 287.

¹¹³² Taberî, VIII, 287.

¹¹³³ Taberî, VIII, 287.

¹¹³⁴ Taberî, VIII, 287.

¹¹³⁵ Taberî, VIII, 287.

¹¹³⁶ Taberî, VIII, 290.

¹¹³⁷ Taberî, VIII, 291.

¹¹³⁸ Taberî, VIII, 292.

187	802-803	Bu yılın hac emirliğini Ubeydullah b. Abbâs b. Ali yapmıştır. ¹¹³⁹
-----	---------	---

HİCRETİN 188. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
188	803-804	İbrahim b. Cibril'in Bizans toprağına sefer düzenlemesi. ¹¹⁴⁰
188	803-804	Bu yılın hac emirliğini Hârûn er-Reşîd yapmıştır. ¹¹⁴¹

HİCRETİN 189. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
17 Cemâziyelevv el 189	21 Nisan 805	Hârûn er-Reşîd'in Rey şehrine gitmesi. ¹¹⁴²
189	804-805	Abdullah b. Malik'in Taberistân, Rey, er-Ruyyân, Dünbâvend, Kumis ve Hemezân'a vali olarak atanması. ¹¹⁴³
189	804-805	Müslümanlarla Bizanslılar arasında esir mübadelesi. ¹¹⁴⁴
189	804-805	Bu yılın hac emirliğini Abbâs b. Musa b. İsa b. Musa yapmıştır. ¹¹⁴⁵

¹¹³⁹ Taberî, VIII, 293.

¹¹⁴⁰ Taberî, VIII, 294.

¹¹⁴¹ Taberî, VIII, 294.

¹¹⁴² Taberî, VIII, 296.

¹¹⁴³ Taberî, VIII, 297.

¹¹⁴⁴ Taberî, VIII, 297.

¹¹⁴⁵ Taberî, VIII, 297.

HİCRETİN 190. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
190	805-806	Râfi' b. Leys b. Nasr b. Seyyâr'ın Samerkand'de baş kaldırması. ¹¹⁴⁶
Şevval 190	805-806	Hârûn er-Reşîd'in Hirakle'yi fethetmesi. ¹¹⁴⁷
190	805-806	Şerâhîl b. Me'n b. Zâide'nin His es-Sakalibe ve Delseyi fethetmesi. Yezîd b. Mehled'in de Safsaf ve Melekûniye'yi fethetmesi. ¹¹⁴⁸
190	805-806	Bu yılın hac emirliğini İsa b. Musa el-Hadi yapmıştır. ¹¹⁴⁹

HİCRETİN 191. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
191	806-807	Harici Servân b. Seyf'in başkaldırısı ve Tûk b. Malik tarafından yenilip birçok arkadaşının öldürülmesi. ¹¹⁵⁰
191	806-807	Şam'da Ebû en-Nidâ'nın başkaldırması ve Hârûn tarafından Yahya b. Mu'az'ın peşine gönderilmesi. ¹¹⁵¹
191	806-807	Selâm (Bağdat)Şehrinde karın yağması. ¹¹⁵²
191	806-807	Hammâd el-Berberî'nin Heysem el-Yemânî'ye karşı zafer kazanması. ¹¹⁵³
Zilkade 191	Eylül-Ekim	Nesef ¹¹⁵⁴ ahalisinin İsa b. Ali'yi öldürmeleri için

¹¹⁴⁶ Taberî, VIII, 298.

¹¹⁴⁷ Taberî, VIII, 299.

¹¹⁴⁸ Taberî, VIII, 299.

¹¹⁴⁹ Taberî, VIII, 300.

¹¹⁵⁰ Taberî, VIII, 301.

¹¹⁵¹ Taberî, VIII, 301.

¹¹⁵² Taberî, VIII, 301.

¹¹⁵³ Taberî, VIII, 301.

	807	Râfi' b. Leys'e mektup gönderip kendilerine bir kuvvet göndermesini istemeleri bunun üzerine Râfi' kendilerine destek gönderdi ve onlarda İsa b. Ali'yi öldürdüler. ¹¹⁵⁵
191	806-807	Yezîd b. Mahled el-Hübeyrî'nin 10 bin kişilik bir orduyla Bizanslılarla savaşması. Tarsus'a iki merhalelik uzaklıktaki bir yerde Müslümanlar'ın Bizanslılar tarafından sıkıştırılması ve Yezîd b. Mahled'le beraber 50 kişiyi öldürmeleri. ¹¹⁵⁶
191	806-807	Zimmîlerin giyim kuşamlarında Müslümanlardan farklı giyinmeye ve ayrı bineklere binmeye başlamaları. ¹¹⁵⁷
191	806-807	Ali b. İsa'nın Horasan valiliğinden azledilip yerine Herseme'nin atanması. ¹¹⁵⁸
191	806-807	Bu yılın hac emirliğini Fadl b. Abbâs b. Muhammed b. Ali yapmıştır. ¹¹⁵⁹

HİCRETİN 192. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
192	807-808	Sabit b. Nasr b. Malik aracılığıyla Müslümanlarla Bizanslılar arasında esir mübadelesinin yapılması. ¹¹⁶⁰
192	807-808	Hârûn er-Reşîd'in Horasan'a Rafi' b. Leys'in üzerine yürümesi. ¹¹⁶¹

¹¹⁵⁴ Maveraünnehir'de bir şehir.

¹¹⁵⁵ Taberî, VIII, 301.

¹¹⁵⁶ Taberî, VIII, 301.

¹¹⁵⁷ Taberî, VIII, 301.

¹¹⁵⁸ Taberî, VIII, 301.

¹¹⁵⁹ Taberî, VIII, 310.

¹¹⁶⁰ Taberî, VIII, 311.

¹¹⁶¹ Taberî, VIII, 311.

192	807-808	Azerbaycan tarafında Hüremîlerin başkaldırması ve Hârûn er-Reşîd'in üzerlerine Abdullah b Malik'i 10 bin kişilik bir orduyu göndermesi bunun üzerine Abdullah onların bir kısmını öldürüp bir kısım erkek ve kadınlarını da esir alması. ¹¹⁶²
192	807-808	Servân el-Harûrî'nin başkaldırması ve Basra valisini öldürmesi. ¹¹⁶³
192	807-808	İsa b. Ca'fer'in Taberistân'da ölmesi. ¹¹⁶⁴
192	807-808	Bu yılın hac emirliğini el-Abbâs b. Ubeydullah b. Ca'fer b. Ebî Ca'fer el-Mansûr yapmıştır. ¹¹⁶⁵

HİCRETİN 193. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Muharrem 193	Ekim-Kasım 808	Fadl b. Yahya b. Halid b. Bermek'in hapisanede ölmesi. ¹¹⁶⁶
193	808-809	el-Cevherî diye tanınan Said Taberî'nin ölümü. ¹¹⁶⁷
193	808-809	Herseme ve Râfi' arasındaki olayda Herseme Buhara'yı fethetti ve Râfi''in kardeşini esir alarak Hârûn'a gönderdi. ¹¹⁶⁸
3 Cemâziyelâhir 193	24 Mart 809	Hârûn er-Reşîd'in ölümü. ¹¹⁶⁹

¹¹⁶² Taberî, VIII, 312.

¹¹⁶³ Taberî, VIII, 312.

¹¹⁶⁴ Taberî, VIII, 312.

¹¹⁶⁵ Taberî, VIII, 312.

¹¹⁶⁶ Taberî, VIII, 313.

¹¹⁶⁷ Taberî, VIII, 313.

¹¹⁶⁸ Taberî, VIII, 313.

¹¹⁶⁹ Taberî, VIII, 316.

14 Cemâziyeâhir 193	4 Nisan 809	el-Emîn'in hilafeti. ¹¹⁷⁰
193	808-809	Herseme, Râfi' b. Nasr b. Seyyâr'ın peşinden Samerkand'a girmesi ve Râfi'in Dâhile şehrine sığınması. ¹¹⁷¹
193	808-809	Bizans imparatoru Nükfûr'un Bürcân savaşında öldürülmesi ve yerine Corcis'in oğlu Mihâil'in geçmesi. ¹¹⁷²
193	808-809	Bu yılın hac emirliğini Mekke valisi Davut b. İsa b. Musa b. Muhammed b. Ali yapmıştır. ¹¹⁷³

HİCRETİN 194. YILI

3.2.6. Muhammed b. Hârûn el-Emîn

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
194	809-810	Humus halkının valileri İshak b. Süleyman'a muhalefet etmeleri sonucu Muhammed b. Hârûn el-Emîn, onun yerine Abdullah b. Said el-Haraşî ve Âfiye b. Süleyman'ı ataması. ¹¹⁷⁴
194	809-810	Muhammed b. Hârûn el-Emîn ve Abdullah b. Hârûn el-Me'mûn arasındaki fitnenin çıkışı. ¹¹⁷⁵
194	809-810	Muhammed b. Hârûn'nun kardeşi Kasım'ı Şam ve Kinnesrîn valiliğinden azledip yerine Huzeyme b. Hâzim'i ataması. ¹¹⁷⁶

¹¹⁷⁰ Taberî, VIII, 329.

¹¹⁷¹ Taberî, VIII, 334.

¹¹⁷² Taberî, VIII, 334.

¹¹⁷³ Taberî, VIII, 334.

¹¹⁷⁴ Taberî, VIII, 335.

¹¹⁷⁵ Taberî, VIII, 335.

¹¹⁷⁶ Taberî, VIII, 335.

Rebûlevvel 194	809-810	Muhammed b. Hârûn el-Emîn'in bütün işlerinde oğlu Musa'yı kendisine vekil yapması. ¹¹⁷⁷
194	809-810	Bizanslıların Kralları Mihâil'e isyan etmeleri sonucunda Mihâil'in kaçması ve yerine Komutan Lion'un geçmesi. ¹¹⁷⁸
194	809-810	İshak b. Süleyman'ın Humus valiliğinden azledilip yerine Abdullah b. Said el-Haraşî'nin atanması. ¹¹⁷⁹

HİCRETİN 195. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
195	810-811	Muhammed b. Hârûn'un Horasan'da hicrî 194'te Me'mûn adına basılan paraları geçersiz sayılmasını emretmesi. ¹¹⁸⁰
195	810-811	Emîn'in kardeşi Me'mûn'un isminin hutbelerde okunmasını yasaklaması. ¹¹⁸¹
2 Rebûlevvel 195	3 Aralık 810	Ali b. İsa b. Mâhân'ın Nihâvend, Hemedân, Kümme ve İsfAhân'a vali olarak atanması. ¹¹⁸²
16 Cemâziyelâhir 195	16 Mart 811	Ali b. İsa b. Mâhân'ın Me'mûn'la savaşmak için yola koyulması. ¹¹⁸³
Şaban 195	810-811	Tahir'in Ali b. İsa'yla savaşmak için yola çıkışı. ¹¹⁸⁴
195	810-811	Ali b. İsa b. Mâhân'ın Tahir b. Hüseyin'le

¹¹⁷⁷ Taberî, VIII, 344

¹¹⁷⁸ Taberî, VIII, 344.

¹¹⁷⁹ Taberî, VIII, 344.

¹¹⁸⁰ Taberî, VIII, 345.

¹¹⁸¹ Taberî, VIII, 345.

¹¹⁸² Taberî, VIII, 345.

¹¹⁸³ Taberî, VIII, 346.

¹¹⁸⁴ Taberî, VIII, 347.

		savaşması ve öldürülmesi. ¹¹⁸⁵
195	810-811	Muhammed b. Hârûn'un Tahir b. Hüseyin'le savaşması için Abdurrahman b. Cebele el-Ebnâvî'yi göndermesi. ¹¹⁸⁶
Zilhicce 195	Ağustos-Eylül 811	es-Süfyânî Ali b. Abdillâh b. Halid b. Yezîd b. Muâviye'nin Şam'da isyanı. ¹¹⁸⁷
195	810-811	Tahir b. Hüseyin'in Muhammed b. Hârûn'un Kevrû'l-Cibâl bölgesindeki valilerini kovması. ¹¹⁸⁸
195	810-811	Abdurrahman b. Cebele el-Ebnâvî'nin öldürülmesi. ¹¹⁸⁹
195	810-811	Bu yılın hac emirliğini Mekke ve Medine valisi Davud b. İsa b. Musa b. Muhammed b. Ali b. Abdillâh b. Abbâs yapmıştır. ¹¹⁹⁰

HİCRETİN 196. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
196	811-812	Muhammed b. Hârûn el-Emîn'in Esed b. Yezîd b. Mezyed'i hapse atması. ¹¹⁹¹
196	811-812	Me'mûn'nun Fadl b. Sehl'i tüm doğunun (Hemedân dağlarından Sikînân dağlarına kadar olan bölge) başına getirmesi. ¹¹⁹²
196	811-812	Abdülmelik b. Salih'in Şam ve Cezîre valiliğine atanması. ¹¹⁹³

¹¹⁸⁵ Taberî, VIII, 348.

¹¹⁸⁶ Taberî, VIII, 361.

¹¹⁸⁷ Taberî, VIII, 363.

¹¹⁸⁸ Taberî, VIII, 363.

¹¹⁸⁹ Taberî, VIII, 363.

¹¹⁹⁰ Taberî, VIII, 364.

¹¹⁹¹ Taberî, VIII, 365.

¹¹⁹² Taberî, VIII, 369.

¹¹⁹³ Taberî, VIII, 369.

196	811-812	Abdülmelik b. Salih'in ölümü. ¹¹⁹⁴
12 Receb 196	811-812	Hüseyin b. Ali ve taraftarlarının Muhammed b. Hârûn'un hilafetten alıp Ebû Ca'fer'in sarayında hapsedmesi ve daha sonra el-Emîn'in tekrar hilafete getirilmesi. ¹¹⁹⁵
15 Receb 196		Hüseyin b. Ali b. İsa b. Mâhân'nın öldürülmesi. ¹¹⁹⁶
196	811-812	Muhammed b. Hârûn'un Ahvâz valisi Muhammed b. Yezîd el-Mühellebî'nin Tahir b. Hüseyin'in üzerine gönderdiği orduyla savaşıp öldürülmesi. ¹¹⁹⁷
Receb 196	811-812	Basra valisi Mansûr b. Mehdî, Kûfe valisi Abbâs b. Musa el-Hadî ve Musul valisi Mutalib b. Abdillâh b. Malik'in Emîn'in biatından çıkıp Me'mûn'a biat etmeleri. ¹¹⁹⁸
196	811-812	Davud b. İsa b. Musa b. Muhammed b. Ali el-Hâşimî'nin Tahir b. Hüseyin tarafından Mekke ve Medine'ye Yezîd b. Cerîr el-Beceli'yi Yemen valiliğine ataması. ¹¹⁹⁹
196	811-812	Tahir b. Hüseyin'in Medâin ve Sersâr'ı istila edip ele geçirmesi. ¹²⁰⁰
27 Receb 196		Emîn'in Mekke valisi Davud b. İsa'nın ve Mekke halkının Me'mûn'a biat etmesi. ¹²⁰¹
196	811-812	Bu yılın hac emirliğine Abbâs b. Musa b. İsa b. Musa b. Muhammed b. Ali Tahir tarafından

¹¹⁹⁴ Taberî, VIII, 370.

¹¹⁹⁵ Taberî, VIII, 372.

¹¹⁹⁶ Taberî, VIII, 374.

¹¹⁹⁷ Taberî, VIII, 376.

¹¹⁹⁸ Taberî, VIII, 377.

¹¹⁹⁹ Taberî, VIII, 377.

¹²⁰⁰ Taberî, VIII, 377.

¹²⁰¹ Taberî, VIII, 380.

		görevlendirildi bu aynı zamanda Me'mûn adına yapılan ilk hac emirliğidir. ¹²⁰²
--	--	---

HİCRETİN 197. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
197	812-813	Emîn'in Tahir b. Hüseyin, Herseme ve Züheyr b. Müseyyeb tarafından Bağdad'ta kuşatılması. ¹²⁰³
197	812-813	Kasr'üs-Salih Olayı. ¹²⁰⁴
197	812-813	Tahir b. Hüseyin'in Bağdad'ı Dicle nehrinden ve karadan kuşatması. ¹²⁰⁵
197	812-813	Künâse Olayı. ¹²⁰⁶
197	812-813	Derb'ül-Hicâre olayı. ¹²⁰⁷
197	812-813	Bâb'üş-Şemâsiye Olayı. ¹²⁰⁸
197	812-813	Emîn'in durumunun kütüleşmesi üzerine Abdullah b. Hâzim b. Hüzeyme'nin Bağdat'tan Medâine kaçması. ¹²⁰⁹
197	812-813	Bu yılın hac emirliğini Abbâs b. Musa b. İsa yapmıştır. ¹²¹⁰

HİCRETİN 198. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
22 muharrem	22 Eylül 813	Hüzeyme b. Hâzim ve Muhammed b. Ali b.

¹²⁰² Taberî, VIII, 383.

¹²⁰³ Taberî, IX, 5.

¹²⁰⁴ Taberî, IX, 12.

¹²⁰⁵ Taberî, IX, 15.

¹²⁰⁶ Taberî, IX, 17.

¹²⁰⁷ Taberî, IX, 18.

¹²⁰⁸ Taberî, IX, 19.

¹²⁰⁹ Taberî, IX, 21.

¹²¹⁰ Taberî, IX, 24.

198		İsa'nın Emîn'den ayrılıp Tahir b. Hüseyin'e sığınmaları. ¹²¹¹
24 Safer 198	24 Ekim 813	Muhammed b. Hârûn'un (Emîn) öldürülmesi. ¹²¹²
198	813-814	Emîn'in öldürtmesinden dolayı halkın Tahir'e karşı ayaklanması. ¹²¹³

3.2.7. Abdullah el-Me'mûn

198	813-814	Abdullah el-Me'mûn'un hilafeti. ¹²¹⁴
198	813-814	Hasan el-Hirş'in ayak takımında meydana gelen bazı insanlar ve çok sayıda bedeviyle ayaklanıp halkı Hz. Peygamber'in soyundan gelen Rıza'ya biat etmeye çağırması. ¹²¹⁵
198	813-814	Tahir b. Hüseyin tarafından fethedilen Fâris, Ahvâz, Basra, Kûfe, Hicaz ve Yemen'e Hasan b. Sehl'in vali olarak atanması. ¹²¹⁶
198	813-814	Tahir b. Hüseyin'in Musul, Cezîre, Şam ve Mağrib valiliğine atanması. ¹²¹⁷
198	813-814	Bu yılın hac emirliğini Abbâs b. Musa b. İsa b. Musa b. Muhammed b. Ali yapmıştır. ¹²¹⁸

HİCRETİN 199. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
-------	--------	------

¹²¹¹ Taberî, IX, 25.

¹²¹² Taberî, IX, 35.

¹²¹³ Taberî, IX, 41.

¹²¹⁴ Taberî, IX, 62.

¹²¹⁵ Taberî, IX, 62.

¹²¹⁶ Taberî, IX, 62.

¹²¹⁷ Taberî, IX, 62.

¹²¹⁸ Taberî, IX, 62.

199	814-815	Hasan b. Sehl'in Bağdad'a vali olarak atanması. ¹²¹⁹
199	814-815	el-Hirş'in Ezher b. Züheyr b. Müseyyeb tarafından öldürülmesi. ¹²²⁰
10 Cemâziyelâhir 199	26 Ocak 815	Hız. Hasan'ın torunlarından Muhammed b. İbrahim'in (İbn Tabâtabâ) Kûfe'de halkı Hız. Peygamber'in soyundan gelen Rıza'ya biat etmeye çağırması ve savaş işlerinin başına Ebû's-Serâyâ'yı (es-Seriyy b. Mansûr) getirmesi. ¹²²¹
1 Receb 199	15 Şubat 815	Hasan b. Sehl'in Züheyr b. Müseyyeb'i 10 bin kişilik orduyla İbn Tabâtabâ'nın üzerine göndermesi ve Züheyr b. Müseyyeb'in yenilmesi. ¹²²²
10 Receb 199		İbn Tabâtabâ'nın ani ölümü. ¹²²³
199	814-815	Abdûs b. Muhammed b. Ebî Halid'in Hasan b. Sehl'in emriyle Kûfe'ye gitmesi ve Ebû's-Serâyâ tarafında öldürülmesi. ¹²²⁴
199	814-815	Ebû's-Serâyâ'nın Kûfe'de üzerinde "Allah, kendi uğrunda, kenetlenmiş bir duvar gibi, saf halinde çarpışanları sever" yazılı altın para basması. ¹²²⁵

HİCRETİN 200. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
16 Muharrem 200	26 Ağustos 815	Ebû's-Serâyâ'nın Kûfe'den kaçması ve Herseme'nin Kûfe'ye girmesi. ¹²²⁶

¹²¹⁹ Taberî, IX, 63.

¹²²⁰ Taberî, IX, 63.

¹²²¹ Taberî, IX, 63.

¹²²² Taberî, IX, 64.

¹²²³ Taberî, IX, 64.

¹²²⁴ Taberî, IX, 64.

¹²²⁵ Taberî, IX, 64.

10 Rebîülevvel 200	18 Ekim 815	Ebû's-Serâyâ'nın esir olarak Hasan b. Sehl'e getirilmesi ve öldürülmesi. ¹²²⁷
200	815-816	İbrahim b. Musa b. Ca'fer b. Muhammed b. Ali b. Hüseyin b. Ali b. Ebû Talib'in Yemen'de ayaklanması. ¹²²⁸
200	815-816	Muhammed b. Ca'fer b. Muhammed b. Ali b. Hüseyin b. Ali'nin Mekke'de halifeliğini ilan etmesi ve daha sonra Mekke'den kaçmak zorunda kalıp hilafetten vazgeçtiğini ilan etmesi. ¹²²⁹
200	815-816	Herseme b. A'yen'in öldürülmesi. ¹²³⁰
200	815-816	Bağdad'ta Harbiyyelilerin ayaklanması. ¹²³¹
200	815-816	Abbâsoğullarının sayımının yapılması ve kadın erkek olmak üzere 33 bine ulaştıklarının tesbit edilmesi. ¹²³²
200	815-816	Bizanslıların imparatorları olan Lion'u öldürüp yerine yeniden Mihâil Corcis'i getirmeleri. ¹²³³
200	815-816	Me'mûn'un Yahya b. Âmir'i kendisine "Kâfirlerin Emiri" demesinden dolayı öldürtmesi. ¹²³⁴
200	815-816	Bu yılın hac emirliğini Ebû İshak b. Hârûn er-Reşîd yapmıştır. ¹²³⁵

¹²²⁶ Taberî, IX, 67.

¹²²⁷ Taberî, IX, 68.

¹²²⁸ Taberî, IX, 69.

¹²²⁹ Taberî, IX, 72.

¹²³⁰ Taberî, IX, 74.

¹²³¹ Taberî, IX, 74.

¹²³² Taberî, IX, 76.

¹²³³ Taberî, IX, 76.

¹²³⁴ Taberî, IX, 76.

¹²³⁵ Taberî, IX, 76.

HİCRETİN 201. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
? Rebûlâhir 201	Ekim-Kasım 816	Hasan b. Sehl ve Muhammed b. Ebî Halid'in Vâsıt yakınlarında savaşması ve Muhammed b. Halid'in ağır yaralanması sonucu ölmesi. ¹²³⁶
201	816-817	Züheyr b. Müseyyeb'in Muhammed b. Ebî Halid'in oğlu Ebû Zenbîl tarafından öldürülmesi. ¹²³⁷
201	816-817	Bağdatlıların başlarına Mansûr b. el-Mehdî'yi emir olarak seçmeleri. ¹²³⁸
201	816-817	Bağdad'ta meydana gelen anarşiden rahatsız olan insanlar Halid b. Derviş ve Sehl b. Selâme el-Ensârî liderliğinde iyiliği emretme ve kötülüğe engel olma gönüllülerinin ortaya çıkması. ¹²³⁹
2 Ramazan 201 salı	24 Mart 817	Me'mûn'un Ali b. Musa b. Ca'fer b. Muhammed b. Ali b. Hüseyin b. Ali b. Ebî Talib'i veliaht ilan etmesi. ¹²⁴⁰
201	816-817	Deylem ve Taberistân'ın dağlık bölgelerinin Taberistân valisi Abdullah b. Hurdâzbeh tarafından fethedilmesi. ¹²⁴¹
201	816-817	Bâbek el-Hürremî'nin bozgunculuk çıkarması. ¹²⁴²
201	816-817	Horasan, İsbekân ve Rey'de kıtlığın yaşanması. ¹²⁴³
201	816-817	Bu yılın hac emirliğini İşhak b. Musa b. İsa b.

¹²³⁶ Taberî, IX, 78.

¹²³⁷ Taberî, IX, 78.

¹²³⁸ Taberî, IX, 79.

¹²³⁹ Taberî, IX, 80.

¹²⁴⁰ Taberî, IX, 82.

¹²⁴¹ Taberî, IX, 84.

¹²⁴² Taberî, IX, 84.

¹²⁴³ Taberî, IX, 84.

		Musa b. Muhammed b. Ali yapmıştır. ¹²⁴⁴
--	--	--

HİCRETİN 202. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
1 muharrem 202	20 Temmuz 817	Bağdad halkının İbrahim b. el-Mehdî'ye biat edip Me'mûn'u terketmeleri. ¹²⁴⁵
202	817-818	Mehdî b. U'lvan el-Harûrî'nin ayaklanması. ¹²⁴⁶
202	817-818	Ebû Serâyâ'nın kardeşinin Kûfe'de başkaldırması ve öldürülmesi. ¹²⁴⁷
5 Cemâziyelevv el 202	19 Kasım 817	İbrahim b. el-Mehdî taraftarlarının Kûfe'yi ele geçirmesi ve Ebû Serâyâ'nın kardeşi Ebû Abdullah'ın öldürülmesi. Hevl'in Kûfe'ye vali olarak atanması. ¹²⁴⁸
24 Şaban 202	7 Mart 818	Gönüllü olarak iyliğe davet eden Sehl b. Selame'nin İbrahim b. el-Mehdî tarafından esir alınması
1 Şevval 202	12 Nisan 818	Me'mûn'un Merv'den Bağdad'a doğru yola çıkması. ¹²⁴⁹
2 Şaban 202		Fadl b. Sehl'in öldürülmesi. ¹²⁵⁰
202	817-818	Me'mûn'un Ali b. Musa er-Radiyy'yi kızı Ümmü Habibe ile Muhammed b. Ali b. Musa'yı da diğer kızı Ümmü'l-Fadl'la evlendirmesi. ¹²⁵¹
202	817-818	Bu yılın hac emirliğini İbrahim b. Musab. Ca'fer b.

¹²⁴⁴ Taberî, IX, 84

¹²⁴⁵ Taberî, IX, 83.

¹²⁴⁶ Taberî, IX, 85.

¹²⁴⁷ Taberî, IX, 86.

¹²⁴⁸ Taberî, IX, 88.

¹²⁴⁹ Taberî, IX, 90.

¹²⁵⁰ Taberî, IX, 90.

¹²⁵¹ Taberî, IX, 91.

		Muhammed yapmıştır. ¹²⁵²
--	--	-------------------------------------

HİCRETİN 203. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Safer 203	818-819	Ali b. Musa er-Radiyy'nin ölümü. ¹²⁵³
28 Şevval 203	28 Nisan 819	İbrahim b. el-Mehdî'nin İsa b. Muhammed b. Ebî Halid'i hapse atması. ¹²⁵⁴
203	818-819	Bağdad halkının İbrahim b. el-Mehdî'ye yaptıkları biatı bozmaları. ¹²⁵⁵
1 Zilhicce 203	30 Mayıs 819	İbrahim b. el-Mehdî'nin Sehl b. Selame'yi serbest bıraktıktan sonra gizlenmesi. ¹²⁵⁶
27 Zilhicce 203	25 Haziran 819	Güneş tutulması. ¹²⁵⁷
203	818-819	Bu yılın hac emirliğini Süleyman b. Abdillâh b. Süleyman b. Ali yapmıştır. ¹²⁵⁸

HİCRETİN 204. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
16 Safer 204	12 Ağustos 819	Me'mûn'un Bağdad'a ulaşması ve Irak bölgesindeki fitnenin son bulması. ¹²⁵⁹
204	819-820	Salih b. Reşîd'in Basra'ya Ubeydullah b. Hasan b. Ubeydullah b. Hasan b. Ali b. Ebî Talib'in de Mekke ve Medine'ye vali olarak atanmaları. ¹²⁶⁰

¹²⁵² Taberî, IX, 91.

¹²⁵³ Taberî, IX, 92.

¹²⁵⁴ Taberî, IX, 92.

¹²⁵⁵ Taberî, IX, 93.

¹²⁵⁶ Taberî, IX, 94.

¹²⁵⁷ Taberî, IX, 95.

¹²⁵⁸ Taberî, IX, 95.

¹²⁵⁹ Taberî, IX, 96.

¹²⁶⁰ Taberî, IX, 97.

20	819-820	Bu yılın hac emirliğini Ubeydullah b. Hasan yapmıştır. ¹²⁶¹
----	---------	--

HİCRETİN 205. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
205	820-821	Tahir b. Hüseyin'in Horasan valiliğine atanması. ¹²⁶²
205	820-821	İsa b. Muhammed b. Ebî Halid'in Ermenîye ve Azerbeycan'a vali olarak atanıp Bâbek'le savaşmakla görevlendirilmesi. ¹²⁶³
205	820-821	Mısır valisi es-Sriyy b. Hakem'in ölümü. ¹²⁶⁴
205	820-821	Sind valisi Davud b. Yezîd'in ölmesi ve yerine Bişr b. Davud'un atanması. ¹²⁶⁵
205	820-821	Bu yılın hac emirliğini Ubeydullah b. Hasan yapmıştır. ¹²⁶⁶

HİCRETİN 206. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
206	821-822	Me'mûn'un Zutlar ile savaşmak üzere Basra bölgesi, Dicle, Yemâme ve Bahreyn valiliğine Davud b. Mâhsûr'u ataması. ¹²⁶⁷
206	821-822	Sevâd, Kesker ve Katîa'tü Ümmü Ca'fer'i su altında bırakan büyük bir sel felaketinin yaşanması. ¹²⁶⁸

¹²⁶¹ Taberî, IX, 97.

¹²⁶² Taberî, IX, 99.

¹²⁶³ Taberî, IX, 100.

¹²⁶⁴ Taberî, IX, 100.

¹²⁶⁵ Taberî, IX, 100.

¹²⁶⁶ Taberî, IX, 100.

¹²⁶⁷ Taberî, IX, 101.

206	821-822	Abdullah b. Tahir'in Rakka'yavali olarak atanması ve Nasr b. Şebes'ile savaşmakla görevlendirilmesi. ¹²⁶⁹
206	821-822	Bu yılın hac emirliğini Mekke ve Medine valisi Ubeydullah b. Hasan yapmıştır. ¹²⁷⁰

HİCRETİN 207. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
207	822-823	Ahmed b. Abdurrahman el-Alevî'nin Yemen'de baş kaldırması. ¹²⁷¹
Cemâziyelevv el 207	Eylül-Ekim 822	Tahir b. Hüseyin'in vefatı ve oğlu Talha'nın Horasan valiliğine atanması. ¹²⁷²
207	822-823	Irak'ta fiyatların aşırı yükselmesi. ¹²⁷³
207	822-823	Musa b. Hafs'ın Taberistân, er-Rüyyân ve Dünbâvend'e vali olarak atanması. ¹²⁷⁴
207	822-823	Bu yılın hac emirliğini Ebû İsa b. Reşîd yapmıştır. ¹²⁷⁵

HİCRETİN 208. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
208	823-824	Hasan b. Hüseyin b. Mus'ab'ın Horasan'dan Kirmân'a gelip isyan çıkarması bunun üzerine

¹²⁶⁸ Taberî, IX, 101.

¹²⁶⁹ Taberî, IX, 101.

¹²⁷⁰ Taberî, IX, 108.

¹²⁷¹ Taberî, IX, 109.

¹²⁷² Taberî, IX, 109.

¹²⁷³ Taberî, IX, 111.

¹²⁷⁴ Taberî, IX, 111.

¹²⁷⁵ Taberî, IX, 111.

		Ahmed b. Ebî Halid'in üzerine yürümesi ve Hüseyin'i yakalayıp Me'mûn'a götürmesi. ¹²⁷⁶
208	823-824	Muhammed b. Emîn b. Hârûn'un oğlu Musa'nın ölümü. ¹²⁷⁷
208	823-824	Bu yılın hac emirliğini Salih b. Reşîd yapmıştır. ¹²⁷⁸

HİCRETİN 209. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
209	824-825	Abdullah b. Tahir'in Nasr b. Şebes'i ele geçirmesi. ¹²⁷⁹
209	824-825	Zürayk diye bilinen Sadaka b. Ali'nin Ermeniyeye ve Azerbeycan'a vali olarak atanıp Bâbek ile savaşmakla görevlendirilmesi. ¹²⁸⁰
209	824-825	Bizans Kralı Mihâil b. Corcîs'in ölmesi ve yerine oğlu Tefîl'in geçmesi. ¹²⁸¹
209	824-825	Bu yılın hac emirliğini Mekke valisi Salih b. Abbâs b. Muhammed b. Ali yapmıştır. ¹²⁸²

HİCRETİN 210. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
210	825-826	Me'mûn'un İbrahim b. el-Mehdî'ye biat edilmesi için çaba sarfeden İbn Âişe, Muhammed b.

¹²⁷⁶ Taberî, IX, 112.

¹²⁷⁷ Taberî, IX, 112.

¹²⁷⁸ Taberî, IX, 112.

¹²⁷⁹ Taberî, IX, 113.

¹²⁸⁰ Taberî, IX, 115

¹²⁸¹ Taberî, IX, 115.

¹²⁸² Taberî, IX, 115.

		İbrahim el-İfrîkî ve Malik b. Şâhî'yi yakalatıp hapsetmesi. ¹²⁸³
13 Rebiülevvel 210	4 Temmuz 825	İbrahim b. el-Mehdî'nin yakalanması. ¹²⁸⁴
210	825-826	İbn Âişe'nin öldürülüp asılması. ¹²⁸⁵
210	825-826	İbrahim b. el-Mehdî'nin Me'mûn tarafından afedilmesi. ¹²⁸⁶
Ramazan 210	Aralık-Ocak 825-826	Me'mûn'un Hasan b. Sehl'in kızı Bûrân ile evlenmesi. ¹²⁸⁷
210	825-826	Hümejd b. Abdülhamid'in ölümü. ¹²⁸⁸
210	825-826	Abdullah b. Tahir'in Mısır'ı alması. ¹²⁸⁹
210	825-826	Abdullah b. Tahir'in İskenderiye'yi alması. ¹²⁹⁰
210	825-826	Kum halkının isyan edip haraçlarını ödememesi. ¹²⁹¹
210	825-826	Bu yılın hac emirliğini Mekke valisi Salih b. Abbâs b. Muhammed b. Ali yapmıştır. ¹²⁹²

HİCRETİN 211. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
211	826-827	Abdullah b. Tahir'in Ubeydullah b. es-Serî'yi himayesine alması. ¹²⁹³

¹²⁸³ Taberî, IX, 116.
¹²⁸⁴ Taberî, IX, 116.
¹²⁸⁵ Taberî, IX, 116.
¹²⁸⁶ Taberî, IX, 116.
¹²⁸⁷ Taberî, IX, 119.
¹²⁸⁸ Taberî, IX, 121.
¹²⁸⁹ Taberî, IX, 121.
¹²⁹⁰ Taberî, IX, 123.
¹²⁹¹ Taberî, IX, 124.
¹²⁹² Taberî, IX, 124.

211	826-827	Taberistân valisi Musa b. Hafs'ın ölümü ve yerine oğlu Muhammed b. Musa'nın geçmesi. ¹²⁹⁴
211	826-827	Hâcib b. Salih'in Hind'e vali olarak atanması ve daha sonra Bısr b. Davud tarafından hezimeteye uğrayıp Kirmâna çekilmesi. ¹²⁹⁵
211	826-827	Bu yılın hac emirliğini Mekke valisi Salih b. Abbâs b. Muhammed b. Ali yapmıştır. ¹²⁹⁶

HİCRETİN 212. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
212	827-828	Muhammed b. Humejd et-Tûsî'nin savaşmak üzere Bâbek'in üzerine gönderilmesi. ¹²⁹⁷
212	827-828	Ahmed b. Muhammed el-Ömerî'nin Yemen'de isyan çıkarması ve Me'mûn'un Ebû Râzî Muhammed b. Abdillâh el-Humejd'i Yemen'e vali olarak ataması. ¹²⁹⁸
Rebîülevvel 212	Mayıs-Haziran 827	Me'mûn'un Kur'an'ın yaratıldığını ve Hz. Peygamber'den sonra Hz. Ali'nin insanların en faziletlisi olduğunu açıkça söylemesi. ¹²⁹⁹
212	827-828	Bu yılın hac emirliğini Abdullah b. Ubeydullah b. Abbâs b. Muhammed yapmıştır. ¹³⁰⁰

¹²⁹³ Taberî, IX, 125.

¹²⁹⁴ Taberî, IX, 127.

¹²⁹⁵ Taberî, IX, 127.

¹²⁹⁶ Taberî, IX, 127.

¹²⁹⁷ Taberî, IX, 128.

¹²⁹⁸ Taberî, IX, 128.

¹²⁹⁹ Taberî, IX, 128.

¹³⁰⁰ Taberî, IX, 128.

HİCRETİN 213. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
213	828-829	Kayslı ve Yemenlilerden Abdüsselam ve İbn Celîs'in Mısır'da başkaldırmaları. ¹³⁰¹
213	828-829	Talha b. Tahir'in Horasan'da ölmesi. ¹³⁰²
213	828-829	Me'mûn'un kardeşi Ebû İshak'ı Şam ve Mısır'a oğlu Abbâs'ı da Cezîre ve Avâsım'a vali olarak atamaları. ¹³⁰³
213	828-829	Ğassân b. İbâd'ın Sind valiliğine atanması. ¹³⁰⁴
213	828-829	Bu yılın hac emirliğini Abdullah b. Ubeydullah b. Abbâs b. Muhammed yapmıştır. ¹³⁰⁵

HİCRETİN 214. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
25 Rebûl evvel 214	2 Haziran 829	Muhammed b. Humejd et-Tûsî ve kendisiyle beraber birçok askerinin Bâbek tarafından Heştâdser'de öldürülmesi. ¹³⁰⁶
214	829-830	Yemen valisi Ebû Razî'nin öldürülmesi. ¹³⁰⁷
Rebûlevvel 214	Mayıs-Haziran 829	Ebû İshak b. Reşîd'in Mısır'da vekil olarak bıraktığı Umeyr b. Velîd el-Bâzeğîs'in öldürülmesi üzerine Ebû İshak'ın Mısır'a gidip Abdüsselam ve İbn Celîs'i öldürüp Mısır'ı yeniden alması. ¹³⁰⁸

¹³⁰¹ Taberî, IX, 129.

¹³⁰² Taberî, IX, 129.

¹³⁰³ Taberî, IX, 129.

¹³⁰⁴ Taberî, IX, 129.

¹³⁰⁵ Taberî, IX, 129.

¹³⁰⁶ Taberî, IX, 130.

¹³⁰⁷ Taberî, IX, 130.

¹³⁰⁸ Taberî, IX, 130.

214	829-830	Bilal ed-Dabbâi eş-Şârî'nin başkaldırması üzerine Me'mûn, bir grup kumandanla birlikte oğlu Abbâs'ı üzerine göndermesi ve Bilal'in öldürülmesi. ¹³⁰⁹
214	829-830	Abdullah b. Tahir'in Horasan valiliğine atanması. ¹³¹⁰
214	829-830	Ali b. Hişâm el-Cebel'in Kum, Azerbaycan ve İsbahân valiliklerine atanması. ¹³¹¹
214	829-830	Bu yılın hac emirliğini İshak b. Abbâs b. Muhammed yapmıştır. ¹³¹²

HİCRETİN 215. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
27 Muharrem 215	26 Mart 830	Me'mûn'un Bizanslılarla savaşmak üzere Selâm şehrinde yola çıkması ve Selâm, Dicle bölgesi ve Hulvan'ın valiliklerine İshak b. İbrahim b. Mus'ab'ı bırakması. ¹³¹³
26 Cemâziyevvel 215	21 Temmuz 830	Me'mûn'un Bizans topraklarında Kurre ve Macide Kalelerini fethetmesi. ¹³¹⁴
215	830-831	Bu yılın hac emirliğini Abdullah b. Ubeydullah b. Abbâs b. Muhammed yapmıştır. ¹³¹⁵

¹³⁰⁹ Taberî, IX, 130.

¹³¹⁰ Taberî, IX, 130.

¹³¹¹ Taberî, IX, 130.

¹³¹² Taberî, IX, 130.

¹³¹³ Taberî, IX, 131.

¹³¹⁴ Taberî, IX, 131.

¹³¹⁵ Taberî, IX, 131.

HİCRETİN 216. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Şaban 216	Ekim-Kasım 831	Abdûs el-Fihri'ni Mısır'da başkaldırıp Ebû İshak'ın bazı amillerini öldürmesi. ¹³¹⁶
216		Afşîn'in Barka'dan gelip Mısır'a yerleşmesi. ¹³¹⁷
Cemâziyel evvel 216	Haziran- Temmuz 831	Emîn'in annesi Ümmü Ca'fer'in ölümü. ¹³¹⁸
216	831-832	Ca'fer b. Davud el-Kûmî'nin Kum şehrine kaçarak orada isyan çıkarması. ¹³¹⁹
216	831-832	Havanın çok şiddetli soğuk olması. ¹³²⁰
216	831-832	Bu yılın hac emirliği konusunda ihtilaf vardır. Bazıları bu yılın hac emirliğini Süleyman b. Abdillâh b. Süleyman b. Ali b. Abdillâh b. Abbâs'ın yaptığını söylemişler. Bazıları da Abdullâh b. Ubeydullâh b. Abbâs b. Muhammed b. Ali b. Abdillâh b. Abbâs'ın yapmış olduğunu söylemişlerdir. ¹³²¹

HİCRETİN 217. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
217	832-833	Afşîn'in Mısır topraklarından olan Bâlbîmâ'yı ele geçirmesi ve Me'mûn'nun emri üzerine halkına eman vermesi. ¹³²²
Muharrem 217	Şubat-Mart	Me'mûn'un Mısır'da Abdûs el-Fihri'nin boynunu

¹³¹⁶ Taberî, IX, 132.

¹³¹⁷ Taberî, IX, 132.

¹³¹⁸ Taberî, IX, 132.

¹³¹⁹ Taberî, IX, 133.

¹³²⁰ Taberî, IX, 133.

¹³²¹ Taberî, IX, 133.

¹³²² Taberî, IX, 134.

	832	vurduktan sonra Şam'a dönmesi. ¹³²³
16 Cemâziyevvel 217	19 Haziran 832	Me'mûn'un Hişam el-Merverûzî'nin iki oğlu Ali ve Hüseyin'i öldürmesi. ¹³²⁴
217	832-833	Me'mûn'un tekrar Bizans topraklarına girmesi. ¹³²⁵
217	832-833	Ali b. İsa el-Kûmî'nin Ca'fer b. Davud el-Kûmî'yi Ebû İshak b. Reşîd'in üzerine göndermesi ve Ebû İshak tarafından öldürülmesi. ¹³²⁶
217	832-833	Bu yılın hac emirliğini Süleyman b. Abdillâh b. Süleyman b. Ali b. Abdillâh b. Abbâs yapmıştır. ¹³²⁷

HİCRETİN 218. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Cemâziyelevv el 218	Mayıs-Haziran 833	Me'mûn'un oğlu Abbâs'ı Bizans toprağına Tuvâna'yı bina etmesi için göndermesi. ¹³²⁸
218	833-834	Mihne olayları. ¹³²⁹
218	833-834	Me'mûn'un kardeşi Ebû İshak'ı Mu'tâsım'ı veliaht tayin etmesi. ¹³³⁰
18 Receb 218	9 Ağustos 833	Me'mûn'un vefatı. ¹³³¹

¹³²³ Taberî, IX, 134.

¹³²⁴ Taberî, IX, 134.

¹³²⁵ Taberî, IX, 135.

¹³²⁶ Taberî, IX, 136.

¹³²⁷ Taberî, IX, 136

¹³²⁸ Taberî, IX, 137.

¹³²⁹ Taberî, IX, 137.

¹³³⁰ Taberî, IX, 146.

¹³³¹ Taberî, IX, 149.

18 Receb 218	9 Ağustos 833	Ebû İshak Muhammed b. Hârûn er-Reşîd'in hilafeti. ¹³³²
218	833-834	Cibâl, Hemedân, İsbehân, Mâsebezân ve Mihricankazak'tan birçok kişinin Bâbek el-Hurremî'nin ortaya atığı Hurramiye dinine girmesi. ¹³³³
218	833-834	Bu yılın hac emirliğini Salih b. Abbâs b. Muhammed yapmıştır. ¹³³⁴

3.2.8. Ebû İshak el-Mu'tasım

HİCRETİN 219. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
14 Rebûlevvel 219	29 Mart 834	Muhammed b. Kasım b. Ömer b. Ali b. Hüseyin b. Ali b. Ebî Talib'in Horasan'ın Tâlekân bölgesinde Hz. Peygamber'in ailesinden er-Radî'ye biata çağırması üzerine yakalanıp el-Mu'tasım'a gönderilmesi ve hapsedilmesi. ¹³³⁵
Cemâziyelâhir 219	Haziran- Temmuz 834	Uceyf b. Anbese'nin Zutlar'la savaşmak için gönderilmesi ve birçoğunu öldürmesi. ¹³³⁶
219	834-835	Bu yılın hac emirliğini Salih b. Abbâs b. Muhammed yapmıştır. ¹³³⁷

HİCRETİN 220. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
-------	--------	------

¹³³² Taberî, IX, 159.

¹³³³ Taberî, IX, 160.

¹³³⁴ Taberî, IX, 160.

¹³³⁵ Taberî, IX, 161.

¹³³⁶ Taberî, IX, 161.

¹³³⁷ Taberî, IX, 162.

220	835	Afşîn'in Bâbek ile savaşıp Bâbek taraftarlarından birçok kişiyi öldürmesi. ¹³³⁸
220	835	Mu'tasım'ın kâtibi olan Fadl b. Mervân'ı hapse atması. ¹³³⁹
220	835	Bu yılın hac emirliğini Salih b. Abbâs b. Muhammed yapmıştır. ¹³⁴⁰

HİCRETİN 221. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
221	835-836	Bâbek'in Boğa el-Ekber ile savaşıp Boğa el-Ekber'i mağlup etmesi. ¹³⁴¹
221	835-836	Bâbek'in büyük komutanlarından Tarhân'ın öldürülmesi. ¹³⁴²
221	835-836	Bu yılın hac emirliğini Mekke valisi Muhammed b. Davud b. İsa b. Musa b. Muhammed b. Ali b. Abdillâh b. Abbâs yapmıştır. ¹³⁴³

HİCRETİN 222. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
222	836-837	Mu'tasım'ın Ca'fer b. Dînâr el-Hayyât'ı Afşîn'e destek olarak göndermesi. ¹³⁴⁴
222	836-837	Afşîn ile Bâbek'in komutanı Âzîn arasında çıkan savaş. ¹³⁴⁵

¹³³⁸ Taberî, IX, 165.

¹³³⁹ Taberî, IX, 168.

¹³⁴⁰ Taberî, IX, 170.

¹³⁴¹ Taberî, IX, 171.

¹³⁴² Taberî, IX, 174.

¹³⁴³ Taberî, IX, 174.

¹³⁴⁴ Taberî, IX, 175.

¹³⁴⁵ Taberî, IX, 176.

20 Ramazan 222	26 ağustos 837	Bâbek'in Bezz şehrinin Müslümanlar tarafından fethedilmesi ve Bâbek'in kardeşi Abdullah ile birlikte esir alınması.
222	836-837	Bu yılın hac emirliğini Muhammed b. Davud yapmıştır. ¹³⁴⁶

HİCRETİN 223. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
3 Safer 223	3 Ocak 838	Afşîn'in Bâbek'i Mu'tasım'a getirmesi ve eli ayağı kesilerek öldürülmesi. ¹³⁴⁷
223	837-838	Bizans imparatoru Tевfil b. Mihâil'in Zibatra ve Malatya üzerine saldırıp birçok Müslümanı öldürüp ve Müslüman kadınları esir alması. ¹³⁴⁸
223	837-838	Mu'tasım'ın Uceyf b. Anbese, Amr el-Fergânî, Muhammed Kûte ve daha birçok komutanını Zibatra halkına yardım etmek için göndermesi. ¹³⁴⁹
223	837-838	Müslümanların Ankara'ya girmesi. ¹³⁵⁰
	837-838	Amûriye'nin fethi. ¹³⁵¹
223	837-838	Abbâs b. Me'mûn'un Mu'tasım tarafından hapsedilmesi. ¹³⁵²
223	837-838	Abbâs b. Me'mûn, Amr el-Fergânî ve Uceyf b. Anbese'nin işkenceyle öldürülmeleri. ¹³⁵³
223	837-838	Bu yılın hac emirliğini Muhammed b. Davud

¹³⁴⁶ Taberî, IX, 189.

¹³⁴⁷ Taberî, IX, 190.

¹³⁴⁸ Taberî, IX, 192.

¹³⁴⁹ Taberî, IX, 193.

¹³⁵⁰ Taberî, IX, 197.

¹³⁵¹ Taberî, IX, 201.

¹³⁵² Taberî, IX, 202.

¹³⁵³ Taberî, IX, 206.

		yapmıştır. ¹³⁵⁴
--	--	----------------------------

HİCRETİN 224. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
224	838-839	Mâzyâr b. Kârin b. Vendâhürmüz'ün Taberistân'da başkaldırması. ¹³⁵⁵
224	838-839	Abdullah b. Tahir'in Mâzyâr üzerine amcası Hasan b. Hüseyini göndermesi sonucu Mâzyâr'ın esir alınıp Mu'tasım'a gönderilmesi ve öldürülmesi. ¹³⁵⁶
224	838-839	Ca'fer b. Dinâr'ın Yemen valiliğine atanması. ¹³⁵⁷
224	838-839	Afşîn'in Azerbaycan valiliğine atadığı akrabası Menkcûr'un isyan etmesi ve ayaklanması sonucu hapse atılması. ¹³⁵⁸
224	838-839	İbrahim b. el-Mehdî'nin ölümü. ¹³⁵⁹
224	838-839	Muhammed b. Abdillâh el-Versânî'nin itaatten çıkması. ¹³⁶⁰
224	838-839	Bu yılın hac emirliğini Muhammed b. Davud yapmıştır. ¹³⁶¹

HİCRETİN 225. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
225	839-840	Muhammed b. Abdillâh el-Versânî'nin halifenin

¹³⁵⁴ Taberî, IX, 207.

¹³⁵⁵ Taberî, IX, 208.

¹³⁵⁶ Taberî, IX, 221.

¹³⁵⁷ Taberî, IX, 222.

¹³⁵⁸ Taberî, IX, 222.

¹³⁵⁹ Taberî, IX, 223.

¹³⁶⁰ Taberî, IX, 222.

¹³⁶¹ Taberî, IX, 223.

		itaatine girmesi. ¹³⁶²
225	839-840	Ca'fer b. Dinâr'ın Yemen valiliğinden alınıp yerine İtâh'ın atanması. ¹³⁶³
225	839-840	Afşîn'in birlik komutanlığından alınıp yerine İshak b. Yahya b. Mu'az'ın atanması. ¹³⁶⁴
4 Zilkade 225	5 Eylül 840	Afşîn'in hapse atılması. ¹³⁶⁵
225	839-840	Bu yılın hac emirliğini muhammed b. Davud yapmıştır. ¹³⁶⁶

HİCRETİN 226. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
226	840-841	Ali b. İshak b. Yahya b. Mu'az'ın Recâ b. Dahhâk'a karşı çıkması. ¹³⁶⁷
226	840-841	Muhammed b. Abdillâh b. Tahir'in ölmesi. ¹³⁶⁸
Şaban 226	Mayıs-Haziran 841	Afşîn'in ölümü. ¹³⁶⁹
226	840-841	Bu yılın hac emirliğini Eşnâs'ın emriyle Muhammed b. Davud yapmıştır. ¹³⁷⁰

HİCRETİN 227. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
227	841-842	Ebû Harb el-Müberka' el-Yemânî'nin Filistin'de

¹³⁶² Taberî, IX, 224.

¹³⁶³ Taberî, IX, 224.

¹³⁶⁴ Taberî, IX, 224.

¹³⁶⁵ Taberî, IX, 224.

¹³⁶⁶ Taberî, IX, 228.

¹³⁶⁷ Taberî, IX, 229.

¹³⁶⁸ Taberî, IX, 229.

¹³⁶⁹ Taberî, IX, 231.

¹³⁷⁰ Taberî, IX, 231

		ayaklanması ve esir alınması. ¹³⁷¹
227	841-842	Ca'fer b. Mihreç el-Kürdî'nin başkaldırması ve öldürülmesi. ¹³⁷²
8 Rebûlevvel 227	26 aralık 841	Mu'tasım'ın ölümü ve oğlu Hârûn el-Vâsik'ın hilafeti. ¹³⁷³
227	841-842	Bizans imparatoru Tевfil'in ölmesi ve yerine eşi Teodora'nın geçmesi. ¹³⁷⁴
227	841-842	Bu yılın hac emirliğini Ca'fer b. Mu'tasım yapmıştır. ¹³⁷⁵

3.2.9. Hârûn el-Vâsik

HİCRETİN 228. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
228	841-842	Şair Ebû Temmâm Habîb b. Evs'in ölümü. ¹³⁷⁶
228	841-842	Fiyatların aşırı yükselmesi. ¹³⁷⁷
228	841-842	Bu yılın hac emirliğini Muhammed b. Davud yapmıştır. ¹³⁷⁸

HİCRETİN 229. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
229	842-843	el-Vâsik'ın kâtipleri hapse atması. ¹³⁷⁹
229	842-843	Muhammed b. Salih b. Abbâs'ın Medine

¹³⁷¹ Taberî, IX, 233.

¹³⁷² Taberî, IX, 233.

¹³⁷³ Taberî, IX, 237.

¹³⁷⁴ Taberî, IX, 237.

¹³⁷⁵ Taberî, IX, 237.

¹³⁷⁶ Taberî, IX, 238.

¹³⁷⁷ Taberî, IX, 238.

¹³⁷⁸ Taberî, IX, 238.

¹³⁷⁹ Taberî, IX, 239.

		valiliğine atanması. ¹³⁸⁰
239	842-843	Bu yılın hac emirliğini Muhammed b. Davud yapmıştır. ¹³⁸¹

HİCRETİN 230. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
230	844-845	el-Vâsık'ın Boğa el-Ekber'i Medine'de isyan çıkaran Benî Süleym'in üzerine göndermesi. ¹³⁸²
12 Rebûlevvel 230	27 Kasım 844	Abdullah b. Tahir'in ölümü. ¹³⁸³
230	844-845	Bu yılın hac emirliğini Muhammed b. Davud yapmıştır. ¹³⁸⁴

HİCRETİN 231. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
231	845-846	Birçok Benî Süleym'li kişinin Boğa el-Ekber'in hapisanesinde öldürülmesi. ¹³⁸⁵
231	845-846	Ahmed b. Nasr başkanlığında bir topluluğun Bağdad'ta başkaldırması ve el-Vâsık tarafından öldürülmesi. ¹³⁸⁶
231	845-846	Ca'fer b. Dinâr'ın Yemen valiliğine atanması. ¹³⁸⁷
10 Muharrem 231	16 Eylül 845	Bizanslılar ile Müslümanlar arasındaki esir

¹³⁸⁰ Taberî, IX, 241.

¹³⁸¹ Taberî, IX, 241.

¹³⁸² Taberî, IX, 242.

¹³⁸³ Taberî, IX, 243.

¹³⁸⁴ Taberî, IX, 243.

¹³⁸⁵ Taberî, IX, 244.

¹³⁸⁶ Taberî, IX, 246.

¹³⁸⁷ Taberî, IX, 249.

		mübadelesi. ¹³⁸⁸
231	845-846	Tahir b. Hüseyin'in kardeşi Hasan b. Hüseyin'in ölümü. ¹³⁸⁹

HİCRETİN 232. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Safer 232	Eylül-Ekim 846	Benî Nemîr'in bozgunculuk çıkarması sonucu Boğa el-Kebîr'in Benî Temîm üzerine yürümesi ve şidetli bir çatışma sonucu Benî Nemîr'in hezimete uğraması. ¹³⁹⁰
232	846-847	Mekke'de susuzluğun baş göstermesi ve birçok kişinin susuzluktan ölmesi. ¹³⁹¹
232	846-847	Muhammed b. İbrahim b. Mus'ab'ın Faris valiliğine atanması. ¹³⁹²
232	846-847	Nisan ayında havanın çok soğuk olması. ¹³⁹³
23 Zilhicce 232	10 Ağustos 847	Halife el-Vâsık'ın ölümü. ¹³⁹⁴
232	846-847	Ca'fer el-Mütevekkil Alallah'ın hilafeti. ¹³⁹⁵
232	846-847	Bu yılın hac emirliğini Muhammed b. Davud yapmıştır. ¹³⁹⁶

¹³⁸⁸ Taberî, IX, 250.

¹³⁸⁹ Taberî, IX, 252.

¹³⁹⁰ Taberî, IX, 254.

¹³⁹¹ Taberî, IX, 255.

¹³⁹² Taberî, IX, 256.

¹³⁹³ Taberî, IX, 256.

¹³⁹⁴ Taberî, IX, 256.

¹³⁹⁵ Taberî, IX, 258.

¹³⁹⁶ Taberî, IX, 258.

3.2.10. Ca'fer el-Mütevekkil

4. HİCRETİN 233. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
233	847-848	el-Mütevekkil'in Muhammed b. Abdülmelik ez-Zeyyât'a kızması ve hapse atması. ¹³⁹⁷
233	847-848	el-Mütevekkil'in oğlu Muhammed el-Muntasır'ı Haremeyn, Yemen veTâif valiliğine atması. ¹³⁹⁸
233	847-848	Bu yılın hac emirliğini Muhammed b. Davud yapmıştır. ¹³⁹⁹

HİCRETİN 234. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
234	848-849	Muhammed b. Be'îs'in el-Mütevekkil'den kaçması ve daha sonra esir olarak yakalanması. ¹⁴⁰⁰
234	848-849	Bu yılın hac emirliğini Muhammed b. Davud yapmıştır. ¹⁴⁰¹

HİCRETİN 235. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
5 Cemâziyelâhir 235	Aralık-Ocak 849-850	Hazarlı İtâh'ın işkence ile öldürülmesi. ¹⁴⁰²

¹³⁹⁷ Taberî, IX, 260.

¹³⁹⁸ Taberî, IX, 264.

¹³⁹⁹ Taberî, IX, 264.

¹⁴⁰⁰ Taberî, IX, 264

¹⁴⁰¹ Taberî, IX, 267.

¹⁴⁰² Taberî, IX, 269.

235	849-850	İbn Bu‘eys’in hapisanede işkence ile ölmesi. ¹⁴⁰³
235	849-850	el-Mütevekkil’in, Hristiyanların Giyim kuşamlarında farklı olmalarını istemesi. ¹⁴⁰⁴
235	849-850	Mahmud b. Ferec en-Nîsâbûrî’nin Sâmarâ’da peygamber olduğunu iddia edip ayaklanması. ¹⁴⁰⁵
235	849-850	el-Mütevekkil’in, oğulları; el-Muntasir, el-Mu’tez ve Mueyyed’i veliaht tayin etmesi. ¹⁴⁰⁶
235	849-850	İshak b. İbrahim’in ölümü. ¹⁴⁰⁷
235	849-850	Dicle’nin suyu üç gün boyunca sarı renkte akması ¹⁴⁰⁸
235	849-850	Hz. Ali torunlarından Yahya b. Ömer b. Zeyd b. Ali’nin yakalanıp hapse atılması. ¹⁴⁰⁹
235	849-850	Bu yılın hac emirliğini Muhammed b. Davud yapmıştır. ¹⁴¹⁰

HİCRETİN 236. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
236	850-851	Muhammed b. İbrahim b. Mus’ab’ın öldürülmesi. ¹⁴¹¹

¹⁴⁰³ Taberî, IX, 270.

¹⁴⁰⁴ Taberî, IX, 271.

¹⁴⁰⁵ Taberî, IX, 272.

¹⁴⁰⁶ Taberî, IX, 273.

¹⁴⁰⁷ Taberî, IX, 277.

¹⁴⁰⁸ Taberî, IX, 277.

¹⁴⁰⁹ Taberî, IX, 277.

¹⁴¹⁰ Taberî, IX, 277.

¹⁴¹¹ Taberî, IX, 278.

236	850-851	Hasan b. Sehl'in ölümü. ¹⁴¹²
236	850-851	el-Mütevekkil'in Hz. Hüseyin'in kabrini yıktırması. ¹⁴¹³
236	850-851	Bu yılın hac emirliğini Muhammed b. Ca'fer el-Mütevekkil yapmıştır. ¹⁴¹⁴

HİCRETİN 237. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
237	851-852	Ermeniye halkının valileri Yusuf b. Muhammed'e karşı ayaklanması ve Yusuf b. Muhammed'i öldürmeleri. ¹⁴¹⁵
237	851-852	Abdullah b. İbrahim'in Bağdad'a vali olarak atanması. ¹⁴¹⁶
237	851-852	Muhammed b. Abdillab b. Tahir'in Horasan'dan dönmesi ve Selâm şehrinin valiliğine atanması. ¹⁴¹⁷
237	851-852	Muhammed b. Ahmed b. Ebî Davud'un Divanü'l-Mezalim görevinden alınması. ¹⁴¹⁸
1 Şevval 237	851-852	Asılarak öldürülen Ahmed b. Nasr'ın cesedinin darağacından indirilmesi. ¹⁴¹⁹
237	851-852	Bu yıl yaz seferine Ali b. Yahya el-Ermenî komutanlık yapmıştır. ¹⁴²⁰

¹⁴¹² Taberî, IX, 279.

¹⁴¹³ Taberî, IX, 279.

¹⁴¹⁴ Taberî, IX, 280.

¹⁴¹⁵ Taberî, IX, 281.

¹⁴¹⁶ Taberî, IX, 282.

¹⁴¹⁷ Taberî, IX, 282.

¹⁴¹⁸ Taberî, IX, 282.

¹⁴¹⁹ Taberî, IX, 283.

¹⁴²⁰ Taberî, IX, 283.

237	851-852	Bu yılın hac emirliğini Mekke valisi Ali b. İsa b. Ca'fer b. Ebî Ca'fer el-Mansûr yapmıştır. ¹⁴²¹
-----	---------	--

HİCRETİN 238. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
238	852-853	Boğa'nın İshak b. İsmail'i Tiflis'te mağlup edip Tiflis'i yakması. ¹⁴²²
238	852-853	Bizansın 300 gemi ile Mısır'ın üzerine yürümesi ve Dimyat'ı yağmalayıp birçok Müslümanı öldürüp esir alması. ¹⁴²³
238	852-853	Bu yıl yaz seferinde Ali b. Yahya el-Ermenî komutanlık yapmıştır. ¹⁴²⁴
238	852-853	Bu yılın hac emirliğini Mekke valisi Ali b. İsa b. Ca'fer b. Ebî Ca'fer el-Mansûr yapmıştır. ¹⁴²⁵

HİCRETİN 239. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Muharrem 239	Haziran- Temmuz 853	el-Mütevekkil'in zimmîlerin kaftanları ve cübbeleri üzerine bal renginde elbise giymelerini emretmesi ve atlara binmelerini yasaklaması. ¹⁴²⁶

¹⁴²¹ Taberî, IX, 283.

¹⁴²² Taberî, IX, 284.

¹⁴²³ Taberî, IX, 285.

¹⁴²⁴ Taberî, IX, 286.

¹⁴²⁵ Taberî, IX, 286.

¹⁴²⁶ Taberî, IX, 287.

239	853-854	Ali b. Cehm b. Bedr'in Horasan'a sürgün edilmesi. ¹⁴²⁷
Zilhicce 239	Mayıs-Haziran 854	Ebû'l-Velîd Muhammed b. Ahmed b. Ebî Davud'un ölmesi. ¹⁴²⁸
239	853-854	Bu yıl yaz seferine Ali b. Yahya el-Ermenî komutanlık yapmıştır. ¹⁴²⁹
239	853-854	Bu yılın hac emirliğini Mekke valisi Ali b. İsa b. Ca'fer b. Ebî Ca'fer el-Mansûr yapmıştır. ¹⁴³⁰

HİCRETİN 240. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
240	854-855	Humus halkının valilerine karşı çıkmaları ve Muhammed b. Abdeveyh'in vali olarak Humus'a atanması. ¹⁴³¹
Muharrem 240	Haziran- Temmuz 854	Ahmed b. Ebî Davud'un ölmesi. ¹⁴³²
240	854-855	Bu yılın hac emirliğini Abdullah b. Muhammed b. Davud yapmıştır. ¹⁴³³

HİCRETİN 241. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Cemâziyelâhir 241	Ekim-Kasım 855	Humus halkının valileri Muhammed b. Abdeveyh'e saldırmaları. ¹⁴³⁴

¹⁴²⁷ Taberî, IX, 287.

¹⁴²⁸ Taberî, IX, 287.

¹⁴²⁹ Taberî, IX, 287.

¹⁴³⁰ Taberî, IX, 287.

¹⁴³¹ Taberî, IX, 288.

¹⁴³² Taberî, IX, 288.

¹⁴³³ Taberî, IX, 288.

¹⁴³⁴ Taberî, IX, 289.

241	855-856	Bağdad'ta hastalıktan dolayı birçok hayvanın telef olması. ¹⁴³⁵
241	855-856	Bizanslıların Ayn Zerbe'ye saldırarak burada bulunan Müslümanları ve Zutları esir almaları. ¹⁴³⁶
Şevval 241	Şubat-Mart 856	Müslümanlar ve Bizanslılar arasında esir mübadelesi. ¹⁴³⁷
241	855-856	Büce ¹⁴³⁸ kabilelerinin Mısır'a saldırması sonucu el-Mütevekkil'in Kumî ismiyle tanınan Muhammed b. Abdillâh'ı üzerlerine göndermesi ve Kumî'nin Büce kabilelerini mağlup edip tekrar haraca bağlaması. ¹⁴³⁹
241	855-856	Bu yılın hac emirliğini Abdullah b. Muhammed b. Davud yapmıştır. ¹⁴⁴⁰

HİCRETİN 242. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Şaban 242	Aralık 856	Kûmis ve civarında şiddetli bir depremin meydana gelmesi sonucu 45 bin kişinin ölmesi.. ¹⁴⁴¹
242	856-857	Bizanslıların Şimşât ¹⁴⁴² tarafından Müslümanlara saldırması ve Âmid'e kadar

¹⁴³⁵ Taberî, IX, 290.

¹⁴³⁶ Taberî, IX, 290.

¹⁴³⁷ Taberî, IX, 291.

¹⁴³⁸ Sudan'ın batısında bulunan zenciler.

¹⁴³⁹ Taberî, IX, 293.

¹⁴⁴⁰ Taberî, IX, 294.

¹⁴⁴¹ Taberî, IX, 295.

¹⁴⁴² Fırat'ın doğusunda Harput yakınlarında eski bir şehir.

		ilerleyip birçok müslümanı esir alıp dönmeleri. ¹⁴⁴³
242	856-857	Bu yılın hac emirliğini Mekke valisi Abdüssamed b. Musa b. Muhammed b. İbrahim el-İmam b. Muhammed b. Ali yapmıştır. ¹⁴⁴⁴

HİCRETİN 243. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
243	857-858	el-Mütevekkil'in Şam'a doğru yola çıkması. ¹⁴⁴⁵
243	857-858	Bu yılın hac emirliğini Mekke valisi Abdüssamed b. Musa b. Muhammed b. İbrahim el-İmam b. Muhammed b. Ali yapmıştır. ¹⁴⁴⁶

HİCRETİN 244. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
244	858-859	el-Mütevekkil'in Şam'a ulaşması ve bir süreliğine orda kaldıktan sonra tekrar Sâmarrâ'ya dönmesi. ¹⁴⁴⁷
244	858-859	Bu yılın hac emirliğini Abdüssamed b. Musa yapmıştır. ¹⁴⁴⁸

¹⁴⁴³ Taberî, IX, 295.

¹⁴⁴⁴ Taberî, IX, 295.

¹⁴⁴⁵ Taberî, IX, 296.

¹⁴⁴⁶ Taberî, IX, 296.

¹⁴⁴⁷ Taberî, IX, 297.

¹⁴⁴⁸ Taberî, IX, 297.

HİCRETİN 245. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
245	859-860	Mağrib illerinde şidetli deprem sonucu kaleler ve evlerin yıkılması ve el-Mütevekkil'in evleri yıkılanlara yardımda bulunması. ¹⁴⁴⁹
245	859-860	Antakya'da şiddetli bir depremin meydana gelmesi sonucu 1500 evin ve 90 küsur burcun yıkılması ve birçok kişinin ölmesi. ¹⁴⁵⁰
245	859-860	Bâlis, Rakka, Harran, Urfa ve civarlarının depremle sarsılması. ¹⁴⁵¹
245	859-860	Bizanslıların Samsât'a saldırıp birçok insanı öldürüp 500 kişiyi de esir alması. ¹⁴⁵²
245	859-860	Bu yılın hac emirliğini ez-Zeynebî diye tanınan Mekke valisi Muhammed b. Süleyman b. Abdillâh b. Muhammed b. İbrahim el-İmam yapmıştır. ¹⁴⁵³

HİCRETİN 246. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
246	860-861	Müslümanlar ve Bizanslılar arasında esir mübadelesinin yapılması. ¹⁴⁵⁴
246	860-861	Bu yılın hac emirliğini ez-Zeynebî diye tanınan Mekke valisi Muhammed b.

¹⁴⁴⁹ Taberî, IX, 298.

¹⁴⁵⁰ Taberî, IX, 298.

¹⁴⁵¹ Taberî, IX, 299.

¹⁴⁵² Taberî, IX, 301.

¹⁴⁵³ Taberî, IX, 302.

¹⁴⁵⁴ Taberî, IX, 303.

		Süleyman b. Abdillâh b. Muhammed b. İbrahim el-İmam yapmıştır. ¹⁴⁵⁵
--	--	--

HİCRETİN 247. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
247	861-862	el-Mütevekkil'in öldürülmesi. ¹⁴⁵⁶
4 Şevval 247	11 Aralık 861	Muhammed b. Ca'fer el-Muntasir'in hilafeti. ¹⁴⁵⁷
247	861-862	Bu yılın hac emirliğini Muhammed b. Süleyman b. Abdillâh b. Muhammed b. İbrahim el-İmam yapmıştır. ¹⁴⁵⁸

3.2.11. Muhammed b. Ca'fer el-Muntasir

HİCRETİN 248. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
248	862-863	Vesîf et-Türki'nin Bizans topraklarında savaşıması. ¹⁴⁵⁹
22 Safer 248	27 Nisan 862	el-Mu'tez ve el-Müeyyid'in veliahtlikten azledilmeleri. ¹⁴⁶⁰
5 Rebûlevvel 248	9 Mayıs 862	el-Muntasir'in ölümü. ¹⁴⁶¹
248	862-863	Yakub b. Leys es-Saffâr'ın Sicistân'da ayaklanıp Herât'a gitmesi. ¹⁴⁶²
6 Rebûlevvel 248	10 Mayıs 862	el-Müste'in Ahmed b. Muhammed b. el-

¹⁴⁵⁵ Taberî, IX, 304.

¹⁴⁵⁶ Taberî, IX, 308.

¹⁴⁵⁷ Taberî, IX, 313.

¹⁴⁵⁸ Taberî, IX, 316.

¹⁴⁵⁹ Taberî, IX, 317.

¹⁴⁶⁰ Taberî, IX, 320.

¹⁴⁶¹ Taberî, IX, 323.

¹⁴⁶² Taberî, IX, 326.

		Mu‘tesim’in hilafeti. ¹⁴⁶³
Receb 248	Ağustos-Eylül 862	Tahir b. Abdillâh b. Tahir’in Horasan’da ölmesi ve onun yerine oğlu Muhammed’in atanması. ¹⁴⁶⁴
Cemâziyelâhir 248	Ağustos 862	Boğa el-Kebîr’in ölümü ve tüm görevlerinin oğlu Musa’ya verilmesi. ¹⁴⁶⁵
248	862-863	el-Mu‘tez ve el-Müeyyid’in tüm mallarının satın alınması. ¹⁴⁶⁶
Ramazan 248.	Ekim-Kasım 862	Ali b. Yahya’nın Ermeniye ve Azerbeycan valiliklerine atanması. ¹⁴⁶⁷ ,
248	862-863	el-Müste‘in’in Otamış’ı Mısır ve Mağrib valiliklerine ataması ve veziri yapması. ¹⁴⁶⁸
248	862-863	Boğa eş-Şarabî’nin Hülvân, Mâsebazân ve Mihricân’a vali olarak atanması. ¹⁴⁶⁹
248	862-863	Bu yılın hac emirliğini Muhammed b. Süleyman b. Abdillâh b. Muhammed b. İbrahim el-İmam yapmıştır. ¹⁴⁷⁰

3.2.12. el-Müste‘in Ahmed b. Muhammed b. el-Mu‘tesim

HİCRETİN 249. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
15 Receb 249	3 Eylül 863	Ca‘fer b. Dinâr’ın yaz seferine çıkması ve kaleler fethetmesi daha sonra Ömer b. Ubeydullah’ın Bizans topraklarına girmesi

¹⁴⁶³ Taberî, IX, 326.

¹⁴⁶⁴ Taberî, IX, 327.

¹⁴⁶⁵ Taberî, IX, 328.

¹⁴⁶⁶ Taberî, IX, 328.

¹⁴⁶⁷ Taberî, IX, 328.

¹⁴⁶⁸ Taberî, IX, 329.

¹⁴⁶⁹ Taberî, IX, 329.

¹⁴⁷⁰ Taberî, IX, 329.

		ve büyük bir orduyla karşılaşması sonucu Ömer b. Ubeydullah ve 1000 Müslümanın öldürülmesi. ¹⁴⁷¹
Ramazan 249	Ekim-Kasım 863	Ali b. Yahya el-Ermenî'nin Bizanslılar tarafından öldürülmesi. ¹⁴⁷²
1 Safer 249	26 Mart 863	Bağdad'ta karışıklıkların meydana gelmesi. ¹⁴⁷³
21 Rebülevvel 249	14 Mayıs 863	Sâmarrâ'da karışıklıkların çıkması sonucu Ahmed b. Cemil valilikten alınıp yerine İbrahim b. Sehl ed-Derrâc'ın atanması. ¹⁴⁷⁴
14 Rebülâhir 249	7 Mayıs 863	Otamış va katib'i Şüca'ın öldürülmesi ve el-Müste'in'in Ebû Salih'i vezir edinmesi. ¹⁴⁷⁵
Zilhicce 249	Ocak-Şubat 864	Rey şehrinin şiddetli bir depremle sarsılması. ¹⁴⁷⁶
249	863-864	Bu yılın hac emirliğini Mekke valisi Abdüssamed b. Musa b. Muhammed b. İbrahim yapmıştır. ¹⁴⁷⁷

HİCRETİN 250. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
250	864-865	Yahya b. Ömer'in Kûfe'de isyanı ve öldürülmesi. ¹⁴⁷⁸
250	864-865	Hasan b. Zeyd'in Taberistân'da isyanı ve

¹⁴⁷¹ Taberî, IX, 330.

¹⁴⁷² Taberî, IX, 330.

¹⁴⁷³ Taberî, IX, 330.

¹⁴⁷⁴ Taberî, IX, 331.

¹⁴⁷⁵ Taberî, IX, 331.

¹⁴⁷⁶ Taberî, IX, 332.

¹⁴⁷⁷ Taberî, IX, 333.

¹⁴⁷⁸ Taberî, IX, 334.

		Taberistân ile Rey'i ele geçirmesi. ¹⁴⁷⁹
250	864-865	Hasan b. Afşîn'in hapisaneden çıkması. ¹⁴⁸⁰
Cemâziyelevvel 250	Haziran- Temmuz 864	Ca'fer b. Fadl b. İsa b. Musa'nın Mekke valiliğine atanması. ¹⁴⁸¹
Receb 250	Ağustos-Eylül 864	Humus halkı ve Kelb kabilesinden bir grubun valileri Fadl b. Kârin 'e saldırıp öldürmeleri. ¹⁴⁸²
250	864-865	Bu yılın hac emirliğini Mekke valisi Ca'fer b. Fadl b. İsa b. Musa yapmıştır. ¹⁴⁸³

HİCRETİN 251. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Muharrem 251	Şubat-Mart 865	Bakır et-Türki'nin öldürülmesi. ¹⁴⁸⁴
Muharrem 251	Şubat-Mart 865	Türkler ve Bağdad halkı arasında fitnenin çıkması. ¹⁴⁸⁵
Muharrem 251	Şubat-Mart 865	Mu'tez'in hapisaneden çıkartılıp halife ilan edilmesi. ¹⁴⁸⁶
23 Muharrem 251	24 Şubat 865	Mu'tez'in kardeşi Ebû Ahmed b. Mütevekkil'i Müsta'in ve İbn Tahir'le savaşmak üzere görevlendirmesi. ¹⁴⁸⁷
Safer 251	Mart-Nisan 865	Türkler ve Bağdad halkının savaşması ve

¹⁴⁷⁹ Taberî, IX, 337-340.

¹⁴⁸⁰ Taberî, IX, 341.

¹⁴⁸¹ Taberî, IX, 341.

¹⁴⁸² Taberî, IX, 341.

¹⁴⁸³ Taberî, IX, 341.

¹⁴⁸⁴ Taberî, IX, 342.

¹⁴⁸⁵ Taberî, IX, 345.

¹⁴⁸⁶ Taberî, IX, 346.

¹⁴⁸⁷ Taberî, IX, 350.

		Türklerin yenilmesi. ¹⁴⁸⁸
251	865-866	Horasan'da Muhammed b. Zeyd'in hezimete uğraması. ¹⁴⁸⁹
251	865-866	Hüseyin b. Muhammed b. Hamza b. Abdillâh b. Hüseyin b. Ali b. Hüseyin b. Ali b. Ebî Talib'in Kûfe'de başkaldırması. ¹⁴⁹⁰
251	865-866	Medâin kapısında Menkcûr b. Haydar ve bir grup Türk arasında çatışmanın çıkması ve Türklerin yenilmesi. ¹⁴⁹¹
12 Şaban 251	8 Eylül 865	Türklerin Suru delip Bağdad'a girmeleri ve İbn Tahir taraftarlarıyla Türkler arasında şiddetli çatışmaların yaşanması. ¹⁴⁹²
2 Zilkade 251	25 Kasım 865	Türklerle Bağdad halkı arasında şiddetli çatışmaların çıkması ve Türklerin yanilip geri çekilmeleri. ¹⁴⁹³
251	865-866	İbn Tahir ile Türklerin sulh yapması. ¹⁴⁹⁴
251	865-866	İbn Tahir'in Mu'tez'e biat etmesi. ¹⁴⁹⁵
21 Zilhicce 251	14 Aralık 865	el-Müsta'in'in hilafetti bırakması. ¹⁴⁹⁶
Rebûlevvel	Nisan-Mayıs 865	el-Kevkebi'nin isyan edip Kazvîn ve Zencân'ı ele geçirmesi. ¹⁴⁹⁷
251	865-866	Mekke'de fiyatların yükselmesi ve bedevilerin Mekke'ye saldırmaları. ¹⁴⁹⁸

¹⁴⁸⁸ Taberî, IX, 353.

¹⁴⁸⁹ Taberî, IX, 363.

¹⁴⁹⁰ Taberî, IX, 375.

¹⁴⁹¹ Taberî, IX, 377.

¹⁴⁹² Taberî, IX, 377.

¹⁴⁹³ Taberî, IX, 379.

¹⁴⁹⁴ Taberî, IX, 380.

¹⁴⁹⁵ Taberî, IX, 381.

¹⁴⁹⁶ Taberî, IX, 386.

¹⁴⁹⁷ Taberî, IX, 387.

Rebûlevvel 251	Nisan-Mayıs 865	İsmail b. Yusuf'un Mekke'de ayaklanması ve Mekke valisi Ca'fer b. Fadl b. İsa b. Musa'nın Mekke'den kaçması. ¹⁴⁹⁹
----------------	--------------------	--

3.2.13. el-Mu'tez Muhammed b. Ca'fer

HİCRETİN 252. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
4 Muharrem 252	Mart-Nisan 866	el-Müsta'in Ahmed b. Muhammed b. el-Müsta'in'in hilafetten istifa edip el-Mu'tez'e biat etmesi. ¹⁵⁰⁰
252	866-867	Şürayh el-Habeşî'nin öldürülmesi. ¹⁵⁰¹
252	866-867	Boğa ve Vesîf'in görevinden alınmaları ve daha sonra tekrar görevine iade edilmeleri. ¹⁵⁰²
252	866-867	Bağdad halkı ile Muhammed b. Abdillâh b. Tahir arasında olayların meydana gelmesi. ¹⁵⁰³
Receb 252	Temmuz- Ağustos 866	el-Mu'tez'in kardeşi el-Müeyyid'i veliahtlıktan azletmesi. ¹⁵⁰⁴
24 Receb 252	10 Ağustos 866	Müeyyid'in ölümü. ¹⁵⁰⁵
Şevval 252	Ekim-Kasım 866	Ahmed b. Muhammed el-Müstain'in öldürülmesi. ¹⁵⁰⁶
1 Receb 252	18 Temmuz	Türkler ve Meğâribiler arasında fitnelerin

¹⁴⁹⁸ Taberî, IX, 387.

¹⁴⁹⁹ Taberî, IX, 387.

¹⁵⁰⁰ Taberî, X, 5.

¹⁵⁰¹ Taberî, X, 9.

¹⁵⁰² Taberî, X, 10.

¹⁵⁰³ Taberî, X, 11.

¹⁵⁰⁴ Taberî, X, 14.

¹⁵⁰⁵ Taberî, X, 15.

¹⁵⁰⁶ Taberî, X, 15.

	866	çıkması ve savaşmaları. ¹⁵⁰⁷
8 Şaban 252	25 Temmuz 866	Talibîlerin Bağdad'tan Sâmerrâ'ya gitmeleri. ¹⁵⁰⁸
252	866-867	Hasan b. Ebî Şevârib'in baş kadılığa atanması. ¹⁵⁰⁹
Zilhicce 252	Aralık-Ocak 866-867	İsa b. Şeyh b. Selfîl'in er-Ramle valiliğine atanması. ¹⁵¹⁰
252	866-867	Deylem'in maliki İbn Cüstân, Ahmed b. İsa el-Alevî ve Hüseyin b. Ahmed el-Kevkebî'nin Rey şehrine saldırıp halkını öldürüp esir almaları ve Rey halkının bir milyon dirhem karşılığında barış yapmaları. ¹⁵¹¹
252	866-867	İsmail b. Yusuf b. İbrahim b. Abdillâh b. Hasan b. Hasan b. Ali b. Ebî Talib'in ölümü. ¹⁵¹²
252	866-867	Bu yılın hac emirliğini Muhammed b. Ahmed b. İsa b. El-Mansûr yapmıştır. ¹⁵¹³

HİCRETİN 253. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
4 Receb 253	10 Temmuz 867	Musa b. Boğa el-Kebîr'in el-Cebel valiliğine atanması. ¹⁵¹⁴
26Şevval 253	29 Ekim 867	Vesîf et-Türkî'nin öldürülmesi. ¹⁵¹⁵

¹⁵⁰⁷ Taberî, X, 19.

¹⁵⁰⁸ Taberî, X, 20.

¹⁵⁰⁹ Taberî, X, 21.

¹⁵¹⁰ Taberî, X, 22.

¹⁵¹¹ Taberî, X, 22.

¹⁵¹² Taberî, X, 22.

¹⁵¹³ Taberî, X, 22.

¹⁵¹⁴ Taberî, X, 23.

1 Şevval 253	4 Ekim 867	Bündâr et-Taberî'nin öldürülmesi. ¹⁵¹⁶
14 Zilkade 253	15 Kasım 867	Muhamed b. Abdillâh b. Tahir'in ölümü. ¹⁵¹⁷
253	867	Ubeydullah b. Abdillâh b. Tahir'in kardeşinin görevlerine atanması. ¹⁵¹⁸
253	867	Ebû Ahmed b. el-Mütevekkil'in Vasîta ve daha sonra Basra'ya sürgün edilmesi. ¹⁵¹⁹
253	867	Ali b. el-Mu'tesim'in önce Vâsît'a sürgün edilmesi ve daha sonra Bağdad'a getirilmesi. ¹⁵²⁰
253	867	Muhammed b. Mu'az'ın Malatya taraflarında Müslümanlarla savaşması yenilgiye uğrayıp esir düşmesi. ¹⁵²¹
30 Zilkade 253	1 Aralık 867	Musa b. Boğa ve el-Kevkebî'nin Kazvîn yakınlarında karşılaşmaları ve savaşmaları sonucu yenilgiye uğrayan el-Kevkebî'nin Deylem'e sığınması. ¹⁵²²
253	867	Bu yılın hac emirliğini Abdullah b. Muhammed b. Süleyman ez-Zeynebî yapmıştır. ¹⁵²³

HİCRETİN 254. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
-------	--------	------

¹⁵¹⁵ Taberî, X, 23.

¹⁵¹⁶ Taberî, X, 24.

¹⁵¹⁷ Taberî, X, 25.

¹⁵¹⁸ Taberî, X, 25.

¹⁵¹⁹ Tbaerî, X, 26.

¹⁵²⁰ Taberî, X, 26.

¹⁵²¹ Taberî, X, 26.

¹⁵²² Taberî, X, 26.

¹⁵²³ Taberî, X, 26.

254	868	Boğa eş-Şarabî'nin öldürülmesi. ¹⁵²⁴
254	868	Baykibâk'ın Ahmed b. Tolon'u Mısır'a ataması. ¹⁵²⁵
254	868	Salih b. Vesîf'in Dîvedâd'ı Müdar ve Kinesrîn'e ataması. ¹⁵²⁶
Rebûlevvel 254	Şubat-Mart 868	Müflih ve Bâcûr'un Kum'a saldırıp birçok kişiyi öldürmeleri. ¹⁵²⁷
254	868	Ali b. Muhammed b. Ali b. Musa b. er-Ridâ'nın ölümü. ¹⁵²⁸
254	868	Bu yılın hac emirliğini Ali b. İsmail b. Abbâs b. Muhammed yapmıştır. ¹⁵²⁹

HİCRETİN 255. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
255	868-869	Müflih'in Taberistân'a girişi ve ve Hasan b. Zeyd et-Talibî ile savaşıp Hasan'ı mağlup etmesi. ¹⁵³⁰
255	868-869	Yakup b. Leys es-Saffâr'ın Kirmân'ı istila etmesi. ¹⁵³¹
255	868-869	Yakup b. Leys es-Saffâr'ın Fâris'i istila etmesi. ¹⁵³²
6 Rebûlâhir 255	24 Mart 869	Süleyman b. Abdillâh b. Tahir'in Bağdad ve Sevâd polis amirliğine getirilmesi. ¹⁵³³

¹⁵²⁴ Taberî, X, 28.

¹⁵²⁵ Taberî, X, 28.

¹⁵²⁶ Taberî, X, 28.

¹⁵²⁷ Taberî, X, 28.

¹⁵²⁸ Taberî, X, 28.

¹⁵²⁹ Taberî, X, 28.

¹⁵³⁰ Taberî, X, 29.

¹⁵³¹ Taberî, X, 29.

¹⁵³² Taberî, X, 30.

255	868-869	Müsavir eş-Şarî ile Yârcûh'un savaşı ve Yârcûh'un yenilmesi. ¹⁵³⁴
255	869	Salih b. Vesîf'in Ahmed b. İsrâîl, Hasan b. Mahled ve Ebû Nuh İsa b. İbrahim'i tutuklaması. ¹⁵³⁵
2 Receb 255	16 Haziran 869	İsa b. Ca'fer ve Ali b. Zeyd'in Kûfe'de ayaklanmaları. ¹⁵³⁶
27 Receb 254	11 Temmuz 869	el-Mu'tez'in görevinden azledilmesi. ¹⁵³⁷
2 Şaban 255		el-Mu'tez'in ölümü. ¹⁵³⁸
1 Receb 255	15 Haziran 869	el-Mühtedî Billah'ın hilafete getirilişi. ¹⁵³⁹

3.2.14. el-Mühtedî Billâh b. el-Vâsık

30 Receb 255	14 Temmuz 869	Bağdad'ta halkın ayaklanması ve valileri Süleyman b. Abdillâh b. Tahir'e saldırması ¹⁵⁴⁰
255	868-869	Ahmed b. İsrâîl ve Ebû Nuh İsa b. İbrahim'in öldürülmeleri. ¹⁵⁴¹
13 ramazan 255	25 Ağustos 869	Bağdad'ta hâpishanelerin açılması ve Şakirilerin Bağdad halkıyla beraber Muhammed b. Evs el-Belhî'ye saldırması. ¹⁵⁴²

¹⁵³³ Taberî, X, 32.

¹⁵³⁴ Taberî, X, 32.

¹⁵³⁵ Taberî, X, 32.

¹⁵³⁶ Taberî, X, 32.

¹⁵³⁷ Taberî, X, 32.

¹⁵³⁸ Taberî, X, 33.

¹⁵³⁹ Taberî, X, 35.

¹⁵⁴⁰ Taberî, X, 35.

¹⁵⁴¹ Taberî, X, 38.

¹⁵⁴² Taberî, X, 40.

255	868-869	el-Mühtedî Billâh'ın Sâmerâ' da bulunan tüm şarkıcıları ve cariyeleri Bağdad'a sürgün etmesi. ¹⁵⁴³
255	868-869	Basra taraflarında Hz. Ali'nin torunlarından Ali b. Muhammed b. Ahmed b. İsa b. Zeyd b. Hüseyin olduğunu iddia eden Birisinin isyan etmesi. ¹⁵⁴⁴
255	868-869	Ali b. Muhammed ez-Zenci (Sahib'üz-Zenc'in) Zencilerle Basra'ya girmeye çalışması ve Basralılarla çatışması. ¹⁵⁴⁵
255	868-869	Bu yılın hac emirliğini Ali b. Hasan b. İsmail b. Abbâs b. Muhammed b. Ali yapmıştır. ¹⁵⁴⁶

HİCRETİN 256. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
11 Muharrem 256	19 Aralık 869	Musa b. Boğa'nın Sâmerâ'ya girmesi ve Salih b. Vesîf'in saklanması. ¹⁵⁴⁷
13 Muharrem 256	21 Aralık	Süleyman b. Abdillâh b. Tahir'in Selâm şehrine ve Sevâd valiliğine atanması. ¹⁵⁴⁸
22 Safer 256	29 Ocak 870	Salih b. Vesîf'in öldürülmesi. ¹⁵⁴⁹
14 Receb 256	17 Haziran 870	el-Mühtedî'nin hilafeten azledilmesi. ¹⁵⁵⁰
17 Receb 256	20 Haziran	el-Mühtedî'nin öldürülmesi. ¹⁵⁵¹

¹⁵⁴³ Taberî, X, 44.

¹⁵⁴⁴ Taberî, X, 47.

¹⁵⁴⁵ Taberî, X, 61.

¹⁵⁴⁶ Taberî, X, 66.

¹⁵⁴⁷ Taberî, X, 67.

¹⁵⁴⁸ Taberî, X, 68.

¹⁵⁴⁹ Taberî, X, 69.

¹⁵⁵⁰ Taberî, X, 79.

¹⁵⁵¹ Taberî, X, 87.

	870	
256	869-870	Cu‘lân’ın ez-Zenc’lerle savaşmak üzere Basra’ya gönderilmesi. ¹⁵⁵²
256	869-870	ez-Zencler’in Basra’ya girmeleri. ¹⁵⁵³
256	869-870	Ubbâdân halkının ez-Zencler’e teslim olmaları. ¹⁵⁵⁴
12 Ramazan 256	15 Haziran 870	ez-Zencler’in el-Ehvâz’a girmeleri. ¹⁵⁵⁵
Receb 256	Haziran- Temmuz 870	Said b. Salih’in ez-Zenclerle savaşmak üzere Basra’ya gönderilmesi. ¹⁵⁵⁶
16 Receb 256	19 Haziran 870	İbn Fityân diye tanınan Ahmed b. Ca‘fer el-Mu‘temid Alallah’ın hilafete getirilmesi. ¹⁵⁵⁷
2 Şaban 256	5 Temmuz 870	Abdullah b. Yahya b. Hakan’ın vezirlik makamına atanması. ¹⁵⁵⁸
256	869-870	Hasan b. Zeyd et-Talibî’nin er-Rey şehrini ele geçirmesi. ¹⁵⁵⁹
256	869-870	Bu yılın hac emirliğini Muhammed b. Ahmed b. İsa b. Ebî Ca‘fer yapmıştır. ¹⁵⁶⁰

HİCRETİN 257. YILI

3.2.15. Ahmed b. Ca‘fer el-Mu‘temid Alallah

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Şaban 257	Haziran-	Yakub b. Leys’in Faris üzerine yürümesi

¹⁵⁵² Taberî, X, 89.

¹⁵⁵³ Taberî, X, 90.

¹⁵⁵⁴ Taberî, X, 90.

¹⁵⁵⁵ Taberî, X, 91

¹⁵⁵⁶ Taberî, X, 91.

¹⁵⁵⁷ Taberî, X, 91.

¹⁵⁵⁸ Taberî, X, 91.

¹⁵⁵⁹ Taberî, X, 92.

¹⁵⁶⁰ Taberî, X, 92.

	Temmuz 871	üzerine el-Mu‘temid Tuġtâ’yı Yakub b. Leys’in üzerine göndermesi. ¹⁵⁶¹
257	870-871	Ebû Ahmed b. Mütevekkil’in Belh, Tohâristân ve civarındaki Kirmân, Sicistân ve es-Sind’e emir olarak atanması. ¹⁵⁶²
13 Safer 257	10 Ocak 871	el-Mu‘temid’in kardeşi Ebû Ahmed’i Kûfe, Mekke Yolu, Sevâd, Vasıt, Dicle bölgesi, Basra, Ahvâz ve Faris emirliğine ataması. Ondan Yarcûh’un Basra, Dicle Bölgesi, Yemmâme ve Bahreyn’e atamasını istemesi. ¹⁵⁶³
257	870-871	Yarcûh’un Mansûr b. Ca‘fer’i b. Dinâr’ı Basra, Dicle Bölgesi ve Ahvâz’a vali olarak ataması. ¹⁵⁶⁴
257	870-871	Said el-Hacib’in Sahib’üz-Zenc’in üzerine gitmesi. ¹⁵⁶⁵
257	870-871	Said el-Hacib’in öldürülmesi. ¹⁵⁶⁶
257	870-871	Mansûr b. Ca‘fer el-Hayat ile Sahib’üz-Zenc’in savaşıması. ¹⁵⁶⁷
257	870-871	Hannâk’ın Bağdad’ta birçok kadını öldürmesi sonucu öldürülmesi. ¹⁵⁶⁸
Şevval 257	Aġustos-Eylül 871	Zencilerin Basrâ’yı harabeye çevirmeleri. ¹⁵⁶⁹
1 Zilkade 257	20 Eylül 871	Muhammed el-Müvelled’in Samerrâ’dan

¹⁵⁶¹ Taberî, X, 93.

¹⁵⁶² Taberî, X, 93.

¹⁵⁶³ Taberî, X, 93.

¹⁵⁶⁴ Taberî, X, 93.

¹⁵⁶⁵ Taberî, X, 93.

¹⁵⁶⁶ Taberî, X, 93.

¹⁵⁶⁷ Taberî, X, 94.

¹⁵⁶⁸ Taberî, X, 95.

¹⁵⁶⁹ Taberî, X, 97.

		Basra'ya Zencilerle savaşmak için gönderilmesi. ¹⁵⁷⁰
257	870-871	Bu yılın hac emirliğini Fadl b. İshak b. Hasan b. İsmail b. Abbâs b. Muhammed b. Ali b. Abdillâh b. Abbâs yapmıştır. ¹⁵⁷¹

HİCRETİN 258. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
258	871-872	Müflih'in Tikrit'te bedevileri öldürmesi. ¹⁵⁷²
258	871-872	Mesrûr el-Belhî'nin Yakubiye'de Kürtlere saldırması ve birçoğunu öldürmesi. ¹⁵⁷³
258	871-872	Muhammed b. Vasıl'ın halifenin itaatine girmesi. ¹⁵⁷⁴
21 Rebûlevvel 258	5 Şubat 871	el-Mu'temid'in kardeşi Ebû Ahmed'i Mudar Diyarı ve Kinnesrîn'e emir olarak ataması. ¹⁵⁷⁵
258	871-872	Mansûr b. Ca'fer b. Dinâr el-Hayat'ın öldürülmesi. ¹⁵⁷⁶
18 Cemâziyelevel	871-872	Müflih'in öldürülmesi. ¹⁵⁷⁷
258	871-872	Dicle Bölgesinde veba salgını meydana gelmesi ve Selam (Bağdat) şehri, Sâmarrâ ve Vasıt'ta birçok kişinin ölmesi. ¹⁵⁷⁸

¹⁵⁷⁰ Taberî, X, 101.

¹⁵⁷¹ Taberî, X, 101.

¹⁵⁷² Taberî, X, 102.

¹⁵⁷³ Taberî, X, 102.

¹⁵⁷⁴ Taberî, X, 102.

¹⁵⁷⁵ Taberî, X, 102.

¹⁵⁷⁶ Taberî, X, 102.

¹⁵⁷⁷ Taberî, X, 103.

¹⁵⁷⁸ Taberî, X, 105.

9 Receb 258	21 Mayıs 872	Sahib'üz-Zenc'in komutanlarından Yahya b. Muhammed el-Behrânî'nin esir alınıp öldürülmesi. ¹⁵⁷⁹
10 Şaban 258	21 Haziran 872	Ebû Ahmed'in askerleriyle Vasıt'a çekilmesi. ¹⁵⁸⁰
258	871-872	Yarcûh et-Türkî'nin ölümü. ¹⁵⁸¹
258	871-872	Musa b. Boğa ile Hasan b. Zeyd'in taraftarları arasında çatışma çıkması ve Hasan b. Zeyd taraftarlarının yenilmesi. ¹⁵⁸²
258	871-872	Bağdad'ta Kuffâ' diye isimlendirdikleri bir hastalığın yayılması. ¹⁵⁸³
258	871-872	Bu yılın hac emirliğini Fadl b. İshak b. Hasan b. İsmail b. Abbâs b. Muhammed b. Ali b. Abdillâh b. Abbâs yapmıştır. ¹⁵⁸⁴

HİCRETİN 259. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
26 Rebülevvel 259	30 Ocak 873	Ebû Ahmed'in Vasıt'tan Sâmarrâ'ya dönmesi ve yerine Muhammed el-Müvelled'i bırakması. ¹⁵⁸⁵
259	872-873	Kûfe valisi Kencûr'un öldürülmesi. ¹⁵⁸⁶
259	872-873	Şerkeb el-Cemmâl'in Merv'i ele geçirip yağmalaması. ¹⁵⁸⁷

¹⁵⁷⁹ Taberî, X, 105.

¹⁵⁸⁰ Taberî, X, 108.

¹⁵⁸¹ Taberî, X, 109.

¹⁵⁸² Taberî, X, 109.

¹⁵⁸³ Taberî, X, 109.

¹⁵⁸⁴ Taberî, X, 109.

¹⁵⁸⁵ Taberî, X, 110.

¹⁵⁸⁶ Taberî, X, 110.

6 Receb 259	8 Mayıs 873	el-Mühellebî ve Yahya b. Halef'in en-Nehrebtî'nin Ahvâz çarşısına girip zekat memuru ve birçok kişiyi öldürmeleri. ¹⁵⁸⁸
17 Zilkade259	14 Eylül 873	Musa b. Boğa'nın Zencilerle savaşmak için Sâmarrâ'dan yola çıkması. ¹⁵⁸⁹
259	872-873	Abdurrahman b. Müflih, İshak b. Kundâc ve İbrahim b. Sîmâ gibi komutanların Sahib'üz-Zenc ile savaşmak için üzerine gitmeleri. ¹⁵⁹⁰
259	872-873	Bizans Kralının Samsât'ı ele geçirmesi ve Malatya'yı kuşatması. ¹⁵⁹¹
4 Şevval 259	3 Ağustos 873	Yakub b. Leys'in Nîsâbûr'u ele geçirmesi ve Muhammed b. Tahir'i ailesi ile birlikte hapse atması. ¹⁵⁹²
259	872-873	Bu yılın hac emirliğini İbrahim b. Muhammed b. İsmail b. Ca'fer b. Süleyman b. Ali b. Abdullah b. Abbâs yapmıştır. ¹⁵⁹³

HİCRETİN 260. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
260	873-874	Zencilerin ileri gelen komutanlarından Ali b. Zeyd el-Alevî'nin öldürülmesi. ¹⁵⁹⁴
260	872-873	Yakub b. Leys'in Hasan b. Zeyd et-

¹⁵⁸⁷ Taberî, X, 110.

¹⁵⁸⁸ Taberî, X, 110.

¹⁵⁸⁹ Taberî, X, 111.

¹⁵⁹⁰ Taberî, X, 111.

¹⁵⁹¹ Taberî, X, 113.

¹⁵⁹² Taberî, X, 113.

¹⁵⁹³ Taberî, X, 113.

¹⁵⁹⁴ Taberî, X, 114.

		Talibî'yi yenerek Taberistân'a girmesi. ¹⁵⁹⁵
260	872-873	Bütün İslam beldelerinde kıtlık yaşanması. ¹⁵⁹⁶
260	872-873	Bedevilerin Humus valisi Mencûr'u öldürmeleri ve Humus valiliğine Bektimur'un atanması. ¹⁵⁹⁷
260	872-873	Alâ b. Ahmed el-Ezdî'nin öldürülmesi. ¹⁵⁹⁸
260	872-873	Bizanslıların Lü'lüe'yi Müslümanlardan alması. ¹⁵⁹⁹
260	872-873	Bu yılın hac emirliğini İbrahim b. Muhammed b. İsmail b. Ca'fer b. Süleyman b. Ali b. Abdullah b. Abbâs yapmıştır

HİCRETİN 261. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
261	874-875	Abdullah b. Vasık'ın ölümü. ¹⁶⁰⁰
261	874-875	İbn Vâsıl ile Abdurrahman b. Müflih ve Taştemir arasında savaş çıkması İbn Vâsıl'ın Taştemir'i öldürüp İbn Müflih'i esir alması. ¹⁶⁰¹
261	874-875	Muhammed b. Evs el-Belhî'nin Horasan yolunun Emirliğine atanması. ¹⁶⁰²
261	874-875	Nasr b. Ahmed b. Esed es-Sülmanî'nin

¹⁵⁹⁵ Taberî, X, 114.

¹⁵⁹⁶ Taberî, X, 115.

¹⁵⁹⁷ Taberî, X, 115.

¹⁵⁹⁸ Taberî, X, 115.

¹⁵⁹⁹ Taberî, X, 116.

¹⁶⁰⁰ Taberî, X, 117.

¹⁶⁰¹ Taberî, X, 117.

¹⁶⁰² Taberî, X, 117.

		Mâverâünnehir valiliğine atanması. ¹⁶⁰³
Şeval 261	Temmuz- Ağustos 875	Yakub b. Leys ile İbn Vâsil'in Ahvâz'da çatışması ve İbn Vâsil'in yenilmesi. ¹⁶⁰⁴
12 Şevval 261	20 Temmuz 875	el-Mu'temid'in oğlu Ca'fer'i veliaht tayin edip Mağrib emirliğine ataması. ¹⁶⁰⁵
261	874-875	Musa b. Boğa'nın İfrikiye, Mısır, Şam, Musul, Ermeniye ve Horasan yolu emirliğine atanması. ¹⁶⁰⁶
261	874-875	el-Mu'temid'in kardeşi Ebû Ahmed'i ikinci veliaht ilan edip Meşrik emirliğine ataması. ¹⁶⁰⁷
261	874-875	Bu yılın hac emirliğini Fadl b. İshak b. Hasan b. İsmail b. Abbâs b. Muhammed b. Ali b. Abdillâh b. Abbâs yapmıştır. ¹⁶⁰⁸

HİCRETİN 262. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
11 Receb 262	21 Nisan 875	Ebû Ahmed'in Yakub b. Leys ile savaşta Yakub'u mağlup etmesi. ¹⁶⁰⁹
262	875-876	Muhammed b. Tahir'in hapisneden çıkarılması. ¹⁶¹⁰
262	875-876	Ebû Ahmed'in Muhammed b. Vâsil'i Faris valiliğine ataması. ¹⁶¹¹

¹⁶⁰³ Taberî, X, 118.

¹⁶⁰⁴ Taberî, X, 118.

¹⁶⁰⁵ Taberî, X, 118.

¹⁶⁰⁶ Taberî, X, 118.

¹⁶⁰⁷ Taberî, X, 118.

¹⁶⁰⁸ Taberî, X, 119.

¹⁶⁰⁹ Taberî, X, 121.

¹⁶¹⁰ Taberî, X, 122.

¹⁶¹¹ Taberî, X, 122.

262	875-876	Rey valisi es-Sallâbî'nin ölmesi ve yerine Keygalag'ın atanması. ¹⁶¹²
262	875-876	Yakub b. Leys'in Faris'i ele geçirmesi ve İbn Vâsil'in kaçması. ¹⁶¹³
262	875-876	Zencilerle Ahmed b. Leyseveyh'in savaşması ve Zencilerin mağlup olmaları. ¹⁶¹⁴
262	875-876	Bu yılın hac emirliğini Fadl b. İshak b. Hasan b. İsmail b. Abbâs b. Muhammed b. Ali b. Abdillâh b. Abbâs yapmıştır. ¹⁶¹⁵

HİCRETİN 263. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
263	876-877	Yakub b. Leys'in arkadaşı Uzeyz b. es-Seriyy'nin Muhammed b. Vâsil'i esir alması. ¹⁶¹⁶
263	876-877	Zencilerin Ahmed b. Leyseveyh'e mağlup olmaları. ¹⁶¹⁷
263	876-877	Yakub b. Leys'in Ahvâz'ı istila etmesi. ¹⁶¹⁸
263	876-877	Şerkeb'in Hüseyin b. Tahir'i Nîşâbûr'da çıkartması ve Nîşâbûr'u ele geçirmesi. ¹⁶¹⁹
263	876-877	Bu yılın hac emirliğini Fadl b. İshak b. Hasan b. İsmail b. Abbâs b. Muhammed b. Ali b. Abdillâh b. Abbâs yapmıştır. ¹⁶²⁰

¹⁶¹² Taberî, X, 127.

¹⁶¹³ Taberî, X, 127.

¹⁶¹⁴ Taberî, X, 127.

¹⁶¹⁵ Taberî, X, 129.

¹⁶¹⁶ Taberî, X, 130.

¹⁶¹⁷ Taberî, X, 130.

¹⁶¹⁸ Taberî, X, 131.

¹⁶¹⁹ Taberî, X, 131.

HİCRETİN 264. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
264	877-878	Yakub b. Leys'in Saymara'ya asker göndermesi ve Saygûn'un esir alınması ve ölmesi. ¹⁶²¹
264	877-878	Musa b. Boğa'nın ölümü. ¹⁶²²
Rebûlevvel 264	Kasım-Aralık 877	el-Mu'tez'in annesi Kabiha'nın ölümü. ¹⁶²³
264	877-878	Abdullah b. Reşîd'in Bizans topraklarında savaşması ve Bizanslıların Abdullah b. Reşîd b. Kâvus'u esir almaları. ¹⁶²⁴
264	877-878	Zencilerin Vâsıt'a girmeleri. ¹⁶²⁵
264	877-878	Bu yılın hac emirliğini Harûn b. Muhammed b. İshak b. Musa b. İsa el-Haşimî el-Kûfi yapmıştır. ¹⁶²⁶

HİCRETİN 265. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
265	878-879	Zencilerin komutanı Süleyman b. Cami' ile Ahmed b. Leyseveyh ile savaşması. ¹⁶²⁷
Muharrem 265	Eylül-Ekim 878	Ahmed b. Tolon'un Sîmâ et-Tavîli Antakya'da kuşatması ve Antakya'yı fethedip Sîmâ et-Tavîli öldürmesi. ¹⁶²⁸

¹⁶²⁰ Taberî, X, 131.

¹⁶²¹ Taberî, X, 132.

¹⁶²² Taberî, X, 132.

¹⁶²³ Taberî, X, 132.

¹⁶²⁴ Taberî, X, 132.

¹⁶²⁵ Taberî, X, 133.

¹⁶²⁶ Taberî, X, 137.

¹⁶²⁷ Taberî, X, 138.

¹⁶²⁸ Taberî, X, 138.

265	878-879	Beş Bizans patrikinin üç bin kişilik bir orduyla Ezene'ye girip birçok kişiyi öldürüp bir o kadarını da esir almaları. ¹⁶²⁹
265	878-879	Tûs'un harabeye çevrilmesi. ¹⁶³⁰
265	878-879	İsmail b. Bülbül'ün vezir olarak atanması. ¹⁶³¹
265	878-879	Ebû Ahmed'in Mekke yoluna atadığı Muhammed b. Mesrûr el-Belhî'nin Benî Esed bedevileri tarafından öldürülmesi ve yerine kardeşi Ali b. Mesrûr'un atanması. ¹⁶³²
265	878-879	Bizans imparatorunun Abdullah b. Reşîd b. Kavûs'u bazı esirler ve Mushafları Ahmed b. Tûlûn'a hediye olarak göndermesi. ¹⁶³³
265	878-879	Abbâs b. Ahmed b. Tûlûn'un babasına muhalefeti. ¹⁶³⁴
265	878-879	Ebû Ahmed'in Amr b. Leys'i Horasan, Faris, İsfahân, Sicistân ve Kirmân'a vali olarak ataması. ¹⁶³⁵
265	878-879	Mesrur el-Belhî'nin Ahvâz valiliğine atanması.
265	878-879	Bab ek-Kûrek Savaşı. ¹⁶³⁶
265	878-879	Bu yılın hac emirliğini Harûn b. Muhammed b. İshak b. Musa b. İsa el-

¹⁶²⁹ Taberî, X, 139.

¹⁶³⁰ Taberî, X, 139.

¹⁶³¹ Taberî, X, 140.

¹⁶³² Taberî, X, 140.

¹⁶³³ Taberî, X, 140.

¹⁶³⁴ Taberî, X, 140.

¹⁶³⁵ Taberî, X, 140.

¹⁶³⁶ Taberî, X, 141.

		Haşimî el-Kûfî yapmıştır. ¹⁶³⁷
--	--	---

HİCRETİN 266. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Safer 266	Eylül-Ekim 879	Amr b. Leys'in Ubeydullah b. Abdillâh b. Tahîr'i Bağdad ve Sâmarrâ polis (şurta) teşkilâtının başına ataması. ¹⁶³⁸
266	879-880	Astekin'in Rey'i ele geçirmesi. ¹⁶³⁹
266	879-880	Bizanslıların bir askeri birliği Diyâr-Rabia'ya bağlı Telbesmâ'ya girip Müslümanları öldürmesi ve yaklaşık 250 Müslüman'ı esir alıp geri dönmeleri. ¹⁶⁴⁰
266	879-880	Ağartmış'ın Ahvâz valiliğine atanması ve Ali b. Ebân ile savaşması. ¹⁶⁴¹
Şevval	Mayıs-Haziran 880	Humus halkı, valileri olan İsa el-Kerhî'yi öldürmeleri. ¹⁶⁴²
266	879-880	Musa b. Otamış'ın Ahmed b. Tûlûn'un kölesi Lü'lü tarafından esir alınması. ¹⁶⁴³
266	879-880	Hasan b. Muhammed b. Ca'fer b. Abdillâh b. Hasan el-Eşğar'ın Taberistân'da kendisine biat talep etmesi. ¹⁶⁴⁴
266	879-880	Ahmed b. Abdullâh el-Hucustânî'nin Cürcân tacirlerinin mallarını yağmalayıp şehri yakması. ¹⁶⁴⁵

¹⁶³⁷ Taberî, X, 142.

¹⁶³⁸ Taberî, X, 143.

¹⁶³⁹ Taberî, X, 143.

¹⁶⁴⁰ Taberî, X, 143.

¹⁶⁴¹ Taberî, X, 143.

¹⁶⁴² Taberî, X, 144.

¹⁶⁴³ Taberî, X, 145.

¹⁶⁴⁴ Taberî, X, 145.

266	879-880	el-Hucustânî'nin Amr b. Leys ile savaşıp Amr'ı mağlup edip Nişâbûr'a girmesi. ¹⁶⁴⁶
266	879-880	Medine'de Aleviler(Hz. Ali'nin evlatları) ile Ca'feriler(Hz. Ca'fer'in evlatları) arasında olayların çıkması. ¹⁶⁴⁷
266	879-880	Ahmed b. Tûlûn'un görevlendirdiği Simâ'nın Tarsus halkından 300 kişilik bir grupla Bizans topraklarına girmesi. ¹⁶⁴⁸
266	879-880	Zencilerin Ahvâz'a girmeleri. ¹⁶⁴⁹
266	879-880	Kürtler ile Zenciler arasında savaş çıkması ve Zencilerin hezimete uğraması. ¹⁶⁵⁰
266	879-880	Bu yılın hac emirliğini Harûn b. Muhammed b. İshak b. Musa b. İsa el-Haşimî el-Kûfî yapmıştır. ¹⁶⁵¹

HİCRETİN 267. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
267	880-881	Muhammed b. Tahir b. Abdillâh'ın ve ailesinden bazı fertlerin hapsedilmesi. ¹⁶⁵²
267	880-881	Ebû'l-Abbâs b. Muvaffak'ın Zencilerin komutanı Süleyman b. Câmî'yi mağlup etmesi. ¹⁶⁵³
27 Rebûlâhir 267	5 Aralık 880	Ebû Ahmed'in Tehîsâ'ya girip Ahmed b.

¹⁶⁴⁵ Taberî, X, 145.

¹⁶⁴⁶ Taberî, X, 145.

¹⁶⁴⁷ Taberî, X, 145.

¹⁶⁴⁸ Taberî, X, 146.

¹⁶⁴⁹ Taberî, X, 146.

¹⁶⁵⁰ Taberî, X, 146.

¹⁶⁵¹ Taberî, X, 148.

¹⁶⁵² Taberî, X, 149.

¹⁶⁵³ Taberî, X, 149.

		Mehdî ec-Cübbâ't'yi öldürmesi. ¹⁶⁵⁴
Ramazan 267	Nisan-Mayıs 881	Sandal ez-Zencî'nin öldürülmesi. ¹⁶⁵⁵
Ramazan 267	Nisan-Mayıs 881	Birçok Zenci'nin Ebû Ahmed'ten eman dilemesi. ¹⁶⁵⁶
Şevval 267	Mayıs-Haziran 881	Ebû Abbâs'ın Zencilerle savaşta çok sayıda Zenci'yi öldürmesi. ¹⁶⁵⁷
Zilkade 267	Haziran- Temmuz 881	İbn Ömer Nehrinde Zîrek ile Zencilerin savaşması ve çok sayıda Zencinin öldürülmesi. ¹⁶⁵⁸
24Zilhicce 267	26 Temmuz 881	Ebû Ahmed el-Muvafik'in Zencilerin lideri ile Savaşmak için şehirlerine girmesi. ¹⁶⁵⁹
267	880-881	Aşırı sıcaklıklardan dolayı birçok kişinin Mekke yolundan geri dönmesi ve gidenlerden de birçok kişinin yolda susuzluktan ölmesi. ¹⁶⁶⁰
267	880-881	el-Hucustânî'nin kendi adına para basması. ¹⁶⁶¹
267	880-881	Bu yılın hac emirliğini Harûn b. Muhammed b. İshak b. Musa b. İsa el-Haşimî el-Kûfî yapmıştır. ¹⁶⁶²

¹⁶⁵⁴ Taberî, X, 158.

¹⁶⁵⁵ Taberî, X, 170.

¹⁶⁵⁶ Taberî, X, 170.

¹⁶⁵⁷ Taberî, X, 170.

¹⁶⁵⁸ Taberî, X, 172.

¹⁶⁵⁹ Taberî, X, 174.

¹⁶⁶⁰ Taberî, X, 177.

¹⁶⁶¹ Taberî, X, 178.

¹⁶⁶² Taberî, X, 178.

HİCRETİN 268. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
1 Muharrem 268	Ağustos 881	Zencilerin ileri gelen komutanlarından es-Seccân diye tanınan Ca'fer b. İbrahim'in Ebû Ahmed'ten eman talep etmesi ve kendisine eman verilmesi
268	881-882	Amr b. Leys'in Faris valisi Muhammed b. Leys ile savaşmak için Faris'e gitmesi ve Muhammed'i mağlup edip esir alması. ¹⁶⁶³
8 Rebîülevvel 268	6 Ekim 881	Bağdad'dın depremle sarsılması. ¹⁶⁶⁴
268	881-882	Abbâs b. Ahmed b. Tûlûn'un babası ile savaşmak için hazırlık yapması ve babası tarafından esir alınması. ¹⁶⁶⁵
16 Rebîülâhir 268	13 Kasım 881	Ebû Ahmed el-Muvafak'ın Sahib'üz-Zenc şehrine girmesi ve hezimete uğrayıp geri dönmesi. ¹⁶⁶⁶
268	881-882	Ebû Abbâs b. Ebî Ahmed'in Zencilere yardım eden bedevilerle savaşması. ¹⁶⁶⁷
268	881-882	Şurkub'un kardeşi el-Hucustânî'ye saldırıp annesini esir alması. ¹⁶⁶⁸
268	881-882	İbn Şebes b. Hasan'ın Hulvân üzerine yürüyüp Hulvân valisi Ömer b. Sîmâ'yı esir alması. ¹⁶⁶⁹
268	881-882	Zencilerin ileri gelen komutanlarından Behbûz'un öldürülmesi. ¹⁶⁷⁰

¹⁶⁶³ Taberî, X, 179.

¹⁶⁶⁴ Taberî, X, 179.

¹⁶⁶⁵ Taberî, X, 179.

¹⁶⁶⁶ Taberî, X, 179.

¹⁶⁶⁷ Taberî, X, 181.

¹⁶⁶⁸ Taberî, X, 182.

¹⁶⁶⁹ Taberî, X, 182.

268	881-882	Ezgütekin ile Ahmed b. Abdülaziz b. Dülef arasında bir çarpışmanın meydana gelmesi sonucu Ezgütekin'in Ahmed'i hezimete uğratıp Kum şehrini ele geçirmesi. ¹⁶⁷¹
268	881-882	Ahmed b. Abdillah el-Hucustânî'nin kölesi tarafından öldürülmesi. ¹⁶⁷²
268	881-882	Bizans imparatorunun Malatya üzerine yürümesi üzerine Maraş ve el-Hades halkının Malatya halkına yardım etmesi sonucu Bizan imparatorunun hezimete uğrayıp geri kaçmak zorunda kalması. ¹⁶⁷³
268	881-882	Bu yılın hac emirliğini Harûn b. Muhammed b. İshak b. Musa b. İsa el-Haşimî el-Kûfî yapmıştır. ¹⁶⁷⁴

HİCRETİN 269. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Muharrem 269	Temmuz- Ağustos 882	Bedevilerin bir grup hacının yolunu kesip yağmalamaları. ¹⁶⁷⁵
14 Muharrem 269	3 Ağustos 882	Ay tutulması. ¹⁶⁷⁶
28 Muharrem 269	17 Ağustos 882	Güneş tutulması. ¹⁶⁷⁷
269	882-883	Ebû Ahmed el-Muvaffak'ın yaralanması. ¹⁶⁷⁸

¹⁶⁷⁰ Taberî, X, 184.

¹⁶⁷¹ Taberî, X, 186.

¹⁶⁷² Taberî, X, 186.

¹⁶⁷³ Taberî, X, 186.

¹⁶⁷⁴ Taberî, X, 187.

¹⁶⁷⁵ Taberî, X, 188.

¹⁶⁷⁶ Taberî, X, 188.

¹⁶⁷⁷ Taberî, X, 188.

¹⁶⁷⁸ Taberî, X, 189.

269	882-883	el-Mu‘temid’in İbn Tûlûn’un yanına Mısır’a doğru komutanlarıyla yola çıkması ve Kündâcık tarafından el-Mu‘temid’in komutanlarının yakalanması ¹⁶⁷⁹
269	882-883	Medine’de Ca‘feriler, Hüseyiniler ve Hasaniler arasında çatışmanın çıkıp Ca‘ferilerden 8 kişinin öldürülmesi ve Abbâsî olan Medine valisi Fadl b. Abbâs’ın kurtarılması. ¹⁶⁸⁰
Cemâziyelâhir 269	Aralık-Ocak 882-883	Hârûn b. el-Muvaffak’ın İbn Ebî Sâc’ı Enbâr, Fırat Nehrinin yolları ve Rahba’ya vali olarak ataması ve yine Ahmed b. Muhammed et-Tâi’yi Kûfe ve çevresine ataması. ¹⁶⁸¹
4 Şaban	16 Şubat 883	İshak b. Kündâc’ın el-Mu‘temid’i Sâmarra’ya geri çevirmesi. ¹⁶⁸²
269	882-883	Ebû Ahmed’in taraftarlarının Sahib’üz-Zenc’in sarayını yakmaları. ¹⁶⁸³
28 Şaban	12 Mart 883	Sahib’üz-Zenc’in veziri Muhammed b. Semâ’n’ın Ebû Ahmed’ten emân istemesi. ¹⁶⁸⁴
269	882-883	Ebû Hamza künyesi ile meşhur Nusayr’ın boğularak ölmesi. ¹⁶⁸⁵
269	882-883	İbn Tûlûn’un el-Mu‘temid tarafından lanetlenmesi, minberlerdede lanetlenmesini istemesi ve İbn Tûlûn’u

¹⁶⁷⁹ Taberî, X, 192.

¹⁶⁸⁰ Taberî, X, 193.

¹⁶⁸¹ Taberî, X, 194.

¹⁶⁸² Taberî, X, 194.

¹⁶⁸³ Taberî, X, 194.

¹⁶⁸⁴ Taberî, X, 195

¹⁶⁸⁵ Taberî, X, 197.

		görevden alarak yerine İbn İshak'ı ataması. ¹⁶⁸⁶
Şevval 269	Nisan-Mayıs 883	İbn Ebî Sâc ile bedevilerin çatışması. ¹⁶⁸⁷
Ramazan 269	Mart-Nisan 883	İbn Tûlûn'un yakalanıp hapse konulması. ¹⁶⁸⁸
19 Şevval 269	1 Mayıs 883	Ca'fer el-Müfevved'in Sâ'id b. Mahled'i Şehrezûr, Derâbâz, Sâmeihân, Muharrem Mâsebâzân ve Mihricânkazak'a vali olarak ataması. ¹⁶⁸⁹
10 Şevval 269	22 Nisan 883	Ebû Ahmed ile Sahib'üz-Zencin savaşı. ¹⁶⁹⁰
269	882-883	Sahib'üz-Zencin çarşısının yakılması. ¹⁶⁹¹
269	882-883	Sahib'üz-Zencin oğlu Enkalây'ın ve Zenci komutanlarından Süleyman b. Musa eş-Şa'ravî'nin Ebû Ahmed el-Muvaffak'tan emân istemeleri ve Ebû Ahmed tarafından kabul edilmeleri. ¹⁶⁹²
Zilhicce 269	Haziran- Temmuz 883	Ahmed b. Tûlûn askerleri ile Mekke valisi Hârûn b. Muhammed'in taraftarlarının Mekke'de çarpışmaları ve İbn Tûlûn taraftarlarının hezimete uğraması. ¹⁶⁹³

¹⁶⁸⁶ Taberî, X, 197.

¹⁶⁸⁷ Taberî, X, 198.

¹⁶⁸⁸ Taberî, X, 198.

¹⁶⁸⁹ Taberî, X, 198.

¹⁶⁹⁰ Taberî, X, 198.

¹⁶⁹¹ Taberî, X, 201.

¹⁶⁹² Taberî, X, 207

¹⁶⁹³ Taberî, X, 214.

269	882-883	Bu yılın hac emirliğini Harûn b. Muhammed b. İshak el-Haşimî yapmıştır. ¹⁶⁹⁴
-----	---------	---

HİCRETİN 270. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Safer 270	Ağustos-Eylül 883	Sahib'üz-Zenc'in öldürülmesi ve komutanları Süleyman b. Câmi' ve İbrahim b. Ca'fer el-Hemdânî'nin esir alınmaları. ¹⁶⁹⁵
Rebûlevvel 270	Eylül-Ekim 883	Bizanslıların Tarsus yakınlarındaki Kalemya'ya kadar gelmeleri. Yâzemân el-Hâdim tarafından büyük bir yenilgiye uğramaları. ¹⁶⁹⁶
2 Cemâziyelevvel 270	7 Kasım 883	Ebû Ahmed el-Muvaffak'ın oğlu Hârûn'un ölümü. ¹⁶⁹⁷
6 Şaban 270	8 Şubat 884	Ahmed b. Tûlûn'un ölümü. ¹⁶⁹⁸
Receb-Şaban 270	Şubat-Mart- Nisan 884	Hasan b. Zeyd el-Alevî'nin ölümü. ¹⁶⁹⁹
30 Receb 270	2 Şubat 884	Yâzemân'ın Bizanslılarla esir mübadelesi yapması. ¹⁷⁰⁰
Şevval 270	Nisan 884	Musul valisi İshak b. Kündâc ile İbn Tûlûn'un Rakka'ya atadığı İbn Di'bâş'ın çatışması. ¹⁷⁰¹

¹⁶⁹⁴ Taberî, X, 214.

¹⁶⁹⁵ Taberî, X, 215.

¹⁶⁹⁶ Taberî, X, 223.

¹⁶⁹⁷ Taberî, X, 223.

¹⁶⁹⁸ Taberî, X, 224.

¹⁶⁹⁹ Taberî, X, 224.

¹⁷⁰⁰ Taberî, X, 224.

¹⁷⁰¹ Taberî, X, 224.

270	883-884	İbn Sakâlib diye tanınan Bizans kralının öldürülmesi. ¹⁷⁰²
270	883-884	Bu yılın hac emirliğini Harûn b. Muhammed b. İshak el-Haşimî yapmıştır. ¹⁷⁰³

HİCRETİN 271. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
1 Muharrem 271	29 Haziran 884	Bu yılın ilk günü 29 Haziran Pazar gününe denk gelmiştir. ¹⁷⁰⁴
Safer 271	Temmuz- Ağustos 884	Muhamed ve Ali b. Hüseyin b. Ca'fer b. muhammed b. Ali b. Hüseyin'in Medine'ye girip bir grup insan'ı öldürmeleri ve mal talebinde bulunmaları. ¹⁷⁰⁵
271	884-885	Amr b. leys'in Horasan valiliğinden alınıp yerine Muhammed b. Tahir'in atanması. ¹⁷⁰⁶
21 Şaban	11 Şubat 885	Ebû Ahmed'in Sâ'ıd b. Mahled'i Amr b. Leys ile savaşmak üzere Faris'e göndermesi. ¹⁷⁰⁷
10 Ramazan 270	1 Mart 885	Ahmed b. Muhammed et-Tâî'nin Medine valiliği ile Mekke yolu emirliğine atanması. ¹⁷⁰⁸
271	884-885	Ebû'l-Abbâs b. Muvaffak ile Hamâreveyh

¹⁷⁰² Taberî, X, 224.

¹⁷⁰³ Taberî, X, 224.

¹⁷⁰⁴ Taberî, X, 225.

¹⁷⁰⁵ Taberî, X, 225.

¹⁷⁰⁶ Taberî, X, 225.

¹⁷⁰⁷ Taberî, X, 225.

¹⁷⁰⁸ Taberî, X, 225.

		b. Ahmed b. Tûlûn arasında çatışmanın çıkması ve Hamâreveyh'in kaçması. ¹⁷⁰⁹
271	884-885	Bağdad halkının ed-Deyrû'l-Atik'i (Eski Manastır) yıkıp yağmalamaları. ¹⁷¹⁰
271	884-885	Bu yılın hac emirliğini Harûn b. muhammed b. İshak el-Haşimî yapmış. ¹⁷¹¹

HİCRETİN 272. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
1 Muharrem 272	18 Haziran 885	Bu yılın ilk günü 18 Haziran Cuma gününe denk gelmiştir. ¹⁷¹²
Muharrem 272	Haziran- Temmuz 885	Tarsus halkının Ebû'l-Abbâs'ı Tarsusdan çıkarmaları. ¹⁷¹³
18 Safer 272	4 Ağustos 885	Süleyman b. Vehb'in hapisanede ölmesi. ¹⁷¹⁴
9 Receb 272	20 Aralık 885	Sâ'id b. Mahled'in Vasıt'ta tutuklanması. ¹⁷¹⁵
Cemâziyelâhir 272	Kasım-Aralık 885	Mısır'da büyük deprem meydana gelmesi. ¹⁷¹⁶
Şevval 272	Mart-Nisan 886	Zencilerin hapisanedeki komutanlarından Ankelây, el-Mühellebî, Süleyman b. Câmî, Şi'rânî ve el-Hemdânî'nin öldürülmeleri. ¹⁷¹⁷

¹⁷⁰⁹ Taberî, X, 225.

¹⁷¹⁰ Taberî, X, 226.

¹⁷¹¹ Taberî, X, 226.

¹⁷¹² Taberî, X, 227.

¹⁷¹³ Taberî, X, 227.

¹⁷¹⁴ Taberî, X, 227.

¹⁷¹⁵ Taberî, X, 228.

¹⁷¹⁶ Taberî, X, 228.

¹⁷¹⁷ Taberî, X, 228.

272	885-886	Bu yılın hac emirliğini Harûn b. Muhammed b. İshak el-Haşimî yapmıştır. ¹⁷¹⁸
-----	---------	---

HİCRETİN 273. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
16 Rebûlevvel 273	21 Ağustos 886	Ahmed b. Abdülaziz b. Ebî Dülef ile Amr b. Leys es-Saffâr'ın çatışması. ¹⁷¹⁹
9 Cemâziyelevvel	12 Ekim 886	İshak b. Kündâc ile Muhammed b. Ebî Sâc'ın çatışması ve İshak'ın yenilmesi. ¹⁷²⁰
273	886-887	Bizans imparatorunun üç oğlu babalarına saldırarak babalarını öldürmeleri ve birisinin imparator olması. ¹⁷²¹
273	886-887	Bu yılın hac emirliğini Harûn b. Muhammed b. İshak el-Haşimî yapmıştır. ¹⁷²²

HİCRETİN 274. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
18 Rebûlevvel 274	12 Ağustos 887	Ebû Ahmed'in, Kirmân'a Amr b. Leys ile savaşmak üzere yola çıkması. ¹⁷²³
Ramazan 274	Ocak-Şubat 888	Yâzemân'ın Rumlarla savaşıp Meskeneyn'e kadar ilerlemesi. ¹⁷²⁴
274	887-888	Hırsızlığı ile bilinen es-Sıddik'in

¹⁷¹⁸ Taberî, X, 229.

¹⁷¹⁹ Taberî, X, 230.

¹⁷²⁰ Taberî, X, 230.

¹⁷²¹ Taberî, X, 230.

¹⁷²² Taberî, X, 230.

¹⁷²³ Taberî, X, 231.

¹⁷²⁴ Taberî, X, 231.

		Samarrâ'ya saldırıp tüccarların mallarını yağmalaması. ¹⁷²⁵
274	887-888	Bu yılın hac emirliğini Harûn b. Muhammed b. İshak el-Haşimî yapmıştır. ¹⁷²⁶

HİCRETİN 275. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
275	888-889	et-Tâî'nin Sâmerrâ'ya Es-Sıddik'in üzerine bir birlik gönderip Es-Sıdik'i yakalayıp elini ve ayağını kesmesi. ¹⁷²⁷
275	888-889	Yâzemân'ın denizde Bizanslılarla savaşım onlara ait dört gemiyi ele geçirmesi. ¹⁷²⁸
14 Ramazan 275	20 Ocak 889	Ebû Ahmed'in et-Tâî'yi yakalayıp hapisaneyeye atması. ¹⁷²⁹
6 Şevval 275	11 Şubat 889	Ebû Ahmed'in oğlu Ebû'l-Abbâs'ı hapse atması. ¹⁷³⁰
275	888-889	Bu yılın hac emirliğini Harûn b. Muhammed el-Haşimî yapmıştır. ¹⁷³¹

HİCRETİN 276. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Muharrem 276	Mayıs-Haziran 889	Amr b. Leys'in Selâm şehrinin emniyet amirliğine atanması. ¹⁷³²

¹⁷²⁵ Taberî, X, 231.

¹⁷²⁶ Taberî, X, 231.

¹⁷²⁷ Taberî, X, 232.

¹⁷²⁸ Taberî, X, 232.

¹⁷²⁹ Taberî, X, 232.

¹⁷³⁰ Taberî, X, 232.

¹⁷³¹ Taberî, X, 232.

Rebîülâhir 276	Ağustos 889	Ubeydullah b. Abdillâh b. Tahîr'in Amr b. Leys tarafından Bağdad emniyet amirliğine atanması. ¹⁷³³
276	889-890	Bu yılın hac emirliğini Mekke, Medine ve Tâif valisi Harûn b. Muhammed b. İshak el-Haşimî yapmıştır. ¹⁷³⁴

HİCRETİN 277. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
277	890-891	Yâzemân'ın Tarsus'ta minberlerde Hamâreveyh b. Ahmed b. Tûlûn'a dua etmesi. ¹⁷³⁵
Rebîülâhir 277	Temmuz- Ağustos 890	İbn Ebî Sâc'ın hadimi Vasîf ile Berberilerin çatışması. ¹⁷³⁶
1 Şaban 277	18 Kasım 890	İbn Tûlûn'un komutanlarından biri büyük bir orduyla Bağdad'a doğru yola çıkması. ¹⁷³⁷
277	890-891	Bu yılın hac emirliğini Harûn b. Muhammed el-Haşimî yapmıştır. ¹⁷³⁸

HİCRETİN 278. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Muharrem 278	Nisan-Mayıs 891	Vesîf el-Hâdim ile Berberilerin savaşı. ¹⁷³⁹

¹⁷³² Taberî, X, 233.

¹⁷³³ Taberî, X, 233.

¹⁷³⁴ Taberî, X, 233.

¹⁷³⁵ Taberî, X, 233.

¹⁷³⁶ Taberî, X, 234

¹⁷³⁷ Taberî, X, 234.

¹⁷³⁸ Taberî, X, 234.

22 Safer 278		Ebû Ahmed el-Muvaffak'ın ölümü. ¹⁷⁴⁰
278	891-892	Kerâmitelerin Kûfe'de ortaya çıkışı. ¹⁷⁴¹
278	891-892	Ebû Ahmed 'in oğlu Ebû'l-Abbâs'ın el-Mufavved'ten sonra veliaht ilan edilip el-Mu'tezid lakabıyla isimlendirilmesi. ¹⁷⁴²
14 Receb 278	22 Ekim 891	Yâzemân'ın ölümü. ¹⁷⁴³
278	891-892	Bu yılın hac emirliğini Harûn b. Muhammed el-Haşimî yapmıştır. ¹⁷⁴⁴

HİCRETİN 279. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
279	892-893	Halifenin Kelam, Felsefe ve Cedel kitaplarının satılmasını yasaklaması. ¹⁷⁴⁵
22 Muharrem 279	24 Nisan 892	Ca'fer el-Mufavved'in veliahtlikten azledilmesi ve el-Mu'tezid'in veliaht ilan edilmesi. ¹⁷⁴⁶
279	892-893	Tarsus'ta karışıklıkların ortaya çıkması. ¹⁷⁴⁷
18-19 Receb 279	892-893	el-Mu'temid'in ölümü ve el-Mu'tezid'in hilafete geçişi. ¹⁷⁴⁸
279	892-893	Süleyman b. Vehb'in vezirlik görevine getirilmesi. ¹⁷⁴⁹

¹⁷³⁹ Taberî, X, 235.

¹⁷⁴⁰ Taberî, x, 238.

¹⁷⁴¹ Taberî, X, 238.

¹⁷⁴² Taberî, X, 238.

¹⁷⁴³ Taberî, X, 240.

¹⁷⁴⁴ Taberî, X, 240.

¹⁷⁴⁵ Taberî, X, 241.

¹⁷⁴⁶ Taberî, X, 241.

¹⁷⁴⁷ Taberî, X, 241.

¹⁷⁴⁸ Taberî, X, 242.

¹⁷⁴⁹ Taberî, X, 242.

Ramazan 279	892-893	Amr b. Leys'in Horasan valiliğini atanması. ¹⁷⁵⁰
279	892-893	Belh valisi Nasr b. Ahmed es-Samanî'nin ölümü ve yerine kardeşi İsmail b. Ahmed'in atanması. ¹⁷⁵¹
Zilhicce 279	893-893	Muvaffak'ın azatlı kölesi er-Raşid'in Dinever valiliğine atanması. ¹⁷⁵²
279	892-893	Ahmed b. Abdülaziz b.Ebî Dülef'in Rafî' b. Herseme ile savşmak için görevlendirilmesi. ¹⁷⁵³
279	892-893	Bu yılın hac emirliğini Harûn b. Muhammed el-Haşimî yapmıştır. ¹⁷⁵⁴

3.2.16. Abbâs b. Ebî Ahmed el-Mu'tezid

HİCRETİN 280. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Rebûlevvel 280	Mayıs-Haziran 893	Muhammed b. Ebî Sâc'ın şidetli bir savaştan sonra Merâğa'yı ele geçirip Abdullah b. Hüseyin'i teslim alması. ¹⁷⁵⁵
280	893-894	Ahmed b. Abdülaziz b. Ebî Dülef'in ölümü. ¹⁷⁵⁶
12 Rebûlevvel 280	1 Haziran 893	Ca'fer b. Mu'temid'in ölümü. ¹⁷⁵⁷
280	893-894	İsmail b. Ahmed'in Türk beldelerinde

¹⁷⁵⁰ Taberî, X, 242.

¹⁷⁵¹ Taberî, X, 242.

¹⁷⁵² Taberî, X, 243.

¹⁷⁵³ Taberî, X, 243.

¹⁷⁵⁴ Taberî, X, 243.

¹⁷⁵⁵ Taberî, X, 245.

¹⁷⁵⁶ Taberî, X, 245.

¹⁷⁵⁷ Taberî, X, 245.

		savaşması ve birçok kişiyi öldürüp büyük miktarda ganimet elde etmesi. ¹⁷⁵⁸
28 Ramazan 280	11 Aralık 8893	Dinever valisi Raşid'in ölümü. ¹⁷⁵⁹
280	893-894	Bu yılın hac emirliğini Ebû Bekir Muhammed b. Harûn yapmıştır. ¹⁷⁶⁰

HİCRETİN 281. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
281	894-895	Vesîf el-Hâdim'in Ömer b. Abdülaziz b. Dülef ile çatışması ve Ömer'i mağlup etmesi. ¹⁷⁶¹
25 Cemâziyelâhir 281	1 Eylül 894	Ahmed b. Muhammed et-Tâî'nin ölümü. ¹⁷⁶²
Receb	Eylül-Ekim 894	Ebû Muhammed Ali b. el-Mu'tezid'in Rey, Kazvîn, Zencân, Ebher, Kum, Hemezân ve Dinever'in emirliğine atanması. ¹⁷⁶³
Receb 281	Eylül-Ekim 894	Ömer b. Abdülaziz b. Ebî Dülef'in İsfahân, Nihâvend ve Kerh valiliğine atanması. ¹⁷⁶⁴
Zilkade 281	Ocak 895	Bedevilerin Sâmarrâ'ya girip yağmalamaları. ¹⁷⁶⁵
30 zilkade 281	31 Ocak 895	el-Mu'tezid'in Kürtler ve Bedevilerle savaşıp Mardin ve Haseniyye'yi ele

¹⁷⁵⁸ Taberî, X, 245.

¹⁷⁵⁹ Taberî, X, 245.

¹⁷⁶⁰ Taberî, X, 246.

¹⁷⁶¹ Taberî, X, 247.

¹⁷⁶² Taberî, X, 247.

¹⁷⁶³ Taberî, X, 247.

¹⁷⁶⁴ Taberî, X, 247.

¹⁷⁶⁵ Taberî, X, 247.

		geçirmesi. ¹⁷⁶⁶
Şevval 281	Aralık 894	Müslümanlar ile Bizanslar'ın 12 gün boyunca savaşması ve Müslümanların galip gelmesi. ¹⁷⁶⁷

HİCRETİN 282. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Muharrem 282	Mart 895	el-Mu'tezid'in bütün bölge valiliklerine bundan böyle Acemlerin bayramı olan Nevrûzda haraçların toplanmasını yasaklayıp 18 Haziran'da toplanmasının emretmesi. Nevrûz'un kutlanmasını yasaklaması. ¹⁷⁶⁸
Rebûlevvel 282	Nisan-Mayıs 895	Bektemir b. Taştımîr'in hapsedilip tüm mallarının elinden alınması. ¹⁷⁶⁹
14 Rebûlevvel 282	13 Mayıs 895	el-Mu'tezid'in Hamâraveyh'in kızı ile evlenmesi. ¹⁷⁷⁰
282	895-896	Hamâraveyh'in öldürülmesi. ¹⁷⁷¹

HİCRETİN 283. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
283	896-897	Hârûn eş-Şârî'nin yakalanması. ¹⁷⁷²
14 Cemâziyelâhir 283	29 Temmuz 896	Muhammed b. İshak b. Kündâcîk, Hakan el-Müflihî, Muhammed b. Gümüştûr,

¹⁷⁶⁶ Taberî, X, 248.

¹⁷⁶⁷ Taberî, X, 248.

¹⁷⁶⁸ Taberî, X, 249.

¹⁷⁶⁹ Taberî, X, 250.

¹⁷⁷⁰ Taberî, X, 250.

¹⁷⁷¹ Taberî, X, 251.

¹⁷⁷² Taberî, X, 252.

		Bedr b. Cuff ve İbn Hasenec gibi Mısır komutanlarının el-Mu‘tezid’den emân istemeleri. ¹⁷⁷³
16 Cemâziyelâhir 283	31 Temmuz 896	Vezir Ubeydullah b. Süleyman’ın İsbahân’da İbn Ebî Dülef ile savaşmak için el-Cebel’e doğru yola çıkması. ¹⁷⁷⁴
283	896-897	Sakaliba (Sılav) halkının Bizanslılar’ı Kostantine’de (İstanbul) kuşatması. ¹⁷⁷⁵
15 Receb 283	28 Ağustos 896	Meğarib ve bazı Berberilerin Hamâraveyh’in askerleri ile savaşması. ¹⁷⁷⁶
Şaban 283	Eylül-Ekim 896	Müslümanlar ile Bizans arasında esir mübadelesi. ¹⁷⁷⁷
Zilkade 283	Aralık-Ocak 896-897	Rafî‘ b. Herseme’nin öldürülmesi. ¹⁷⁷⁸

HİCRETİN 284. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
7 Safer 284	16 Mart 897	Râgıb ve Dimyâne arasında Tarsus’ta fitnenin çıkması ve Râgıb’ın Dimyâne ve İbn Bâğmerdî’yi esir alıp Mu‘tezid’e göndermesi. ¹⁷⁷⁹
284	897-898	el-Mu‘tezid’in Muâviye b. Ebî Süfyân’a minberlerde lanet okuma teşebüsünde bulunması. ¹⁷⁸⁰

¹⁷⁷³ Taberî, X, 253.

¹⁷⁷⁴ Taberî, X, 253.

¹⁷⁷⁵ Taberî, X, 253.

¹⁷⁷⁶ Taberî, X, 254.

¹⁷⁷⁷ Taberî, X, 254.

¹⁷⁷⁸ Taberî, X, 257.

¹⁷⁷⁹ Taberî, X, 258.

¹⁷⁸⁰ Taberî, X, 260.

Zilkade 284	Kasım-Aralık 897	Ebû Leyla'nın Şefî' el-Hâdim'i öldürmesi. ¹⁷⁸¹
284	897-898	Ebû Leyla'nın öldürülmesi. ¹⁷⁸²
284	897-898	Bu yılın hac emirliğini Muhammed b. Abdillâh b. Davud el-Hâşimî yapmıştır. ¹⁷⁸³

HİCRETİN 285. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
285	898-899	Salih b. Müdrîk et-Tâî'nin bir grup Tayyi ile hacıların yolunu kesip hacıların elindeki tüm malları gasp etmeleri. ¹⁷⁸⁴
23 Muharrem 285	19 Şubat 898	İsmail b. Ahmed'in Mâverâünnehir valiliğinden alınıp Amr b. Leys'in atanması. ¹⁷⁸⁵
Cemâziyelâhir 285	Haziran- Temmuz 898	Bekr b. Abdülaziz b. Ebî Dülef'in Taberistân'da ölmesi. ¹⁷⁸⁶
285	898-899	Muhammed b. Ebî Sâc'ın Azerbaycan ve Ermîniyye valiliğine atanması. ¹⁷⁸⁷
285	898-899	el-Muvaffak'ın azatlı kölesi Ragıb el-Hâdim'in Bizanslılarla denizde savaşta birçok ganimet elde etmesi. ¹⁷⁸⁸
Zilhicce 285	Aralık- Ocak 898-899	Amid (Diyarbakır) ve çevresinin emiri Ahmed b. İsa b. Şeyh'in ölümü ve oğlu

¹⁷⁸¹ Taberî, X, 267.

¹⁷⁸² Taberî, X, 268.

¹⁷⁸³ Taberî, X, 278.

¹⁷⁸⁴ Taberî, X, 269.

¹⁷⁸⁵ Taberî, X, 269.

¹⁷⁸⁶ Taberî, X, 270.

¹⁷⁸⁷ Taberî, X, 270.

¹⁷⁸⁸ Taberî, X, 270.

		Muhammed'in emirliği. ¹⁷⁸⁹
285	898-899	Bu yılın hac emirliğini Muhammed b. Abdillab b. Davud el-Hâşimî yapmıştır. ¹⁷⁹⁰

HİCRETİN 286. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Cemâziyelevvel 286	Mayıs-Haziran 899	el-Mu'tezid'in Âmid'i kuşatması ve fethetmesi. ¹⁷⁹¹
286	899-900	Karamitelerden Ebû Sa'id el-Cünâb'ı Bahreyn'de baş kaldırması. ¹⁷⁹²
286	899-900	Benî Şeyban'dan bazı Bedevilerin Enbâr ve çevresinde bozgunculuk çıkarması Enbâr valisi Ahmed b. Muhammed b. Gümümşcûr'u ve yardımına gelenleri hezimete uğratmaları. ¹⁷⁹³

HİCRETİN 287. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
4 Muharrem 287	10 Ocak 900	Muhammed b. Ahmed b. Şeyh'in ailesinden bir grupla el-Mu'tezid tarafından tutuklanması. ¹⁷⁹⁴
287	900	Karâmitelerin Bahreyn ve çevresinde güçlenmesi ve Basra yakınlarına kadar gelmeleri üzerine, Ahmed b. Muhammed

¹⁷⁸⁹ Taberî, X, 270.

¹⁷⁹⁰ Taberî, X, 270.

¹⁷⁹¹ Taberî, X, 271.

¹⁷⁹² Taberî, X, 272.

¹⁷⁹³ Taberî, X, 272.

¹⁷⁹⁴ Taberî, X, 274.

		b. Yahya'nın halifeden destek talebinde bulunması. ¹⁷⁹⁵
Rebûlâhîr 287	Nisan-Mayıs 900	Abbâs b. Amr el-Ganevî'nin Yemâme ve Bahreyn valiliğine atanıp Ebî Said el-Cünnâbî ile savaşmakla görevlendirilmesi. ¹⁷⁹⁶
Rebûlâhîr 287	Nisan-Mayıs 900	Diyârı Rabîa valisi İshak b. Eyyub'un ölümü ve yerine Abdullah b. Heysen b. Abdillâh b. el-Mu'teber'in atanması. ¹⁷⁹⁷
11 Receb 287	12 Temmuz 900	Ahmed b. Abbâs'ın Faris valiliğine atanması. ¹⁷⁹⁸
Receb 287	Temmuz 900	Abbâs b. Amr el-Ganevî ile Ebî Said el-Cünnâbî'nin savaşması ve Abbâs'ın mağlup olup esir düşmesi. ¹⁷⁹⁹
8 Ramazan 287	6 Eylül 900	Abbâs b. Amr el-Ganevî'nin Ebî Said el-Cünnâbî tarafından serbest bırakılması. ¹⁸⁰⁰
12 Şevval 287	10 Ekim 900	Karâmitelerin Sevâd'da valileri olan gulâm et-Tayyî'i öldürmeleri. ¹⁸⁰¹
17 Zilkade 287	13 Kasım 900	el-Mu'tezid'in Vesîf el-Hâdim'in peşine düşmesi ve yakalaması. ¹⁸⁰²
Şevval 287	Eylül-Ekim 900	Muhammed b. Zeyd el-Alevî'nin öldürülmesi. ¹⁸⁰³
287	900	Bu yılın hac emirliğini Muhammed b. Abdillâh b. Davud yapmıştır. ¹⁸⁰⁴

¹⁷⁹⁵ Taberî, X, 274.

¹⁷⁹⁶ Taberî, X, 275.

¹⁷⁹⁷ Taberî, X, 275.

¹⁷⁹⁸ Taberî, X, 276.

¹⁷⁹⁹ Taberî, X, 276.

¹⁸⁰⁰ Taberî, X, 277.

¹⁸⁰¹ Taberî, X, 277.

¹⁸⁰² Taberî, X, 278.

¹⁸⁰³ Taberî, X, 279.

HİCRETİN 288. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
288	900-901	Azerbeycan'da veba hastalığının yayılması ve birçok insanın orada ölmesi. ¹⁸⁰⁵
18 Safer 288	11 Şubat 901	Tahir b. Muhammed b. Amr b. Leys'in taraftarlarının Faris'e girip Halifenin valisini oradan çıkarmaları. ¹⁸⁰⁶
288	900-901	Tahir b. Muhammed'in Sicistân valiliğine atanması. ¹⁸⁰⁷
288	900-901	el-Mu'tezid'in azatlı kölesi Bedr'i Faris valiliğine ataması. ¹⁸⁰⁸
Zilhicce 288	Kasım-Aralık 901	Vesîf el-Hadim'in öldürülmesi. ¹⁸⁰⁹
288	900-901	Bu yılın hac emirliğini Hârûn b. Muhammed yapmıştır. ¹⁸¹⁰

HİCRETİN 289. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
289	901-902	Karâmitâhların Kûfe'de yayılmaları. ¹⁸¹¹
Rebûlâhir 289	Mart-Nisan 902	el-Mu'tezid'in vefatı ve el-Müktefî Billah'ın hilafeti. ¹⁸¹²

3.2.17. el-Müktefî Billâh

¹⁸⁰⁴ Taberî, X, 279.

¹⁸⁰⁵ Taberî, X, 280.

¹⁸⁰⁶ Taberî, X, 280.

¹⁸⁰⁷ Taberî, X, 280.

¹⁸⁰⁸ Taberî, X, 280.

¹⁸⁰⁹ Taberî, X, 281.

¹⁸¹⁰ Taberî, X, 281.

¹⁸¹¹ Taberî, X, 282.

¹⁸¹² Taberî, X, 282.

8 Cemâziyelevvel 289	20 Nisan 902	Amr b. Leys es-Saffar'ın ölümü. ¹⁸¹³
Receb 289	Haziran- Temmuz 902	Muhammed b. Hârûn'un Rey'i istila etmesi. ¹⁸¹⁴
Receb 289	Haziran- Temmuz 902	Bağdad'ın depremle sarsılması. ¹⁸¹⁵
6 Ramazan 289	14 Ağustos 902	el-Mu'tezid'in azatlı kölesi Bedr'in öldürülmesi. ¹⁸¹⁶
289	901-902	Bedr'in arkadaşlarından İshak el-Fergânî'nin isyanı. ¹⁸¹⁷
289	901-902	Karâmitelerin Şam'da ortaya çıkmaları. ¹⁸¹⁸
289	901-902	İsmail b. Ahmed ile Muhammed b. Hârûn'un Rey'de savaşması ve Muhammed b. Hârûn'un mağlubiyeti. ¹⁸¹⁹
289	901-902	Kasım b. Sîmâ'nın yaz seferine çıkması. ¹⁸²⁰
289	901-902	Bu yılın hac emirliğini Fadl b. Abdülmelik el-Hâşimî yapmıştır. ¹⁸²¹

HİCRETİN 290. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
290	902-903	Karmatilerin hareketlenmesi ve sultanın taraftarlarını mağlup etmeleri. ¹⁸²²
18 Rebûlâhir 290	21 Mart 903	Muzaffer b. Hac'ın Tarsus valiliğinden

¹⁸¹³ Taberî, X, 283.

¹⁸¹⁴ Taberî, X, 283.

¹⁸¹⁵ Taberî, X, 283.

¹⁸¹⁶ Taberî, X, 285.

¹⁸¹⁷ Taberî, X, 286.

¹⁸¹⁸ Taberî, X, 286.

¹⁸¹⁹ Taberî, X, 289.

¹⁸²⁰ Taberî, X, 289.

¹⁸²¹ Taberî, X, 289.

¹⁸²² Taberî, X, 290.

		alınıp yerine Ebû'l-Aşâir Ahmed b. Nasr'ın atanması. ¹⁸²³
Cemâziyelevvel 290	Nisan-Mayıs 903	Ebû Said el-Havarizmî'nin Selam şehrinden kaçması ve öldürülmesi. ¹⁸²⁴
16 Şaban 290	15 Temmuz 903	Şeyh lakaplı Yahya b. Zekraveyh'in öldürülmesi. ¹⁸²⁵
290	902-903	Hasan b. Zekreveyh'in kardeşi Yahya'nın davet ettiğinin aynısına davet etmesi ve Humus'u ele geçirmesi.. ¹⁸²⁶
2 Ramazan 290	30 Temmuz 903	el-Müktefî'nin orduyu el-Karmatî ile savaşmak üzere hazırlaması. ¹⁸²⁷
15 Ramazan	12 Ağustos 903	Karmatilerin Ebû'l-Ağarr'ın üzerine saldırması ve birçok taraftarını öldürmesi. ¹⁸²⁸
290	902-903	Bu yılın hac emirliğini Fadl b. Abdülmelik el-Hâşimî yapmıştır. ¹⁸²⁹

HİCRETİN 291. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
291	903-904	Halife'nin taraftarları ile Hüseyin b. Zikraveyh Sahibü'ş-Şâmme'nin (el-Karmatî)savaşması ve Karmatilerin mağlup olması. ¹⁸³⁰

¹⁸²³ Taberî, x, 290.

¹⁸²⁴ Taberî, X, 290.

¹⁸²⁵ Taberî, X, 290.

¹⁸²⁶ Taberî, X, 291.

¹⁸²⁷ Taberî, X, 294.

¹⁸²⁸ Taberî, X, 294.

¹⁸²⁹ Taberî, X, 297.

¹⁸³⁰ Taberî, X, 298.

23 Rebülevvel 291	13 Şubat 904	Esir alınan Karmatilerin idam edilmesi. ¹⁸³¹
Şaban 291	Haziran- Temmuz 904	Bizans'tan kalabalık bir ordunun Süğür bölgesine gelip orada bulunan Müslümanların üzerine saldırması ve etrafı yağmalayıp Müslümanları esir alıp götürmeleri. ¹⁸³²
Ramazan 291	Tammuz- Ağustos 904	Zürafa'nın kölesi diye meşhur bir şahsın Bizanslılar ile savaşması ve Antalya'yı fethetmesi. ¹⁸³³
291	903-904	Bu yılın hac emirliğini Fadl b. Abdülmelik el-Hâşimî yapmıştır. ¹⁸³⁴

HİCRETİN 292. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Muharrem 292	Kasım-Aralık 904	Bizans komutanlarından Andronikos'un Maraş ve çevresine saldırması ve Ebû'r-Rical b. Ebî Bekkâr ile bir grup Müslümanı öldürmesi. ¹⁸³⁵
Muharrem 292	Kasım-Aralık 904	Muhammed b. Süleyman'ın Hârûn b. Hamareveyh ile savaşmak için Mısır'a gitmesi. ¹⁸³⁶
Safer 292	Aralık-Ocak 904-905	Muhammed b. Süleyman'ın Hârûn b. Hamareveyh ile savaşması ve Hârûn'un öldürülmesi. ¹⁸³⁷
Ramazan 292	Temmuz-	el-Halîcî'nin isyan edip Mısır'a

¹⁸³¹ Taberî, X, 302.

¹⁸³² Taberî, X, 304.

¹⁸³³ Taberî, X, 304.

¹⁸³⁴ Taberî, X, 304.

¹⁸³⁵ Taberî, X, 305.

¹⁸³⁶ Taberî, X, 305.

¹⁸³⁷ Taberî, X, 305.

	Ağustos 905	girmesi. ¹⁸³⁸
12 Şevval 292	17 Ağustos 905	Fâtik'in Mısır'a el-Halîcî'nin üzerine gönderilmesi. ¹⁸³⁹
15 Şevval 292	20 Ağustos 905	Rüstem b. Berdevâ'nın Tarsus valiliğine atanması. ¹⁸⁴⁰
24 Zilkade 292	27 Eylül 905	Müslümanlar ile Bizans arasında esir mübadelesi. ¹⁸⁴¹
292	904-905	Bu yılın hac emirliğini Fadl b. Abdülmelik el-Hâşimî yapmıştır. ¹⁸⁴²

HİCRETİN 293. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
24 Safer 293	25 Aralık 905	el-Halîcî'nin Ahmed b. Keygeleg ile bir grup komutanı mağlup etmesi. ¹⁸⁴³
7 Rebûlevvel 293	8 Aralık 905	Tahir b. Muhammed b. Amr b. Leys es-Saffar'ın komutanlarından Ebû Kâbûs'un kendisinden ayrılıp Bağdad'a gelmesi. ¹⁸⁴⁴
Cemâziyelevvel 293	Şubat-Mart 906	Hüseyin b. Zekraveyh'in kardeşinin başkaldırması ve Tâberiye'yi yağmalaması. ¹⁸⁴⁵
Rebûlevvel 293	Aralık-Ocak 905-906	Karmatilerin Sanâ'ya girmesi ve Yemen bölgesini ele geçirmeleri. ¹⁸⁴⁶

¹⁸³⁸ Taberî, X, 306.

¹⁸³⁹ Taberî, X, 306.

¹⁸⁴⁰ Taberî, X, 306.

¹⁸⁴¹ Taberî, X, 306.

¹⁸⁴² Taberî, X, 306.

¹⁸⁴³ Taberî, X, 307.

¹⁸⁴⁴ Taberî, X, 307.

¹⁸⁴⁵ Taberî, X, 307.

¹⁸⁴⁶ Taberî, X, 307.

7 Şevval 293	1 Ağustos 906	Bizanslıların Kûrs'a saldırmaları ve orada birçok insanı öldürmeleri. ¹⁸⁴⁷
293	906	Bu yılın hac emirliğini Fadl b. Abdülmelik el-Hâşimî yapmıştır. ¹⁸⁴⁸

HİCRETİN 294. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
294	906-907	İbn Keygeleg'in Bizanslılar ile savaşması ve Selendû'yu fethetmesi. ¹⁸⁴⁹
Muharrem 294	Ekim-Kasım 906	Zekraveyh b. Mehraveyh'in hacı kabilelerine saldırıp onbinlerce hacıyı katletmesi. ¹⁸⁵⁰
Cemâziyelâhir 294	Mart-Nisan 907	Hüseyin b. Hemdân b. Hamdûn taraftarları ile Zekraveyh'in taraftarlarının savaşması ve Zekraveyh'in taraftarlarının yenilmesi. ¹⁸⁵¹
294	907	Bu yılın hac emirliğini Fadl b. Abdülmelik el-Hâşimî yapmıştır. ¹⁸⁵²

HİCRETİN 295. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
295	907-908	Abdullah b. İbrahim el-Misme'î'nin bir grup Kürt ile İsfahan'da ayaklanması. ¹⁸⁵³
295	907-908	Mâverâünnehir ve Horasan valisi Ebû

¹⁸⁴⁷ Taberî, X, 313.

¹⁸⁴⁸ Taberî, X, 313.

¹⁸⁴⁹ Taberî, X, 314.

¹⁸⁵⁰ Taberî, X, 315.

¹⁸⁵¹ Taberî, X, 317.

¹⁸⁵² Taberî, X, 318.

¹⁸⁵³ Taberî, X, 319.

		İbrahim İsmail b. Ahmed'in ölümü ve yerine oğlu Ahmed b. İsmail'in geçmesi. ¹⁸⁵⁴
295	907-908	Mansûr b. Abdillâh b. Mansûr el-Kâtib'in Abdullâh b. İbrahim el-Misme'î'nin üzerine gönderilmesi. ¹⁸⁵⁵
295	907-908	Muzaffer b. Hâcc'ın Yemen'de Haricilerin elinde bulunan bazı yerleri ele geçirmesi. ¹⁸⁵⁶
Zilkade 295	Ağustos 908	Müslümanlar ile Bizanslılar arasında esir mübadelesi. ¹⁸⁵⁷
12 Zilkade 295	13 Ağustos 908	el-Müktefî'nin ölmesi ve Ca'fer b. El-Mu'tezid el-Muktedir Billah'ın hilafeti. ¹⁸⁵⁸
295	908	Bu yılın hac emirliğini Fadl b. Abdülmelik el-Hâşimî yapmıştır. ¹⁸⁵⁹

3.2.18. Ca'fer b. el-Mu'tezid el-Muktedir Billah

HİCRETİN 296. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
19 Rebûlevvel 296	16 Aralık 908	el-Muktedir'in hilafetten alınıp Abdullâh b. el-Mu'tezin hilafete getirilmeye çalışılması ve başarılmaması. ¹⁸⁶⁰ 1
23 Cemâziyelâhir 296	19 Mart 909	Hüseyin b. Hamdân b. Hamdûn'un Kum valiliğine atanması. ¹⁸⁶¹

¹⁸⁵⁴ Taberî, X, 319.

¹⁸⁵⁵ Taberî, x, 319.

¹⁸⁵⁶ Taberî, X, 319.

¹⁸⁵⁷ Taberî, x, 319.

¹⁸⁵⁸ Taberî, X, 320.

¹⁸⁵⁹ Taberî, X, 320.

¹⁸⁶⁰ Taberî, X, 321.

¹⁸⁶¹ Taberî, X, 322.

24 Cemâziyelâhir 296	20 Mart 909	Yusuf b. Ebî Sâc'ın Merâğa ve Azerbeycan valiliğine atanması. ¹⁸⁶²
296	909	Bu yılın hac emirliğini Fadl b. Abdülmelik el-Hâşimî yapmıştır. ¹⁸⁶³

HİCRETİN 297. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
Muharrem 297	Eylü-Ekim 909	Mu'nis el-Hâdim'in Bizans'ın üzerine sefer düzenlemesi. ¹⁸⁶⁴
297	909-910	Leys b. Ali b. Leys es-Saffâr'ın Faris'in üzerine yürüyüp Faris'i ele geçirmesi. ¹⁸⁶⁵
Şevval 297		el-Muktedir'in Kasım b. Sîmâ'yı Bizans üzerine yaz seferine göndermesi. ¹⁸⁶⁶
297	909-910	Mu'nis el-Hâdim ile Leys b. Ali b. Leys'in savaşı ve Leys'in yenilip esir düşmesi. ¹⁸⁶⁷
297	910	Bu yılın hac emirliğini Fadl b. Abdülmelik b. Abdillâh b. Ubeydullah b. Abbâs b. Muhammed yapmıştır. ¹⁸⁶⁸

HİCRETİN 298. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
298	910-911	Kasım b. Sîmâ'nın Bizans'ın üzerine yaz seferine çıkması. ¹⁸⁶⁹

¹⁸⁶² Taberî, X, 322.

¹⁸⁶³ Taberî, X, 322.

¹⁸⁶⁴ Taberî, X, 323

¹⁸⁶⁵ Taberî, X, 323.

¹⁸⁶⁶ Taberî, X, 323.

¹⁸⁶⁷ Taberî, X, 323.

¹⁸⁶⁸ Taberî, X, 323.

298	910-911	Ahmed b. İsmail b. Ahmed ile Muhammed b. Ali b. Leys'in savařması ve Muhammed b. Ali'nin esir dűřmesi. ¹⁸⁷⁰
298	910-911	Bu yılın hac emirlięini Fadl b. Abdűlmelik el-Hařimî yapmıřtır. ¹⁸⁷¹

HİCRETİN 299. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
299	911-912	Rűstem b. Bűrdű'nun Tarsus tarafına yaz seferine çıkması. ¹⁸⁷²
299	911-912	Ahmed b. İsmail b. Ahmed'in Sicistân'ı fethettiğine dair halifeye haber yollaması. ¹⁸⁷³
Zilhicce 299	Temmuz- Ağustos 912	Ali b. Muhammed b. Furât'ın tutuklanması ve el-Hâkânî'nin vezirliğe getirilmesi. ¹⁸⁷⁴
299	912	Bu yılın hac emirlięini Fadl b. Abdűlmelik el-Hařimî yapmıřtır. ¹⁸⁷⁵

HİCRETİN 300. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
300	912-913	Baędad'ta hastalıkların çoęalması Kűpek ve kurtların insanların űzerine saldırması. ¹⁸⁷⁶

¹⁸⁶⁹ Taberî, X, 324.

¹⁸⁷⁰ Taberî, x, 324.

¹⁸⁷¹ Taberî, X, 324.

¹⁸⁷² Taberî, X, 325.

¹⁸⁷³ Taberî, X, 325.

¹⁸⁷⁴ Taberî, X, 325.

¹⁸⁷⁵ Taberî, X, 325.

¹⁸⁷⁶ Taberî, X, 326.

300	912-913	Bu yılın hac emirliğini Fadl b. Abdülmelik el-Hâşimî yapmıştır. ¹⁸⁷⁷
-----	---------	---

HİCRETİN 301. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
301	913-914	Muhammed b. Ubeydullah'ın vezirlikten alınıp tutuklanması ve Ali b. İsa b. Davud b. Cerrâh'ın vezirliğe getirilmesi. ¹⁸⁷⁸
301	913-914	Bağdad'ta veba salgınının yayılması. ¹⁸⁷⁹
301	913-914	el-Hallâc'ın tutuklanıp öldürülmesi. ¹⁸⁸⁰
301	913-914	Horasan valisi Ahmed b. İsmail b. Ahmed'in hizmetçisi tarafından öldürülmesi. ¹⁸⁸¹
16 Şaban 301	17 Mart 914	Nasr b. Ahmed b. İsmail'in Buhara halkı ile amcası İshak b. Ahmed'in de Samerkand halkı ile savaşması ve İshak b. Ahmed ve taraftarlarının yenilmesi. ¹⁸⁸²
301	913-914	İbn el-Basrî taraftarlarının Rakka'ya girip Rakka valisini şehirden atmaları. ¹⁸⁸³
301	913-914	Ebû Bekir Muhammed b. Ali b. Ahmed b. Ebî Zebûr'un Mısır valiliğine atanması. ¹⁸⁸⁴
301	913-914	Bu yılın hac emirliğini Fadl b. Abdilmelik

¹⁸⁷⁷ Taberî, X, 326.

¹⁸⁷⁸ Taberî, X, 327.

¹⁸⁷⁹ Taberî, X, 327.

¹⁸⁸⁰ Taberî, x, 327.

¹⁸⁸¹ Taberî, x, 327.

¹⁸⁸² Taberî, X, 327.

¹⁸⁸³ Taberî, X, 328.

¹⁸⁸⁴ Taberî, x, 328.

		el-Hâşimî yapmıştır. ¹⁸⁸⁵
--	--	--------------------------------------

HİCRETİN 302. YILI

HİCRÎ	MİLADÎ	OLAY
302	914-915	Vezir Ali b. İsa'nın yaz seferine çıkması için Tarsus'a gönderilmesi. ¹⁸⁸⁶
302	914-915	İbn el-Basrî'nin arkadaşı el-Hebâse'nin İskenderiye'ye girip İskenderiye'yi ele geçirmesi. ¹⁸⁸⁷
302	914-915	Mu'nis el-Hâdim'in el-Hebâse ile savaşmak için Mısır'a gitmesi. ¹⁸⁸⁸
23 Cemâziyelevvel 302	13 Ocak 915	Halifenin taraftarları ile el-Hebâse'nin savaşması. ¹⁸⁸⁹
30 Cemâziyelâhir 302	19 Ocak 915	Mısır'da el-Habâse ve taraftarlarının yanılması. ¹⁸⁹⁰
302	914-915	Bu yılın hac emirliğini Fadl b. Abdülmelik el-Hâşimî yapmıştır. ¹⁸⁹¹

¹⁸⁸⁵ Taberî, X, 328.

¹⁸⁸⁶ Taberî, X, 329.

¹⁸⁸⁷ Taberî, X, 329.

¹⁸⁸⁸ Taberî, X, 329.

¹⁸⁸⁹ Taberî, X, 329.

¹⁸⁹⁰ Taberî, X, 329.

¹⁸⁹¹ Taberî, X, 329.

SONUÇ

Tarihi zamanla ilgili bir ilim olarak tanımlayan İslam tarihçileri, bu anlayışlarını yıllık tutma yöntemine göre tarih yazma şeklinde ortaya koymuş ve olayları tarihlerine göre kronolojik olarak yazma hususunda titizlik göstermişlerdir.

Klasik İslam tarihçiliği genelde rivayetçi bir tarih anlayışına dayanır. Aynı zaman diliminde yaşanmış olaylar, olayı bizzat yaşamış veya o olaya şahit olmuş kişilerin rivayetlerinin bir araya getirilmesiyle aktarılmıştır. Bu rivayetçi tarih anlayışı, bu alanda araştırma yapanlara zengin bir veri sunmaktadır. Çalışmamızın konusu olan Taberî'nin Tarihu'l-Ümem ve'l-Mülûk adlı eseri, kedisinden önce yazılmış fakat elimize ulaşmamış birçok eseri kısmen de olsa bugüne taşımış olması bakımından çok büyük bir öneme sahiptir. Bu önemine binaen eser, hiçbir İslam Tarihi araştırmacısının göz ardı edemeyeceği bir zenginliğe sahiptir.

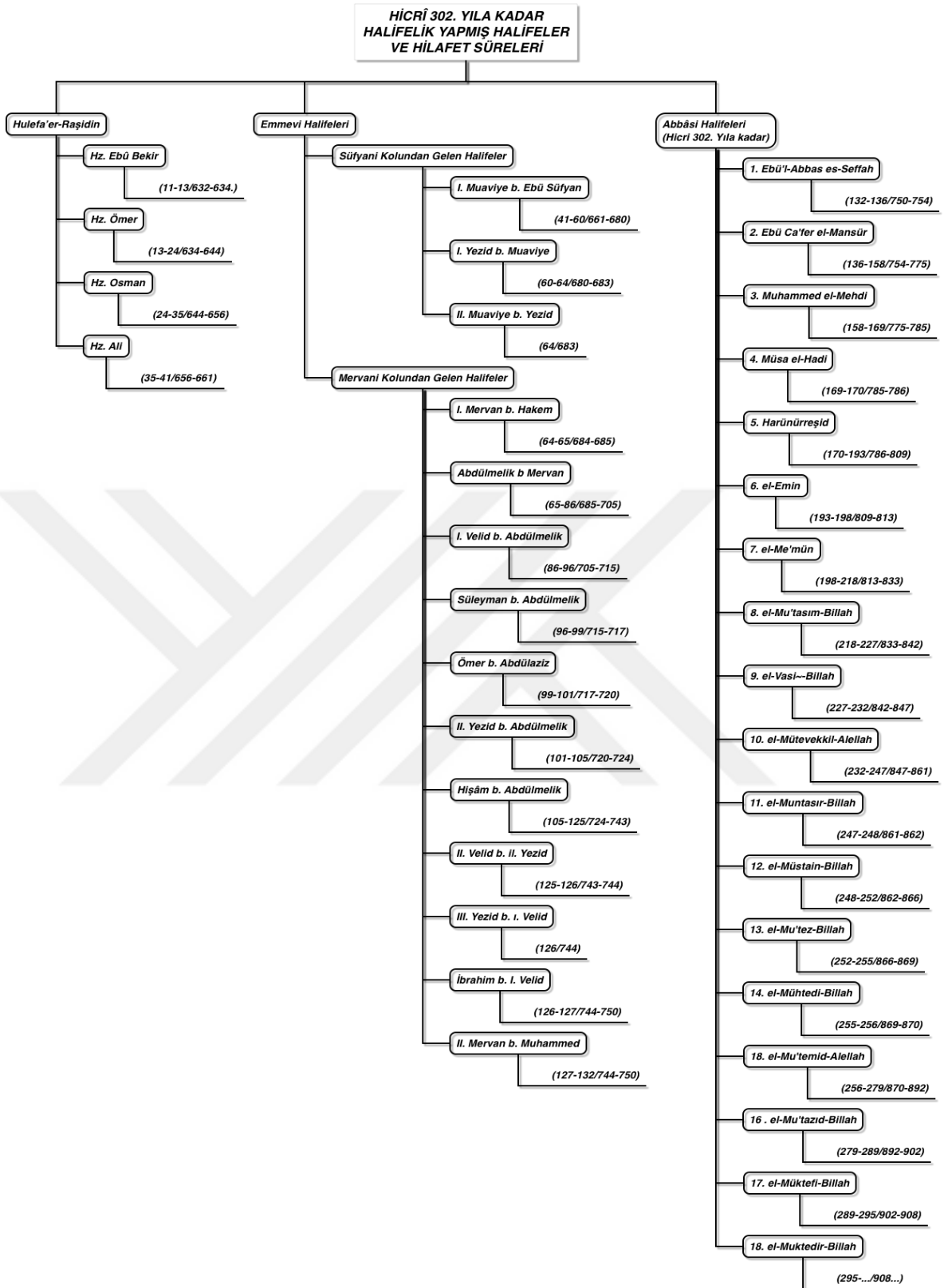
Taberî'nin bu eseri derin bir vukûfiyet ve uzun bir çalışmanın ürünü olup İslam Tarihçiliğinin başlıca abidelerinden biridir. Eser, İslam'ın ilk dönemleriyle ilgili birçok eserde bulamayacağımız önemli bilgilere haizdir. Tarihi olaylarla ilgili çok geniş bir rivayet birikimine sahip olması sebebiyle sonraki tarihçilere de kaynaklık etmiştir.

Birçok olayı herhangi bir tasarrufta bulunmadan olduğu gibi aktaran müellif, İslam'dan önceki dönemleri konular halinde İran Tarihi, Benî İsrail Tarihi vb. şeklinde ele almıştır. İslam Tarihini ise konulara göre değil, yıllara göre tasnif etmiş, bir yılın içerisinde meydana gelmiş olan hadisleri anlatıp bitirdikten sonra sonraki yılın olaylarına geçmiştir. Her yıla ait olayları "... Yılında Meydana Gelen Olaylar" başlığı altında sunmuştur. Hicreti İslam Tarihinin başlangıcı olarak kabul eden Taberî, iki olay hariç, hicretten önceki olayları tarihlendirmemiştir. Bu iki olayın birinde nübüvveti, diğerinde ise hicreti esas alarak tarih vermiştir. Yıllara göre tarih yazmayı tercih eden müellif bu yönüyle kendinden sonra gelen İslam tarihçilerine örnek olmuştur. Taberî'nin tarihi Hz. Peygamber, Raşid Halifeler, Emevi ve Abbasiler gibi İslamî açıdan çok büyük öneme haiz dönemleri kronolojik olarak ele alması bakımından da ayrıca önem arz etmektedir.

Son olarak, kısaca özelliklerini sunmaya çalıştığımız bu eser, tarih boyunca ilgi görmüş, kendisinden istifade edilmiş, farklı dillere tercüme edilmiş olan ve İslam

Tarihi alanında geçmişte olduğu gibi bugün de araştırmacıların müstağni kalamayacağı en önemli eserlerden biridir.

KAYNAKÇA

- Ahmed Muhammed el-Hûfî, *et-Taberî*, Kahire, 2003.
- Ali b. Abdilaziz b. Ali eş-Şibl, *İmam 'ul-Müfessirîn ve'l-:Muhaddisîn ve'l-Müerrihîn, Ebû C'afer Muhammed b. Cerîr et-Taberî*, Riyad 2004.
- A. Necati Akgür, "Takvim" DİA, XXXIX, 488.
- Bağdadî, Ebû Bekir Ahmed b. Ali el-Hatib el-Bağdadî (ö.463) *Tarihu Bağdad* thk. Mustafa Abdulkadir Ata. Beyrut, 2004.
- Günaltay, M. Şemseddin, *İslam Tarihinin Kaynakları- Tarih ve Müerrihler*, İstanbul 1991.
- İ. Yücel, "Hilal", DİA, XVIII,
- Mustafa Şakir *Tarihü'l-Arabî ve'l-Müerrihîn*, Beyrut, 1983.
- Sezgin, Fuat, *Tarihü't-Türasi'l-Arabî*, çev. Mahmud Fehmi Hicazî, Camietü'l-İmam Muhammed b. Suud el-İslamiye, Suudi 1991.
- Subkî, *Tabakâtu's-Şâfi'yeti'l-Kubrâ*, thk. Mahmud Muhammed et-Tanahi- Abdülfettah Muhammed el-Hülv, Beyrut, Thz.
- Şulul Kasım, *İlk Kaynaklara Göre Hz. Peygamber Devri Kronolojisi*, İnsan Yayınları. 2011.
- Suyûtî, (849-911), Celâleddin Abdurrahman b. Ebû Bekir, *Eş-Şemârih fî ilmi't-Tarih*, Leydin 1892/1312.
- Söylemez, Mehmet Mahfuz, *İslam İlimler Dergisi*, sayı, 2, güz, 2008.
- Şulul Kasım, *İlk Kaynaklara Göre Hz. Peygamber Devri Kronolojisi*, İnsan Yayınları. 2011.
- Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerir b. Yezîd b. Halid. (ö 310/923) *Tarihü'l Ümem ve'l-Mülûk*, Darü İhya'it-Türasi'l-Arabî, Beyrût, 2008.
- Yâkût el-Hamevî, *Mu'cem 'ul-Udeba'*, Thk. Muhammed Abdurrahman el-Mara'sî, Beyrût, 1996.
- Y. Unat, "Güneş" DİA, XIV, 293.
- Zehebî, Şemsüddin Muhammed b. Ahmed (748/1348), *Siyeru A'lami'n-Nübelâ*, thk. Ekrem el-Bûsî. Beyrut.